COLECŢIA
TEXTELE ÎNTEMEIETOARE ALE
YAHWISMULUI MESIANIC

RELIGIA YAHWIST-MESIANICĂ

VOLUMUL AL II-LEA
EPOCA PRIMORDIILOR UNIVERSALISTE

De MIRCEA-SEVER ROMAN

Logo-ul de pe coperta I este „Leul mesianic”, simbol al lui Yeşua Mesia, adică Isus Hristos, Leul din tribul lui Iuda (*Genesa*, 49:9; *Apocalipsa*, 5:5). Coroana semnifică regalitatea sa: leul este nu numai unul dintre cele patru chipuri încărcate de semnificaţii şi aluzii care apare în *Ezechiel*, 1:10, *Apocalipsa*, 4:7, ci este decelabil şi în urma unei analize a simbolismului celor patru Evanghelii, unde, în *Evanghelia după Matei*, operă care exhală o aromă pronunţat iudaică, evreul Yeşua, Isus, este prezentat drept Rege al Israelului. În plus, în nenumărate culturi leul este considerat un rege peste regnul său, „regele animalelor”.

Textul ebraic de pe coroană, Maşiaħ Naghid, este preluat din *Daniel*, 9:25, şi se traduce prin „Mesia-Prinţul”. Autorul lucrării de faţă adresează mulţumiri domnului Aurel Miclea jr. care a executat această reprezentare.

Întreabă vremurile străvechi, care au fost înaintea ta, din ziua când a făcut Dumnezeu pe om pe pământ şi cercetează de la o margine a cerului la cealaltă: a fost vreodată vreo întâmplare aşa de mare şi s-a auzit vreodată aşa ceva?
Deuteronomul, 4:32.

ELINEI...care iubea „începuturile lumii”...

CUPRINS:

SECŢIUNEA A IV-A: YHWH ŞI PLANUL SĂU

Capitolul al XLV-lea: O PREZENTARE SCHIŢATĂ A FIINŢEI ŞI ATRIBUTELOR DUMNEZEULUI CREATOR ŞI RĂSCUMPĂRĂTOR

Capitolul al XLVI-lea: ECONOMIA PLANULUI BIBLIC: HOTĂRÂRILE VEŞNICE ALE LUI DUMNEZEU

I. PLANUL ŞI HOTĂRÂRILE VEŞNICE ALE LUI DUMNEZEU: FUNDAMENTE BIBLICE

II. PLANUL ŞI HOTĂRÂRILE VEŞNICE ALE LUI DUMNEZEU: ADEVĂRURI TEOLOGICE

III. PLANUL ŞI HOTĂRÂRILE VEŞNICE ALE LUI DUMNEZEU: STUDIU DE CAZ ASUPRA *EPISTOLEI CĂTRE EFESENI*, 1:3-12

IV. PLANUL ŞI HOTĂRÂRILE VEŞNICE ALE LUI DUMNEZEU: TEMEIURI ŞI ŢINTĂ

V. EPOCI ŞI LEGĂMINTE: MECANISMUL DE IMPLEMENTARE A PLANULUI LUI DUMNEZEU

A. Epocile

B. Dumnezeu, proiectantul şi revelatorul planului, epocilor şi legămintelor

C. Dumnezeu respectă planul, epocile şi legămintele elaborate şi revelate

D. Dumnezeu Îşi capacitează partenerii să respecte planul, epocile şi legămintele elaborate şi revelate

SECŢIUNEA A V-A: CONSIDERAŢII DESPRE LEGĂMINTE

PARTEA A XIV-A: LEGĂMINTE-TRATATE ŞI CONTRACTE ÎN ORIENTUL APROPIAT ANTIC ŞI ÎN CĂRŢILE LEGĂMÂNTULUI ÎNNOIT („NOUL TESTAMENT”)

Capitolul al XLVII-lea: STRUCTURA LEGĂMINTELOR-TRATATE (*B^{E}RÎT*) ÎN ORIENTUL APROPIAT ANTIC

I. STRUCTURA LEGĂMINTELOR-TRATATE (*B^{E}RÎT*)

A. Capii legământului

B. Reprezentanţii consacraţi şi autorizaţi ai legământului

C. Casa fizică şi cea comunitară a legământului

D. Mesajul legământului şi legislaţia sa

E. Durata validităţii legământului

F. Rugăciunile dramatizate: sacrificiile sângeroase şi/ sau nesângeroase
G. Purificările (inclusiv mâncărurile)
H. Sărbătorile şi ritualurile lor
I. Ceremonia (sângeroasă) de încheiere şi/ sau ratificare a legământului
J. Jurămintele de respectare a legământului
K. Simbolul garanţiei respectării legământului
L. Ospăţul de legământ

II. *B^{E}RÎT* CA TRATAT ŞI CONTRACT

Capitolul al XLVIII-lea: ELEMENTELE COMPONENTE ALE LEGĂMINTELOR-TRATATE DIN ORIENTUL APROPIAT ANTIC

I. CONCEPTUL „LEGĂMÂNT” ÎN LIMBA ROMÂNĂ

II. CONCEPTUL „LEGĂMÂNT” ÎN LIMBA AKKADIANĂ A ORIENTULUI APROPIAT ANTIC

A. Preambulul
B. Istoricul legământului-tratat
C. Stipulaţiile legământului-tratat
D. Prevederi pentru depozitarea şi citirea legământului-tratat
E. Lista martorilor
F. Formule de blestem şi binecuvântare

Capitolul al XLIX-lea: CONCEPTELE „LEGĂMÂNT” ŞI „JURĂMÂNT” ÎN MENTALITATEA EBRAICĂ

I. CONCEPTUL „LEGĂMÂNT” ÎN LIMBA EBRAICĂ A VECHIULUI TESTAMENT

II. CONCEPTUL „JURĂMÂNT” ÎN LIMBA EBRAICĂ A VECHIULUI TESTAMENT

III. TERMINOLOGIA LEGĂMÂNTULUI ÎN LIMBA EBRAICĂ A VECHIULUI TESTAMENT

A. Expresii
B. Termeni ebraici adiţionali

Capitolul al L-lea: CONCEPTELE „LEGĂMÂNT-TESTAMENT” ŞI „JURĂMÂNT-PROMISIUNE” ÎN MENTALITATEA ELENISTĂ

I. CONCEPTUL „LEGĂMÂNT-TESTAMENT” ÎN LIMBA GREACĂ A SEPTUAGINTEI ŞI NOULUI TESTAMENT

II. CONCEPTUL „JURĂMÂNT-PROMISIUNE” ÎN LIMBA GREACĂ A SEPTUAGINTEI ŞI NOULUI TESTAMENT

Capitolul al LI-lea: LEGĂMÂNTUL BIBLIC: CLARIFICĂRI ŞI DEFINIRE

SECŢIUNEA A VI-A: „CE ESTE OMUL, CA SĂ TE GÂNDEŞTI LA EL?...”

Capitolul al LII-lea: *IMAGO DEI* ÎN LEGĂMÂNTUL EDENIC

I. TEXT SACRU: *GENESA*, 1-2

II. CONSIDERAŢII PRELIMINARE

III. HĂCUIREA OMULUI ŞI RESTAURAREA SA

IV. „CHIP” ŞI „ASEMĂNARE” ÎN CONTEXTUL CULTURAL AL ORIENTULUI APROPIAT ANTIC

V. „CHIPUL” ÎN LIMBA ŞI GÂNDIREA EBRAICĂ

VI. „ASEMĂNAREA” ÎN LIMBA ŞI GÂNDIREA EBRAICĂ

VII. RELAŢII ÎNTRE „CHIP” ŞI „ASEMĂNARE” ÎN LIMBA ŞI GÂNDIREA EBRAICĂ

Capitolul al LIII-lea: OMUL – O ABORDARE PROPRIE

I. ESENŢA ONTOLOGICĂ A OMULUI

A. Intuiţia sacrului şi spiritualitatea
B. Moralitatea
C. Sensibilitatea
D. Elementul raţional-euristic, imaginativ şi ludic
E. Elementul estetic
F. Elementul voliţional
G. Mărginirile omului
H. Perfectibilitatea omului

II. ATRIBUTE VIZÂND RELAŢIONALITATEA OMULUI

A. Transcendenţa
B. Naturalitatea: consubstanţialitatea regnurilor, integrarea în ecosistem; comuniunea om-natură creată (cosmos). *Homo œcologicus*
C. Cadrul astral şi temporalitatea
D. Individualitatea şi relaţia intrapersonală
E. Relaţiile interpersonale şi comunitarismul
F. Relaţiile bărbat-femeie în istorisirile primordiilor
G. Concluzii relaţionale

III. ATRIBUTE VIZÂND RELAŢIONALITATEA OMULUI

A. Omul: receptor al legilor dumnezeieşti, izvoditor al propriilor sale legi
B. Funcţia de reproducător a omului
C. Funcţia de explorator, culegător şi cultivator al ţărânii
D. Funcţia de crescător de animale
E. *Homo œconomicus*: omul, agent economic
F. *Homo culturalis*: omul, erou cultural şi civilizator
G. Slujba de preot mijlocitor

H. Rangul de rege stăpânitor şi străjer al ţărânii

SECŢIUNEA A VII-A: RELIGIA YAHWIST-MESIANICĂ ÎN FAZA LEGĂMÂNTULUI EDENIC

Capitolul al LIV-lea: CASA LEGĂMÂNTULUI EDENIC

I. CASA FIZICĂ SAU TEMPLUL COSMIC AL INSTITUIRII LEGĂMÂNTULUI EDENIC

II. CASA SPIRITUALĂ SAU COMUNITATEA LEGĂMÂNTULUI EDENIC

Capitolul al LV-lea: MESAJUL ŞI LEGISLAŢIA LEGĂMÂNTULUI EDENIC

I. PROMISIUNILE, BINECUVÂNTĂRILE ŞI BLESTEMELE LEGĂMÂNTULUI EDENIC

II. ISTORISIREA MESIANICĂ DIN CADRUL LEGĂMÂNTULUI EDENIC

III. JURĂMÂNTUL LEGĂMÂNTULUI EDENIC

IV. CARTEA LEGĂMÂNTULUI EDENIC

Capitolul al LVI-lea: JERTFA, MIJLOCITORUL ŞI PECETEA LEGĂMÂNTULUI EDENIC

I. JERTFA SÂNGEROASĂ A LEGĂMÂNTULUI EDENIC

II. MIJLOCITORUL LEGĂMÂNTULUI EDENIC

III. ÎNSEMNUL SAU PECETEA LEGĂMÂNTULUI EDENIC

Capitolul al LVII-lea: ÎNCHEIEREA ŞI FRECVENŢA RATIFICĂRII LEGĂMÂNTULUI EDENIC

I. GENERALITĂŢI

A. Luminătorii indică zilele: sacralitatea zilei a şaptea

B. Luminătorii indică „vremurile”: timpurile sacral-festive

II. CONCLUZII

III. APLICAŢII

SECŢIUNEA A VIII-A: RELIGIA YAHWIST-MESIANICĂ ÎN FAZA LEGĂMÂNTULUI ADAMIC

Capitolul al LVIII-lea: LEGĂMÂNTUL ADAMIC (I): TEXT SACRU, PRIVIRE DE ANSAMBLU ŞI CASA LEGĂMÂNTULUI

I. TEXT SACRU: *GENESA*, 3

II. PRIVIRE DE ANSAMBLU

III. CASA LEGĂMÂNTULUI ADAMIC

A. Casa fizică sau spaţiul sacru al legământului adamic

B. Casa spirituală sau comunitatea legământului adamic

Capitolul al LIX-lea: LEGĂMÂNTUL ADAMIC (II): MESAJ ŞI LEGISLAŢIE

I. PROMISIUNILE, BINECUVÂNTĂRILE ŞI BLESTEMELE LEGĂMÂNTULUI ADAMIC

II. JURĂMÂNTUL LEGĂMÂNTULUI ADAMIC
III. CARTEA LEGĂMÂNTULUI ADAMIC
Capitolul al LX-lea: LEGĂMÂNTUL ADAMIC (III): JERTFA, MIJLOCITORUL ŞI PECETEA
I. JERTFA SÂNGEROASĂ A LEGĂMÂNTULUI ADAMIC
II. MIJLOCITORUL LEGĂMÂNTULUI ADAMIC
A. Preoţia lui Mesia
B. Preoţia lui Adam, perpetuată de Cain şi Abel
C. Preoţia lui Cain şi Abel
III. ÎNSEMNELE ŞI PECETEA LEGĂMÂNTULUI ADAMIC
IV. ÎNCHEIEREA ŞI FRECVENŢA RATIFICĂRII LEGĂMÂNTULUI ADAMIC
V. CONCLUZII

SECŢIUNEA A IX-A: RELIGIA YAHWIST-MESIANICĂ ÎN FAZA LEGĂMÂNTULUI NOAHIC

Capitolul al LXI-lea: LEGĂMÂNTUL NOAHIC (I): TEXTUL SACRU, CAPUL LEGĂMÂNTULUI
I. TEXT SACRU: *GENESA*, 6:9 – 9:29: „OBÂRŞIILE LUI NOAH”
II. NOE: CAPUL OMENESC AL LEGĂMÂNTULUI
A. Genealogia şi numele lui Noe
B. Viaţa lui Noe
C. Profilul moral al lui Noe
II. CASA LEGĂMÂNTULUI NOAHIC
A. Casa fizică sau spaţiul sacru al legământului noahic
B. Casa spirituală sau comunitatea legământului noahic
III. PREAMBULUL (IDENTIFICAREA PARTENERILOR) ŞI ISTORICUL LEGĂMÂNTULUI
Capitolul al LXII-lea: LEGĂMÂNTUL NOAHIC (II)
I. MESAJUL ŞI LEGISLAŢIA LEGĂMÂNTULUI NOAHIC
A. Promisiunile pozitive şi binecuvântările legământului noahic
B. Promisiunile negative şi blestemele legământului noahic
C. Istorisirea mesianică a legământului noahic
D. Jurământul legământului noahic
E. Cartea legământului noahic
II. CEREMONIA DE ÎNCHEIERE ŞI JERTFA SÂNGEROASĂ A LEGĂMÂNTULUI NOAHIC
A. Sacrificiul legământului noahic
B. Mijlocitorul legământului noahic
III. ÎNSEMNUL SAU PECETEA LEGĂMÂNTULUI NOAHIC
IV. FRECVENŢA RATIFICĂRII LEGĂMÂNTULUI NOAHIC
V. CONCLUZII

ANEXE: CELE ŞAPTE LEGI NOAHICE

SECȚIUNEA A IV-A

YHWH
ȘI PLANUL SĂU

Capitolul al XLV-lea

O PREZENTARE SCHIŢATĂ A FIINŢEI ŞI ATRIBUTELOR DUMNEZEULUI CREATOR ŞI RĂSCUMPĂRĂTOR

Vom vedea mai jos că legămintele-tratate din Orientul Apropiat antic se deschideau printr-un preambul, care îl prezenta pe suzeran, adică pe autorul tratatului de vasalitate, principalul partener contractant. În preambul erau prezentate numele suzeranului, marele rege cuceritor, toate titlurile, epitetele laudative, atribuţiile şi, ocazional, genealogia lui. Se accentuau majestatea şi puterea regelui care conferă vasalului său o relaţie prin intermediul unui legământ.

Întrucât în faţa noastră urmează să se desfăşoare o bogăţie de informaţii purtătoare de viaţă spirituală şi materială, prezentăm mai jos o schiţă a Fiinţei, caracterului şi atributelor lui YHWH-Elohim, Dumnezeul creator şi răscumpărător, aşa cum se desprind ele încă din *Genesa*, capitolele 1-11, din ceea ce ne spun aceste capitole, ceea ce ne lasă ele să înţelegem şi ceea ce nu ne comunică ele.

Pentru aceasta, vom începe chiar cu versetul 1 din *Genesa*, 1, care arată că Dumnezeu – Elohim, în limba ebraică – creează cerurile şi Pământul. Această afirmaţie înseamnă că Dumnezeu a existat dintotdeauna, încă înainte de creaţia spaţiului şi a timpului; altfel spus, El nu este încadrat în temporalitate şi spaţio-materialitate şi afectat de ea, ci este „exterior" acestora. Concluzia inevitabilă este aceea că Elohim trebuie să fie transcendent, infinit şi veşnic.

Apoi, dacă Dumnezeu nu este încadrat în spaţiul cosmic, material, şi nu este afectat de ea, atunci înseamnă că El este spiritual şi necorporal, iar versetul 2 ne dă dreptate, întrucât acolo este notat că *Ruaħ Elohim*, deci Duhul sau Spiritul lui Dumnezeu Se purta pe deasupra feţelor de ape, glisa deasupra lor încălzindu-le, energizându-le.

Textul sacru ulterior ne arată că Dumnezeu are raţionalitate: El gândeşte, este imaginativ, fără a fi haotic, este raţional, fiind un planificator ordonat, are capacitate de analiză şi sinteză. El nu creează urmând să vadă ce se va întâmpla ulterior cu creaţia Sa, devenind astfel rob al hazardului sau supunându-se legii cauzei şi efectului, ci cunoaşte sfârşitul încă dinainte de a începe acţiunea Sa, acţionând dinspre efect spre cauză sau, altfel spus, dinspre viitor spre trecut: El stabileşte legităţile şi este deasupra lor. Înţelegem încă o dată omniscienţa lui Yahweh care le cunoaşte pe toate deodată, nemijlocit, şi cunoaşte nu numai ceea ce este, ci şi ceea ce ar fi putut fi, întrucât El le-a elaborat şi le-a creat.

Dumnezeu, fiind exterior temporalităţii şi spaţio-materialităţii şi creator al lor, fiinţează fără a avea nevoie de suportul acestora. Adăugând faptul că El a creat fără a fi fost constrâns din exteriorul Său de cineva sau ceva mai mare ca Sine, şi nici silit din interiorul Său de vreo necesitate sau trebuinţă internă, rezultă că El fiinţează prin Sine Însuşi, nu are necesităţi şi, ca atare, are autoritatea şi puterea de a-Şi finaliza planurile în mod liber, neconstrâns: altfel spus,

Dumnezeu este suveran, omnipotent, are o libertate absolută şi perfectă[1]. La această concluzie contribuie şi faptul că El voieşte, iar intenţiile Sale nu rămân nematerializate, ci se concretizează conform planurilor Lui, neîngrădite de circumstanţe, de timp, de spaţiu, de voia altcuiva sau de trebuinţe lăuntrice.

Dumnezeu Se exprimă, cuvântează, denumeşte, constată, contemplă rezultatele, lucrurile create care sunt „bune". Termenul ebraic *tov* care apare de multe ori în textul sacru (Genesa, 1:4,10,12 etc.) trebuie tradus prin „bun; plăcut; agreabil", deci Creatorul are simţ moral, simţ estetic şi este sensibil. La acestea putem adăuga câteva verbe: „a binecuvânta", „a vedea/ contempla", despre care putem spune că indică mulţumire, satisfacţie în urma unei munci; pentru activitatea creaţiei textul evreiesc foloseşte şase verbe diferite (!), arătând nuanţare: deci „Atoateziditoriul" nu doar că munceşte, ci munceşte atent, conştiincios, nu „fuşereşte".

Aceste verbe, precum şi verbele „S-a mâhnit" şi „i-a părut rău", trebuie înţelese ca fiind antropomorfisme sau antropopatisme, adică scriitorul textului sacru vorbeşte despre Dumnezeu ca şi cum El ar avea trăsături umane, mădulare şi simţiri omeneşti, satisfacţie, mâhnire etc.

În *Genesa*, 1:26-28, Dumnezeu declară intenţia vorbind despre Sine la plural: „Să fac**em** om după chipul **Nostru**, după asemănarea **Noastră**". Iată o primă aluzie la fiinţarea uni-trinitară a lui YHWH-Elohim. Dar de-aici mai reiese ceva: obligatoriu, Elohim poate avea comuniune sau părtăşie cu cel în-**chip**-uit asemenea Lui...

Această afirmaţie este confirmată şi de faptul că Făcătorul deleagă omului creat o parte din autoritatea Sa. *El* este Acela care a stabilit principiul managerial al autorităţii delegate[2]! Evident, când delegi autoritate, delegi şi responsabilitate, potrivit ştiinţei şi artei managementului.

Iar acum să adunăm descoperirile în sistem – căci ce altceva este ştiinţa decât cunoaştere adunată într-un sistem (coerent)?...

Prin urmare, sistematizăm adevărurile descoperite cu privire la Elohim, înfăţişând atributele Sale în mod afirmativ (catafatic) şi negativ (apofatic):

- Dumnezeu fiinţează prin Sine Însuşi (**aseitate**); transpunând lucrurile într-o formă negativă, apofatică, spunem că, pentru a subzista, Dumnezeu nu are nevoie de nimic din exterior;
- Dumnezeu este **spiritual;** din nou, transpunând lucrurile într-o formă negativă, apofatică, spunem că Dumnezeu este **necorporal,** adică nu este material şi nu are trup;
- Fiind Fiinţă (spirituală), Dumnezeu nu este un principiu impersonal, o forţă sau o legitate oarbă;
- Dumnezeu este **perfect liber, omnipotent şi suveran;** în mod apofatic, nu există nimic care să-L limiteze pe Dumnezeu, sau El să nu poată face conform naturii Sale morale;

[1] Nu putem spune că planurile Sale se concretizează în funcţie de complexitatea lor, deoarece pentru El a crea fir de praf este la fel de simplu şi de instantaneu ca şi a crea un Univers, tămăduieşte o gripă la fel de simplu pe cât vindecă un cancer, iartă păcate la fel de uşor pe cât învie dintre cei morţi.

[2] Desigur, mulţi oameni – şi nu puţini credincioşi – nu aplică acest principiu, fie pentru că sunt setoşi de putere, fie pentru că ei cred că numai ei pot rezolva toate sarcinile singuri şi bine, fie pentru că nu sunt dispuşi să explice altora cum trebuie făcut un lucru. Dar toate acestea trebuie plasate în cadrul temporal în care trăim noi şi anume după catastrofa Căderii în păcat.

- Dumnezeu este **transcendent** timpului şi spaţiului, fiind, aşadar, **perfect sfânt, etern, infinit**; El nu este prizonier în timp şi spaţiu, temporar, trecător, limitat;
- Dumnezeu este imaginativ, planificator ordonat, are capacitate de analiză şi sinteză, Se poate obiectiva, fiind atât subiectul gânditor, cât şi obiectul gândirii Sale – după conştienţa Sa de Sine El creează om asemănător Lui); aşadar, Dumnezeu are **raţionalitate**; Dumnezeu nu este haotic, confuz şi iraţional;
- Dumnezeu are sentimente şi emoţii, adică are **afectivitate**; Dumnezeu nu este insensibil, pasibil, indiferent (ataraxie);
- Dumnezeu are **voinţă** (aspect voliţional) şi capacitatea de auto-determinare: Dumnezeu voieşte în acord cu caracterul şi atributele Sale; El nu este slab şi capricios;
- Dumnezeu are **conştiinţă morală** şi **simţ estetic**; El nu este capricios, brutal, nici nu promovează urâtul;
- Dumnezeu este **creator** al întregului Cosmos, inclusiv al Pământului, cu ale sale regnuri – mineral, vegetal, animal şi uman[3];
- Dumnezeu este pretutindeni în creaţia Sa, pătrunzând-o în totul[4]: El este **omniprezent** şi **imanent**;
- Dumnezeu nu numai că are o cunoaştere intimă a lumii, ci, de-asemenea, susţine creaţia în ordine, o energizează, îi poartă de grijă, manifestă providenţa sau pronia Sa[5]: oamenilor, El oferă har, adică le dăruieşte ceea ce ei nu merită şi le poartă de grijă; de asemenea, El este îndurător, adică nu le dă ceea ce merită. Altfel spus, Dumnezeu este **omniscient, proniator şi bun;** El nu este limitat, neştiutor, incapabil de a purta de grijă creaţiei Sale sau rău;
- Dumnezeu comunică, stabileşte relaţii şi le păstrează, fiind **relaţional** şi **comunitar**[6]; El nu este separat de oameni, intangibil;
- Cu toate că Dumnezeu este în contact cu lumea Sa (imanent), El Îşi păstrează atributele nepângărite: creaţia nu face parte din Dumnezeu, El este **transcendent** şi **perfect sfânt**;
- Dumnezeu este **veridic** şi **fidel adevărului;** El nu este nestatornic, nu ignoră şi nu falsifică adevărul;
- Dumnezeu este **drept** şi **judecător;** El nu are în Sine strâmbătate, păcat, nici nu eşuează în a face dreaptă judecată[7].

[3] Este adevărat că în *Genesa*, 1-11, nu descoperim nicio afirmaţie în acest sens, dar revelaţia progresivă a Sfintelor Scripturi va arăta că El a creat şi îngerii.
[4] *Ieremia*, 23:24; *Psalmii*, 139:7-12.
[5] *Faptele apostolilor*, 17:24-27.
[6] Revelaţia progresivă a Sfintelor Scripturi (mai concret, Noul Testament) va arăta mai limpede că, de fapt, Dumnezeu fiinţează fericit într-o comuniune deplină, în care Tatăl, născând pe Fiul şi purcezând Duhul Sfânt, Se împărtăşeşte Acestora în mod perihoretic.
[7] *Genesa*, 3:14; 6:5-7.

Acestea sunt, prin urmare, datele care pot fi desprinse chiar şi din primele unsprezece capitole din cartea *Facerea*, privitor la Fiinţa, esenţa, caracterul şi atributele lui YHWH Elohim.

Pe scurt, **YHWH-Elohim, Dumnezeul Creator şi Răscumpărător care urma să Se reveleze, fiinţa şi se manifesta relaţional şi funcţional**. Să reţinem aceste afirmaţii, întrucât ele ne vor fi utile şi mai târziu.

Capitolul al XLVI-lea

ECONOMIA PLANULUI BIBLIC: HOTĂRÂRILE VEŞNICE ALE LUI DUMNEZEU

Ajunşi în acest punct, vom face o declaraţie pe care o vom demonstra pe parcurs: Sfintele Scripturi revelează existenţa unei economii dumnezeieşti, compuse dintr-un **plan** unic ce prevede câteva **instrumente** (capii legământului: Adam, Noe, Avraham, Moise, David, Mesia), un **mecanism** (legământul), un **obiectiv** (revelarea de Sine) şi o **ţintă** – relaţia lui Dumnezeu cu omenirea care Îi aduce slavă[8]. Să dezvoltăm această declaraţie.

YHWH nu este numai Atoateziditorul, ci El este şi Purtătorul de grijă, Providenţiatorul sau Aprovizionatorul creaţiei Sale. Toate lucrurile din lume sunt susţinute laolaltă şi co-există sau se desfăşoară în acord cu un plan bine-stabilit al lui Dumnezeu, pe care Sfintele Scripturi ale Noului Testament îl denumesc *oikonomia*, „economie”[9]. În economia divină, Dumnezeu a planificat şi a hotărât desfăşurarea şi finalitatea creaţiei şi a omului: astfel, cărţile *Tanakh*-ului (Vechiul Testament) ne dezvăluie îndeosebi pregătirea mântuirii, iar cărţile *Legământului Înnoit* („Noul Testament”), arată realizarea mântuirii în mod iubitor, dinamic şi personal prin Isus Cristos, Dumnezeul înomenit.

Vom schiţa acum planul veşnic al lui Dumnezeu, iar ulterior vom continua prin discutarea despre instrumentele umane ale implementării planului, despre mecanismul implementării, despre obiectivul şi ţinta planului dumnezeiesc.

I. PLANUL ŞI HOTĂRÂRILE VEŞNICE ALE LUI DUMNEZEU: FUNDAMENTE BIBLICE

În celebra sa carte *Omul şi sacrul*, filosoful Roger Caillois surghiuneşte într-o sărmană notă de subsol un adevăr absolut fundamental:

> ...Teoria sărbătorii...ar trebui îndeosebi articulată unei teorii a sacrificiului. Într-adevăr, acesta pare un fel de conţinut privilegiat al sărbătorii. El este aidoma mişcării interioare pe care o rezumă sau îi dă sens. Amândouă se înfăţişează în acelaşi raport ca sufletul şi trupul... Dialectica sărbătorii o dublează şi o reproduce pe aceea a sacrificiului[10].

---

[8] John H. Walton, *Covenant – God's Purpose, God's Plan*, Zondervan Publishing House, Grand Rapids, Michigan, USA, 1994, p. 60.

[9] Vezi *I Corinteni*, 9:17, *Epistola către coloseni,* 1:25, *Epistola către efeseni*, 1:10; 3:2,9. Termenul *oikonomia* înseamnă administrare, isprăvnicie sau gestionarea unei case, cu familia, aparţinătorii, clădirile, acareturile şi toate averile sale mobiliare şi imobiliare.

[10] Roger Caillois, *op. cit.*, p. 115, ns1.

Filosoful francez proclama un adevăr intuit şi propovăduit de marile religii: lumea poate beneficia de odihnă, de abundenţă şi de sărbătoare numai graţie unui sacrificiu primordial, săvârşit înainte de întemeierea lumii[11]. Jertfa Zeului şi odihna lumii manifestată prin bucuriile simple ale vieţii merg mână în mână.

La fel stau lucrurile şi în Sfintele Scripturi, dar convingerea noastră este că, din păcate[12], acest subiect se discută mult prea rar: în „veşnicia trecută" a avut loc jertfa Zeului. Ea era o jertfă despre care, fiind plănuită de Cel în care toate promisiunile sunt „Da" şi „Amen", a avut loc în mod potenţial, în planul veşnic şi virtual al lui Dumnezeu, şi urma să se concretizeze în timpul istoric şi să se materializeze în spaţiul perceptibil, pe Golgota. Chiar mai mult, în ceea ce priveşte tema studiului nostru, declarăm categoric că **numai pe baza jertfei de Sine dumnezeieşti primordiale, plănuită în „veşnicia trecută", urma universul să experimenteze odihna şi urma omul să se bucure de tihna unei relaţii cu Dumnezeu.** La temelia întregii creaţii, a susţinerii sale laolaltă şi a restaurării sale stă o jertfă întemeietoare[13], sau, poetic spus, **„Universul este zidit pe răstignire".** Întregul plan al Sfintelor Scripturi arată că toate legămintele încheiate între Dumnezeu şi oameni izvorăsc din *ħeseđ*, adică din dragostea statornică ce izvorăşte din Dumnezeu şi se manifestă printr-o abundenţă de har şi de îndurări care dăinuie şi sunt concretizate în mod practic. În *ħeseđ*-ul dumnezeiesc îşi au obârşia ideea, autoritatea şi capacitatea de a institui legăminte şi de a le face să fie eficiente, materializând voia Sa prin **veşnicul legământ de sânge** încheiat între Persoanele Dumnezeirii înainte de întemeierea lumii[14].

Ne revine responsabilitatea de a demonstra biblic şi teologic declaraţia de mai sus.

---

[11] Sau cel puţin *in illo tempore.*

[12] Când scriem „din păcate", exact aceasta intenţionăm să spunem: din păcate, adică din cauza mărginirilor şi a opacităţii pe care Căderea în păcat din *Genesa,* capitolul 3, le-a pricinuit minţii şi sufletului omenesc.

[13] Această afirmaţie nu a fost însuşită de teologia biblică de la antropologia culturală, ci aproprierea s-a desfăşurat în sens mai degrabă invers. David Livingstone şi Henry Clay Trumbull, care au scris lucrări nemuritoare despre legământul de sânge, au fost în primul rând misionari şi predicatori, nu antropologi. În ceea ce priveşte o tratare a mecanismului victimar din perspectivă antropologică, vezi, de exemplu, operele lui René Girard, *Violenţa şi sacrul,* Editura Nemira, Bucureşti, 1995, tr. M. Antohi, sau *Despre cele ascunse de la întemeierea lumii*, cercetări întreprinse cu Jean-Michel Oughourlian şi Guy Lefort, Editura Nemira, Bucureşti, 1999, tr. M. Runcan.

[14] Sfintele Scripturi, mai ales cărţile „Noului Testament", ne lasă să înţelegem că Cele Trei Ipostasuri (sau Persoane) ale Dumnezeirii sunt distincte. Deşi distincte, Ipostasurile nu sunt diferite, ci au aceeaşi natură, substanţă şi esenţă, precum şi aceleaşi atribute şi se compenetrează (perihoreză). (Când scriem „aceeaşi", avem în minte limba elină a Noului Testament, care face diferenţă între *heteros* şi *allos: heteros* exprimă o diferenţă calitativă şi denotă „un altul de un fel, sau de un sortiment **diferit**", iar *allos* exprimă o diferenţă numerică, denotând un altul de **acelaşi** fel, sau gen.) În eternitatea „trecută", înainte de întemeierea lumii, între Tatăl, Fiul şi Duhul Sfânt s-a încheiat veşnicul legământ de sânge (Ef. 3:11, Rom. 8:28-30, Ef. 1:9,10; Evr.13:20; I Pet. 18-20; Apoc. 13:8), prin care Fiul lui Dumnezeu a acceptat să-şi verse sângele pentru răscumpărarea şi mântuirea poporului Său. Această vărsare a sângelui Său de către Fiul lui Dumnezeu furnizează temeiul legal pentru jertfirea şi vărsarea ulterioară a sângelui animalelor, ca pecete a diferitelor legăminte. Veşnicul legământ de sânge este legământul atotcuprinzător, înglobând legămintele creaţiei şi răscumpărării, precum şi scopul dumnezeiesc veşnic: cunoaşterea lui Dumnezeu de către om, cunoaştere care duce la slăvire şi închinare. Toate celelalte legăminte nu sunt altceva decât faze care dezvăluie progresiv acest Legământ Veşnic.

4 Cine a făcut şi a împlinit aceasta, chemând, de la început, generaţie după generaţie? Eu, DOMNUL, am fost cu cei dintâi şi tot Eu voi fi şi cu cei de pe urmă.
Isaia, 41:4.

9 Iată! Lucrurile spuse mai dinainte s-au împlinit şi acum vestesc altele noi; înainte să se împlinească vi le fac cunoscute.
Isaia, 42:9.

9 Să se adune toate neamurile şi să se strângă popoarele! Care dintre ele a vestit aceasta şi care dintre ele ne-au prezis lucrurile care s-au întâmplat? Să-şi aducă martori care să dovedească că au dreptate, astfel ca ceilalţi să audă şi să poată zice: „Da! Este adevărat!”
10 „Voi sunteţi martorii Mei”, zice DOMNUL, „voi şi Robul Meu pe Care L-am ales, ca să cunoaşteţi, să Mă credeţi, şi să înţelegeţi că Eu sunt. Înaintea Mea nu a fost modelat nici un Dumnezeu şi nici după Mine nu va fi.
11 Eu, Eu sunt DOMNUL şi în afară de Mine nu este alt Mântuitor.
12 Eu am vestit, am mântuit şi am proclamat şi nu sunt străin între voi. Voi Îmi sunteţi martori, zice DOMNUL, că Eu sunt Dumnezeu.
13 Da, din zilele străvechi Eu sunt. Nimeni nu poate izbăvi din mâna Mea! Când Eu lucrez, cine se poate împotrivi?”
Isaia, 43:9-13.

6 Aşa vorbeşte DOMNUL, Împăratul lui Israel şi Răscumpărătorul său, DOMNUL Oştirilor: „Eu sunt Cel dintâi şi Cel de pe urmă, iar în afară de Mine nu există alt Dumnezeu.
7 Cine este ca Mine? Să proclame, să vestească şi să înfăţişeze înaintea Mea ce s-a petrecut în vechime, de când Mi-am întemeiat poporul? Ce urmează să se mai întâmple? Să ne prezică ce se va întâmpla!
8 Nu vă temeţi, nu vă înspăimântaţi! Oare nu v-am vestit şi prezis aceste lucruri în trecut? Voi sunteţi martorii Mei! Există vreun alt Dumnezeu în afară de Mine? Nu există o altă Stâncă! Eu nu cunosc vreuna.”
Isaia, 44:6-8.

21 Vorbiţi! Prezentaţi-vă cauza! Lăsaţi-i să se sfătuiască împreună! Cine a prevestit aceasta cu multă vreme în urmă? Cine a vestit-o în trecut? Oare nu Eu, DOMNUL? Nu există alt Dumnezeu în afară de Mine, Dumnezeu drept şi Mântuitor; nu este altul în afară de Mine!
Isaia, 45:21.

9 Amintiţi-vă lucrurile de la început, acelea din vechime, căci Eu sunt Dumnezeu, nu este altul! Eu sunt Dumnezeu, nu este altul ca Mine!
10 Eu fac cunoscut mai dinainte sfârşitul şi, din vremuri străvechi, descopăr lucrurile care încă nu s-au întâmplat, zicând: „Planul Meu rămâne să se împlinească; voi face tot ceea ce doresc!”
11 Eu chem de la răsărit o pasăre de pradă şi, dintr-o ţară îndepărtată, aduc omul care Îmi va împlini planul. Ce am spus voi duce la îndeplinire şi ce am plănuit voi face.
Isaia, 46:9-11.

3 Lucrurile de dinainte le-am prevestit demult, gura Mea le-a vestit, Eu le-am făcut cunoscute; apoi, dintr-odată, am lucrat, iar ele s-au împlinit.
Isaia, 48:3.

Trecând în colecţia de cărţi care compun Noul Testament, putem selecta alte pasaje grăitoare pentru demersul nostru:

18 pentru că ştiţi că nu cu lucruri pieritoare – argint sau aur – aţi fost răscumpăraţi din felul vostru de viaţă fără rost, moştenit de la strămoşii voştri,
19 ci cu sângele preţios al lui Cristos[15], ca al unui miel fără meteahnă şi fără pată.
20 **El a fost ales[16] înainte de întemeierea lumii**[17], dar a fost arătat la sfârşitul vremurilor, pentru voi.
I Petru, 1:18-20.

8 Toţi locuitorii pământului i se vor închina, şi anume aceia ale căror nume nu au fost scrise **de la întemeierea lumii**[18] în Cartea Vieţii Mielului, Care a fost înjunghiat[19].
Apocalipsa, 13:8.

20 Dumnezeul păcii, Care L-a adus înapoi dintre cei morţi pe Domnul nostru Isus, marele Păstor[20] al oilor, prin sângele **legământului veşnic**[21],
21 să vă echipeze cu orice lucru bun, pentru a-I face voia, lucrând între noi ceea ce este plăcut înaintea Lui, prin Isus Cristos, Căruia I se cuvine slava în vecii vecilor! Amin.
Epistola către evrei, 13:20,21.

II. PLANUL ŞI HOTĂRÂRILE VEŞNICE ALE LUI DUMNEZEU: ADEVĂRURI TEOLOGICE

Declaraţia categorică a tuturor scriitorilor sfinţi menţionaţi mai sus, Isaia, Petru, Ioan şi autorul *Epistolei către evrei*, este regăsită în teologie ca doctrina despre Hotărârile sau Decretele lui Dumnezeu. Să vedem ce înseamnă aceasta.

[15] 1:19 Sau: Mesia; atât Cristos (greacă), cât şi Mesia (ebraică şi aramaică) înseamnă Cel care este uns; peste tot în carte. N. tr.
[16] 1:20 Sau: cunoscut. N. tr.
[17] Subl. ns.
[18] Subl. ns.
[19] 13:8 Sau: ale căror nume nu au fost scrise în Cartea Vieţii Mielului, Care a fost înjunghiat de la întemeierea lumii. N. tr.
[20] 13:28 Conceptul de păstor trebuie înţeles aici în contextul său vechi-testamental: Dumnezeu Însuşi este Păstorul lui Israel (Ps. 80:1; Is. 40:10-11; Ez. 34:11-16); Dumnezeu a dat turma în grija conducătorilor, păstorii lui Israel, care însă nu au avut grijă de ea (Is. 56:9-12; Ez. 34); Dumnezeu Îl va trimite pe adevăratul Păstor, pe Mesia, pentru a avea grijă de oi (Ez. 34:23). N. tr.
[21] Subl. ns. A se vedea şi *Ieremia*, 32:40.

De la un capăt al celălalt al lor, Sfintele Scripturi declară suveranitatea lui Dumnezeu: El este Acela care lucrează toate după buna plăcere sau după sfatul voii Sale, după cum scrie apostolul în *Epistola către efeseni*, 1:11. Dumnezeu este Acela care, înainte de întemeierea lumii, în mod suveran şi potrivit bunei Sale plăceri, a hotărât un plan veşnic[22]. El este Acela care, în mod progresiv, a vestit omenirii despre acesta şi l-a şi realizat[23] conform voii Sale[24], spre slava Sa. Toate lucrurile care se întâmplă sunt hotărâte din veşnicie şi fac voia Lui în întreaga Sa creaţie, atât cea naturală, cât şi cea spirituală, potrivit planului Lui prestabilit[25].

Iată ce scrie faimosul teolog sistematician Louis Berkhof:

> Dintre lucrările pur imanente ale lui Dumnezeu (*opera ad intra*) trebuie să deosebim cele care vizează direct creaturile lui Dumnezeu (*opera ad extra*). Unii teologi, pentru a evita înţelegerea eronată, preferă să vorbească despre *opera immanentia* şi *opera exeuntia*, subdivizând prima în două clase, *opera immanentia per se*, care sunt *opera personalia* (generarea, filiaţia şi spiraţia) şi *opera immanentia donec exeunt*, care sunt *opera essentialia*, adică lucrările Triunului Dumnezeu, diferite de lucrările oricărei Persoane a Dumnezeirii, care sunt imanente în Dumnezeu până când sunt realizate în lucrările creaţiei, providenţei şi răscumpărării. Hotărârile divine constituie această clasă de lucrări divine. Ele nu sunt descrise în rezumat în Scriptură, ci sunt expuse în realizarea lor istorică[26].

Modul în care Wayne Grudem tratează această doctrină este următorul:

> Hotărârile lui Dumnezeu reprezintă *planurile Sale eterne prin care, înainte de crearea lumii, El a determinat tot ce se întâmplă în univers*. Doctrina aceasta se aseamănă cu doctrina suveranităţii, însă în acest loc ne gândim la deciziile luate de Dumnezeu *înainte ca lumea să fi fost creată*, şi nu la acţiunile Sale suverane în timp. Acţiunile Sale suverane reprezintă punerea în aplicare a hotărârilor eterne luate cu mult timp în urmă. (…) Este potrivit să concluzionăm (…) că tot ce face Dumnezeu a fost planificat înainte de crearea lumii – de fapt, lucrurile acestea au făcut parte dintr-un plan etern al Lui. Scopul evidenţierii hotărârilor lui Dumnezeu este Acela de a ne ajuta să ne dăm seama că El nu face planuri în mod instantaneu, pe măsură ce se desfăşoară lucrurile. El cunoaşte sfârşitul încă de la început şi îşi va realiza toate scopurile Sale[27].

Una dintre consecinţele afirmaţiei categorice că Dumnezeu nu face planuri în mod instantaneu, pe măsură ce se desfăşoară lucrurile sau, după cum cânta Psalmistul, „Sfaturile

---

[22] *Daniel*, 4:25,34,35.

[23] Această afirmaţie consolidează rostirea lui John H. Walton care scrie că în viziunea modernă asupra lumii, funcţia este o consecinţă a structurii, pe când în viziunea antică asupra lumii *funcţia era o consecinţă a scopului*. John H. Walton, „Creation", în *Dictionary of the Old Testament: Pentateuch*, p. 164.

[24] În teologie, studierea legămintelor – mai ales a legământului veşnic (Ier. 32:40; Evr. 13:20) sau a răscumpărării – aduce lumină asupra acestui subiect de o importanţă deosebită.

[25] Louis Berkhof, *Systematic Theology*, The Banner of Truth Trust, Carlisle, Pennsylvania, USA, 1988, p. 100.

[26] *Ibidem*, p. 101.

[27] Wayne Grudem, *Teologie sistematică*, Editura Făclia şi Editura Universităţii Emanuel, Oradea, 2004, trad. D. Moga, p. 353.

Domnului dăinuiesc pe vecie şi planurile inimii Lui din neam în neam"[28], este aceea că hotărârile Lui cuprind toate lucrurile care se întâmplă[29]. Henry Clarence Thiessen, scriind despre aceste hotărâri ale lui Dumnezeu, explică:

> Ele includ tot trecutul, prezentul şi viitorul; ele cuprind lucrurile pe care El le aduce în mod eficace la îndeplinire, cât şi lucrurile pe care El numai le permite (Is. 46:10 şi urm.). Cu alte cuvinte, cu infinita Sa putere şi cu infinita sa înţelepciune, din veşnicia trecută, Dumnezeu a decis şi a ales şi a hotărât cursul tuturor evenimentelor fără excepţie pentru toată eternitatea care urmează[30].

În măreţul plan al transcendentului Dumnezeu toate lucrurile erau hotărâte înainte de întemeierea lumii: în plan erau incluse multe faze şi operaţii: creaţia universului şi a omului; intrarea păcatului în lume şi sfâşierea purităţii Creaţiunii; căderea omului în păcat, răscumpărarea oamenilor prin jertfa preţioasă a lui Mesia, revelat şi înjunghiat la sfârşitul vremurilor; *tikun ha-olam* – cum ar spune evreii – adică restaurarea universului sau mântuirea cosmică, evenimentul în care, în Hristos, vor fi recapitulate toate lucrurile; precum şi rolul jucat de fiecare dintre Ipostasurile Trinităţii în toate acestea.

În ceea ce priveşte studiul nostru, vom vedea mai jos că prin evenimentul căderii omului în păcat Dumnezeu nu a fost luat prin surprindere şi, strâmtorat de situaţie, ar fi alcătuit un plan B, secund, ci, înainte de a exista problema (în speţă, Căderea în păcat), în mod suveran, Dumnezeu deja făurise rezolvarea ei: în veşnicia trecută, Fiul lui Dumnezeu acceptase deja să Se înomenească[31] şi să devină Mântuitorul. În deliberarea care a avut loc în veşnicia trecută, Mesia, Acela care urma să odihnească Duhul lui YHWH[32], acceptase ca prin *muncile* sufletului Său să pună pe mulţi oameni într-o stare după voia lui Dumnezeu şi să ia asupra Lui povara nelegiuirilor lor[33]. El acceptase să Se înomenească, să adauge omenitate la dumnezeirea Sa[34] şi să ispăşească păcatul prin Persoana şi jertfa Lui[35]. Şi întrucât înainte de a exista problema – Căderea în păcat – Dumnezeu făurise deja soluţia, atunci, în consecinţă, Dumnezeu Se putea odihni şi putea să Se bucure, să sărbătorească. Mai mult decât atât, creând lumea şi susţinând-o laolaltă[36], El i-a

---

[28] *Psalmii*, 33:11, trad. D. Cornilescu, 1924.
[29] A se vedea elocventele versete din *Fapte*, 2:23; 15:17b,18 etc.
[30] Henry Clarence Thiessen, *Prelegeri de teologie sistematică,* publicat de Societatea Misionară Română, p. 116. Nu sunt precizate locul şi anul apariţiei, nici numele traducătorului. Cu privire la caracterul neschimbător sau imuabilitatea lui Dumnezeu, a se vedea *Maleahi*, 3:6; *Iacov*, 1:17; *Epistola către evrei*, 13:8.
[31] *Psalmii*, 40:6-8: „Tu nu doreşti nici jertfă, nici dar *de mâncare,* ci mi-ai străpuns urechile; nu ceri nici ardere de tot, nici jertfă de ispăşire. Atunci am zis: «Iată-Mă că vin! - în sulul cărţii este scris despre Mine - vreau să fac voia Ta, Dumnezeule! Şi Legea Ta este în fundul inimii Mele.»"
[32] A se vedea *Isaia*, 11:2: „Duhul lui YHWH **Se va odihni** peste El, duh de înţelepciune şi de pricepere, duh de sfat şi de tărie, duh de cunoştinţă şi de frică de YHWH" Subl. ns.
[33] *Isaia*, 53:11.
[34] A se vedea *Evanghelia după Ioan*, 1:1-14; *Epistola către coloseni*, 1:15-20; *Evanghelia după filipeni*, 2:5-11; *Epistola către evrei*, 1:1-3.
[35] *Evanghelia după Ioan*, 1:29,36 etc. Aceia care cred că Dumnezeu ar fi fost luat prin surprindere sau a mai făcut un plan după ce l-a elaborat pe primul îşi demască o viziune foarte limitată, nedemnă de Dumnezeu.
[36] *Epistola către coloseni*, 1:17.

împărtăşit acesteia sentimentele Sale de odihnă, de bucurie şi **numai cel care a acceptat planul lui Dumnezeu, adică *munca* sufletului lui Mesia, găseşte *odihna* sufletului propriu[37] şi se poate bucura de legământul cu Dumnezeu.** Odihna este o Persoană – Mesia – iar praznicele biblice arată munca Sa jertfitoare şi răscumpărătoare.

Să prezentăm mai pe larg aceste declaraţii.

III. PLANUL ŞI HOTĂRÂRILE VEŞNICE ALE LUI DUMNEZEU: STUDIU DE CAZ ASUPRA *EPISTOLEI CĂTRE EFESENI*, 1:3-12.

Pentru a demonstra declaraţiile de mai sus, vom lua ca studiu de caz un pasaj deosebit de grăitor, scris prin Duhul Sfânt de apostolul Pavel:

> 3 Binecuvântat să fie Dumnezeu şi Tatăl Domnului nostru Isus Cristos, Care ne-a binecuvântat cu orice fel de binecuvântare duhovnicească în locurile cereşti, în Cristos!
> 4 **În El, Dumnezeu ne-a ales înainte de întemeierea lumii**, ca să fim sfinţi şi fără pată înaintea Lui. În dragoste,
> 5 El[38] ne-a predestinat pentru înfiere prin Isus Cristos, după buna plăcere a voii Sale,
> 6 spre lauda harului Său slăvit, pe care ni l-a arătat cu bunătate în Preaiubitul Lui.
> 7 În El avem răscumpărarea, prin sângele Lui, iertarea păcatelor, după bogăţia harului Său,
> 8 pe care l-a revărsat peste noi cu toată înţelepciunea şi priceperea.
> 9 El[39] a binevoit să ne descopere **taina voii Sale, potrivit cu ceea ce plănuise în El Însuşi, după buna Lui plăcere**,
> 10 ca s-o ducă la îndeplinire la împlinirea vremurilor, şi anume să le aducă pe toate împreună, în Cristos: cele din cer şi cele de pe pământ.
> 11 În El am fost şi aleşi[40], fiind **rânduiţi mai dinainte după planul Celui Care le face pe toate după scopul voii Sale**,
> 12 pentru ca noi, cei care am nădăjduit primii în Cristos, **să slujim de laudă slavei Lui**.
> *Epistola către efeseni*, 1:3-12[41].

Dezghiocând acest pasaj inspirat, reţinem următoarele aspecte generale: în urma unei deliberări sau a unei sfătuiri care a avut loc în Sine Însuşi[42], Dumnezeu a întocmit un plan (v. 11) despre care *Epistola către efeseni*, 3:11, spune că este veşnic:

---

[37] *Isaia*, 53:11; *Epistola către Matei*, 11:28,29.

[38] 1:5 Adopţia (înfierea) era un act juridic, cunoscut cititorilor din cultura greco-romană, prin care un tată ia sub autoritatea sa paternă un fiu sau o fiică dintr-o altă familie; cel adoptat primeşte acelaşi statut şi aceleaşi drepturi ca cele ale unui fiu născut în acea familie: ia numele noului părinte, devine moştenitorul lui, rămânând unit cu vechea sa familie numai prin legături de sânge. N. tr.

[39] 1:8-9 Sau: peste noi. Cu toată înţelepciunea şi priceperea, 9 El. N. tr.

[40] 1:11 Lit.: am fost traşi la sorţi, am fost făcuţi moştenire; unele traduceri redau: am fost făcuţi moştenitori. N. tr.

[41] Caracterele îngroşate reprezintă sublinierea noastră.

[42] Probabil între Ipostasurile Trinităţii; textul sacru nu explicitează.

A. Acest plan era unirea tuturor lucrurilor din Ceruri şi de pe Pământ (Ef. 1:9,10);
B. În vederea unirii tuturor lucrurilor din Ceruri şi de pe Pământ (v. 10), Dumnezeu a luat anumite hotărâri şi a realizat anumite acţiuni: a binecuvântat (v. 3); a ales (v. 4), a predestinat în vederea adopţiei (v. 5), a arătat har (v. 6), a răscumpărat, iertând păcate (v. 7), a revărsat har (vs. 7b, 8a), a binevoit să reveleze voinţa divină tainică[43] a planului alcătuit în Sine Însuşi (v. 9);
C. Hotărârile luate în planul tainic al lui Dumnezeu au un mediu de împlinire: în Hristos (vs. 4,10)[44]; aşadar, cele din Ceruri şi de pe Pământ se vor „recapitula" în Hristos-Capul sau Căpetenia;
D. Pe baza voinţei Sale tainice (v. 9), Dumnezeu urma să realizeze acest plan într-un anumit timp: la împlinirea vremurilor (v. 10).

Acum, pasajul din *Epistola către efeseni* prezentat mai sus este scris de apostol pentru a pregăti o discuţie amplă despre doctrinele precunoaşterii, alegerii, predestinării, mântuirii[45] etc. dar, cu toate acestea, coordonatele sale fundamentale rămân, iar dacă la ele adăugăm versete de genul celor din 3:11 şi *Epistola către romani*, 8:28 şi din alte pasaje, putem deduce că acest măreţ plan este unic, fiind un sistem gigantic, unic, unitar, coerent, raţional, integrator, elaborat prin hotărâri eterne[46], care se înfăptuiesc în timp în serii succesive[47].

IV. PLANUL ŞI HOTĂRÂRILE VEŞNICE ALE LUI DUMNEZEU: TEMEIURI ŞI ŢINTĂ

În expunerea despre planul lui Dumnezeu, Henry Clarence Thiessen tratează despre temeiurile hotărârilor lui Dumnezeu observând că, în elaborarea acestora, Dumnezeu a fost perfect liber, voluntar şi nu a acţionat constrâns sau din necesitate:

> Mai mult, decretele nu se datorează unui singur capriciu sau unei voinţe arbitrare. Dumnezeu nu acţionează pe baza unui simplu impuls emoţional; întotdeauna el acţionează raţional. S-ar putea ca El să nu ne dezvăluie întotdeauna motivele pentru care a decretat un anumit lucru şi nu altul, dar noi suntem asiguraţi ca întotdeauna există nişte motive[48]. (…) Desigur, decretele lui Dumnezeu se întemeiază pe sfatul Său preaînţelept şi sfânt. Fiind atotînţelept, cunoscând de la început sfârşitul, ştiind că păcatul va veni (de vreme ce El decisese să-I permită să vină), ştiind

[43] A se vedea şi *Epistola către efeseni*, 3:9, precum şi *Epistola către romani*, 16:26.
[44] A se vedea şi *Epistola către efeseni*, 3:11.
[45] Scriptura arată că precunoaşterea, alegerea, chemarea şi planul predestinării au avut loc atât *înainte* de întemeierea lumii (Io. 17:5,24; Ef. 1:4,9,11; 3:10,11; II Tim. 1:9,10; Ef. 2:10; I Cor. 2:7), cât şi *de la* întemeierea lumii (Mat. 25:34; Apoc. 13:8; 17:8). Pasaje precum *Epistola către romani*, 8:29, însă, vorbesc despre precunoaştere, dar nu o plasează explicit în relaţie cu întemeierea lumii.
[46] *Psalmii*, 33:11; *Epistola către efeseni*, 3:11; *I Petru*, 1:20; *Epistola către efeseni*, 1:4; *II Timotei*, 1:9; *Epistola către Tit*, 1:2.
[47] H. C. Thiessen, *op. cit.*, p. 118.
[48] Aici teologul american invocă *Deuteronomul*, 29:29: „Lucrurile ascunse sunt ale Domnului Dumnezeului nostru, iar lucrurile descoperite sunt ale noastre şi ale copiilor noştri, pe vecie, ca să împlinim toate cuvintele Legii acesteia." H. C. Thiessen, *op. cit.*, p. 118.

> care va fi natura păcatului şi ce va avea de făcut dacă voia să mântuiască pe cineva, El Şi-a întemeiat planurile pe toată cunoaşterea şi înţelepciunea Sa. Fiind perfect sfânt şi incapabil de părtinire sau de nedreptate, El Şi-a făcut planurile conform cu ceea ce este drept în mod absolut. El îl poate mântui pe păcătos numai dacă făcând aşa rămâne drept în mod absolut (Rom. 3:25), în acest mod Dumnezeu poate fi atât iubitor cât şi drept (Ps. 85:10). Deci pe temeiul înţelepciunii şi al sfinţeniei Sale a emis El decretele, atât pe cele eficace, cât şi pe cele permisive[49].

Ce anume dorea Dumnezeu să realizeze prin planul Său?... Prin acest plan, Dumnezeu ţintea spre instituirea unei relaţii autentice, nemijlocite şi plenare cu întreaga omenire şi creaţie. Din punct de vedere uman, relaţia aceasta era şi este întreţesută din câteva fire, cum ar fi credinţa în Dumnezeu, dorinţa arzătoare de a-L slăvi şi a-I aduce închinarea, iubirea faţă de El şi cunoaşterea Sa.

În ceea ce priveşte obiectivul lui Dumnezeu, cel al revelării de Sine, acesta se înfăptuieşte progresiv, prin intermediul revelaţiei naturale şi al revelaţiei supranaturale, acestea fiind distincte în ceea ce priveşte conţinutul, scopul şi destinatarii lor. Revelarea de Sine dezvăluie progresiv Fiinţa, caracterul şi atributele lui Dumnezeu, inclusiv providenţa Sa, modurile în care poartă de grijă, susţine, conduce şi stăpâneşte orice eveniment, om, familie sau popor, ajungând chiar până la izbăvirea şi mântuirea omului sau a comunităţii celor care au făcut legământ cu Dumnezeu[50], demonstrându-Şi astfel slava şi absoluta perfecţiune. Există sute de pasaje care vorbesc despre slava Domnului care va umple tot Pământul (Num. 14:21b), sau despre serafimii care zburau şi strigau unul la altul şi ziceau: „Sfânt, sfânt, sfânt este Domnul oştirilor! Tot pământul este plin de mărirea Lui!” (Is. 6:3), sau redau rostirea inspirată a Psalmistului, care cânta despre cerurile care istorisesc despre slava lui Dumnezeu şi despre bolta cerească, povestitoare a lucrărilor mâinilor Sale. Cu privire la acest punct, Henry C. Thiessen adaugă:

> Ar fi o manifestare de egoism din partea omului dacă şi-ar căuta propria glorie, şi aceasta din cauză că omul este păcătos şi imperfect. Nu aşa stau lucrurile însă cu Dumnezeu. El este absolut fără păcat şi perfect în sfinţenie. Prin urmare, pentru El, a-Şi urmări propria glorie nu înseamnă decât a căuta gloria sfinţeniei absolute şi a perfecţiunii lipsite de păcat. Nu este nimeni sau nimic mai presus pentru a fi glorificat. De fapt, Dumnezeu o face şi noi trebuie să urmărim în orice lucru gloria Lui care este manifestarea oricărei bunătăţi, purităţi, înţelepciuni şi a oricărui adevăr.

Iar Wayne Grudem confirmă:

> Când afirmăm că Dumnezeu a creat universul ca să-şi arate gloria, este important să ne amintim că, pentru El, nu a fost necesară crearea acestui univers. N-ar trebui să credem că Dumnezeu avea nevoie de mai multă glorie decât avea din veşnicie până în veşnicie în Trinitate sau că, oarecum

[49] H. C. Thiessen, *op. cit.*, pp. 118-119. Cât priveşte împărţirea voii lui Dumnezeu în cauzativă sau eficace şi permisivă, ne rezervăm dreptul de a nu fi de acord cu teologul american şi invităm cititorii să lectureze concluziile cărţii *Suveranitatea lui Dumnezeu*, de Arthur Pink, în traducerea noastră, în curs de apariţie graţie Fundaţiei Mantachie din Bocşa, jud. Caraş-Severin.

[50] A se vedea *I Cronici*, 29:11; *Psalmii*, 145:8,9; *Epistola către romani*, 11:36.

se simţea incomplet fără gloria pe care urma să o primească de la universul creat. Asta ar însemna să negăm independenţa lui Dumnezeu şi să insinuăm că Dumnezeu avea nevoie de univers pentru a putea fi pe deplin Dumnezeu. În schimb trebuie să afirmam că crearea universului a fost un act *total liber a lui Dumnezeu*. Crearea acestuia n-a fost un act necesar, ci un lucru pe care Dumnezeu a decis să îl facă din proprie voinţă „Vrednic eşti Doamne şi Dumnezeul nostru, să primeşti slava, cinstea şi puterea, căci Tu ai făcut toate lucrurile şi prin voia Ta stau în fiinţă şi au fost făcute!" (*Apocalipsa*, 4:11). Dumnezeu a dorit să creeze universul pentru a-Şi demonstra excelenţa. Creaţia arată spre marea Sa putere şi înţelepciunea-I infinită şi, în cele din urmă, pune în lumină toate celelalte atribute ale Sale. Aşadar, se pare că Dumnezeu a creat universul pentru a-şi găsi plăcerea în creaţia Sa, pentru că El Îşi găseşte plăcerea în creaţia Sa, în măsura în care creaţia arată spre diferite aspecte ale caracterului Său.

Dorim să supunem atenţiei cititorilor noştri un pasaj interesant: *Apocalipsa,* 13:8. El se poate traduce în două feluri: „Toţi locuitorii Pământului i se vor închina, şi anume aceia ale căror nume nu au fost scrise de la întemeierea lumii în Cartea Vieţii Mielului, Care a fost înjunghiat" sau „Toţi locuitorii Pământului i se vor închina, şi anume aceia ale căror nume nu au fost scrise în Cartea Vieţii Mielului, Care a fost înjunghiat de la întemeierea lumii". Totuşi, citind în *Apocalipsa*, 17:8, despre „locuitorii Pământului ale căror nume n-au fost scrise în Cartea Vieţii de la întemeierea lumii", credem că Mielul este Cel înjunghiat de la întemeierea lumii, această înjunghiere având loc în mod potenţial în planul virtual al lui Dumnezeu şi urmând să se concretizeze în timpul istoric şi să se materializeze în spaţiul perceptibil, pe Golgota.

Vorbind despre planul şi hotărârile veşnice ale lui Dumnezeu, întemeierea lumii, mântuirea prin jertfa lui Mesia, secvenţialitatea evenimentelor şi odihna lui Dumnezeu, Beniamin Fărăgău scrie:

> Toate lucrările Lui au fost deci isprăvite încă de la întemeierea lumii: şi cele care ţin de realitatea materială, şi cele care ţin de realitatea spirituală. Însăşi mântuirea noastră era isprăvită în Hristos înainte de întemeierea lumii. (…)
> Atât Pavel, cât şi Petru şi Ioan afirmă că Isus Hristos – Mielul fără cusur, Jertfa desăvârşită a lui Dumnezeu, care face posibilă refacerea relaţiei noastre cu El – a fost aşezat în planurile lui Dumnezeu mai înainte de orice altă lucrare a Lui[51]. Dumnezeu a început crearea lumii abia după ce soluţia Sa a fost aşezată la locul ei. De aceea S-a putut El odihni de toate lucrările Lui în ziua a şaptea, deşi ştia că în următoarea zi, probabil, creatura mâinilor Lui Îl va necinsti şi, prin aceasta, va prăvăli întregul Univers în prăpastia înstrăinării de Dumnezeu. Nimic altceva în afara soluţiei desăvârşite în Hristos nu putea oferi o bază pentru odihnirea lui Dumnezeu de lucrările Lui. Nimic altceva în afara soluţiei desăvârşite a lui Dumnezeu în Hristos nu poate oferi o bază suficientă pentru odihnirea de propriile noastre lucrări nedesăvârşite. Dacă până şi faptele noastre bune sunt ca o haină mânjită înaintea Lui (vezi Isaia 64:6), cum altfel am putea să ne odihnim în prezenţa lui Dumnezeu decât spălaţi şi îndreptăţiţi prin sângele Domnului Isus Hristos?[52]

[51] Prin expresia „aşezat în planurile lui Dumnezeu mai înainte de orice **altă** lucrare a Lui", teologul citat nu vrea să spună că şi Isus Hristos ar fi o lucrare a lui Dumnezeu, ci că Fiul lui Dumnezeu Şi-a asumat locul, statutul şi funcţiile înainte de procesul creaţiei, după cum indică şi contextul.
[52] Beniamin Fărăgău, *Epistola către evrei,* vol. I, Editura Risoprint, Cluj-Napoca, 2004, p. 183.

Este drept că teologul român citat scrie pasajul de mai sus în relaţie cu versetele 4-9 din *Epistola către evrei*, capitolul 4. Cu toate acestea, odihnirea lui Dumnezeu trebuie extinsă şi asupra trăirilor sau sentimentelor pe care El le avea vizavi de întreaga creaţie înainte ca planul Său, din potenţial şi virtual, să se concretizeze în timpul istoric şi să se materializeze în spaţiul perceptibil. Chiar mai mult, odată ce Dumnezeu-Tatăl ştia că lumea căzută în păcat urma să fie răscumpărată şi restaurată prin jertfa Fiului Său – ştia pentru că El Însuşi hotărâse astfel – El a purces la crearea ei odihnindu-Se, bucurându-Se, celebrând, sărbătorind…şi întreţesând în urzeala lumii aceste trăiri: într-adevăr, transcendentul Dumnezeu Se imanentizează, „El ţine în mână sufletul a tot ce trăieşte, suflarea oricărui trup omenesc”[53], „dă tuturor oamenilor viaţa, suflarea şi toate lucrurile”, „în El avem viaţa mişcarea şi fiinţa”[54], toate lucrurile se susţin laolaltă în Hristos[55], Dumnezeu susţine în continuu toate lucrurile prin Cuvântul puterii Lui[56], iar Pavel vorbeşte despre transcendenţa şi imanenţa lui Dumnezeu unindu-le în *Epistola către efeseni*, 4:6, care declară că există „un singur Dumnezeu şi Tată al tuturor, care este mai presus de toţi, care lucrează prin toţi şi care este în toţi”[57].

Odată ce „Din El, prin El şi pentru El sunt toate lucrurile”[58], atunci înseamnă că sacrificiul Fiului lui Dumnezeu adus Tatălui, pe baza harului abundent, prin Duhul Sfânt, odihnirea lui Dumnezeu în soluţia mesianică, bucuria Sa, sunt lucrurile care ţin lumea laolaltă din veşnicia trecută până în veşnicia viitoare, fapt care se vede în cartea *Apocalipsa*.

Şi, încă şi mai mult, atunci când Dumnezeu l-a creat pe om, El l-a plămădit pe acesta cu capacitatea – şi chiar cu trebuinţa – de a se bucura şi de a celebra relaţia sa cu Dumnezeu. Iată ce scrie Wayne Grudem:

> Aşadar, se pare că Dumnezeu a creat universul pentru a-şi găsi plăcerea în creaţia Sa, pentru că El Îşi găseşte plăcerea în creaţia Sa, în măsura în care creaţia arată spre diferite aspecte ale caracterului Său.
>
> Aşa se explică motivul pentru care şi noi ne bucurăm spontan de tot felul de activităţi creatoare cărora ne dedicăm. Oamenii înzestraţi artistic, muzical sau literar, se bucură să creeze opere de valoare, să vadă, să audă sau să mediteze la creaţiile lor. Dumnezeu ne-a făcut în aşa fel încât să ne bucurăm imitând, la nivel de făpturi create, activităţile Sale creative. Şi unul din aspectele uimitoare ale umanităţii – spre deosebire de restul creaţiei este capacitatea ei de a crea noi lucruri. Aşa se explică de ce ne găsim plăcerea, în alte feluri de activităţi „creative”: multor oameni le place să gătească sau să-şi înfrumuseţeze casa, să lucreze în lemn sau în alte materiale, să inventeze, sau să caute noi soluţii aplicabile în plan industrial. Chiar şi copiilor le place să coloreze desene sau să înalţe case din cuburi de lemn. Prin toate aceste activităţi, reflectăm într-o mică măsură activitatea creatoare a lui Dumnezeu, şi ar trebui să ne găsim plăcerea în acest lucru şi să-I mulţumim Lui pentru ele[59].

---

[53] *Iov*, 12:10.
[54] *Fapte*, 17:25,28.
[55] *Epistola către coloseni*, 1:17.
[56] *Epistola către evrei*, 1:3.
[57] După Wayne Grudem, *op. cit.*, p. 283.
[58] *Epistola către romani*, 11:34-36.
[59] Wayne Grudem, *op. cit.*, p. 288.

Aşadar, generalitatea emisă de filosoful francez Roger Caillois este cât se poate de adevărată în spaţiul Sfintelor Scripturi: **numai mulţumită Jertfei asumate de Fiul lui Dumnezeu înainte de întemeierea lumii se face posibilă odihnirea lui Dumnezeu şi a oamenilor, se pot realiza scopurile lui Dumnezeu şi mântuirea oamenilor care sunt „în Hristos", adică în cadrul mesianic stabilit de El, se poate celebra în cadrul unei relaţii de legământ.**

Or, pentru ca oamenii să se poată bucura de Dumnezeu, de planul şi de hotărârile Sale veşnice, de răscumpărarea din păcat şi izbăvirea din prezenţa acestuia, de restaurarea lor, ei trebuiau să fie creaţi cu capacitatea de a înţelege acestea, de a se închina cu mulţumire, de a celebra şi prăznui relaţia lor mântuitoare cu Dumnezeu, de a dori o relaţie cu Dumnezeu. Funcţia legământului este, pur şi simplu, aceea de a „lega", adică de a institui o legătură, o relaţie puternică, strânsă şi indestructibilă, fiind mecanismul prin care Dumnezeu Îşi împlineşte obiectivul Său revelator, ţintind spre relaţia despre care am scris mai sus. Să privim mai îndeaproape comportamentul lui Dumnezeu faţă de Legământul revelat treptat, de-a lungul anumitor epoci, prin legămintele biblice.

V. EPOCI ŞI LEGĂMINTE: MECANISMUL DE IMPLEMENTARE A PLANULUI LUI DUMNEZEU [60]

A. Epocile

Sfintele Scripturi arată că omului i se oferă „religia", adică „re-legarea" de Dumnezeu printr-o relaţie de închinare mântuitoare. Planul lui Dumnezeu şi oferta mântuirii se desfăşoară de-a lungul unor **epoci distincte**. Având în vedere faptul că de-acum încolo vom opera intens cu noţiunea „epocă", vom schiţa o definiţie a acestui termen.

Diviziunea timpului a fost un lucru de căpătâi în toate culturile şi civilizaţiile importante care, desigur, i-au dat semnificaţii diferite şi l-au denumit în mod divers. Evreii au denumit timpul sau veacul prin termenul *'olam*, grecii l-au denumit *aion*, iar romanii i-au zis *sæculum*.

În lucrarea de faţă, noi vom folosi de multe ori termenul **„epocă"** prin care vom înţelege, simplu, **o perioadă de timp caracterizată printr-o anumită constelaţie de instituţii şi relaţii stabilite de Dumnezeu cu oamenii, consfinţite prin unele legăminte, legislaţii şi practici. Această perioadă de timp are o durată nedefinită; în cadrul epocii, importantă nu este durata sa, ci conţinutul său, mântuirea care se oferă prin intermediul anumitor tipuri de instituţii, de relaţii, de legăminte, de legislaţii şi practici.**

Astfel, oferta lui Dumnezeu de mântuire a oamenilor poate fi identificată în următoarele epoci:

[60] Kevin J. Conner, Kenneth Malmin, *The Covenants*, published by City Bible Publishing, Portland, Oregon, USA, 1997, p. 3.

1. Epoca universalistă a primordiilor, care se subdivide în modul următor:
   a. Faza legământului edenic;
   b. Faza legământului adamic;
   c. Faza legământului noahic.
2. Epoca patriarhilor evrei:
   a. Faza legământul avrahamic;
   b. Faza legământului avrahamic, ratificat cu Isaac;
   c. Faza legământului avrahamic, ratificat cu Isaac şi cu Iacov.
3. Epoca mozaică:
   a. Faza legământului mozaic-canaanit;
   b. Faza legământului patriahal-mozaic: îmbogăţirea sa prin legământul davidic.
4. Epoca Legământului Înnoit (mesianică).

B. Dumnezeu, proiectantul şi revelatorul planului, epocilor şi legămintelor

Nu putem reliefa îndeajuns rolul planului cosmic al lui Dumnezeu, precum şi al epocilor şi legămintelor ca mecanism de implementare a acestui plan. Cu privire la aceasta, iată opiniile câtorva teologi.

Într-una dintre lucrările sale, Silviu Tatu nota:

> Existenţa unei teme centrale care le subordonează pe celelalte este intens discutată de teologii Vechiului Testament, fără a se ajunge la un numitor comun. Dintre temele mai frecvent propuse se pot aminti: legământul lui Dumnezeu cu omul, promisiunile lui Dumnezeu, Împărăţia lui Dumnezeu, istoria răscumpărării (germ. *Heilsgeschichte*). Probabil că dintre toate, tema care are abilitatea de a include într-un sistem unitar şi coerent toate materialele canonice şi temele teologice cu varietatea lor este **Stăpânirea lui Dumnezeu**. După cum se observă, tema aceasta este o varietate a temei „Împărăţia lui Dumnezeu", care subliniază aspectul dinamic şi personal al prezenţei suverane a lui Dumnezeu în univers[61].

Autorul studiului de faţă recunoaşte valoarea de adevăr a citatului de mai sus. În acelaşi timp, el subliniază că Dumnezeu împărăţeşte în conformitate cu un anumit plan emanat din propria Sa Fiinţă şi materializat prin epocile şi legămintele biblice. În acest sens, Jeffrey J. Niehaus nota:

> O ierarhie majoră de idei formează fundalul teofaniilor slavei lui Dumnezeu în Vechiul şi Noul Testament. O ierarhie paralelă se aplică în Orientul Apropiat antic – nu pentru că gândirea biblică este un derivat al mediului respectiv, ci pentru că Scriptura prezintă o structură universal valabilă de idei. Ordinea ideilor este următoarea: Dumnezeu ca Rege, Regatul lui Dumnezeu, legământul/

[61] Silviu Tatu, *Dumnezeu a vorbit în vechime prin profeţi*, Societatea Biblică din România, Oradea, 2007, pp. 20, 21.

legământele lui Dumnezeu şi administrarea legământului lui Dumnezeu. Ordinea este atât teologică, precum şi logică[62].

În privinţa temei centrale despre care scria teologul român, Michael Horton observa:

> Ceea ce le uneşte nu este o dogmă centrală, ci o structură arhitectonică, o matrice de grinzi şi stâlpi care ţin laolaltă structura credinţei şi practicii biblice. Această structură arhitecturală faţă de care credem că se subordonează Scripturile însele este legământul. Nu este pur şi simplu conceptul de legământ, ci existenţa concretă a relaţiilor de legământ ale lui Dumnezeu în istoria noastră, care furnizează contextul în cadrul căruia recunoaştem unitatea Scripturii în mijlocul remarcabilei sale varietăţi[63].

Aşadar, conchidem că Dumnezeu este cel care a conceput legămintele, ca mecanism de revelare a planului Său, şi le-a prezentat omului[64], militând în favoarea stipulaţiilor sale şi solicitând adeziunea acestuia. Omul a putut accepta sau a putut refuza legământul, dar niciodată nu a putut modifica stipulaţiile sale.

C. Dumnezeu respectă planul, epocile şi legămintele elaborate şi revelate

Dumnezeu Îşi revelează credincioşia şi prin faptul că I Se poate acorda încredere: El respectă planul, epocile şi legămintele elaborate, precum şi angajamentele pe care şi le-a asumat[65], nu le uită şi nu le neglijează.

D. Dumnezeu Îşi capacitează partenerii să respecte planul, epocile şi legămintele elaborate şi revelate

Acelaşi Dumnezeu care face legăminte, le revelează omului şi le respectă, îl şi capacitează pe acesta să-şi îndeplinească partea sa din legământ. Separat de harul lui Dumnezeu care dă putere, omul şi-a dovedit incapacitatea sa de a ţine termenii oricărui legământ[66]. Acest lucru a fost ilustrat în mod specific în legământul mozaic[67].

Acum vom trece la prezentarea unor generalităţi din Orientul Apropiat antic despre modurile în care conceptul „legământ" a fost înţeles şi trăit de credincioşii iudeo-creştini.

---

[62] Jeffrey J. Niehaus, *God at Sinai – Covenant and Theophany in the Bible and Ancient Near East*, Zondervan Publishing House, Grand Rapids, Michigan, USA, 1995, p. 383.
[63] Michael Horton, *op. cit*., p. 13.
[64] *Psalmii*, 25:14; *Deuteronomul*, 4:13.
[65] *Deuteronomul*, 7:9; *II Cronici*, 6:14; *Psalmii*, 111:5, 9; *Epistola către romani*, 1:31.
[66] *Evanghelia după Ioan*, 15:4,5.
[67] *Epistola către efeseni*, 2:4-13.

SECȚIUNEA A V-A

CONSIDERAȚII DESPRE LEGĂMINTE

PARTEA A XIV-A

LEGĂMINTE-TRATATE ŞI CONTRACTE ÎN ORIENTUL APROPIAT ANTIC ŞI ÎN CĂRŢILE LEGĂMÂNTULUI ÎNNOIT („NOUL TESTAMENT”)

Capitolul al XLVII-lea

LEGĂMINTE-TRATATE ŞI CONTRACTE ÎN ORIENTUL APROPIAT ANTIC

Acest capitol va expune formele legămintelor-tratate din Orientul Apropiat antic şi va aminti despre contracte.

I. STRUCTURA LEGĂMÂNTULUI (*B^{E}RÎT*)

Pentru a înţelege cât mai bine legămintele din Orientul Apropiat antic – şi mai ales cele biblice – vom prezenta elementele care le constituie.

Iată cum arată structura unui legământ:

A. **Capii legământului.**
Aceştia pot fi monarhi care instituie un legământ în prezenţa zeilor, sau un monarh care instituie un legământ cu un zeu sau mai mulţi.

1. Să ne amintim că un „tată” zămisleşte copii, devine părinte, patriarh sau strămoş întemeietor al unei case (familie, clan, trib, popor) sau corp comunitar. Capul de legământ poate fi şi monarhul unui popor. Sub autoritatea, jurisdicţia şi reprezentarea sa legală şi federală există o „casă”, un corp comunitar, care descinde sau se revendică din el fizic, organic, spiritual, social, legal, politic. „Tatăl” se află într-o relaţie de legământ cu corpul său comunitar, precum şi cu colectivitatea mai largă, societatea. Pentru casa lui, **tatăl este originatorul, sursa sau izvorul[68] fie a binecuvântărilor, fie a blestemelor**, după caz.
2. Pentru lucrarea de faţă, reliefăm faptul că în Sfintele Scripturi există unii „părinţi” absolut speciali, instrumentul prin care Dumnezeu Îşi desfăşoară planul unic: aceştia sunt Adam, Noe, Avraham, Moise, David şi Yeşua Mesia, Înomenitul Fiu al lui Dumnezeu. Ei sunt întemeietori de case, sunt capi-izvorâtori de legăminte, sunt regi-vasali înaintea lui YHWH, Marele Rege. Ei sunt preoţi-reprezentanţi şi

[68] Aceasta este ceea ce în limba greacă a Noului Testement se numeşte *arche*, termen pe care secta Martorii lui Iehova îl înţelege foarte greşit, mai ales în *Apocalipsa*, 3:14.

mijlocitori ai caselor lor pe care le-au inclus în legământ cu Dumnezeu, făcându-le să devină receptoare şi beneficiare fie ale binecuvântărilor de legământ, fie ale blestemelor[69].

3. Una dintre întrebările care se ridică aici este dacă se poate trece dintr-o familie sau comunitate în alta ?... Lucrarea de faţă încearcă să demonstreze nu numai că se poate, ci chiar şi că această trecere este dezirabilă, măcar din comunitatea adamică în cea cristică sau mesianică. În acest sens, îl vom analiza mai târziu pe Adam care, în Biblie, reprezintă întreaga omenire căzută, precum şi pe Isus, Yeşua, care reprezintă omul înnoit[70].

B. **Reprezentanţii consacraţi şi autorizaţi ai legământului**
În capitolul care trata despre teoria religiei, am menţionat despre emiţătorii-propovăduitori: aceştia erau preoţii şi/ sau bătrânii cu funcţii şi demnităţi sacerdotale, relaţionate la zei şi la oameni. În statele secularizate ale vremurilor moderne, aceştia sunt diplomaţi, notari etc.

C. **Casa fizică şi cea comunitară a legământului**
În capitolul care trata despre teoria religiei, am menţionat despre casa fizică sau spaţiul sacru al instituirii legământului (betil, altar, sanctuar sub formă de cort, *cella*, casă sau templu), precum şi despre casa spirituală sau corpul comunitar al legământului.

D. **Mesajul legământului şi legislaţia sa**
Am precizat mai sus faptul că, din punct de vedere al demersului de faţă, legislaţia legământului dumnezeiesc (seria de legi etico-morale etc.) este conţinută în Vechiul Testament şi în Noul Testament. Vom examina acest legământ pe parcursul studiului prezent.

E. **Durata validităţii legământului**

F. **Rugăciunile dramatizate: sacrificiile sângeroase şi/ sau nesângeroase**

E. **Purificările** (inclusiv mâncărurile)

F. **Sărbătorile şi ritualurile lor**

G. **Ceremonia (sângeroasă) de încheiere şi/ sau ratificare a legământului**

H. **Jurămintele de respectare a legământului**

I. **Simbolul garanţiei respectării legământului**

J. **Ospăţul de legământ**[71].

II. *B^{E}RÎT* CA TRATAT ŞI CONTRACT

În categoria *b^{e}rît* intrau nu numai legămintele, ci şi contractele, iar numărul imens de tăbliţe descoperite pe întreg cuprinsul Orientului Apropiat antic arată că mesopotamienii făceau contract pentru orice: schimb de bunuri, împrumuturi, vânzare-cumpărare, depozite, donaţii, rente viagere. Contractul, atunci ca şi astăzi, era o componentă indispensabilă a existenţei umane,

[69] Într-un fel, relaţia maestru-discipol ar trebui citită tot ca un legământ, însă în lumea de astăzi, această relaţie pare a fi în curs de dispariţie, din motive pe care nu le vom explica în această lucrare.

[70] A se vedea *I Corinteni*, 15:21-49; *II Corinteni*, 5:14,15,21; *Epistola către romani*, 5-6.

[71] Pentru legăminte instituite de patriarhi, vezi *Genesa*, 26:30; 31:54; pentru legământul mozaic, încheiat la Sinai, vezi *Exodul*, 24:9-11; ospeţe date cu ocazia întronării unui rege: *I Samuel*, 11:15; *II Samuel*, 15:12; *I Regi*, 1:9; 3:15.

un act cotidian, fiind consacrat de către toate legislaţiile lumii[72]. În cele ce urmează, vom prezenta comparativ un tratat şi un contract[73].

Se va vedea că la elementele componente necesare prezentate mai jos, mai trebuie adăugat **simbolul garanţiei**, prin aceasta înţelegând semnătura şi ştampilarea sau pecetluirea contractului, după cum am văzut mai sus.

Subliniem faptul că esenţa diferenţei dintre tratat şi contract o constituie **motivul**: într-un legământ, partenerul mai puternic este orientat spre persoană, preia iniţiativa şi stabileşte termenii instituirii şi păstrării unei relaţii apropiate, făcând daruri partenerului mai slab şi ajungând la un anumit grad de intimitate.

CATEGORIE	TRATAT DE SUZERANITATE-VASALITATE (MONOPLEURIC)	CONTRACT DE PARITATE (EGALITATE) (DIPLEURIC)
Forma/ Structura literară	1. Preambul: prezentarea vorbitorului	1. Dată
	2. Istoria relaţiilor	2. Parteneri (părţi) fizici sau juridici
	3. Poruncă generală	3. Tranzacţie
	4. Detalierea stipulaţiilor	4. Investitură
	5. Declaraţia documentului	5. Garanţii
	6. Martori	6. Scrib
	7. Binecuvântări şi blesteme	7. Listă de martori
Motivul	Dorinţa de a avea relaţii	Dorinţa de a obţine un beneficiu
Iniţiativa	Partenerul mai puternic	Acord reciproc avantajos
Orientarea	Dar orientat spre persoană	Negociere orientată spre

[72] Eugeniu Safta-Romano, *Arhetipuri juridice în Biblie*, ed. Polirom, Iaşi, 1997, p. 108.
[73] Prelucrare după Elmer A. Martens, *God's Design: A Focus on Old Testament Theology*, *apud* Peter J. Gentry, Stephen J. Wellum, *Kingdom through Covenant – A Biblical-Theological Understanding of the Covenants*, Crossway, Wheaton, Illinois, USA, 2012, p. 140.

		lucru
Obligaţia	Loialitate	Performanţe
Durata validităţii	Nedeterminată	Specificată
Posibilitatea încălcării	Existentă	Existentă

Pe de altă parte, în cadrul contractului, partenerii se orientează economic, spre lucruri: unul dintre parteneri are nevoie de un beneficiu, dorind să achiziţioneze o cantitate de mărfuri sau să obţină un serviciu, de gen renovarea casei, repararea autoturismului etc., şi, în urma unor negocieri, se ajunge la un acord reciproc satisfăcător, în care partenerul revendică plata pentru aportul său, plată constând în bani, produse sau servicii.

În ceea ce priveşte obligaţiile, ele există atât în cadrul legământului-tratat, cât şi al contractului, dar în cadrul primului, cerinţa este aceea a loialităţii şi credincioşiei personale, pe când în cadrul contractului, obligaţiile prevăd cerinţa de împlinire a termenilor.

În principiu, tratatul dăinuie veşnic, pentru că semnatarii săi „muriseră" faţă de ei înşişi la pecetluirea sa[74], pe când contractul stipulează o durată de validitate.

Pot fi încălcate tratatele şi contractele?... Din păcate, da. Cu toate acestea, chiar şi aici există diferenţe majore: astfel, un tratat poate fi rupt, dar punctul în care transpare această ruptură nu este definit clar, pentru că focalizarea sa este asupra calităţii intimităţii.

În ceea ce priveşte posibilitatea încălcării contractului, Elmer A. Martens notează faptul că o bifare a termenilor în modul „verificarea listei" poate indica încălcarea unui contract, iar punctul de încălcare (încălcarea primei, sau a celei de-a doua sau a celei de a treia stipulaţii), poate fi identificat[75].

La aceste comparaţii între un tratat din Orientul Apropiat antic şi un contract modern trebuie să mai adăugăm câteva chestiuni importante: în primul rând, Orientul era îmbibat de religios, pe când lumea modernă şi-a camuflat religiozitatea în profan şi secularism. În consecinţă, în Orient, legământul-tratat era încheiat în prezenţa zeilor, fiind transcris de un scrib, pe când (quasi-) omnipotentul Stat modern îşi deleagă preoţii săi secularizaţi – notarii sau avocaţii – pentru a lua parte la încheierea unui contract.

În vremurile străvechi, în Orient se credea că zeii văd orice abatere de la legământ, ceea ce ducea la respectarea sa, pe când în modernitate contractele sunt încălcate şi deoarece se crede că, fiind inexistenţi, zeii nu sunt omniscienţi şi nu văd. Penultima afirmaţie este aceea că tratate nu erau numai cele de paritate (dipleurice), acorduri voluntare reciproce, în care partenerii erau egali, ci existau şi tratate de suzeranitate sau vasalitate (monopleurice), în care unul dintre

[74] Rugăm cititorul să reţină acest aspect în vederea strângerii documentelor pentru pledoaria în favoarea Legământului Înnoit. De reţinut *II Corinteni*, 5:15.

[75] Desigur, un avocat alunecos poate demonstra că această încălcare nu s-a întâmplat niciodată, dar şi acest lucru trebuie luat în considerare la încheierea unui contract.

semnatari era suzeran sau superior şi impunea tratatul partenerului său, vasal sau inferior. Spre deosebire de acestea, în modernitate se insistă asupra egalităţii şi a parteneriatului.

Acum se ridică o întrebare: dacă Dumnezeu impune legămintele Sale oamenilor, mai este corect – sau chiar cuviincios – să vorbim despre aceştia ca parteneri de legământ? Răspunsul este pozitiv şi, în sensul acesta, amintim că Louis Berkhof scria că este drept că legămintele dumnezeieşti au origine monopleurică, natura aranjamentelor fiind ordonată şi instituită de Dumnezeu, El având prioritate în toate, dar, cu toate acestea, avem de-a face cu legăminte autentice, în care Dumnezeu, plin de har, a convenit să Se plece la nivelul omului şi să-l onoreze plasându-l la un nivel de egalitate cu Sine, mai mult sau mai puţin. Dumnezeu stipulează cerinţele Sale şi garantează împlinirea promisiunilor Lui, iar omul îşi asumă în mod voluntar îndatoririle impuse lui, moştenind, astfel, binecuvântările[76].

Legămintele din Orientul Apropiat antic, pe care le vom aborda în acest studiu, erau foarte frecvente. La toate nivelurile societăţii, promisiunea de a face ceva era formalizată printr-un legământ *b^{e}rît*:

> În practica seculară normală a lumii antice legământul pare să fi fost un dispozitiv prin care relaţiilor existente pe care le aduseseră în existenţă timpul, circumstanţele sau alţi factori, li se dădea înfăţişarea unui sprijin legal în forma unei ceremonii a cărei piesă de rezistenţă era cea a unui angajament solemn[77].

Despre aceste legăminte, inclusiv despre juruinţele sfinte sau făgăduinţele sacre făcute cu această ocazie solemnă, vom trata mai jos.

[76] Louis Berkhof, *op. cit*, p. 264.
[77] John H. Walton, *op. cit*., pp. 14-15.

Capitolul al XLVIII-lea

ELEMENTELE COMPONENTE ALE LEGĂMINTELOR-TRATATE DIN ORIENTUL APROPIAT ANTIC

Pentru a înţelege conceptul „legământ", vom transcrie semnificaţia sa în limba română, iar apoi vom arunca o privire asupra arealului cultural şi geografic al Orientului Apropiat antic – spaţiul în care a înflorit şi s-a dezvoltat limba, cultura şi civilizaţia ebraică. Ulterior, vom examina semnificaţiile sale în limbile ebraică şi greacă, iar în final vom asambla toate descoperirile făcute.

I. CONCEPTUL „LEGĂMÂNT" ÎN LIMBA ROMÂNĂ

În limba română, termenul „legământ" provine din latinescul *ligamentum* şi, potrivit *Noului dicţionar explicativ* (*NODEX*) din 2002, conceptul semnifică următoarele:

1. promisiune solemnă, prin care cineva se obligă să realizeze ceva;
2. Situaţie dintre persoane sau dintre comunităţi care ajung să se înţeleagă asupra unui lucru; înţelegere; învoială[78].

Astfel, în limba română sensul termenului este foarte clar: **legământul leagă şi obligă.** În această privinţă, Ciprian Flavius Terinte nota:

> Legămintele se constituiau ca nişte acorduri diferite de înţelegerile juridice tocmai prin acest aspect relaţional care le caracteriza. Buna lor funcţionare depindea în primul rând de integritatea partenerilor care îşi luaseră angajamentul de respectare a promisiunilor făcute. Părţile erau direct răspunzătoare una faţă de cealaltă (...). Dacă vreuna dintre părţi se dovedea nesinceră atunci când făcea promisiuni sau nu şi le respecta, relaţia acelor parteneri era periclitată. (...) Datorită acestui caracter etic de care trebuiau să dea dovadă părţile, legământul căpăta chiar o dimensiune spirituală, dată de onestitatea, integritatea, loialitatea, încrederea şi generozitatea persoanelor participante[79].

Să trecem acum la analiza termenului „legământ" în Orientul Apropiat antic.

[78] http://dexonline.ro/definitie/legământ
[79] Ciprian Flavius Terinte, în *op. cit.*, ns. 14.

II. CONCEPTUL „LEGĂMÂNT" ÎN LIMBA AKKADIANĂ A ORIENTULUI APROPIAT ANTIC

În privinţa legămintelor din Orientul Apropiat antic, Ciprian Flavius Terinte scrie:

> Majoritatea cercetătorilor este de părere că pentru investigarea istorică a celor mai importante legăminte din Vechiul Testament, din perspectiva cadrului în care au fost încheiate, trebuie luate în considerare legămintele seculare care oficializau relaţiile dintre popoare, adică dintre două părţi sociale şi politice diferite. Dovezi ale existenţei acestui fel de legăminte ne parvin din sursele sumeriene de pe la jumătatea mileniului al II-lea î.Hr. şi din textele accadiene vechi, cu câteva secole mai târzii. Deşi s-au păstrat doar fragmente, datele care ne parvin din aceste izvoare sunt suficiente pentru a şti cu siguranţă că existau la data respectivă tipare bine definite sub care se desfăşurau astfel de legăminte. Cele mai utile şi mai clare materiale în această privinţă provin din Imperiul Hitit, din perioada mai târzie a Epocii Bronzului (cca. 1400-1200 î.Hr.), care conţin informaţii despre relaţiile acestui Imperiu cu Mesopotamia, Egiptul şi cu oraşele-state din nordul Siriei (…).
> Dintre acestea, cele mai relevante pentru studiul nostru sunt aşa-numitele tratate de suzeranitate, care s-au păstrat în număr destul de mare, pentru că ele constituiau baza formală a coeziunii dintre provinciile Imperiului. Aceste tratate plasau statele vasale sub protecţia Imperiului Hitit şi, în acelaşi timp, asigurau Imperiul suzeran de loialitatea forţelor armate ale vasalilor[80].

În limba akkadiană, limba Babilonului şi a Asiriei, înrudită cu ebraica, exista termenul *adu*[81]; acest termen semnifica un contract social formal, încheiat în prezenţa unor martori divini, un acord pe care un partener de rang superior (rege, membru al familiei regale), adică **suzeranul**, îl impune în mod solemn supuşilor săi, adică **vasalii**, care nu pot nici respinge acordul, nici negocia clauzele sale. Dacă acordul se încheia între un mare rege cuceritor şi un regişor local, atunci avem de-a face cu un legământ-tratat de suzeranitate-vasalitate.

Descoperiri ale unor tratate hitite din mileniul al II-lea î.e.n. arată că, deşi formele lor erau foarte dezvoltate şi flexibile, totuşi existau următoarele elemente[82] pe care le vom enumera ca fiind utile pentru compararea lor cu legămintele făcute de Dumnezeu în Vechiul Testament:

1. **Preambulul** sau prezentarea suzeranului, adică a autorului tratatului de vasalitate, principalul partener contractant:
   a. Tratatul se deschidea cel mai adesea cu formula: „Acestea sunt cuvintele lui ...", după care urmau numele marelui rege cuceritor sau ale suzeranului, toate titlurile, epitetele laudative, atribuţiile şi, ocazional, genealogia lui[83]. Se accentuau majestatea şi puterea regelui care conferă vasalului său o relaţie prin intermediul unui legământ.
   b. Un aspect despre care credem că nu a fost valorizat suficient de bine de către alţi teologi este acela că regii din Orientul Apropiat antic care încheiau legăminte-tratate internaţionale sau inter-regionale aveau şi funcţia sacră de preoţi – chiar

[80] Ciprian Flavius Terinte, *op. cit.*
[81] În limba ebraică, termenul echivalent este *'êdūt,* „testimoniu, mărturie" (Ex. 25:16; Deut. 4:13; 10:4). A se vedea Meredith G. Kline, *Treaty of the Great King – The Covenant Structure of Deuteronomy*, William Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids, Michigan, USA, 1963, p. 16, ns. 11.
[82] Prelucrare după George Emery Mendenhall, *Law and Covenant in Israel and the Ancient Near East*, The Biblical Colloquium, Pittsburgh, Pennsylvania, USA, 1955, pp. 32-34, precum şi după Meredith G. Kline, *op. cit.*, p. 28.
[83] *Ibid.*

dacă nu cea de mari preoţi. După cum vom vedea mai târziu, acest element are o semnificaţie aparte.

2. **Istoricul legământului-tratat.** Legământul viza toate cele trei aspecte ale timpului, trecut, prezent şi viitor: istoricul legământului-tratat conţinea un **prolog** care descria **trecutul**, menţiona evenimente istorice reale, relaţiile pe care le avuseseră regele suzeran şi strămoşii regelui vasal, sau el însuşi, şi scotea în relief atât puterea marelui rege cuceritor[84], cât şi măreţia sa şi gesturile de bunăvoinţă pe care el le făcuse faţă de vasal şi ţara acestuia[85]. Pe aceste baze de beneficii dăruite în trecut, suzeranul, **în prezent**, avea dreptul de a proclama tratatul şi de a se aştepta din partea vasalului la o ascultare recunoscătoare faţă de stipulaţiile tratatului. **Viitorul** relaţiilor dintre suzeran şi vasal era pregătit tot în prolog, acesta conţinând fundamentul obligaţiilor viitoare. Având în vedere aceste lucruri, prologul istoric era elaborat foarte grijuliu, selectiv şi era plin de sfaturi[86].
3. **Stipulaţiile legământului-tratat,** adică obiectul sau sfera sa de cuprindere. În ceea ce priveşte forma stipulaţiilor, acestea se aseamănă mult cu codurile de legi mesopotamiene, legi cazuistice care stipulează obligaţiile pe care vasalul le avea faţă de suzeran. Mai existau şi reglementări generalizate în formă de poruncă: legi apodictice. Aceste stipulaţii difereau mult de la un tratat la altul; cu toate acestea, „nu lipsesc niciodată precizările de natură militară: potrivit acestora, vasalul nu avea permisiunea de a încheia alianţe cu alţi regi ale căror ţări nu erau incluse în sfera de influenţă a hitiţilor; regele vasal trebuia să fie prieten cu prietenii[87] şi vasalii şi să fie duşman duşmanilor suzeranului său. În cazul în care suzeranul se angaja într-o campanie militară, vasalul trebuia să participe la aceasta cu tot potenţialul său militar[88]. Problema prăzii de război era una foarte delicată, de aceea genera foarte adesea discordii între cei doi. În afară de acestea, mai apar reglementări precum cele referitoare la exprimarea nemulţumirilor[89]. Vasalul nu avea voie nici măcar să asculte cuvinte jignitoare proferate la adresa suzeranului său, ci trebuia să le raporteze imediat acestuia. Vasalul nu avea voie să ascundă sclavi fugari sau refugiaţi”[90]. O

[84] John H. Walton, *op. cit*., pp. 101-102.

[85] „Legământ, Alianţă” de Frank Charles Fensham, în *Dicţionar biblic,* p. 740.

[86] *Ibidem.* Pentru aceste aspecte temporale în cadrul legământului mozaic, a se vedea, de exemplu, *Deuteronomul*, 7:7-9; 8:1,18; 9:5.

[87] Astfel, putem înţelege mai bine pacea de care a beneficiat regele Solomon. Având soţii 700 de prinţese (I Re. 11:3), el făcuse legământ cu 700 de clanuri din cel puţin 700 de sate şi oraşe, devenise închinător la cel puţin 700 de panteonuri, adică la cel puţin 1400 de zei (I Re. 11:4), întrucât nu existau panteonuri monoteiste. Se subînţelege că perioada de pace în care domnise Solomon nu provenise de la YHWH-Şalom, „Domnul, pacea”, ci de la alianţele demonico-politice. Pedeapsa dumnezeiască, materializată prin ruperea ţării, era inevitabilă (I Re. 11:11 etc.). În aceeaşi ordine de idei, printre multiplele legăminte-tratate, Solomon încheiase unul şi cu Hiram, rege al Tirului (I Re. 5:12). La circa două secole mai târziu, prin profetul Amos (1:9), Dumnezeu mustră tirienii pentru că încălcaseră legământul frăţesc. Este foarte posibil ca Dumnezeu să fi avut în vedere încălcarea de către ei sau descendenţii lor a legământului încheiat cu Solomon. A se vedea şi *Ieremia*, 47:4.

[88] Altfel spus, politica externă era mediată numai de suzeran.

[89] *Ibidem.*

[90] Ciprian Flavius Terinte, *op. cit., loc. cit.*.....

dată pe an – probabil cu ocazia „înnoirii anului" (Anul Nou)[91], care avea loc prin septembrie-octombrie – vasalul trebuia să se prezinte înaintea suzeranului său pentru a-şi plăti tributul şi a ratifica sau prelungi tratatul.

4. **Prevederi despre depozitarea şi citirea legământului-tratat.** Documentul urma să fie depozitat ca un lucru sacru într-un sanctuar (templu) din ţara vasalului[92] – poate pentru a arăta că zeii locali nu vor ajuta la încălcarea acestui legământ. El era scos din sanctuar şi recitit în public la anumite intervale de timp (între o dată şi patru ori pe an). Această recitire avea trei scopuri: mai întâi, familiariza norodul cu obligaţiile faţă de regele suzeran, ca instrucţiuni şi avertisment; apoi, sporea respectul norodului faţă de regele lor, întrucât se descriau (propagandistic) relaţiile apropiate şi calde pe care acesta le avea cu suzeranul[93]. În al treilea rând, nu simplul act al relecturării era important, ci semnificaţia sa, care era reafirmarea legământului. Aici trebuie să adăugăm un element important, care trebuie reţinut pentru a se înţelege elementul de sărbătoare şi de închinare comunitară: reafirmarea publică a legământului-tratat nu avea loc într-un moment ales aleatoriu, ci cu o anumită ocazie sacral-festivă, la o sărbătoare. Praznicul dădea greutate recitirii documentului şi relecturarea acestuia, la rândul său, consacra festivitatea.
5. **Lista martorilor.** Exista o listă a martorilor în care, la loc de cinste, figurau zeii regelui suzeran, apoi cei ai vasalului. Aceasta era o formă de a spune că zeii înşişi validau legământul[94]. De asemenea, din această listă făceau parte şi anumite elemente divinizate ale naturii, precum Cerurile şi Pământul, munţii şi marea, izvoarele şi râurile, vântul şi norii. „Martorii erau acele puteri despre care se credea că se află dincolo de controlul uman şi de care se considera că sunt complet dependente atât făpturile omeneşti luate în mod individual, cât şi societatea ca întreg. Ei erau invocaţi pentru a aplica sancţiunile corespunzătoare ale legământului"[95].
6. **Formule de blestem şi binecuvântare**. Invocarea solemnă a **binecuvântărilor** pentru ascultarea şi împlinirea clauzelor legământului, respectiv a **blestemelor/ pedepselor** pentru neascultare. În ceea ce priveşte binecuvântările cerute zeilor ca răsplată protectoare pentru respectarea tratatului, acestea vizau prosperitate, pace, viaţă lungă, păstrarea domniei de către vasal şi urmaşii săi[96]. În cazul încălcării legământului-tratat, erau invocate blesteme, fiind înfăţişate într-o gamă variată: zeii erau rugaţi să se mânie şi să trimită anumite nenorociri în cetăţile vasalului răzvrătit,

[91] Lucrul acesta aruncă o lumină specială asupra Praznicului de înnoire a anului (Anul Nou), sau Ziua Trâmbiţării (*Yom teruah*) din 1 Tişri. A se vedea *Leviticul*, 23:23-25; *Numeri*, 29:1-6.
[92] În cazul legământului mozaic, tablele Celor zece porunci au fost depuse în chivot, iar cartea Legii – indiferent ce semnifică această sintagmă – a fost depusă lângă chivot (Deut. 31:26). Faptul că depunerile în locuri diferite ar arăta niveluri diferite de sfinţenie între cele două corpusuri este simplă speculaţie.
[93] George Emery Mendenhall, *op. cit*., p. 33.
[94] *Ibid*.
[95] „Covenant" de George Emery Mendenhall, pe http://www.britannica.com/EBchecked/topic/141085/covenant
[96] Ciprian Flavius Terinte, *op. cit., loc. cit*.....

calamităţi precum mizerie, sărăcie, foamete, boli, moarte fără urmaşi, distrugerea cetăţii.

În ceea ce priveşte binecuvântările şi blestemele biblice, supunem atenţiei cititorului o importantă rostire a lui J. McKeown:

> Benedicţiile şi imprecaţiile biblice sunt pline de putere şi produc schimbări reale în circumstanţele receptorilor. Conţinutul şi rezultatul final al binecuvântării sau blestemului variază de la o situaţie sau alta dar, în general, binecuvântarea era puterea de a izbândi, iar blestemul era puterea vătămătoare de a împiedica sau stânjeni succesul. (…) Înţelesul exact al binecuvântării şi blestemului este adesea dependent de contextul în care apar ele. Acestea sunt rostite şi primite în contextul relaţionării dintre două persoane sau părţi, iar adâncimea şi calitatea binecuvântării sau a imprecaţiei reflectă natura relaţiei dintre cei implicaţi. (…) Relaţiile variază în profunzime şi calitate, iar aceasta se reflectă în alcătuirea şi intensitatea rostirilor de bine sau a imprecaţiilor[97].

Aici mai adăugăm că în formularele legămintelor descoperite în Orientul Apropiat antic nu se preciza ce anume urma să facă suzeranul în cazul în care vasalul lui ar încălca tratatul, dar întotdeauna armatele naţionale erau considerate a fi armatele zeilor, iar o expediţie de pedepsire a răzvrătirii era considerată a fi o acţiune legală întreprinsă de zei. Pedepsirea putea consta în deportarea vasalului şi a familiei sale, a nobililor şi dregătorilor sau chiar a întregii populaţii, eventual executarea vasalului. Dacă legământul era încălcat, el nu mai era ratificat, ci, dacă partenerul care greşise se căia şi partenerul ofensat era dispus să ierte[98], atunci legământul era înnoit: „Noul Legământ" sau, mai corect, Legământul Înnoit, a cărui esenţă se găseşte în Noul Testament, reprezintă exemplul cel mai elocvent în acest sens.

Limba akkadiană mai conţinea şi termenul *biritu*, care se traduce prin lanţuri, sau obezi, legături. Cu toate acestea, nu se ştie cu certitudine dacă termenul ebraic *b^{e}rîṯ* are legătură cu akkadianul *biritu* sau nu.

[97] J. McKeown, „Blessing and curses", în *Dictionary of the Old Testament: Pentateuch*, pp. 83-84.
[98] Ciprian Flavius Terinte, *op. cit., loc. cit.*

Capitolul al XLIX-lea

CONCEPTELE „LEGĂMÂNT" ŞI „JURĂMÂNT" ÎN MENTALITATEA EBRAICĂ

I. CONCEPTUL „LEGĂMÂNT" ÎN LIMBA EBRAICĂ A VECHIULUI TESTAMENT

Concordanţa Strong pentru limba ebraică a înseriat termenul *b^e^rît*, „legământ", cu numărul H 1285. El este înrudit cu termeni ebraici care semnifică „a tăia" (*kārat*), care indică ritualul antic de sacrificare a unui animal la încheierea unui tratat sau a unui legământ[99] şi semnifică următoarele: un acord (făcut pe baza păşirii printre bucăţi de carne despicată); legământ, alianţă; înţelegere, învoială, pact; ligă, confederaţie.

Kevin J. Conner şi Kenneth Malmin[100], citându-l pe Gesenius, definesc acest cuvânt ca „legământ, pact sau învoială". Apoi ei extind termenul, dând un număr de definiţii aplicate următoarelor categorii:

1. Existau legăminte-tratate (inclusiv de paritate) făcute între oameni:
   a. alianţă de pace între clanuri[101];
   b. tratat internaţional[102];
   c. contract naţional, acord legal încheiat între monarh şi supuşi, ordonanţă[103];
   d. legământ[104];
   e. legământ de prietenie şi loialitate[105];
   f. legământ de căsnicie[106].
2. Existau legăminte făcute între Dumnezeu şi om (întotdeauna de tip suzeranitate-vasalitate):
   a. legământ de prietenie[107];
   b. legământ, ca fiind o ordonanţă divină cu jurăminte şi semne[108]. În acest sens, legământul poate fi denumit şi *ħoq*, ordonanţă dată[109].

---

[99] A se vedea Frank Charles Fensham, *op. cit.*, p. 739. Vom vedea aceasta, de exemplu, în *Genesa*, 15:18; 31:44; *Exodul*, 34:10; *Ieremia*, 34:18,19.
[100] Kevin J. Conner, Kenneth Malmin, *op. cit.*, p. 1.
[101] *Genesa*, 14:13; 21:27,31,32; 31:44.
[102] *Iosua*, 9:6; *I Regi*, 15:19.
[103] *Ieremia*, 34:8-18.
[104] *Exodul*, 23:32; 34:12,15; *II Regi*, 11:4; *Osea*, 10:4.
[105] *I Samuel*,18:1-4; 20:8; 23:18.
[106] *Proverbe*, 2:17, *Maleahi*, 2:14.
[107] *Psalmii*, 25:14.
[108] *Genesa*, 9:9-17; *Exodul*, 2:24.
[109] *Exodul*, 34:10; *Isaia*, 59:21; *Ieremia*, 31:36; 33:20; 34:13.

II. CONCEPTUL „JURĂMÂNT" ÎN LIMBA EBRAICĂ A VECHIULUI TESTAMENT

Înainte de a vedea ce însemna pentru gândirea semitică termenul „jurământ", să vedem ce semnifică el în limba română: conceptul acesta provine din substantivul latin *juramentum*, iar termenul, potrivit *Dicţionarului explicativ* din 2009, are următoarele conotaţii:

1. Afirmare, promisiune, făgăduială solemnă făcută de o persoană (adesea printr-o anumită formulă în care este invocată divinitatea) de a spune adevărul în legătură cu anumite fapte; jur.
2. Angajament solemn, exprimat de obicei printr-o anumită formulă, prin care cineva se obligă să-şi facă datoria (faţă de popor, de stat etc.).
3. Promisiune, făgăduială fermă de a face ceva[110].

În limba akkadiană, jurământul se numea *mamitu*[111], iar în limba ebraică existau trei termeni: *'ālâ, neder* şi *ş^evua*.

'Ālâ este înrudit cu un verb al cărui înţeles de bază este „a rosti un blestem condiţional" sau un blestem asupra unei persoane care nu este încă identificată. *Neder*[112] este un jurământ care, uneori, era pus şi în relaţie cu ofrandele votive (jertfe de bunăvoie, aduse ca recunoştinţă pentru că divinitatea împlinise o rugăciune), iar *ş^evua* semnifică „a fi complet, desăvârşit; a se înşepti, adică, a jura (ca şi cum a repeta de şapte ori o declaraţie); ceva jurat; un jurământ, un blestem"[113].

Acum vom face câteva precizări. Existau ceremonii de ratificare a unui legământ în cadrul cărora nu se rostea un jurământ. Aceasta însemna că promisiunile erau supuse schimbării sau revocării. În anumite cazuri, unul dintre partenerii îl putea elibera pe celălalt de un jurământ sau o promisiune nesăbuită[114]. Însă, pentru a fi absolut siguri de faptul că legământul va fi respectat, partenerii stabileau termenii legământului iar apoi, în cadrul ceremoniei de ratificare a legământului, ei pronunţau sau adăugau un jurământ, pentru a-şi asigura partenerii că-şi vor respecta promisiunile şi, deopotrivă, pentru a se încredinţa de faptul că partenerii îşi vor ţine promisiunile[115]. Dacă termenii legământului erau confirmaţi printr-un jurământ, atunci legământul devenea **irevocabil**[116], termenii săi nu mai puteau fi anulaţi niciodată, iar partenerii

---

[110] http://dexonline.ro/definitie/jurământ
[111] John H. Walton, *op. cit.*, p. 13.
[112] A se vedea Concordanţa Strong H 5088. Vezi *Genesa*, 28:20; *Numeri*, 30:2,11 etc.
[113] A se vedea Concordanţa Strong H 7621. Iată şi alţi termeni care amintesc despre jurământ: *'asar* (H 631), a lega (strâns), a captura, a întemniţa; *ħerem*, scoaterea din uz a unui lucru, fie prin dedicaţie în vederea folosirii sale sacre (sfinţire), fie prin interdicţie şi blestem în vederea distrugerii sale (H 2764; vezi Lev. 27:28; Num. 18:14; Ios. 7:1 etc.). Cu privire la acest termen din urmă, atragem atenţia cititorului interesat de acest fapt fascinant asupra unei cărţi remarcabile: *Partea blestemată*, de Georges Bataille.
[114] *Genesa*, 24:8,41; *Numeri*, 30:2,10,13.
[115] De exemplu, Iosif i-a făcut pe copiii lui să jure cu privire la oasele lui (Gen. 50:25, Ios. 2:17, 20;9:18-20).
[116] *Genesa*, 22:16-18; 26:23,33; *Psalmii*, 110:4; *Ieremia*, 11:5; *Zaharia*, 8:17; *Evanghelia după Matei*, 14:9.

care au făcut un jurământ sau o promisiune erau obligaţi să o împlinească[117]. Încălcarea unui jurământ însemna atragerea unui blestem asupra persoanei[118].

Toate acestea ne arată că jurământul e o declaraţie solemnă care obligă, care „leagă" în vederea împlinirii sale şi este irevocabil, imposibil de a fi anulat[119].

Pentru a ne referi la legămintele biblice pe care urmează să le studiem, semnalăm că atunci când Dumnezeu a făcut promisiuni în cadrul unui legământ şi le-a confirmat printr-un jurământ, El S-a „legat" să le împlinească, făcând ca legământul să devină irevocabil. Astfel, legământul noahic este irevocabil[120], la fel legământul avrahamic[121], precum şi cel davidic[122], care se consumă în Legământul Înnoit cu Mesia, după ordinul lui Melhisedek[123]. „Jurământul lui Dumnezeu ataşat promisiunilor Sale e ca o confirmare şi un sfârşit la toată zbaterea şi necredinţa aflată de partea omenească"[124].

Şi încă un element care prezintă un interes aparte: la fel ca ordaliile, jurămintele şi legămintele erau „ritualuri legale"; în consecinţă, ele pot fi studiate atât din punct de vedere juridic, cât şi din perspectiva antropologiei culturale sau religioase.

III. TERMINOLOGIA LEGĂMÂNTULUI ÎN LIMBA EBRAICĂ A VECHIULUI TESTAMENT[125]

A. Expresii

Să vedem câteva expresii folosite în relaţie cu legământul. Cea mai frecvent întâlnită sintagmă este *karat b^{e}rît* care se traduce prin „a tăia un legământ". Frank Charles Fensham[126] notează şi alte expresii care ajută la nuanţarea noţiunii de legământ:

- *kărat l^{e}* / *'im b^{e}rît* : a „tăia" unui legământ cu un superior;
- *hēqîm b^{e}rît:* a stabili un legământ;
- *nātan b^{e}rît:* a da un legământ[127]; al doilea partener devine doar beneficiarul legământului[128];
- *higgîd b^{e}rît:* a declara un legământ;
- *nişva b^{e}rît:* a face un jurământ în cadrul unui legământ[129];
- *he'emiđ b^{e}rît:* a confirma legământul;

---

[117] *Numeri*, 30:2,10; *Deuteronomul*, 7:8,9,12; *I Samuel*, 14:26-28; *Fapte*, 23:21; *II Cronici*, 6:22; 15:15.
[118] *Neemia*, 5:12; 10:29; *Ezechiel*, 16:59; *Daniel*, 9:11; *Numeri*, 5:19-25; *Fapte*, 23:12-14.
[119] *Iosua*, 9, în special 19,20.
[120] *Isaia*, 54:9.
[121] *Genesa*, 22:16-18; *Epistola către evrei*, 6:13,16-18a.
[122] *Psalmii*, 89:3,35; 132:11.
[123] *Psalmii*, 110; *Fapte*, 2:30; *Epistola către evrei*, 7:20,21,28.
[124] Kevin J. Conner şi Kenneth Malmin, *op. cit*.
[125] În versiunea Dumitru Cornilescu, 1924, *b^{e}rît* e tradus: „legătură de pace" (Gen. 14:3); „unire" (Ob. 7); „învoială" (Ier. 34:8-18); „legământ" (în cele mai multe referinţe).
[126] Frank Charles Fensham, *op. cit*., p. 740.
[127] *Numeri*, 25:12.
[128] Ciprian Flavius Terinte, *op. cit*., *loc. cit*.
[129] În Noul Testament, „jurământ" (*neder* sau *şevua*, vezi mai sus) va fi înlocuit prin „făgăduinţă, juruinţă sfântă".

- *siwwa b^{e}rît:* a porunci un legământ;
- *sām b^{e}rît:* a face un legământ;
- *bô' b^{e}rît:* a intra într-o relaţie de legământ cu YHWH[130];
- *āvar b^{e}rît:* a traversa, a trece într-o relaţie de legământ[131];
- *āmađ b^{e}rît:* a fi într-o relaţie stabilită prin legământ.

Pentru ţinerea sau respectarea legământului se folosesc verbele: *nādar*[132], *şāmar*[133] şi *zakar*, a-şi aminti[134].

Iată şi câteva sintagme care au un vector negativ:

- *lô' nadar b^{e}rît, lô' şamar b^{e}rît:* a încălca legământul;
- *şākah b^{e}rît:* a uita legământul;
- *mā' as b^{e}rît:* a dispreţui legământul;
- *pārar b^{e}rît:* a rupe legământul[135];
- *şāqar b^{e}rît:* a fi fals faţă de legământ;
- *ħillēl b^{e}rît:* a profana legământul;
- *şāhat b^{e}rît:* a strica, a corupe legământul.

B. Termeni ebraici adiţionali

Iată şi alţi termeni folosiţi în contextul legământului: *'āhēv*, a iubi; *tôvâ,* bunătate sau prietenie, *şalom,* pace sau prosperitate prin legământ; *yāđa,* a sluji cu credincioşie, în conformitate cu legământul.

În lucrarea sus-menţionată, autorul Elmer A. Martens nota: „Dintre toate diferenţele dintre legământ şi contract, locul acordat **loialităţii personale** în cadrul legământului este cel mai remarcabil"[136]. Despre acest ingredient *sine qua non*, vom discuta puţin mai jos.

Un termen folosit în relaţie cu legământul, dar **inexistent** în terminologia altor legăminte-tratate din Orientul Apropiat antic[137], este *ħeseđ*, un concept greu de tradus: el înseamnă solidaritatea sau facerea de bine care se manifestă în cadrul unei relaţii de dragoste prin legământ. Probabil că în limba română termenul *ħeseđ* s-ar putea traduce cel mai bine prin alăturarea a doi termeni folosiţi – deşi inconsecvent – în traducerea Bibliei făcută de Dumitru Cornilescu în 1924: „har" şi „îndurare". Diferenţa dintre aceştia este aceea că harul ne dăruieşte binele pe care nu îl meritām, iar îndurarea nu ne dăruieşte pedeapsa pe care o meritām.

---

[130] *II Cronici*, 15:12.
[131] *Deuteronomul*, 29:12.
[132] A jura: *Genesa*, 28:20; *Numeri*, 30:2. Substantivul înrudit este *neder*, după cum s-a arătat mai sus.
[133] *I Regi*, 11:11.
[134] *Leviticul*, 26:42.
[135] *Leviticul*, 26:15, 44.
[136] Peter J. Gentry, Stephen J. Wellum, *op. cit.*, p. 141.
[137] Frank Charles Fensham, *op. cit., loc. cit*.

Noţiunea *ħeseď* constituie o hendiadă cu termenul *’ēmet*, care se traduce prin „credincioşie” în sensul de loialitate sau prin adevăr.

Aceste aspecte trebuie reţinute întrucât, după cum vom vedea, sunt absolut determinante pentru o înţelegere corectă a realităţilor cărora legământul le furniza temeiul.

Capitolul al L-lea

CONCEPTELE „LEGĂMÂNT-TESTAMENT” ŞI „JURĂMÂNT-PROMISIUNE” ÎN MENTALITATEA ELENISTĂ

I. CONCEPTUL „LEGĂMÂNT-TESTAMENT” ÎN LIMBA GREACĂ A SEPTUAGINTEI ŞI NOULUI TESTAMENT[138]

În limba greacă a Septuagintei şi a Noului Testament, termenul ebraic *b^{e}rît* a fost tradus prin *diathēkē*[139]. În sens strict, acest termen semnifică o dispoziţie, în special o dispoziţie testamentară ratificată[140]. Vizavi de *diathēkē*, eruditul W. E. Vine[141] spune că acest concept semnifică în mod primordial o dispunere de proprietate pe baza voii personale sau în alt fel. Spre deosebire de termenul românesc „legământ”, care semnifică o legare, un angajament reciproc între două sau mai multe părţi, fiecare dintre ele obligându-se să îndeplinească anumite sarcini, *diathēkē* nu conţine în sine ideea de obligaţii mutuale, ci semnifică un singur actant care are iniţiativa, îşi asumă singur anumite obligaţii şi acţionează suveran şi monergic. Altfel exprimat, avem de-a face cu ceea ce se numeşte **unilateralitate**. De exemplu, în *Epistola către galateni*, 3:17, el este folosit ca o alternativă la „o promisiune” (v.16,17,18). Dumnezeu i-a impus lui Avraham ritul circumciziei, dar făgăduinţa Sa faţă de el, numită aici *legământ*, nu era condiţionată de respectarea circumciziei – deşi nerespectarea sa era pedepsită[142].

Lexiconul lui Arndt şi Gingrich[143] traduce *diathēkē* drept „testament, o ultimă voie ratificată” (Gal. 3:15)[144], iar Moulton şi Milligan[145] confirmă că este „…o dispoziţie propriu-zisă, un aranjament făcut de o parte care are putere plenară, în timp ce cealaltă parte poate accepta sau refuza oferta, dar nu poate modifica termenii ei”. Altfel spus, persoana care redactează un *diathēkē* decide singură, în mod suveran, cui lasă moştenirea. *Diathēkē* putea fi modificat oricând, ducând până la anularea moştenirii, adică la dezmoştenire.

---

[138] În versiunea Dumitru Cornilescu, 1924, *diatheke* e tradus: „legământ” (Mat. 26:28; Lc. 1:72; Efes. 2:12; Evr. 7:22; 9:15, 20;13:20) şi „testament” (Evr. 9:16,17).

[139] A se vedea Concordanţa Strong, *G 1242*. Există puţine excepţii, de exemplu ocurenţele din *Deuteronomul*, 9:15, unde termenul a fost tradus prin *marturion* („mărturie”) şi *I Regi*, 11:11, unde *b^{e}rît* a fost redat prin *entole*, „poruncă, lege, precept”.

[140] *Epistola către galateni*, 3:15.

[141] William E. Vine, *An Expository Dictionary of New Testament Words,* Fleming H. Revell Company, Old Tappan, New Jersey, USA, ed. a 17-a, 1966, vol. I, pp. 250-251.

[142] *Ibidem*.

[143] William F. Arndt, F. Wilbur Gingrich, *A Greek-English Lexicon of the New Testament and Other Early Christian Literature*, second edition, University Chicago Press, Chicago, USA, 1979.

[144] Autorii mai amintesc faptul că în surse extrabiblice apare „hotărâre”, „scopul, intenţia sau voia declarată a unei persoane”, nu rezultatul unui acord între părţi, ca o învoială sau contract.

[145] James Hope Moulton, George Milligan, *The Vocabulary of the Greek New Testament*, Wm. B. Eerdmans, Grand Rapids, Michigan, USA, 1982.

Adaptând rostirile lui W.E. Vine la necesităţile demersului nostru, prezentăm uzitările neo-testamentare ale termenului *diathēkē* [146]:

1. o promisiune, un angajament – divin sau uman[147];
2. un angajament asumat numai de Dumnezeu, subliniat prin termenul „promisiune, făgăduinţă”[148];
3. o învoială între Dumnezeu şi Israel în care apar obligaţii mutuale[149];
4. prin metonimie, semnul legământului sau promisiunea făcută lui Avraham[150];
5. prin metonimie, consemnarea legământului[151];
6. mijlocul instituit pe temeiul morţii lui Yeşua Mesia prin care se asigură cadrul mântuirii oamenilor[152].

În aceeaşi ordine de idei, mai precizăm că în limba greacă mai exista un termen care viza ideea de legământ sau învoială: verbul *suntithemai*, care însemna „a pune împreună, a plasa laolaltă, a face aranjament”. Diferenţa dintre *diathēkē* şi substantivul *sunthēkē* provenit din verbul *suntithemai* este aceea că *sunthēkē* se referă la un aranjament făcut între parteneri egali, un legământ de paritate şi, în consecinţă, nu e folosit niciodată despre legămintele făcute de Dumnezeu şi prezentate omului[153].

Aici trebuie neapărat să adăugăm un lucru semnificativ: dacă la un legământ se adăuga un jurământ, acesta făcea ca legământul să fie irevocabil şi etern.

II. CONCEPTUL „JURĂMÂNT-PROMISIUNE” ÎN LIMBA GREACĂ A SEPTUAGINTEI ŞI NOULUI TESTAMENT

În limba greacă în care a fost tradusă Septuaginta şi a fost scris Noul Testament, pentru „jurământ” a fost întrebuinţat termenul *horkos*, care însemna gard, împrejmuire, care reţine sau înfrânează o persoană[154]. Această reţinere putea fi impusă de persoană sieşi, ca o juruinţă sfântă, o promisiune solemnă sau un jurământ[155].

---

[146] William E. Vine, *op. cit*., *loc. cit*.

[147] *Epistola către galateni*, 3:15.

[148] După cum am văzut, în Vechiul Testament termenul „promisiune, făgăduinţă” nu exista, ci se întrebuinţa „jurământ”. A se vedea *Evanghelia după Luca*, 1:72; *Fapte*, 3:25; *Epistola către galateni*, 3:17; *Epistola către romani*, 9:4; 11:27;15:8; *Epistola către efeseni*, 2:12; *Epistola către evrei*, 7:22; 8:6,8,10; 10:16.

[149] *Deuteronomul*, 29-30 (descrisă ca „poruncă”, Evr.7:18, comp. cu v. 22); *Epistola către evrei*, 8:9, 9:20.

[150] *Fapte*, 7:8.

[151] *II Corinteni*, 3:14; *Epistola către evrei*, 9:4, comp cu *Apocalipsa*, 11:19.

[152] *Evanghelia după Matei*, 26:28; *Evanghelia după Marcu*, 14:24, *Evanghelia după Luca*, 22:20, I Corinteni, 11:25, *II Corinteni*, 3:6, *Epistola către evrei*, 10:29, 12:24, 13:20.

[153] În versiunea Dumitru Cornilescu, 1924, *suntithemai* e tradus ca „învoială” (Lc. 22:5); „hotărâre” (Io. 9:22); „sfătuire” (Fap. 23:20) şi „unire” (Fap. 24:9).

[154] A se vedea concordanţa Strong *G 3727*. William E. Vine, *op. cit*., vol. III, p. 123.

[155] *Ezechiel*, 17:16-19, în versiunea LXX, este miezul unei situaţiii foarte interesante: Zedechia făcuse un legământ cu Nebucadneţar, împăratul Babilonului, în care, normal, fiecare îşi invocase zeii; este clar că YHWH este un Dumnezeu gelos, care nu recunoaşte existenţa altor zei şi nu vrea să fie comparat cu ei. Cu toate acestea, dacă Zedechia tot făcuse legământ, el trebuia să îl respecte. Din cauză că nu respectase legământul – chiar făcut cu un

Capitolul al LI-lea

LEGĂMÂNTUL BIBLIC: CLARIFICĂRI ŞI DEFINIRE

După prezentarea celor mai importanţi termeni biblici şi a formelor de legământ-tratat-testament, să clarificăm câteva chestiuni foarte importante, pe care sperăm că cititorul va găsi util să le reţină: Vechiul Testament a fost scris în limba ebraică (şi, pe alocuri, aramaică). Prin intermediul acestei limbi se poate accede la cunoaşterea culturii şi mentalităţii ebraice şi la înţelegerea tiparelor sale de gândire.

Noul Testament a fost scris în limba greacă, pare-se, şi această *lingua franca* este utilă pentru cunoaşterea culturii greceşti şi eleniste. Însă, aceste culturi şi limbi nu se suprapun perfect (lucru valabil pentru toate limbile şi culturile lumii) şi, în consecinţă, există termeni pentru care nu există un echivalent, întrucât sunt realităţi şi instituţii care nu se pot translata dintr-o cultură în cealaltă, iar vorbitorul limbii-ţintă, receptoare, va încerca să găsească cea mai apropiată formă de redare a unui concept, a unei noţiuni.

Aşa stau lucrurile în cazul termenilor ebraic „jurământ" şi grec „promisiune": ei nu au aceeaşi sferă semantică, ci se suprapun parţial: evreul nu „promitea", termenul grecesc „făgăduinţă" nu există propriu-zis în limba ebraică, acest sens intra în sfera semantică a termenilor „a spune, a cuvânta sau a jura"[156]. Sau ce să mai spunem de *ħeseď* (vezi mai sus) şi mai ales de „legământ", noţiuni care nu existau în limba greacă, pentru care s-a recurs, după cum am văzut, la alţi termeni („testament") şi care au zămislit o serie întreagă de frământări biblice şi, automat, teologice?...

Încheiem aici aceste consideraţii culturale şi filologice, promiţând cititorului (pentru că, *hallelu Yah*, în limba română există acest cuvânt!) că vom indica eventualele probleme sau subtilităţi atunci când va fi cazul semnalării lor în vederea unei comprehensiuni mai corecte a temei discutate.

Iar acum vom schiţa o definiţie a noţiunii cu care vom opera de-acum încolo: modificând pe alocuri definiţia dată de Wayne Grudem[157], vom spune că ***legământul este un acord iubitor, neschimbător şi legal, impus de Dumnezeu unui om şi comunităţii al cărui cap şi reprezentant este acesta, prin care sunt stipulate condiţiile relaţiilor dintre ei, cu scopul glorificării lui Dumnezeu şi a binecuvântării omului.***

---

păgân! – el urma să fie dus în Babilon, judecat de Dumnezeu Însuşi şi pedepsit cu moartea. În Noul Testament, a se vedea *Evanghelia după Matei*, 5:33; *Epistola lui Iacov*, 5:12; *Evanghelia după Matei*, 14:7,9; 26:72; *Evanghelia după Marcu*, 6:26; *Epistola către evrei*, 6:16, comp. cu *Luca*, 1:73; *Fapte*, 2:30; *Epistola către evrei*, 7:20,21,28.

[156] Iniţial, a fi om „de cuvânt" însemna că „da" este „da" şi „nu", „nu", nu erau necesare promisiuni speciale. Cu toate acestea, păcătoşenia omului l-a dus la tot felul de jurăminte, unele false şi nerespectate.

[157] Wayne Grudem, *op. cit.*, p. 544.

SECȚIUNEA A VI-A

„CE ESTE OMUL, CA SĂ TE GÂNDEȘTI LA EL?...”

Capitolul al LII-lea

IMAGO DEI ÎN LEGĂMÂNTUL EDENIC

În capitolele anterioare am scris despre Fiinţa şi atributele lui Dumnezeu, Creatorul-Răscumpărător, precum şi despre planul şi hotărârile Sale veşnice. Am rămas datori cititorului cu prezentarea partenerului uman al legămintelor: pe când Dumnezeu plămădea omul, acesta era plasat în mod nemijlocit într-o relaţie de legământ, o relaţie din care izvora viaţa necesară lui[158]: legământul edenic. În consecinţă, acest capitol va prezenta omul primordiilor din *Genesa*, 1-11 şi, concomitent, va trata despre acest legământ.

În *Psalmii*, 8:4a, Sfintele Scripturi ridică această întrebare: „Ce este omul, ca să Te gândeşti la el?...” Vom încerca să schiţăm un răspuns biblic redând ca bază primele două capitole din *Genesa*, în traducerea noastră şi folosind transcrierea structurală.

I. TEXT SACRU: *GENESA*, 1-2

1 Întru început, creă **Elohim** Cerurile şi
Pământul.
2 Şi Pământul era pustiu şi
gol,
şi întunecime era peste faţa abisului;
şi **Ruaħ**[159] **Elohim**[160] glisa[161] peste faţa apelor.
3 Şi spuse **Elohim**: „Să fie lumină!”
Şi fu lumină.
4 Şi văzu **Elohim** că lumina era bună[162]
şi despărţi **Elohim** lumina de întunecime.
5 Şi numi **Elohim** lumina „zi”, iar
întunecimea o numi „noapte”.
Şi fură seară şi
dimineaţă: zi una.
6 Şi spuse **Elohim**: „Să fie o tărie între ape şi
să despartă ea un spaţiu între ape şi ape.”

---

[158] Louis Berkhof, *op. cit.*, p. 211.
[159] *Ruaħ* (în gr., *pneuma*): Duh, duh, spirit, spiraţie, suflu, suflare; vânt, adiere, briză.
[160] *Ruaħ Elohim*: Duhul lui Dumnezeu.
[161] Sau „incuba”.
[162] *Tov*: bun(ătate); ceea ce e drept, plăcut, fericit. În limba greacă a Septuagintei: *kalon*.

7 Şi făcu **Elohim** tărie
şi ea despărţi apele care sunt dedesubtul tăriei de apele care sunt deasupra tăriei.
Şi aşa fu.
8 Şi numi **Elohim** tăria „ceruri”.
Şi fură seară şi
dimineaţă: ziua a doua.
9 Şi spuse **Elohim**: „Să se strângă apele care sunt dedesubtul cerurilor într-un loc şi să se arate uscatul!”
Şi aşa fu.
10 Şi numi **Elohim** uscatul „pământ”, iar apele adunate le numi „mări”.
Şi văzu **Elohim** că *lucrul acesta* era bun.
11 Şi spuse **Elohim**: „Să încolţească pământul vegetaţie,
iarbă cu sămânţă,
pomi roditori, care să facă rod după soiul lor şi
care să aibă în ei sămânţa lor pe pământ.”
Şi aşa fu.
12 Şi ieşi din pământ vegetaţie
iarbă cu sămânţă după soiul ei
pomi roditori, care fac rod şi
care îşi au sămânţa în ei
după soiul lor.
Şi văzu **Elohim** că *lucrul acesta era* bun.
13 Şi fură seară şi
dimineaţă: ziua a treia.
14 Şi spuse **Elohim**:
„Să fie luminători în tăria cerurilor, →pentru a despărţi ziua de noapte;
ei să fie semne →care să arate soroacele, zilele şi anii;
15 şi ei să servească drept luminători în tăria cerurilor, →pentru a lumina Pământul.“
Şi aşa fu.
16 Şi făcu **Elohim** cei doi mari luminători şi anume:
luminătorul cel mai mare →pentru a stăpâni ziua, şi
luminătorul cel mai mic →pentru a stăpâni noaptea;
făcu şi stelele.

17 Şi-i stabili **Elohim** în tăria cerurilor, →pentru a lumina Pământul,
18 →pentru a stăpâni ziua Şi noaptea şi
→pentru a despărţi lumina de întuneric.
Şi văzu **Elohim** că *lucrul acesta* era bun.
19 Şi fură seară şi
dimineaţă: ziua a patra.
20 Şi spuse **Elohim**:
„Să mişune apele de vietăţi fojgăitoare şi
să zboare păsări deasupra Pământului, pe faţa tăriei cerurilor.“
21 Şi făcu **Elohim** monştrii cei mari şi
toate vietăţile care se mişcă şi
de care mişună apele, după soiurile lor;
făcu şi orice pasăre înaripată după soiul ei.
Şi văzu **Elohim** că erau bune.
22 Şi le binecuvântă **Elohim**, spunând:
„Fiţi roditori,
înmulţiţi-vă şi
umpleţi apele mărilor şi
să se înmulţească păsările pe Pământ”.
23 Şi fură seară şi dimineaţă: ziua a cincea.
24 Şi spuse **Elohim**:
„Să iasă din pământ vietăţi după soiul lor,
vite,
animale mici şi
vieţuitoare ale pământului, după soiul lor.“
Şi aşa fu.
25 Şi făcu **Elohim** vietăţile pământului după soiul lor,
vitele după soiul lor şi
toate animalele mici ale pământului după soiul lor.
Şi văzu **Elohim** că erau bune.
26 Şi spuse **Elohim**:
„Să facem om întru chipul **Nostru**,
după asemănarea **Noastră**;
el să stăpânească peste peştii mării,
peste păsările văzduhului,
peste vite,
peste tot Pământul şi
peste toate animalele mici care mişună pe Pământ.”

27 Şi creă **Elohim** pe om întru chipul **Său**,
întru chipul lui **Elohim**
îi creă **El**:
parte bărbătească şi
parte femeiască
îi creă.
28 Şi îi binecuvântă **Elohim** şi
le spuse **Elohim**:
„Fiţi roditori şi
înmulţiţi-
vă[163] şi
umpleţi Pământul şi
supuneţi-l şi
stăpâniţi peste peştii mării,
peste păsările văzduhului şi
peste orice vieţuitoare[164] care mişună pe Pământ.“
29 Şi spuse **Elohim**:
„Iată că v-am dat toată vegetaţia purtătoare de sământă şi
care este pe faţa întregului Pământ, şi
orice pom care are în el rod cu sământă:
vă va fi hrană.
30 Iar tuturor vieţuitoarelor[165] Pământului,
tuturor păsărilor văzduhului şi
tuturor vietăţilor care mişună pe Pământ,
care au în ele viaţă,
le-am dat ca hrană toată vegetaţia verde[166].“
Şi aşa fu.
31 Şi văzu **Elohim** tot ce făcuse; şi iată: *era* bun foarte[167].
Şi fură seară şi dimineaţă: ziua a şasea.

---

[163] După o serie de „*Fiat*”-uri divine, scriitorul Cărţii Începuturilor notează că Elohim dăruieşte cu bucurie abundenţa naturii şi satisfacţiile naşterii copiilor. În contrast cu aceasta, un studiu comparativ al gândirii religioase arată că orientalii aveau tot felul de rituri de fertilitate în vederea creşterii abundente a vegetaţiei şi rituri sexuale pentru a avea parte de mulţi copii: zeii trebuiau îmbunaţi prin jertfe, ritualuri şi magie.

[164] *Ħayah*: vieţuitoare. Acest termen ebraic vizează viaţa, vieţuirea. Având în vedere faptul că am tradus sintagma *nefeş ħayah* prin „vietate”, pentru acest *ħayah,* în cazurile în care apare separat, am preferat traducerea „vieţuitoare”.

[165] *Ħayah*: vieţuitoare.

[166] Versetele 29 şi 30 arată că iniţial, animalele şi oamenii erau vegetarieni.

[167] Dacă până acum toate cele create erau „bune”, acum, puse laolaltă în relaţii în uriaşul ecosistem care este Universul, ele sunt foarte bune.

GENESA, 2

1 Şi fură isprăvite Cerurile şi
Pământul şi
toată oştirea lor.
2 Şi isprăvi **Elohim** în ziua a şaptea lucrarea **Sa** pe care o făcuse;
şi **Se** odihni în ziua a şaptea de toată lucrarea **Sa** pe care o făcuse.
3 Şi binecuvântă **Elohim** ziua a şaptea şi
o sfinţi,
←pentru că în ea
Se odihni de toată lucrarea **Sa** pe care, creând-o,
Elohim o făcuse.
4 Iată obârşiile[168] Cerurilor şi Pământului, când fură create.
În ziua când făcu **YHWH Elohim** Pământ şi Ceruri,
5 pe Pământ nu era încă nici un copăcel de câmp şi
nici o iarbă de pe câmp nu odrăslea încă:
←fiindcă nu dăduse încă **YHWH Elohim** ploaie pe Pământ şi
←nu era nici un om ca să lucreze pământul,
6 ci un abur se ridica de pe Pământ şi
uda toată faţa Pământului.
7 Şi modelă **YHWH Elohim** pe om din ţărâna Pământului
şi suflă în nările sale suflare de vieţi
şi se făcu omul suflet viu.
8 Apoi sădi **YHWH Elohim** o grădină în Eden[169], spre est;
şi puse acolo pe omul pe care îl modelase.
9 Şi făcu **YHWH Elohim** să odrăslească din pământ tot felul de pomi, plăcuţi la vedere şi
buni la mâncare, şi
pomul vieţii în mijlocul grădinii[170] şi
pomul cunoştinţei binelui[171] şi răului[172].

---

[168] Termenul *tol(e)dot* este complex şi greu de tradus, el semnificând „obârşii/ naşteri/ generări/ generaţii/ istorisiri”. Folosirea acestui termen este o tehnică literară care marchează începutul unei noi secţiuni principale. Prima sa ocurenţă este în 2:4. Ulterior, *tol(e)dot* va apărea în 5:1; 6:9; 10:1; 11:10,27; 25:12,19; 36:1,9; 37:2. A se vedea, de asemenea, *Evanghelia după Matei*, 1:1, unde în limba greacă, apare *genesis.*

[169] Dacă există am identificat corect relaţia dintre sumerianul *edin*, care înseamnă „ţinut de stepă” şi Eden, atunci Grădina ar fi fost amplasată în stepă, iar omul trebuia să transforme întreg Pământul într-o grădină, începând din Paradis.

[170] Fiind în mijlocul grădinii, acest pom al vieţii (*eţ ha-ħayim*) era *axis mundi.*

[171] *Tov*: bun(ătate); ceea ce e drept, plăcut, fericit. În limba greacă a Septuagintei, *kalon.*

[172] *Eţ ha-da'at tov ve ra'*: pomul cunoştinţei binelui şi răului.

10 Şi un râu ieşea din Eden şi
uda grădina; şi de acolo
se despărţea şi
se făceau patru braţe.
11 Numele primului *râu este* Pişon; el înconjoară toată ţara Ħavilah, unde se găseşte aur.
12 Şi aurul din ţara aceasta este bun;
acolo se găseşte şi bdelium
şi piatră de onix.
13 Numele râului al doilea *este* Ghihon; el înconjoară toată ţara Cuş[173].
14 Numele celui de al treilea *este* Ħidekel/ Tigru: el curge la estul Asiriei.
Al patrulea râu este Eufratul.
15 Şi îl luă **YHWH Elohim** pe Adam şi
îl aşeză în grădina Edenului →ca s-o lucreze şi
→s-o păzească.
16 Şi porunci **YHWH Elohim** lui Adam spunând:
„Din orice pom din grădină *poţi* să mănânci după plăcere;
17 ↔dar din pomul cunoştinţei binelui şi răului să nu mănânci,
←căci în ziua în care vei mânca din el, =>de moarte vei muri! “
18 Şi spuse **YHWH Elohim**:
„Nu este bine ca omul să fie singur! Am să-i fac un ajutor potrivit.“
19 Şi modelă **YHWH Elohim** din ţărână toate vieţuitoarele câmpului şi
toate păsările văzduhului; şi
le aduse la om, →ca să vadă cum are să le cheme;
şi orice nume pe care omul îl chema fiecărei vietăţi, acela-i era numele.
20 Şi chemă omul nume tuturor vitelor,
păsărilor văzduhului şi
tuturor vieţuitoarelor câmpului;
↔ dar, pentru om, nu se găsi nici un ajutor potrivit.
21 Atunci făcu **YHWH Elohim** să cadă o toropeală peste om, şi
omul se cufundă în somn;
şi luă una din coastele lui
şi închise carnea dedesubt.
22 Din coasta pe care o luase din om,
meşteşugi **YHWH Elohim** o femeie
şi o aduse la om.
23 Şi spuse omul:
„Aceasta este acum os din oasele mele
Şi carne din carnea mea!
Ea se va chema «femeie»,
Pentru că din bărbat a fost luată aceasta.“

[173] Cel mai probabil este vorba despre sud-estul Mesopotamiei, unde trăiau cassiţii.

24 =>De aceea, va lăsa omul pe tatăl său şi
pe mama sa, şi
se va alipi de soţia sa şi
se vor face *trup de* carne unită.
25 Şi erau amândoi goi, omul şi
soţia lui,
şi nu se ruşinau.
Genesa, 2:1-25.

II. CONSIDERAŢII PRELIMINARE

În acest punct al demersului nostru, trebuie să spunem că termenul „legământ" nu e folosit până în *Genesa*, 6:18. Această absenţă a termenului i-a făcut pe unii să se întrebe dacă în *Genesa*, 1-2, se poate vorbi în mod fundamentat despre un legământ. În lumea teologică, părerile despre existenţa unui legământ, fie acesta denumit edenic, al faptelor, al naturii, sunt împărţite. Iată ce notează Wayne Grudem:

> Unii au pus sub semnul întrebării dacă este potrivit să se vorbească despre un legământ al faptelor pe care l-a făcut Dumnezeu cu Adam şi Eva în Grădina Eden. În naraţiunea Genezei nu se foloseşte cuvântul *legământ.* Totuşi, acolo găsim părţile esenţiale ale unui legământ – o definiţie clară a părţilor implicate în legământ, un set de prevederi prin care se stipulau condiţiile relaţiei lor, promisiunea unor binecuvântări în schimbul ascultării, precum şi condiţia necesară obţinerii acelor binecuvântări. Osea 6:7, referindu-se la păcatul lui Israel, zice: „Dar ei au călcat *legământul, ca Adam* (în traducerea Cornilescu „ca oricare om de rând"; n. tr.)[174]. Textul îl vede pe Adam ca existând într-o relaţie de legământ care a fost călcată în Grădina Eden. În plus, în Romani 5:12-21, Pavel îl consideră pe Adam şi pe Cristos ca şi căpetenii ale unui popor pe care îl reprezintă fiecare în parte, un lucru care este total compatibil cu ideea că, înainte de cădere, Adam s-ar fi aflat într-un legământ[175].

Autorul studiului de faţă vede că în *Genesa,* Dumnezeu, ca un meşter zidar înţelept, a avut un plan, precum şi câteva motive şi scopuri pentru care a creat „casa" Cerului şi a Pământului, iar apoi a creat vieţuitoare pentru a sălăşlui în „casă"[176].

Prin instituirea legământului edenic se distinge faptul că planul, hotărârile şi scopurile lui Dumnezeu privitoare la om erau multiple: în primul rând, plămădindu-l pe om după chipul şi întru asemănarea cu Sine şi punând în om suflare din Duhul Său, Dumnezeu declara dorinţa Sa

---

[174] Textul versiunii RSV traduce: „dar de *la Adam* au călcat legământul", însă nota marginală recunoaşte că aceasta este o amendare conjecturală şi că textul ebraic spune în realitate ca Adam" (ebraică' *ke'ādām).* Prepoziţia ebraică *ke* înseamnă „ca", nu „la". Cuvântul tradus „Adam" (ebraică *'ādām*) mai poate fi tradus şi „om", dar o astfel de traducere nu se justifică în acest caz: nu există nici o altă călcare a legământului de către *om* la care să se poată referi. În plus, nu ne ajută cu nimic să spunem că israeliţii au procedat ca nişte oameni şi că ei „ca omul" au călcat legământul. O astfel de exprimare aproape că ar da ele înţeles că israeliţii n-au fost oameni, ci un alt fel de creaturi. Pentru motivele acestea este de preferat traducerea „ca Adam". (Expresia ebraică identică este tradusă „ca Adam" şi în Iov 31:33 pe margine la NASB, RSV şi NIV.) N. a. W.G.

[175] Wayne Grudem, *op. cit.,* p. 545.

[176] A se vedea şi *Isaia*, 45:18, care afirmă că, atunci când Dumnezeu a creat universul, El nu a creat Pământul pentru a fi pustiu, ci „l-a întocmit ca să fie locuit".

ca omul să fie într-o relaţie de legământ cu Sine: o relaţie cu Dumnezeu poate exista **numai** în cadrul unui legământ şi numai între parteneri care pot stabili o relaţie dialogică.

În al doilea rând, privit din perspectivă dumnezeiască, omul, apogeul creaţiei lui Dumnezeu, urma să **stăpânească** peste creaţie în calitate de rege aflat sub oblăduirea lui Dumnezeu; în al treilea rând, privit din perspectivă naturală, omul urma să medieze ca preot reprezentant între regnul mineral, vegetal şi animal, pe de-o parte, şi Dumnezeu, pe de altă parte. Şi cine ar fi putut s-o facă mai bine, omul însuşi fiind plăsmuit din elemente naturale?...

În al patrulea rând, privit din perspectivă federală, omul nu era numai recipientul şi beneficiarul legământului, ci era şi Adam Qadmon. Acesta era omul primordial şi prototip, adică începător de serie, tatăl născător al întregii omeniri, cap şi reprezentant al tuturor celor care vor descinde din el şi care se vor naşte având gravat în ei chipul adamic.

De asemenea, Adam era reprezentant, preot mijlocitor al întregii creaţii [177] . Binecuvântările dăruite lui Adam, blestemele pe care avea să le atragă asupra sa şi asupra lumii urmau să fie împărtăşite întregii omenirii şi creaţii.

În altă ordine de idei, Adam era nu numai omul primordial şi prototip, ci şi un antetip al lui Mesia în omenitatea Sa, adică în privinţa naturii Lui umane.

Acestea sunt scopurile lui Dumnezeu înmănunchiate şi mediate prin om şi prin intermediul legământului edenic.

Să reţinem acum ce anume nu era omul în cadrul acestui legământ: el nu era iniţiatorul legământului şi nici nu putea să-l refuze. Dumnezeu Îşi materializa planul, hotărârile şi voia Sa veşnică în mod suveran.

În cele ce urmează, vom prezenta acestea mai detaliat.

III. HĂCUIREA OMULUI ŞI RESTAURAREA SA

Pentru a înţelege cât mai bine legămintele făcute de Dumnezeu cu oamenii, trebuie să vedem cine este omul şi ce este el, adică natura umană cu esenţa şi atributele sale. Înţelegând acestea, vom pricepe şi faptele, lucrările şi operele sale.

În scurgerea vremurilor, pentru gânditori, studierea omului a suscitat un interes major. „Ce este omul?...” s-au întrebat ei milenii de-a rândul.

Nu întrebarea este grea, ci răspunsul. Se spune în mod anecdotic că în anii ’90 ai secolului trecut, la Chicago, a fost organizată o conferinţă de trei zile care îşi propusese să obţină răspunsul nu la interogaţia „Ce este omul?”, ci la întrebarea „Ce este personalitatea umană?”, care este doar unul dintre componentele omului. S-au adunat peste 1.000 de participanţi: filosofi, psihologi, sociologi, antropologi şi „alţi-ologi”. După trei zile de conferinţe şi lucru pe ateliere au plecat spre casă după cum veniseră: erau departe de a fi atins vreo definiţie care să întrunească un consens.

Teologii nu puteau sta deoparte de acest studiu, astfel încât au încercat şi ei să dea răspuns condiţiei umane, mai ales pentru că Sfintele Scripturi însele ridicau întrebări pertinente. Unii au dat răspunsuri mai biblice, alţii şi-au încercat pur şi simplu norocul. Dorim să reliefăm aici faptul că de la greci încoace, cunoaşterea a insistat pe discursul despre categorii şi a tranşat cam tot ce întâlnea în cale: această îmbucătăţire a fost denumită elegant, „analiză”, şi se

[177] Reciteşte *Genesa*, 1:1-2:25 (îndeosebi 1:26-31 şi 2:16,17).

pretindea că este făcută în vederea examinării subiectului pentru ca, ulterior, bucăţile să fie reconstituie într-un întreg denumit „sinteză”. Câte analize au fost făcute corect, câte sinteze au fost duse la bun sfârşit, câte au fost utile şi câte au pricinuit mai mult rău decât bine este o întrebare care va primi răspuns doar în viaţa de apoi.

În aceste operaţiuni de despicare, victima predilectă a fost omul. Cu mare veselie, gânditori bisericeşti l-au hăcuit pe om în diferite feluri. Teologii patristici, oameni influenţaţi puternic de filosofia greacă, sunt cei care au început secţionarea: ei proveneau dintr-un fundal în care exista dualismul materie-spirit şi în care se considera că individul este un spirit care trăieşte într-un trup fizic[178].

În modul în care ei citeau Vechiul Testament – în special *Cartea Începuturilor* – omul era înţeles ca fiind despicat în „chip” şi „asemănare”, despre care se credea că ar fi distincte. Astfel, chipul lui Dumnezeu în om a fost considerat natura esenţială a omului în calitatea sa de creaţie specială a lui Dumnezeu, această natură constând din calităţile sau atributele prezente în persoană. Părinţii Bisericii credeau că chipul lui Dumnezeu sălăşluieşte ca scânteie divină în sufletul sau spiritul fiecărei persoane[179], iar acest chip ar fi fost raţiunea. „Deşi Scriptura descrie oamenii ca făpturi gânditoare, această definiţie derivă iniţial din filosofia greacă”[180]. La raţiune[181], unii au adăugat şi voinţa sau personalitatea umană, libertatea sau nemurirea.

În ceea ce priveşte asemănarea, despre aceasta se credea că reflecta calităţi de genul bunătăţii, harului şi iubirii. Se susţinea că, la Cădere, oamenii au păstrat chipul, dar au pierdut asemănarea cu Dumnezeu[182].

Când teologii au trecut la studierea Noului Testament, lucrurile au mers şi mai prost, s-au creat noi tabere: dihotomiştii, care secţionau omul în duh sau suflet, pe de o parte, şi trup pe de altă parte, sau trihotomiştii, care tranşau omul în trup, suflet şi duh, şi fiecare din aceste tabere avea un set de scripturi care păreau să le susţină constructele.

Poate se va ridica întrebarea cum se relaţionează autorul acestei lucrări la frământările dihotomie-trihotomie. În bună tradiţie ebraică, întrebării de mai înainte îi vom răspunde printr-o altă întrebare şi anume, se poate da un răspuns corect la o întrebare formulată greşit?... Mai degrabă vom atrage atenţia cititorului asupra faptului că în general gândirea celor care trăiau în Semiluna Fertilă – mesopotamieni, siro-canaaneeni, evrei, egipteni – era holistică şi nu fragmentară sau în categorii, aşa cum tindeau să gândească grecii, care cugetau disjunctiv. Ei nu considerau că oamenii ar fi „indivizi compuşi din părţi, ci unităţi active, integrate, relaţionate în

---

[178] Vernon O. Elmore, „Image of God”, în *Holman Bible Dictionary*, p. 688.

[179] *Ibidem*.

[180] Thomas Finger, „Humanity”, în *Holman Bible Dictionary*, p. 675.

[181] Corectitudinea sau incorectitudinea convingerii Părinţilor Bisericii că raţiunea este chipul lui Dumnezeu în om şi că ea trebuie să primeze se poate verifica foarte simplu: pe baza faptelor şi a consecinţelor lor. Din punctul nostru de vedere, valorizarea excesivă a raţiunii este responsabilă pentru dezastrul ecologic mondial, precum şi pentru sutele de milioane de victime căzute în sutele de războaie purtate în lume – dintre care 500 doar în ultimii 200 de ani. Credem că dacă chipul lui Dumnezeu în om ar fi fost identificat ca fiind un caracter plin de virtuţi biblice, şi nu inteligenţa, istoria ar fi arătat altfel.

[182] Vernon O. Elmore, *op. cit., loc. cit.*

mod intim la ceilalţi”[183]. „Vechiul Testament susţine această concepţie holistică a persoanelor, care nu sunt segmentate în părţi cunoscute drept trup, suflet şi spirit”, scrie Vernon O. Elmore[184], şi nici „sumerienii, ca şi urmaşii lor spirituali, nu au făcut distincţie între «trup» şi «suflet», privind omul ca pe un tot”, subliniază Constantin Daniel[185]. Iată un alt citat foarte corect:

> Pentru a-l descrie pe om în relaţia lui cu Dumnezeu şi cu mediul înconjurător şi pentru a-i descrie structura, se folosesc diverse cuvinte. Acestea sunt: duh (în ebr. *ruah*, în gr. *pneuma*), suflet (în ebr. *nepeş*, în gr. *psyche*), trup (numai în gr. NT *soma*), carne (în ebr. *basar*, în gr. *sarx*). Aceste cuvinte sunt folosite corespunzător diferitelor aspecte ale activităţii sau ale fiinţei omului pe care cei ce le-au folosit au dorit să le sublinieze, dar nu trebuie considerate ca şi când ar descrie părţi separate sau separabile care împreună alcătuiesc ceea ce este omul. Utilizarea cuvântului „suflet” poate sublinia individualitatea şi vitalitatea lui, accentul căzând pe viaţa lui lăuntrică, pe sentimentele şi pe conştiinţa lui. Utilizarea cuvântului „trup” poate sublinia legăturile istorice şi exterioare care se răsfrâng asupra vieţii lui. (...) Omul este de asemenea într-o asemenea relaţie cu Duhul lui Dumnezeu încât el însuşi are spirit, dar nu astfel încât să poată fi descris ca spirit sau ca spiritul lui să fie considerat al treilea aspect al identităţii sale. Omul ca şi „carne” este omul în legăturile lui cu natura şi cu omenirea ca întreg, nu numai slăbiciunea lui, ci şi în starea de păcat şi împotrivire faţă de Dumnezeu[186].

Prin urmare, fragmentarea elenistă a dezechilibrat balanţa şi, pentru a redobândi echilibrul său, am apăsat tare talerul balanţei în partea opusă; acum este cazul să ajungem la echilibrul căutat: într-adevăr, în Biblia ebraică citită în mediul său cognitiv exista o împărţire a omului, dar nu în elemente de tipul „trup”, „suflet”, „duh”, ci mai degrabă de tipul unui factor inferior – „*trup de* carne”[187], „ţărână”[188], „măruntaie”[189], „rărunchi”[190] – şi a unuia superior: „duh”[191], „suflet”[192], „inimă”[193], „minte”[194]. Există, aşadar, un factor inferior şi unul superior, unul pământesc şi unul ceresc, unul animal şi unul zeiesc[195], unul ţărâniu şi unul eteric, şi aceştia se întâlnesc în *Genesa*, 2:7: „Şi modelă[196] YHWH Elohim pe om[197] din ţărâna Pământului[198] şi

---

[183] Thomas Finger, *op. cit., loc. cit.*

[184] Vernon O. Elmore, *op. cit., loc. cit.*

[185] *Gândirea asiro-babiloniană în texte*, p. XIII.

[186] R.S. Wallace, „Om”, în *Dicţionar biblic*, p. 943.

[187] În limba ebraică, *basar*; în limba greacă a Septuagintei şi Noului Testament, termenul apare nu ca *soma*, „trup”, ci ca *sarx*, elementul inferior al personalităţii.

[188] În limba ebraică, *adamah*, de unde provin termenii Adam, om, omenire, omenitate.

[189] În limba ebraică, *qerev*.

[190] În limba ebraică, *ħelaioth.*

[191] În limba ebraică, *ruaħ;* în limba greacă a Septuagintei şi Noului Testament: *pneuma*.

[192] În limba ebraică, *nefeş*; în limba greacă a Septuagintei şi Noului Testament: *psuche*.

[193] În limba ebraică, *lev*; în limba greacă a Septuagintei şi Noului Testament: *kardia*.

[194] În limba greacă, *nous*.

[195] Louis Berkhof, *op. cit.*, p. 193.

[196] *Yaţar*: a întocmi, a forma/modela, în calitate de olar sau sculptor; v. 8,15,19. În limba greacă a Septuagintei, *plasso*, a plăsmui.

[197] Pe Adam.

[198] *Adamah:* Pământ.

suflă în nările sale suflare de vieţi[199] şi se făcu omul suflet viu[200].” Aceşti factori se întrepătrund: sufletul este – şi trebuie să fie – sufletul trupului său, iar trupul este – şi trebuie să fie – trupul sufletului său[201]: „Distincţiile mai vechi între dihotomie şi trihotomie trebuie abandonate în ceea ce priveşte antropologia Vechiului Testament. Antropologia israelită este monistă. Omul este întotdeauna văzut în totalitatea sa, care este însufleţită de o viaţă unitară”[202]. Şi, pentru că tot am menţionat această întrepătrundere care produce unitatea, trebuie să spunem răspicat, împreună cu J.A.T. Robinson, că gândirea ebraică nu cunoştea nimic despre antiteza între un trup muritor şi un suflet nemuritor[203], aşa cum vor crede gnosticii. Concepţia noastră vindecă omul, îl reîntregeşte şi îl restaurează.

IV. „CHIP” ŞI „ASEMĂNARE” ÎN CONTEXTUL CULTURAL AL ORIENTULUI APROPIAT ANTIC

Pasajele clasice ale antropologiei biblice se află în *Genesa*, 1:26-31; 2:7-9, 15-25. Din aceste pasaje, precum şi din alte ocurenţe din primele unsprezece capitole din *Genesa*, reies pregnant termenii „chip” şi „asemănare”. Ei merită priviţi cu atenţie.

Însă înainte de a purcede la analizarea termenilor „chip” şi „asemănare” în limba ebraică, vom arunca o privire asupra uzajului lor în contextul cultural al Orientului Apropiat antic. În limba sumeriană, pentru „chip” existau doi termeni, *nu* sau *alam*, iar în akkadiană exista termenul *ţalmu*: aceştia se refereau la orice piesă de artă reprezentativă, figurativă sau nu. Aceşti termeni se pot traduce prin „chip”, „imagine”, „reprezentare”, „reprezentant”, „efigie”, în sensul unui obiect care reprezintă o persoană sau o creatură fără a fi necesarmente o portretizare a acesteia. Termenii aceştia se folosesc pentru a se referi la reprezentări statuare sau la basoreliefuri ale zeilor, la statui obişnuite, figurine, stele comemorative sau funerare. De asemenea, termenii aceştia pot semnifica şi constelaţiile[204], fapt care explică o mare parte din cosmo-teologia, astrologia şi astrolatria Orientului Apropiat antic, unde marii zei erau văzuţi ca stele strălucitoare.

În ceea ce priveşte studiul nostru, precizăm că termenii sus-menţionaţi se refereau şi la diferiţi regi care erau chipul anumitor zei[205]. Acest fapt se datorează credinţei antice că un chip conţine, într-un fel, **esenţa** celui pe care-l întruchipează, fie el zeu sau rege: în consecinţă, regii îşi plasau chipurile sau însemnele lor peste tot în cadrul regatului pentru a-şi întemeia pretenţia

---

[199] *Nişmat ħayim*: lit., „suflarea vieţilor”.

[200] La fel ca animalele, omul devine şi el un *nefeş ħayah,* o vietate sau o fiinţă vie, o creatură animată sau însufleţită, având emoţii, dorinţe, pasiuni, pofte.

[201] R.S. Wallace, *op. cit., loc. cit*.

[202] Edmond Jacob, citat de Gordon R. Lewis, Bruce A. Demarest, *Integrative Theology – Historical, Biblical, Systematic, Apologetic, Practical*, Zondervan Publishing House, Grand Rapids, Michigan, USA, 1996, vol. al II-lea, p. 130.

[203] *Ibidem*, p. 131.

[204] „Salmu”, în Jeremy Black, Anthony Green, *op. cit.*, p. 159.

[205] E.H. Merrill, „Image of God”, în *Dictionary of the Old Testament: Pentateuch*, p. 442.

asupra domeniilor sale[206]. De exemplu, Ramses al II-lea a poruncit să-i fie sculptat chipul în munte la gura râului Kelb, la nord de Beirut. Imaginea sa însemna că el era stăpânul acelui teritoriu. În Orientul apropiat, din moment ce regele este statuia vie a zeului, înseamnă că îl reprezintă pe zeu pe Pământ. El face ca puterea zeului să fie o realitate prezentă. Subliniem acest fapt a cărui importanţă o vom vedea mai târziu[207].

În ceea ce priveşte termenul „asemănare", în limba akkadiană şi aramaică, acesta era *dmwt*, distinct de termenul „chip", *ţalmu*. În regiunea dintre Mesopotamia şi Egipt există puţine texte ale creaţiei care ar putea face referire la om ca fiind chipul lui Dumnezeu. Totuşi, putem spune că cei doi termeni nu ocupă aceeaşi sferă semantică şi iată motivul pentru care credem aceasta: în Tell Fekheriye, un oraş situat în estul Siriei (zonă din vechiul Canaan), există o statuie mare a regelui Hadduith'î din Gozan, provenind din secolul al IX-lea. Pe statuie există o inscripţie bilingvă, în limbile akkadiană şi aramaică. Textul se divide în două secţiuni, prima folosind termenul דמות , *dmwt*, existent şi în limba ebraică, în forma *demut*. Această noţiune se focalizează asupra rolului regelui de suplicant şi închinător la zeul său. A doua parte foloseşte termenul צלם, *ţlm*, echivalent al ebraicului *ţelem*: noţiunea reliefează majestuozitatea şi puterea regelui în relaţie cu supuşii săi. Aşadar, atât termenul *ţlm*, cât şi *dmwt* se referă la rege ca reprezentare a zeului, dar noţiunile acestea nu ocupă aceeaşi sferă semantică[208], ci au nuanţe diferite.

V. „CHIPUL" ÎN LIMBA ŞI GÂNDIREA EBRAICĂ

În limba ebraică, „chip" este *ţelem*, identic ca înţeles akkadianului *ţalmu*. În Septuaginta, versiunea greacească a *Tanaħ*-ului, el a fost tradus *eikon*[209]. Wayne Grudem scrie că termenul *ţelem*, „chip", se referă la un obiect **similar** unui alt lucru, dar nu **identic** cu el şi, deseori, **reprezentant** al acelui lucru[210]. Aşadar, spune acest faimos teolog sistematician, *faptul că omul este creat după chipul lui Dumnezeu poate însemna că omul este ca Dumnezeu şi Îl reprezintă pe Dumnezeu*[211].

Următorul verset care aminteşte chipul este *Genesa*, 5:3[212]: „Era Adam de 130 de ani şi i se născu un fiu întru asemănarea lui[213], după chipul[214] lui, şi-i puse numele Şet[215]."

---

[206] John H. Walton, Victor H. Matthews, Mark W. Chavalas, *op. cit.*, p. 29.

[207] Gordon R. Lewis, Bruce A. Demarest, *op. cit.*, p. 128.

[208] În *op. cit.*, p. 442, savantul Eugene H. Merrill precizează: „În orice caz, referinţa din inscripţie se face la o statuie a regelui şi nu la chipul unei divinităţi".

[209] Uneori, în limba română, acest *eikon* a fost redat prin „icoană".

[210] Wayne Grudem, *op. cit.*, p. 469, ns.7.

[211] Subl. aut. W.G.

[212] În originalul ebraic ordinea este „asemănare" şi numai după aceea „chip".

[213] În limba ebraică, *bidmuto*, de la *demuth*, asemănare. Aici LXX utilizează termenul *idea*, fiind singura dată când îl întrebuinţează în Torah, acesta semnificând „formă, tipar", a trupului şi/ sau caracterului.

[214] În limba ebraică, *keţalmo,* de la *ţelem,* asemănare.

Ultima întrebuinţare a termenului „chip” apare în *Genesa*, 9:6, verset rostit după Potop, în care Dumnezeu afirmă că omenirea, chiar căzută în păcat, continuă să-l întruchipeze şi osânda rostită asupra unui om care omoară chipul lui Dumnezeu existent în alt om, deci pedeapsa pentru omucidere trebuie să fie cea capitală, căci „întru chipul lui Elohim/ Dumnezeu făcu El omul.” Eugene H. Merrill nota:

> Natura extraordinară a omuciderii şi necesitatea pedepsirii sale cu moartea marchează restul legii Vechiului Testament, depunând astfel mărturie în favoarea semnificaţiei profunde a corespondenţei divino-umane (cf. Ex. 21:12; Lev. 24:17; Deut. 19:11-13)[216].

În legătură cu *ţelem*, o întruchipare sau o reproducere a unui original, o efigie, mai observăm că după primele unsprezece capitole ale cărţii *Genesa*, în conţinutul Vechiului Testament termenul va apărea pentru a desemna statuete sau reproduceri vizibile ale tumorilor sau şoarecilor[217], picturi murale cu soldaţi caldeeni[218], idoli păgâni sau statuete reprezentând anumiţi zei[219] sau chiar pe Yahweh Însuşi, reprezentat în anumite ocazii ale activităţii cultice israelite apostate[220].

VI. „ASEMĂNAREA” ÎN LIMBA ŞI GÂNDIREA EBRAICĂ

Să analizăm acum termenul ebraic *demut* care, după cum am văzut, în akkadiană era dwmt. În Septuaginta, el a fost tradus *homoiosis,* iar în limba română am putea să-l traducem fie printr-un arhaism, fie printr-un neologism, fie printr-un termen comun, contemporan. Practic, în limba română arhaică termenul *demut*[221] s-ar fi putut traduce prin sintagma „chip leit”, iar ca neologism acest cuvânt ar putea fi tradus prin „facsimil”, adică o reproducere exactă a unei imagini, picturi, desen, semnături, text, prin copiere manuală, prin fotografiere, fototipie etc[222]. În sfârşit, în mod obişnuit, el ar putea fi redat prin „asemănare”.

Despre acest *demut* care apare în *Genesa*, 5:1, Eugene H. Merrill considera că este o „noţiune laxă care îl leagă pe Adam de Dumnezeu. Punctul important este Adam şi toţi descendenţii lui se împărtăşesc din privilegiul de a fi chipul lui Dumnezeu, în pofida căderii rasei umane în păcat. Chipul poate fi deteriorat, dar nu este şters”[223].

---

[215] Traducere nesigură: „înlocuit; desemnat”; provine de la verbul *şat*, „a aşeza, a rândui”.

[216] E.H. Merrill, *op. cit*., p. 442.

[217] *I Samuel*, 6:5,11.

[218] *Ezechiel*, 23:14.

[219] *Numeri*, 33:52; *II Regi*, 11:18; *Ezechiel*, 7:20; 16:17; *Amos*, 5:26.

[220] *Isaia*, 40:18. A se vedea Wayne Grudem, *op. cit*., 469, ns.7; Eugene H. Merrill, *op. cit*., p. 442; Vernon O. Elmore, *op. cit*., p. 687, 688.

[221] A se vedea şi *II Regi*, 16:10a, unde, în limba ebraică, apare *demut*.

[222] http://dexonline.ro/definitie/facsimil

[223] E.H. Merrill, *op. cit*., p. 444.

Să vedem acum relaţiile între „chip” şi „asemănare” în limba şi gândirea ebraică.

VII. RELAŢII ÎNTRE „CHIP” ŞI „ASEMĂNARE” ÎN LIMBA ŞI GÂNDIREA EBRAICĂ

Să vedem acum care sunt relaţiile dintre termenii *ţelem*-chip şi *demut*-asemănare: sunt ei unul şi acelaşi lucru sau ocupă sfere semantice diferite şi, în consecinţă, desemnează lucruri diferite?

Iată cum sunt întrebuinţaţi termenii „chip” şi „asemănare în *Genesa,* 1-11, de exemplu. *Genesa*, 5:1b, scrie: „În ziua când creă Elohim/ Dumnezeu pe om, după asemănarea cu Elohim/ Dumnezeu îl făcu”, pentru ca mai jos, în versetul 3 să noteze: „Era Adam de 130 de ani şi i se născu un fiu după asemănarea lui[224], după chipul[225] lui, şi-i puse numele Şet[226].” Aici sunt trecute mai întâi asemănarea (*demut*) şi apoi chipul (*ţelem*).

Vernon O. Elmore pledează în favoarea interschimbabilităţii termenilor „chip” şi „asemănare”:

> Cei doi termeni par să identifice aceeaşi acţiune divină. Repetiţia reprezintă stilul literar evreiesc al paralelismului, folosit pentru accentuare. (...) Nici unul dintre termeni nu sugerează că oamenii ar fi divini. Ei au fost înzestraţi cu unele caracteristici ale lui Dumnezeu. Există o asemănare, dar nu o identitate perfectă[227].

Cu toate acestea, Wayne Grudem, discutând despre relaţiile dintre asemănare şi chip, introduce o nuanţă:

> Cuvântul asemănare (*demut*) se referă tot la un obiect asemănător unui alt obiect, însă tinde să fie folosit mai frecvent în contexte în care ideea de similaritate este subliniată mai mult decât ideea de reprezentare sau substituire (a unui dumnezeu, de exemplu). Modelul împăratului Ahaz sau desenarea altarului pe care l-a văzut în Damasc este numită o „asemănare” (2 Împăraţi 16:10), aşa cum sunt şi figurinele de tauri de sub altarele de bronz (2 Cronici 4:3,4) şi picturile murale ale carelor şi soldaţilor babilonieni (Ezechiel 23:15)[228].

...Şi totuşi, există, oare, şi un alt unghi din care poate fi examinat omul?... Desigur; dacă Dumnezeu este Originalul după care a fost creat omul ca şi chip sau *imago Dei,* atunci

---

[224] În limba ebraică, *bidmuto,* de la *demuth*, asemănare. Aici LXX utilizează termenul *idea*, fiind singura dată când îl întrebuinţează în Torah, acesta semnificând „formă, tipar”, a trupului şi/ sau caracterului.

[225] În limba ebraică, *keţalmo,* de la *ţelem,* asemănare.

[226] Traducere nesigură: „înlocuit; desemnat”; provine de la verbul *şat*, „a aşeza, a rândui”.

[227] *Sameness,* în original. Vernon O. Elmore, *op. cit*., pp. 687, 688.

[228] Wayne Grudem, *op. cit.,* p. 469, ns.7.

examinarea Fiinţei şi atributelor lui YHWH, pe care am făcut-o în cuprinsul acestui studiu, ne este foarte utilă în demersul nostru. Să explicităm.

Capitolul al LIII-lea

OMUL: O ABORDARE PROPRIE

I. ESENŢA ONTOLOGICĂ A OMULUI

Atunci când Elohim-Creatorul a expirat în nările omului viaţă deplină, omul a devenit *nefeş ħayah,* o vietate sau o fiinţă vie, o creatură animată de emoţii, dorinţe, pasiuni, pofte[229], omul s-a făcut un suflet viu, creat întru chipul şi după asemănarea lui Dumnezeu, căruia Creatorul i-a împărtăşit **o esenţă ontologică** şi **două mulţimi de atribute** care ţin de **relaţionalitatea** şi **funcţionalitatea omului[230]**. Reunirea lor produce **religiozitatea**, care este esenţa şi manifestarea omului în toate motivaţiile, atitudinile, gândurile, cuvintele, faptele sale, fie conştient, fie inconştient. La începuturile lumii, omul se afla în starea iniţială, *status integritatis.* Dezastrul căderii sale în păcat a desfigurat „chipul lui Dumnezeu", însă mulţimile de bunuri duhovniceşti, deşi pervertite complet, au continuat să rămână în om. Legămintele constituie mecanismul prin care Dumnezeu Se revelează în vederea restaurării omenirii şi a readucerii acesteia la Sine[231].

Mulţimea care constituie **esenţa ontologică** constă din următoarele elemente:

- Intuiţia sacrului şi spiritualitatea;
- Moralitatea;
- Sensibilitatea;
- Elementul raţional-euristic, imaginativ şi ludic;
- Elementul estetic;
- Elementul voliţional.
- Mărginirile omului;
- Perfectibilitatea omului.

Vom discuta pe rând elementele mulţimii.

A. Intuiţia sacrului şi spiritualitatea

Vorbind ontologic sau fiinţial, primul cadou duhovnicesc pe care Dumnezeu l-a dăruit omului atunci când i-a suflat în nări suflare de viaţă şi i-a împărtăşit omului suflare

[229] Să ne fie îngăduit să fantazăm că, atunci când omul a inspirat adânc şi şi-a deschis ochii, el a spus: *Baruħ Atah YHWH Eloheynu, Meleħ ha-Olam!...* (Binecuvântat sa fii Tu, DOAMNE, Dumnezeul nostru, Regele Universului!) ...Da, limba edenică vorbită de Adam, *lingua adamica*, era ebraica...

[230] A se vedea şi *Epistola către romani*, 8:28,29; *Epistola către evrei*, 1:3; *I Corinteni*, 15:45-49; *II Corinteni*, 3:18; 4:1; *Epistola către coloseni*, 3:10.

[231] Autorul acestui studiu are în pregătire o lucrare de antropologie mesopotamiană, scris pentru persoanele interesate de un studiu comparativ al antropologiilor din Semiluna Fertilă.

dumnezeiască a fost **intuiţia sacrului**, obiect de studiu al ştiinţelor care compun religiologia, *Religionswissenschaft*.

Aflat în osmoză cu sacrul se află spiritualitatea: omului căruia i s-a suflat în nări suflare de viaţă deplină **nu i s-a dat** şi **nu are** un suflet viu, ci el chiar **a devenit şi este** un suflet viu incarnat[232], o creatură vie, animată şi activă[233]. Expirând în nările omului[234], care este chipul lui Dumnezeu[235], biblicul YHWH ne arată că El nu este doar un zeu „formator" al materiei, nu doar modelează ţărână, ci, de asemenea, îi împărtăşeşte omului din sacralitatea Sa şi din intimitatea Sa: Dumnezeu împărtăşeşte creaturii nu sângele Său, ca în cazul zeilor jertfiţi în mitologiile orientale, ci o esenţă eterică, rafinată, subtilă, de o calitate net superioară altor esenţe: suflarea dumnezeiască. Această suflare dumnezeiască, acest duh vitalizant, este **spiritualitatea**.

B. Moralitatea

Prin Căderea în păcat[236] omul ajunge să cunoască binele şi răul[237], are un anumit grad de stăpânire[238] asupra lor, experimentează sentimentul de „cuviinţă", i se face ruşine. Aşadar, în chipul lui Dumnezeu în om există şi **moralitatea.**

C. Sensibilitatea

În urma denumirii animalelor, a unei introspecţii şi a stabilirii relaţiei intrapersonale, omul a descoperit solitudinea sa. Sensibilitatea sa intrinsecă a zămislit în el un sentiment: aşteptarea[239]. Mai târziu, omul va cunoaşte şi alte sentimente, va jindui după rodul pomului[240], va

---

[232] *Genesa*, 1:26-28; 2:7.

[233] A se compara cu *Genesa*, 1:24, 9:10,16, precum şi cu *Leviticul*, 11:10. Vernon O. Elmore, *op. cit.*, pp. 687-688.

[234] *Genesa*, 1:26-28; 2:7.

[235] Nu ne-am propus să analizăm antropologia biblică aşa cum reiese ea din Noul Testament, dar vom spune, totuşi, că, în cărţile sale, sintagma va reveni: uneori ea se va aplica omului credincios. De exemplu, în *I Corinteni*, 11:7, bărbatul va fi chipul şi slava lui Dumnezeu; în *Epistola către efeseni*, 4:24, numai omul cel nou va fi făcut după chipul lui Dumnezeu, pasaj similar cu *Epistola către coloseni*, 3:10, unde credinciosul, îmbrăcat cu omul cel nou, se înnoieşte spre cunoştinţă după Chipul Creatorului său. Alteori, sintagma va fi cristocentrică: Isus Hristos, ultimul Adam (Rom. 5:12-21; I Cor. 15:45) este nu creatul, ci înomenitul Fiu al lui Dumnezeu şi „chipul Dumnezeului invizibil" (Col. 1:15; Rom. 8:29). Prin El şi pentru El au fost create toate lucrurile (Col. 1:16). Mai adăugăm că pasajele *II Corinteni*, 3:18 şi 4:4 ne comunică faptul că Hristos este chipul lui Dumnezeu, iar omul este chipul lui Hristos, de unde rezultă că omul este un chip al chipului lui Dumnezeu şi, în mod dinamic, trebuie să devină tot mai asemănător cu ceea ce întruchipează. În final, *I Corinteni*, 15:49, vesteşte că credinciosul este viitor purtător de chip al lui Mesia, Cel ceresc. Aşadar, acolo unde teologiile exegetică şi biblică privesc lucrurile istoric, în devenirea lor, teologia sistematică face ordine.

[236] *Genesa*, 3:7.

[237] *Genesa*, 3:22.

[238] *Genesa*, 4:7; 6:9b.

[239] *Genesa*, 2:23.

[240] *Genesa*, 3:6.

cunoaşte frica[241] etc. Aşadar, identificăm o altă componentă a omului: **sensibilitatea** sau **afectivitatea.**

D. Elementul raţional-euristic, imaginativ şi ludic

Textul sacru mai arată un atribut al lui Dumnezeu: se vede cu uşurinţă că anterior creării, în timpul actului creator şi a susţinerii creaţiei, Dumnezeu este imaginativ, planificator ordonat, are capacitate de analiză şi sinteză, Se poate obiectiva, fiind atât subiectul gânditor, cât şi obiectul gândirii Sale (creează om asemănător Lui). Denumim acest atribut ***raţiune.***

Dumnezeu împărtăşeşte acest atribut şi omului care, de-asemenea, este raţional şi imaginativ[242]: el născoceşte nume pentru mii şi mii de specii de mamifere, de peşti, de păsări şi de insecte, le clasifică şi este înzestrat cu memoria necesară reţinerii numelor[243]; omul face o introspecţie, se descoperă singur şi-şi proiectează nevoia în exterior, contemplă integrarea sa şi a tuturor progeniturilor sale într-o relaţie de familie[244], face jocuri de cuvinte[245].

Mai adăugăm şi faptul că femeia a perceput că rodul pomului putea să înţelepţească: iată, aşadar, izvodirile sau fantasmele minţii, **imaginaţia**, creativă sau distructivă.

...Aici se impune să mai adăugăm un element care, într-adevăr, nu apare scris în *Genesa,* 1-11, nici despre Dumnezeu şi nici despre om...dar el nu este inexistent, totuşi: ludicul. Raţiunea şi imaginaţia vioaie trebuie să-l fi făcut pe Adam ca, în procesul denumirii animalelor, să fi avut în ochi o sclipire jucăuşă şi în colţul gurii un zâmbet ghiduş. Iar dacă nu le-a avut el, urmaşii săi le-au dobândit cu siguranţă, fiind capabili să zâmbească uneori chiar şi în faţa ironiilor fine ale situaţiilor vieţii, ca *homo ludens* ce se respectă. Aşadar, chipul lui Dumnezeu în om are şi un **element raţional-euristic, imaginativ şi ludic.**

E. Elementul estetic

Următorul element al chipului lui Dumnezeu în om este cel **estetic**: Biblia spune că Dumnezeu a făcut ca vieţuitoarele să treacă prin faţa lui Adam, ca într-o defilare colosală, iar el le-a dat nume. Denumind animalele, nu doar că omul îşi manifesta superioritatea asupra lor, le scoatea din tărâmurile non-diferenţierii şi nenumirii, trecându-le în domeniile organizării şi ale ordinii, ci mai mult: pentru gândirea mesopotamiană numai ceea ce fusese numit şi, aşadar, fusese pus în ordine, era frumos, desăvârşit şi armonios! Aceasta ne ajută să înţelegem o dată în plus că mesopotamianul se împotrivea dezordinii din toată fiinţa sa.

Să mai adăugăm aici faptul că Dumnezeu spusese despre creaţie că era *tov me'od*, adică „bună foarte"[246], dar acest *tov* are şi semnificaţia de „agreabil", de „frumos". Omul, de asemenea,

---

[241] *Genesa*,3:10.

[242] *Genesa*, 3:7b.

[243] *Genesa*, 2:19,20a.

[244] *Genesa*, 2:23-25; 3:12a; 4:1.

[245] A se vedea, de exemplu, *iş-işah*, bărbatul şi „bărbata", în *Genesa*, 2:23 sau Ħavah (Eva), „dătătoarea vieţii", din *Genesa*, 3:20.

[246] *Genesa*, 1:31.

observă că pomul era plăcut de privit[247]. Aceste două exemple ne determină să credem că şi omul are în sine **elementul estetic.**

F. Elementul voliţional

Continuându-ne cercetarea chipului lui Dumnezeu în om, vedem că aceleaşi capitole din cartea *Facerii* ne revelează că, după cum Dumnezeu are voinţă şi capacitate de auto-determinare, tot aşa are şi omul: de exemplu, el vrea să-şi deschidă mintea[248]; vrea să aducă jertfe etc[249]. Avem de-a face aşadar cu **elementul voliţional** din om.

G. Mărginirile omului

Abordând discuţia din altă perspectivă, observăm că, pe când Dumnezeu fiinţează perfect liber şi suveran, infinit şi etern, omul vieţuieşte, dar numai prin providenţa Creatorului său[250]. Altfel spus, el nu este liber – în Univers nu pot exista simultan două fiinţe perfect libere: omul creat este plămădit din ţărână, este „ţărâniu" sau teluric, corporal[251]. El are nişte limite, cum ar fi dimensiunile fizice, necesităţile care-l fac să fie dependent spiritual şi fizic, are nişte capacităţi determinate, vine în fiinţă în grădina din Eden, care este **unicul** centru genic, viaţa umană apărând numai acolo, are o viaţă trupească efemeră[252], toate acestea încadrându-l în temporalitate şi spaţio-materialitate[253].

Aceste limite ne arată că omului i s-a dat, într-adevăr, un anumit grad de libertate, dar este o libertate derivată care duce la o autonomie relativă: poate mânca orice rod doreşte[254], dar numai dintre cele existente; poate inventa numele soiurilor de vieţuitoare[255], dar numai pentru vieţuitoarele existente! Iniţial, omul putea să nu păcătuiască[256]; după Căderea în păcat, deşi poate alege să păcătuiască[257], nu poate să nu păcătuiască[258] şi acesta este un paradox[259]. Cu toate acestea, de cele mai multe ori, va refuza să-şi asume consecinţele păcătuirii şi va încerca să se sustragă de la acestea[260].

Aşadar, limitele omului, dependenţa de resurse energetice exterioare (Dumnezeu sau hrana etc.), **libertatea sa derivată şi autonomia relativă** ne fac să îl categorisim ca **mărginit.**

---

[247] *Genesa*, 3:6.

[248] *Genesa*, 3:6.

[249] *Genesa*, 4:3.

[250] *Genesa*, 3:19b, 22b.

[251] *Genesa*, 2:7a, 21-23; 3:19b.

[252] *Genesa*, 2:17-20; 3:12; 5:5 ş.urm.

[253] Adam este plasat într-un mediu fizic, antropic, grădina din Eden (Gen. 2:8).

[254] *Genesa*, 2:16.

[255] *Genesa*, 2:19.

[256] Teologii latini au afirmat aceasta sub forma sintagmei *posse non peccare*.

[257] *Genesa*, 3:6; 4:7.

[258] Gen. 6:3,5,11,12. Teologii latini au afirmat aceasta sub forma sintagmei *non posse non peccare*.

[259] În eshaton credincioşii mântuiţi nu vor mai putea să păcătuiască, *non posse peccare*.

[260] *Genesa*, 3:8,10,12,13; 4:9b.

H. Perfectibilitatea omului

Nu dorim să încheiem acest subcapitol într-o notă pesimistă, menţionând despre mărginirile omului şi lăsând întristat sufletul cititorului acestui studiu, ci ne vom grăbi să adăugăm că omul, deşi mărginit, era perfectibil. Dumnezeu crease regnul mineral, vegetal, animal şi uman, precum şi astrele, şi fiecare dintre acestea erau „bune”[261], dar numai relaţionate întreolaltă, în cadrul unui sistem, au fost ele denumite „foarte bune”[262]. Astfel, autorul cărţii *Genesa* sugerează potenţialul stricării creaţiei, care nu era perfectă, pregătind calea pentru catastrofa Căderii omului în păcat din *Genesa*, capitolul 3. În acelaşi capitol, însă, se va întrezări şi posibilitatea restaurării creaţiei prăbuşite în entropie şi a relaţiilor dintre omul păcătos şi Dumnezeul sfânt prin intermediul unui personaj misterios, „Sământul” femeii (v. 15).

II. ATRIBUTE VIZÂND RELAŢIONALITATEA OMULUI

Prima mulţime de atribute suflate în mod divin în nările omului este cea pe care o denumim relaţionalitate. Ea constă din următoarele atribute:

- Transcendenţa;
- Naturalitatea: consubstanţialitatea regnurilor; integrarea în ecosistem; comuniunea om – natură creată (cosmos). *Homo œcologicus*;
- Cadrul astral şi temporalitatea;
- Individualitatea şi relaţia intrapersonală;
- Relaţiile interpersonale şi comunitarismul.

A. Transcendenţa

Atributul denumit „intuiţia sacrului” garantează nu doar că omul este transparent la transcendent, că receptează divinul, că are capacitatea de a contempla idealul divin şi de a-i răspunde cu reverenţă, devenind tot mai asemănător lui Dumnezeu[263], ci garantează omului şi posibilitatea de a intra în relaţie cu orice alt lucru, obiect, fiinţă sau entitate învestite cu semnificaţii sacre, căci existenţa intrinsecă a chipului lui Dumnezeu în om îl va obliga pe acesta să caute un sistem de relaţii cu „cele sfinte”, cu transcendentul. După cum am scris, omul are nevoie de a se minuna, de a venera, de a celebra, **are trebuinţa fundamentală de a se închina, tânjeşte să se închine şi nu poate altfel decât să se închine.**

În urma căderii în păcat a proto-părinţilor, intuiţia sacrului din om a suferit transformări dramatice: ea continuă să existe în om, dar s-a golit de Dumnezeul biblic, iar omul, pentru a-şi umple vidul lăuntric, s-a umplut cu alte obiecte de închinare, puterea, plăcerea etc., care vor deveni zeii săi.

[261] *Genesa*, 1:4,10,12,18,21,25.
[262] *Genesa*, 1:31.
[263] Louis Berkhof, *op. cit.*, p. 203.

B. Naturalitatea: consubstanţialitatea regnurilor; integrarea omului în ecosistem; comuniunea om – natură creată (cosmos). *Homo œcologicus*

Să vedem mai întâi mediul înconjurător al omului: omul luat din ţărână dormea pe pământ şi acestei făpturi aflate în sfera *bios*-ului – şi parte a sa – i se dă posibilitatea de a-şi întreţine existenţa fizică mâncând plante crescute din ţărână – alte componente ale biologicului, pe care urma să le cultive[264]. Altfel spus, hrana „omului-ţărână" urma să fie compusă din vegetalele frumoase şi gustoase, crescute din ţărână şi pe deplin capabile să satisfacă estetic şi fizic omul luat el însuşi din ţărână[265]. Acest fapt a rămas valabil până după Potop, când omului nu i se porunceşte, ci i se îngăduie să consume şi carnea din care sângele, elementul vital, fusese îndepărtat[266].

În al doilea rând, să vedem relaţiile omului cu animalele. Făcând o comparaţie între aceste două categorii, sesizăm anumite asemănări: omul a fost creat, la fel ca animalele; omul a devenit un *nefeş ħayah,* o vietate sau o fiinţă vie, o creatură animată sau însufleţită, având emoţii, dorinţe, pasiuni, pofte, şi tot aşa au fost făcute şi animalele. În plus, după cum peştii, păsările şi animalele au trupuri de carne, trupul omenesc este creat din aceeaşi materie pre-existentă. Astfel, se poate vorbi despre o **consubstanţialitate a regnurilor mineral, vegetal, animal şi uman.**

Dar între om şi vieţuitoare există nu numai asemănări, ci şi diferenţe: animalele au fost făcute „după soiul lor"[267]: termenul evreiesc *min*, „soi", „aproximează ideea modernă taxonomică de specie, clarifică faptul că toate vieţuitoarele trebuie înţelese în termeni de categorii, aceasta însemnând că ele îşi găsesc identitatea în virtutea asemănării lor cu creaturile de acelaşi fel"[268].

Apoi, este drept că peştii, păsările şi animalele au trupuri de carne, la fel ca omul, dar el nu a fost creat din carnea acestora şi nici nu este o formă de viaţă care ar fi evoluat accidental din ele, după cum am arătat mai sus. Concluzia este aceea că rasa umană nu este încadrată în *min*, în categoria soiului sau a speciei şi oamenii nu trebuie asemuiţi cu animalele, ci mai degrabă cu Creatorul. Această declaraţie este substanţiată şi de argumentul literar-gramatical: în toate cazurile precedente, rostirea fusese „Dumnezeu a zis: «Să fie... »" şi altele asemănătoare[269]; pentru crearea omului, însă, Dumnezeu întrebuinţează o formulă unică: „Să facem (Noi)..."[270]

Aşadar, omul fusese legat de glie, fiind plasat şi integrat organic într-un mediu biologic şi geografic. În limbaj poetic, această plasare şi integrare este denumită **comuniune om – natură creată**, iar discursul academic ar folosi termenul **ecosistem**. După Căderea în păcat, omul va fi integrat şi prin nevăzutele, dar concretele legături istorico-culturale şi politice[271]. Toate aceste relaţii pot fi redate printr-un singur termen: **naturalitate**; omul fusese naturalizat, el fiinţează ca *homo œcologicus*.

---

[264] *Genesa*, 1:29; 2:5b,9,15,16; 3:17,18.

[265] A se vedea şi *Evanghelia după Matei*, 11:19; *Evanghelia după Ioan*, 4:32-34.

[266] *Genesa*, 1:29; 2:9,16a; 3:2 şi 9:3,4.

[267] *Genesa*, 1:21-25.

[268] E.H. Merrill, *op. cit*., p. 443.

[269] *Genesa*, 1:3,6,9,11,14,20,24.

[270] Aceasta contestă speculaţia că omul ar proveni din vreo maimuţă antropoidă sau vreo fiinţă sub-umană pre-existentă, vreun umanoid.

[271] Aici vizăm relaţiile cu statul, sub forma autorităţilor şi instituţiilor sale.

În aceeaşi ordine de idei, naturalizarea, integrarea în natură, continuă şi după moarte: pasaje de genul *Genesa*, 3:19, relatările îngropării patriarhilor, *Isaia*, 57:2 şi altele, indică nu numai că defunctul este luat şi înhumat, ţărâna fiind redată pântecelui ţărânii ci, de asemenea, declară că incinerarea cadavrului sau lăsarea sa hrană animalelor este păcat.

C. Cadrul astral şi temporalitatea

Relaţiile dintre sufletul omenesc, dependent de închinăciune şi mânat de trebuinţa celebrării şi timpul cosmic: ***mō'ādim,*** timpurile prestabilite, sacral-festive, soroacele când omul este chemat la săvârşirea liturghiei cosmice, vor fi trecute în revistă atunci când vom discuta legământul edenic.

D. Individualitatea şi relaţia intrapersonală

După ce a denumit miile de specii de animale, conştientizând cât de mult diferă de ele, Adam Qadmon, omul primordial şi arhetipal, androginul[272], „a intrat în sine însuşi[273]", adică s-a privit introspectiv şi a legat un dialog cu sine însuşi[274], conştientizându-şi nevoile sale afective, sentimentele şi emoţiile, omul descoperea solitudinea sa, se descoperea ca individ, stabilea o relaţie cu sine însuşi. Astfel, în cadrul relaţiilor omului există o relaţie intrapersonală, o relaţie a sa cu sine însuşi.

E. Relaţiile interpersonale şi comunitarismul

Ulterior privirii introspective şi stabilirii relaţiei intrapersonale, omul a identificat nevoia de relaţii interpersonale intime şi profunde cu făpturi asemănătoare lui, în raport cu care să-şi determine semnificaţia şi valoarea[275] şi cu care să conlucreze în vederea îndeplinirii poruncii dumnezeieşti.

Prima relaţie interpersonală pe care omul a avut-o a fost cu femeia meşteşugită din coasta sa, cea fiind aidoma lui şi asupra acestei relaţii ne vom îndrepta acum atenţia.

F. Relaţiile bărbat-femeie în istorisirile primordiilor

În primul rând, din punct de vedere cultural, semnalăm ca fiind foarte interesant faptul că termenul sumerian pentru „coastă" este *ti*, care înseamnă şi „viaţă", iar zeiţa Ninti era, simultan, „Stăpâna coastei" şi „Stăpâna vieţii". Aceasta pare să se suprapună peste personajul femeii, care, luată dintr-o coastă, devine dătătoarea de viaţă, Ħavah/ Eva.

---

[272] Rabinii speculau că Adam fusese întotdeauna Adam-Eva, iar grecul Platon va vorbi despre mitul androginului.

[273] *Isaia*, 44:19.

[274] Beniamin Fărăgău, *Genesa – Un nume legat de Dumnezeu, ori de „cărămizile şi smoala" realizărilor noastre?*, Risoprint, Cluj-Napoca, 2009, ed. a doua revizuită, p. 46.

[275] În *Pentateuhul – Cartea lui Moise*, Fundaţia „Istoria Binecuvântării", Cluj-Napoca, 2002, p. 13, Beniamin Fărăgău denumeşte aceasta „trebuinţa de semnificaţie".

În al doilea rând, vom puncta câteva dintre aspectele relaţiilor dintre bărbat şi femeie discernabile în *Genesa,* 1-11.

Elohim-Creatorul îl toropeşte pe omul primordial şi îl despică în bărbat şi femeie, distincţi ca indivizi, dar nu diferiţi ca regn, asemănători ca fiinţe, dar nu identici, opuşi ca gen, dar reunind chipul divin. Creatorul a dezbinat pentru a îmbina şi a despărţit pentru a înmulţi. Din coasta lui *'iş* cel plămădit, Creatorul o meşteşugeşte pe *'işah*, adică din bărbat Dumnezeu plăsmuieşte o făptură asemănătoare acestuia. Potrivit v. 2:18, ea va fi *ezer k^{e}negdo,* ajutor potrivit sau complementar: numai luaţi împreună bărbatul şi femeia constituie chipul divin, *imago Dei*. Însă meditaţia divină „nu este bine ca omul să fie singur" are o sferă mai largă de aplicare, extinzându-se nu numai spre relaţiile bărbatului cu femeia, ci spre relaţiile care se pot stabili şi chiar trebuie stabilite între om şi alţi oameni, **relaţii de dăruire şi primire prin intermediul cărora individul devine persoană**, integrată în comunitate, fie aceasta familie, clan, sau societatea mai largă. Aceste relaţii pot fi mai slabe sau mai puternice, oamenii pot coabita ca populaţie, ca popor, ca naţiune, sau în cadrul unor federaţii sau alianţe de state.

Aşadar, Atoateziditorul plămădi omul şi meşteşugi femeia. Dumnezeu a considerat această plăsmuire a femeii atât de importantă încât a fost sesizat faptul că „Aceasta este singura relatare completă a creării femeii în toată literatura Orientului Apropiat antic"[276].

Când vorbeşte despre „despărţiţii reuniţi" textul ebraic foloseşte expresia *basar eħad,* înseamnă literal, „carne una/ unitară". Aici trebuie să recunoaştem aportul versiunii Septuaginta care, întrebuinţând limba greacă, va surprinde mai bine realitatea carnală a trupului dimpreună cu firea sa pământească, păcătoasă, prin termenul *sarx,* iar cititorii săi vor înţelege trup de carne unită. Din punct de vedere filologic, termenul *eħad* poate însemna fie „unul", fie „unit, unitar", adică un substantiv cu formă de plural, cum ar fi **un** ciorchine din **mai mulţi** struguri, **o** familie sau **o** echipă compusă din **mai mulţi** membri. Din punct de vedere duhovnicesc-pastoral, sesizăm aici planul dumnezeiesc al căsniciei: un bărbat căsătorit cu o femeie, unire intimă spirituală, emoţională, fizică, în vederea împlinirii poruncilor lui Dumnezeu care vizează dezvoltarea personală, zămislirea, înmulţirea şi luarea în stăpânire a creaţiei ca reprezentanţi ai Creatorului. Căsnicia biblică implică monogamie, pasiune, disponibilitatea de a te lăsa modelat şi de a-ţi modela partenerul, precum şi statornicie, adică fidelitate şi permanenţă.

În cadrul relaţiei dintre bărbat şi femeie exista o inocenţă şi o intimitate maximă: „Şi erau amândoi goi, omul şi soţia lui, şi nu se ruşinau" (2:25). Numai ca rezultat al încălcării poruncii dumnezeieşti, proto-părinţii îşi pierd inocenţa primordială şi apare o stare de conştienţă modificată: după căderea în păcat, cuplul uman are o experienţă nouă: „cunoscură că erau goi" (3:7).

Înaintând cu cercetarea noastră, descoperim că versetul 9 şi 16 din *Genesa* 3 inaugurează **principiul reprezentativităţii federale:** bărbatul are slujba de reprezentant al femeii sale şi ar trebui să mijlocească în rugăciune (în cazul de faţă, de pocăinţă) pentru ea. Mai târziu, părinţii

[276] *NIV Archaeological Study Bible*, Zondervan, Grand Rapids, Michigan, USA, 2005, p. 7, nota de subsol 2:18-22. S-ar cuveni ca susţinătorii anti-biblicei mişcări feministe să acorde respect acestei menţionări, care indică faptul că, în Sfintele Scripturi, femeii i se desemna un statut elevat în comparaţie cu toate celelalte opere ale Orientului Apropiat antic.

vor fi reprezentanţii şi mijlocitorii copiilor lor, preoţii – reprezentanţii şi mijlocitorii închinătorilor, iar demnitarii şi regii – reprezentanţii şi mijlocitorii norodului. În privinţa relaţiilor dintre bărbat şi femeie, iată câteva aspecte biblice şi morale[277]:

- Primul a fost creat bărbatul, apoi femeia[278];
- Femeia a fost creată pentru a fi de ajutor bărbatului[279];
- Adam a dat nume animalelor, indicând autoritatea sa peste ele[280]; apoi a dat nume *'işah*-femeii[281] şi, ulterior, a îmbogăţit-o prin atribuirea unui nume personal, Ħavah sau Eva[282];
- Dumnezeu a numit rasa umană „om" (Adam), nu „femeie"[283];
- Şarpele a ispitit-o mai întâi pe femeie[284] şi a amăgit-o[285], încercând să răstoarne ordinea dumnezeiască a creaţiei[286];
- După Cădere, Dumnezeu a vorbit mai întâi lui Adam[287];
- Reprezentantul rasei umane este, totuşi, Adam, nu Eva[288];
- Blestemul a provocat o distorsiune a rolurilor anterioare[289], nu introducerea a noi roluri: de la Cădere, tendinţa păcătoasă a femeii este aceea de a uzurpa autoritatea soţului ei sau a-l manipula, iar tendinţa păcătoasă a bărbatului este de a abuza de autoritatea sa (dictatură, despotism) sau de a evita asumarea autorităţii (absenteism decizional sau concret);
- Răscumpărarea în Mesia, miracol despre care se poate citi în cărţile *Legământului Înnoit,* va reafirma ordinea creaţiei[290].

G. Concluzii relaţionale

În concluzie, Sfintele Scripturi ne lasă să înţelegem că după cum Dumnezeu este fiinţial, relaţional şi comunitar, comunică, stabileşte relaţii şi le păstrează, şi omul este fiinţial, relaţional şi comunitar: el comunică cu transcendentul Dumnezeu[291], are relaţii cu natura şi timpul create, cu sine însuşi, iar revelaţia scripturală ulterioară va arăta că omul va stabili şi va păstra[292] relaţii

[277] Prelucrare după Wayne Grudem, *op. cit.*, pp. 488-492.
[278] *Genesa*, 2:7,18-23, reiterat în *I Timotei*, 2:13.
[279] *Ezer k'negdo* din Gen. 2:18; I Cor. 11:9.
[280] *Genesa*, 2:19,20.
[281] *Genesa*, 2:23.
[282] *Genesa*, 3:20. Eva (în ebraică, *Ħavah*): dătătoarea de viaţă. În limba greacă, *Zoe*.
[283] *Genesa*, 5:2.
[284] *Genesa*, 3:1.
[285] *I Timotei*, 2:13-15.
[286] *Genesa*, 2:15-17; 3:9; reiterat în *I Timotei*, 2:14.
[287] *Genesa*, 3:9.
[288] *I Corinteni*, 15:22,49; *Epistola către romani*, 5:15, vezi contextul vs. 12-21.
[289] *Genesa*, 3:16.
[290] *Epistola către coloseni*, 3:18,19; *Epistola către efeseni*, 5:22,23; *Tit*, 2:5; *I Petru*, 3:1-7.
[291] *Genesa*, 3:8,10; 4:9b. Refuzul omului de a dialoga cu Dumnezeu este, şi el, tot o formă de comunicare care, de fapt, transmite că omul refuză o relaţie armonioasă cu Creatorul său.
[292] *Genesa*, 4:1; 5:1-5 ş.urm.

interpersonale, de tipul celor familiale, maritale, prieteneşti, colegiale, profesionale. În toate aceste relaţii care manifestă trebuinţa de comuniune sau de semeni[293] şi îl încadrează pe om în comunitate, omului i s-au stabilit funcţii şi roluri.

III. ATRIBUTE VIZÂND FUNCŢIONALITATEA OMULUI

A doua mulţime de atribute primite de om prin expiraţia divină este **funcţionalitatea,** adică cerinţa, autoritatea şi responsabilitatea pe care Dumnezeu i le-a încredinţat omului la crearea acestuia; orice dezechilibru între aceste elemente va duce la eşecul funcţionalităţii. Ea constă din următoarele bunuri:

- Omul: receptor al legilor dumnezeieşti, izvoditor al propriilor sale legi;
- Funcţia de reproducător a omului;
- Funcţia de explorator, culegător şi cultivator al ţărânii;
- Funcţia de crescător de animale;
- *Homo œconomicus*: omul, agent economic;
- *Homo culturalis*: omul, erou cultural şi civilizator;
- Slujba de preot mijlocitor;
- Rangul de rege stăpânitor şi străjer al ţărânii[294].

A. Omul: receptor al legilor dumnezeieşti, izvoditor al propriilor sale legi.

Când Dumnezeu l-a creat pe om, a pus în acesta legile Sale:

> [14]Când Neamurile, măcar că n-au lege, fac din fire lucrurile Legii, prin aceasta ei, care n-au o lege, îşi sunt singuri lege;
> [15]şi ei dovedesc că lucrarea Legii este scrisă în inimile lor; fiindcă despre lucrarea aceasta mărturiseşte cugetul lor şi gândurile lor, care sau se învinovăţesc sau se dezvinovăţesc între ele.
> [16]Şi faptul acesta se va vedea în ziua când, după Evanghelia mea, Dumnezeu va judeca, prin Isus Hristos, lucrurile ascunse ale oamenilor.
> *Epistola către romani,* 2:14-16.

După ce l-a creat pe om, Dumnezeu i-a dat o poruncă, aceea de a nu mânca din pomul cunoaşterii binelui şi răului. Faptul că Dumnezeu a rostit porunca, iar omul nu a pus întrebări, ci a înţeles, arată că omul putea înţelege şi recepta porunci şi legi.

Dar atunci când ne referim la om ca receptor al legilor dumnezeieşti nu vizăm doar legea morală, ci şi legităţile după care funcţionează întregul univers pe care omul trebuia să îl exploreze şi ale cărui legi (matematice, fizice, biologice etc.) le putea descoperi, înţelege şi respecta. Orice necunoaştere, cunoaştere inexactă şi/ sau nerespectare a acestor legi urma să se

[293] Beniamin Fărăgău, *op. cit., loc. cit.*
[294] *Genesa,* 1:28; 2:5,15,19,20.

întoarcă împotriva lui, după cum există vede şi în faptul că femeia a citat inexact porunca lui Dumnezeu şi, împreună cu bărbatul ei, s-au răzvrătit şi au prăbuşit lumea într-un dezastru planetar.

Mai târziu, se va vedea că omul nu este doar receptor, ci şi izvoditor de legi. În calitatea sa de El va legifera şi va reglementa existenţa, viaţa, relaţiile, activităţile, prin numire[295], prin cutume, datini, indicaţii, legi, edicte etc.

B. Funcţia de reproducător a omului

Din cartea Facerii reiese că Atoateziditorul crease Universul şi, în ipostaza Sa de Proniator, îi purta de grijă, susţinând întregul acestuia laolaltă şi regnurile sale întreolaltă şi dăruind energie vitală tuturor celor create[296]. Totuşi, Dumnezeu voia să fie vizibil, iar planul pe care-l întocmeşte pentru a-Şi îndeplini voia este crearea omului şi încredinţarea acestuia a funcţiilor şi mandatului prin care făptura putea să împlinească voia lui Dumnezeu. Astfel încât, atunci când îl creează pe om, Suveranul şi creatorul omnipotent îi trasează imediat prima funcţie: ea nu se află în v. 26b din capitolul 1, ci în v. 28a: omul trebuia să fie rodnic şi să reproducă. Rostirea divină asupra sa este în primul rând, „Creşteţi, înmulţiţi-vă, umpleţi Pământul", şi de-abia în al doilea rând „supuneţi Pământul" şi „luaţi în stăpânire creaţia cu regnurile sale". Era mai important ca omul să fie rodnic şi să se reproducă, atât în mod natural, cât şi în mod spirituală, să se înmulţească şi să populeze Pământul cu făpturi create de Dumnezeu după chipul Său, întru asemănarea Sa, fiinţe care-L cunoşteau pe Dumnezeu. Bărbatul şi femeia urmau să se reproducă după soiul lor spiritual şi material[297].

C. Funcţia de explorator, culegător şi cultivator al ţărânii

Prin mandat divin, oamenii trebuiau să exploreze lumea şi, simultan, să-şi supună regnul mineral şi vegetal prin culegere şi cultivare a ţărânii[298]. Dumnezeu muncise, iar acum era timpul ca omul să-L imite[299].

D. Funcţia de crescător de animale

O altă funcţie asumată de om este nu numai aceea de „numitor" al mii şi mii de specii de animale[300], care arată faptul că Adam extindea asupra lor o autoritate grijulie, ci şi aceea de crescător de animale, cioban sau văcar. Iată două versete elocvente:

> 2 Şi ea născu iar: pe fratele său, Abel[301]. Abel era păstor de turme, iar Qayin era lucrător al ţărânii[302].

---

[295] *Genesa*, 2:19b, 20a.
[296] *Genesa*, 1:2.
[297] A se vedea şi *Genesa*, 1:11,12;5:1-3; *Evanghelia după Ioan*, 15:16; *Fapte*, 6:1;9:31; *Filimon*, 10.
[298] *Genesa*, 1:29; 2:5,15,16; 3:17,18. Se poate citi şi *Iov*, 31:38-40.
[299] A se vedea şi *II Tesaloniceni*, 3:6-12; *Proverbe*, 24:30-34; *Evanghelia după Ioan*, 9:4; 14:12.
[300] *Genesa*, 2:19,20a.

20 Adah născu pe Yabal: el fu tatăl[303] celor ce locuiesc în corturi şi cresc vite.
Genesa, 4:2,20[304].

E. *Homo œconomicus*: omul, agent economic

La orele de istorie predate în şcoală, elevilor li se spune că omul preistoric trăia în cadrul „economiei prădalnice", adică prăda bunurile naturii, fiind culegător de roade, vânător şi pescar.

În *Genesa,* 1-11, Sfintele Scripturi nu menţionează deloc pescuitul, ci afirmă că, iniţial, omul fusese culegător, activitate la care s-a adăugat şi agricultura, incluzând creşterea animalelor, fie ele turme de oi sau cirezi de cornute. Destul de curând, la aceste activităţi s-au adăugat şi cele de *Homo faber*, adică de făurar de unelte de bronz şi de fier[305], de muzician[306], de vânător[307], de constructor[308]. Toate acestea erau exercitate de oameni care interacţionau unii cu ceilalţi, comunicau şi îşi împărţeau rodul muncii lor prin daruri, funcţionând ca *homo reciprocans,* sau prin vânzare-cumpărare ori vămuire, funcţionând ca *homo œconomicus*. La aceste profesii notate în Biblie se adaugă şi altele care nu au fost interesante pentru scriitorul cărţii *Genesa*, care îşi subordona lucrarea unor anumite scopuri teologice şi moralizatoare, adică scria istorie teologizată.

Concluzia celor scrise mai sus este că oamenii se specializau profesional, deveneau producători şi agenţi economici, *homini œconomici*, dezvoltau economia şi, întrucât aveau un simţ intrinsec al dreptăţii, înfiinţau cutume care reglementau raporturile între oameni şi elaborau colecţii de legi[309].

---

[301] Abel se traduce prin „răsuflare, vapor; pajişte".

[302] Abel avea un stil de viaţă semi-nomad, dând naştere transhumanţei şi economiei pastorale, iar Cain era sedentar, iniţiind economia agricolă. Aşezările săteşti se bazau pe un hibrid compus din aceste două tipuri de economie. În altă ordine de idei, asistăm aici la naşterea culturii care, atunci, era constituită din cultivarea pământului, plivirea buruienilor, creşterea animalelor, instituirea unor relaţii de producţie şi consum şi, mai presus de toate, înjgheba o anumită prismă prin care omul privea lumea, se relaţiona la ea, începea să acţioneze asupra ei. „Cultura constă din *pattern*-uri explicite şi implicite ale unui comportament dobândit şi transmis prin simboluri şi în favoarea acestuia, constituind realizările distinctive ale grupurilor umane, incluzând întruchiparea lor în artefacte; miezul esenţial al culturii constă în idei tradiţionale (adică derivate şi selectate din punct de vedere istoric) şi, în special, din valorile ataşate lor; pe de-o parte, sistemele culturale pot fi considerate produse ale acţiunii, iar pe de cealaltă parte, ca fiind elemente care condiţionează acţiunile viitoare." (A.L. Kroeber, C. Kluckhohn, *Culture: A Critical Review of Concepts and Definitions*, Random House, New York, USA, 1952, p. 357.)

[303] „Tată" poate semnifica şi părinte, iniţiator sau inventator.

[304] Traducerea noastră.

[305] Tubal-Qain, în *Genesa,* 4:22.

[306] Iubal (Gen. 4:21).

[307] Nimrod (Gen. 10:9).

[308] *Genesa,* 11.

[309] Prima colecţie de legi din Orientul Apropiat antic a fost cea a lui Urukagina sau, mai corect Uruinimgina, fiind concretizând o reformă socială iniţiată de rege pe la 2.350 î.e.n. Avem în pregătire o lucrare despre colecţiile de legi din Orientul Apropiat antic până la Legea lui Moise, inclusiv.

F. *Homo culturalis*: omul, erou cultural şi civilizator

Făcând descoperiri profesionale şi ştiinţifice, constituindu-se în agent economic şi explorator euristic, omul devenea **erou cultural şi civilizator**. Aceasta este o funcţie care ţine de domeniile culturologiei. Vom mai zăbovi asupra sa mai jos.

G. Slujba de preot mijlocitor

Adam Qadmon, omul primordial şi arhetipal, avea slujba de preot mijlocitor între Dumnezeu şi creaţie.

Pentru a demonstra aceasta, mai întâi să ne aducem aminte care erau materialele din care era creat omul: el aduna în sine regnul mineral, vegetal şi animal, şi era parte integrată organic în biologic şi geografic şi dependent de ele. Altfel spus, omul aduna în sine toată creaţia şi avea autoritate peste ea şi responsabilitate pentru ea. Însă aici trebuie să sporim atenţia: toată autoritatea şi responsabilitatea dată omului primordial pentru îndeplinirea sarcinilor sale în creaţie sunt adunate laolaltă printr-un termen ebraic *avad*[310], termen care înseamnă „lucru, lucrare", şi include slujirea sacră, sau, după cum o vor denumi grecii, „liturghisirea[311]"! Astfel, **munca omului era considerată a fi o imitaţie a Zeului muncitor şi o slujbă sacră de închinare, iar omul muncitor, care îngrijea Creaţia, era un preot liturghisitor.** Slujind prin muncă, omul Îl imită pe Dumnezeu, este chipul pe Pământ al Celui care, la rândul Său, crease timp de şase zile şi Care, de atunci, lucrează ca Susţinător, Proniator al creaţiei; omul muncitor devine tot mai asemănător Celui care a binecuvântat munca şi Care chiar şi în Noul Testament a spus că „cine nu vrea să lucreze, nici să nu mănânce"[312]. Aici mai există o taină: numai cultivând şi străjuind ţărâna lăuntrică a inimii sale – microcosmos al întregii creaţii – putea omul cultiva şi străjui ţărâna grădinii exterioare, astfel încât, începând din grădina din Eden, întreaga creaţie, deşi „bună foarte", urma să devină paradisiacă[313]. Faptul că nu şi-a respectat responsabilităţile în domeniul personal l-au descalificat şi din cultivarea domeniilor dumnezeieşti[314].

Prin urmare, omul era preot al Creatorului, reprezentându-L înaintea creaţiei şi, concomitent, era şi preot al creaţiei, mijlocind pentru ea şi dând socoteală pentru ea înaintea

---

[310] A se vedea Concordanţa Strong H5467.

[311] Limba ebraică nu avea un termen special pentru funcţia de slujire preoţească, *avad* incluzând şi acest aspect, dar termenul grec *leitourgeia* aduce o nuanţă binevenită.

[312] *II Tesaloniceni*, 3:10. Chiar şi la o cercetare superficială se va vedea că Sfintele Scripturi vorbesc pe larg despre o întreagă teologie a muncii.

[313] *In extremis*, am putea conchide că credincioşii care nu-şi îndeplinesc temeinic activitatea profesională, ci fac lucrări „fuşerite", de mântuială, sunt nişte preoţi falşi?...

[314] În acest sens pasaje ulterioare vor mărturisi nostalgia originilor pierdute; *Proverbele*, 4:23, de exemplu, aminteşte de apele vii (*mayim ħayim*) ale Edenului: „Păzeşte-ţi inima mai mult decât orice/ Căci din ea ies izvoarele vieţii." Această nostalgie a originilor pierdute se va vădi pe tot parcursul istoriei.

Creatorului. Şi chiar mai mult decât preot mijlocitor între Dumnezeu şi creaţie, omul era **mediul osmotic**, era „locul" în care Duhul imaterial îşi dădea întâlnire cu creaţia materială[315]!

H. Rangul de rege stăpânitor şi străjer al ţărânii

În Orientul Apropiat antic exista obiceiul ca regii să-şi amplaseze în regatele lor reprezentări statuare sau sculptate, chipuri ale lor, care declarau în mod simbolic: „Acest domeniu aparţine regelui X". Chipul purta cu sine ceva din esenţa celui pe care-l întruchipa. Şi, pentru a duce ideea la bun sfârşit, trebuie să mai adăugăm ceva semnificativ: în contextul cultural oriental, între zeul suprem al panteonului şi rege se încheia un tratat ca între un suzeran şi vasalul său şi, pe baza acestui tratat, regele – şi numai el! – era chipul zeului suprem... În aceeaşi ordine de idei, pe baza tratatului, regele, vasalul Zeului suzeran, primea o feudă, era împroprietărit cu pământ. Iată un citat de maximă importanţă pentru demersul nostru din această lucrare, citat care stabileşte relaţiile dintre Elohim, Dumnezeul-Creator, şi oamenii creaţi:

> În timp ce tratatul constituie o obligaţie a vasalului faţă de stăpânul lui, suzeranul, „împroprietărirea" constituie o obligaţie a stăpânului faţă de servul său. În „împroprietărire", blestemul este îndreptat spre cei care încalcă drepturile vasalului regelui, în timp ce în tratat blestemul este îndreptat spre vasalul care încalcă drepturile regelui său. Cu alte cuvinte, „împroprietărirea" serveşte în principal pentru a proteja drepturile servului, în timp ce tratatul se face pentru protejarea drepturilor stăpânului. Şi, încă şi mai mult, în timp ce „împroprietărirea" este o răsplată pentru loialitate şi faptele bune deja săvârşite, tratatul este un stimulent pentru viitoarea loialitate[316].

Aşadar, în situaţia de faţă, vedem că Dumnezeu a făcut un legământ-tratat cu omul pe care îl împroprietăreşte: *Genesa*, 1:28-30; 2:8-17; omul, rege vasal, primeşte drept de folosinţă asupra Pământului pe care urma să îl cucerească, să îl scoată din nediferenţiat prin denumire şi, dând nume descoperirilor făcute, urma să pună planeta în ordine şi s-o organizeze[317], lucrând împreună cu Dumnezeu. Astfel, dându-i-se autoritate peste regnul mineral, vegetal şi animal, învederându-L şi întruchipându-L pe Marele Rege înaintea acestora, omul este un rege vasal care ia în stăpânire grădina şi întregul Pământ în Numele şi autoritatea lui Dumnezeu, omul funcţionează ca întruchipare dumnezeiască înzestrată cu suflare divină, omul este rege care ia în stăpânire biologia şi geografia, şi le apropriază prin cucerirea lor[318] şi prin denumirea lor[319], le culturalizează şi le sacralizează. Biblia lasă să se înţeleagă că nu numai monarhul era chipul zeilor, ci toţi oamenii erau chipuri ale lui Dumnezeu, regi şi regine vasale care porniseră întru

---

[315] Astfel se înţelege mai profund caracterul preoţesc al Fiului lui Dumnezeu care, prin înomenirea şi naşterea Sa, devine puntea prin care Tatăl Se împărtăşeşte plenar şi exhaustiv creaţiei (Io. 1:18; 14:9; 17:21), Fiul lui Dumnezeu fiind simultan şi Fiul omului, identificându-Se cu cei pentru care preoţeşte ispăşitor (Io. 1:29; 17:9,20).

[316] John H. Walton, *Covenant – God's Purpose, God's Plan*, p. 20.

[317] Astfel, înţelegem o dată în plus faptul că în *Evanghelia după Ioan*, cap. 1, înomenitului Fiu al lui Dumnezeu I Se dă titulul de Logos, unde Logos nu înseamnă numai „cuvânt, discurs", ci şi „principiu ordonator al lumii".

[318] A se vedea şi *Psalmii*, 8:5-8, reiterat în *Epistola către evrei*, 2:6-8.

[319] *Genesa*, 2:19b,20a.

luarea în stăpânire a Pământului, urmând să deţină autoritate spirituală şi administrativă[320]. Iată câtă noblețe acorda oamenilor YHWH!

Aici să amintim, totuşi, că suzeranul YHWH îl împroprietăreşte pe om cu pământ, adică o feudă constând din regn mineral, vegetal şi animal şi că această feudă poate fi păstrată de către regele-vasal în mod perpetuu numai cu condiţia ca el să slujească şi să fie loial, iar copiii vasalilor, la rândul lor, trebuiau să promită în mod personal – şi nu prin „naşi" sau interpuşi – că vor fi slujitori loiali, aşa cum fuseseră taţii lor, şi numai în acest fel puteau păstra feuda.

Poate că aici vreun cititor atent va ridica o întrebare: „Un om aparţinând orânduirii feudale – fie el chiar şi rege – este stăpânitor, statut care are şi funcţii militare. Avea şi omul primordiilor vreo funcţie militară?"

Textul cărţii *Genesa* dă acestei interogaţii un răspuns pozitiv! Să notăm două verbe ebraice, *kavaş*, care se traduce prin „a supune" şi înseamnă „a subjuga, a cuceri, a călca în picioare"[321]; şi *şamar*[322], care înseamnă „a ţine; a păstra; a supraveghea; a păzi, a străjui". Astfel, conotaţiile militare ale acestor verbe sugerează că existau pericole externe, entităţi care fie încercau să asalteze, fie, mai subtil, încercau să se furişeze în grădina din Eden care era poligonul de încercare al omenirii[323]. Altfel spus, este foarte probabil ca în această creaţie „bună foarte", Lucifer deja să fi devenit *ha-satan*, acuzatorul, şi atunci procesul de supunere a Pământului ar viza şi faptul că omul trebuia să-şi supună îngerul căzut.

Pe altă parte, omul, regele vasal, trebuie să dea socoteală pentru modul în care domneşte peste creaţia încredinţată spre administrare. Dispreţul faţă de creaţie, dezrădăcinarea – iată alt termen agrar! – din natură şi înrădăcinarea în civilizaţia artificial construită, va duce la nimicirea casei omului, a habitatului său şi a sistemului ecologic, fapt care, la rândul său, va avea ca rezultat propria sa nimicire[324]. Să reţinem acest fapt deosebit de important, acela că Adam Qadmon, omul primordial şi arhetipal, era preot mijlocitor şi rege vasal al lui YHWH Elohim, Marele Rege.

Un ultim cuvânt: esenţa ontologică şi cele două mulţimi de atribute care vizează relaţionalitatea şi funcţionalitatea nu sunt elemente sau părţi disparate care, puse laolaltă, îşi păstrează individualitatea dar, cumva, alcătuiesc omul. Dacă am crede în dihotomia om = parte spiritual-imaterială + parte trupească-materială, am greşi. Dacă am spune că în om sufletul este sufletul trupului, iar trupul este trupul sufletului şi că orice îl afectează pe unul, îl afectează şi pe celălalt, încă nu am avea dreptate complet. Dacă am vorbi despre om în sens oarecum leibnizian, ca fiind o monadă, cea mai simplă unitate material-spirituală indivizibilă, capabile de percepţii şi tendinţe, am fi departe de adevărul biblic şi experimental. Poate că cel mai corect este să spunem că făptura creată după chipul şi întru asemănarea lui Dumnezeu este un întreg, este integrată, tot ceea ce este în el inter-relaţionând în mod intim.

---

[320] A se vedea şi *Genesa*, 2:19,20, precum şi *Psalmii*, 8:3-9; *Apocalipsa*, 1:6; 5:9,10; *Evanghelia după Luca*, 10:19; *Epistola către evrei*, 2:5-8.

[321] *Genesa*, 1:28. A se vedea şi *Numeri*, 32:22,29; *Iosua*, 18:1; *Ezechiel*, 36:34,35; *Epistola către romani*, 16:20; *I Ioan*, 2:13,14; *Apocalipsa*, 3:21.

[322] *Genesa*, 2:15. A se vedea Concordanţa Strong H8104.

[323] E.H. Merrill, *op. cit*., p. 444.

[324] A se vedea *Apocalipsa*, 11:18.

SECȚIUNEA A VII-A

RELIGIA YAHWIST-MESIANICĂ ÎN FAZA LEGĂMÂNTULUI EDENIC

Capitolul al LIV-lea

CASA LEGĂMÂNTULUI EDENIC

I. CASA FIZICĂ SAU TEMPLUL COSMIC AL INSTITUIRII LEGĂMÂNTULUI EDENIC

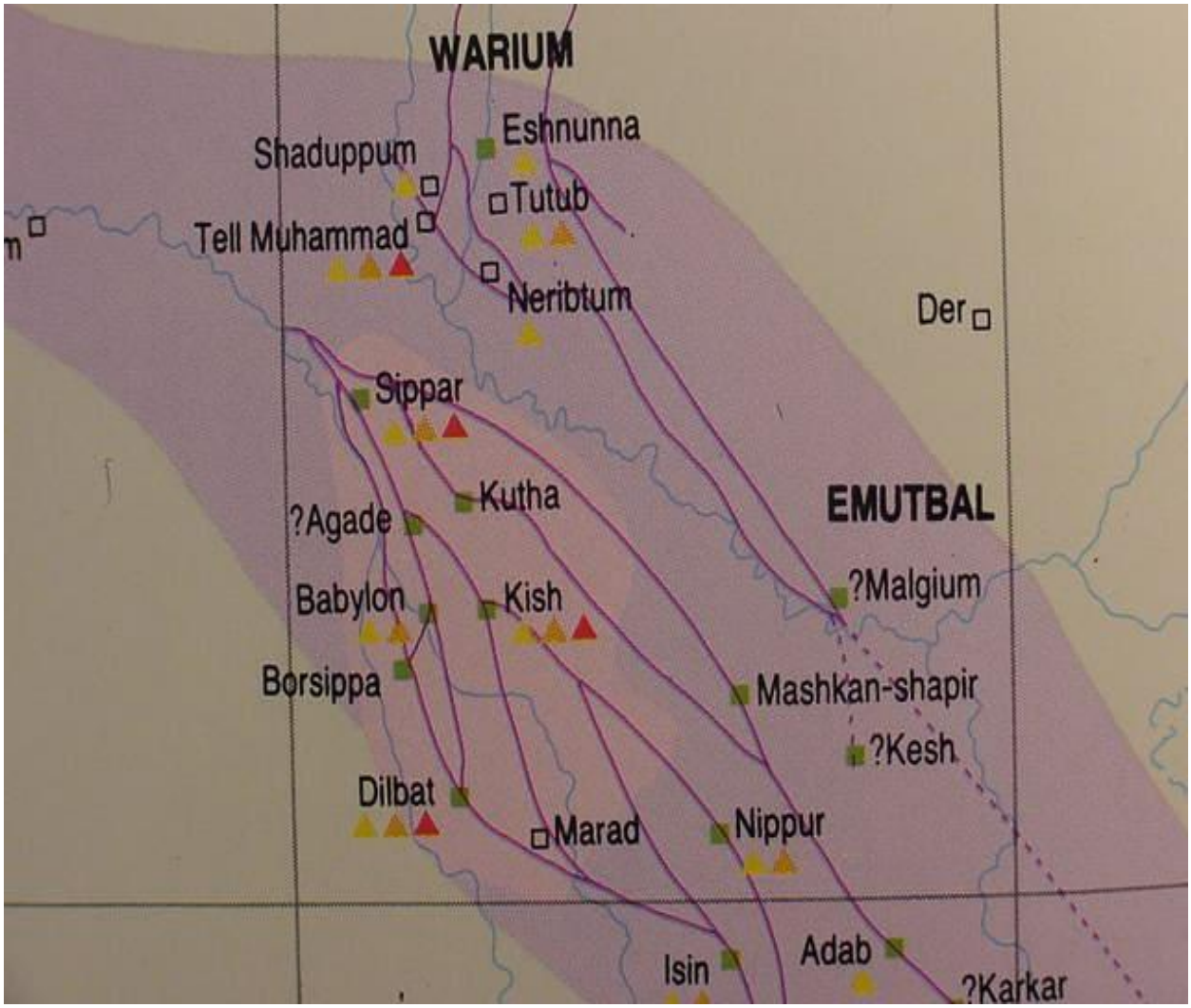

Imagine preluată de pe
http://www.bibleorigins.net/MapShowingGenesisEdenSumerianEdin.html
Este posibil ca grădina din Eden să fi fost localizată în zona aşezării Sippar.
Acolo fluviul Eufrat se împărţea în patru braţe: unul curgea dinspre Sippar spre Borsippa şi Diblat; unul dinspre Sippar spre Agade şi Diblat;
un al treilea dinspre Sippar spre Kutha, Adab şi Lara,
iar al patrulea dinspre Sippar spre Maşkan-Şapir.

Pentru antropologii şi cercetătorii miturilor care nu-şi asumă credinţa biblică, primele două capitole din cartea *Genesa* istorisesc o cosmogonie. Reverenţioşi, credincioşii biblici denumesc aceste capitole „Naraţiunea Creaţiei". Noi preferăm să ne situăm la mijloc şi să denumim aceste două capitole „cosmogeneză".

O lecturare a lor ne va ajuta să stabilim câteva relaţii între Dumnezeu-*Elohim*, Creatorul spaţio-temporalităţii, şi lumea aceasta[325]. Prin conceptul „lume" înţelegem Universul cu aştrii săi, omul, mediul său înconjurător şi cultura edificată de acesta în relaţiile sale cu mediul. Mai târziu vom vedea că Praznicele se zămislesc la confluenţa tuturor acestor elemente.

În cadrul discuţiei despre *Weltanschauung*-ul sumero-akkadian, am scris că în limba sumeriană exista un concept-imagine denumit *giş-khur*, care desemna „modelul ideal" sau schiţa, planul, tiparul lucrurilor care trebuie să fie întocmite de zei la întemeierea lumii şi stabilite în cer cu scopul de a determina imuabilitatea creaţiei lor. Printre altele, din acest concept a izvorât convingerea că Universul este un templu: se poate vorbi, aşadar, despre un **Templu cosmic**.

Conceptul *giş-khur* va face carieră serioasă: el va fi preluat de evrei sub forma *tavnit*, „configuraţie, tipar (profetic)[326]", şi va genera teologia vetero-testamentară a Cortului Întâlnirii – mai târziu a Templului – şi va constitui un punct important al *Epistolei către evrei*. Filon din Alexandria, precum şi Josephus Flavius îl vor atinge în discuţiile lor, iar grecii, prin Platon, îl vor exprima prin celebra doctrină a *eide*-lor, Ideile[327].

Ulterior, la alaiul de gânditori evrei şi greci se vor adăuga Părinţi ai bisericii, teologi medievali şi moderni care, într-un fel sau altul, vor declara aceeaşi idee: în Templul cosmic zeii îşi află odihna şi în Templul cosmic liturghisesc slujitori dumnezeieşti[328].

Contextul spaţial în care a fost instituit legământul, în care a fost săvârşit sacrificiul şi în care a fost efectuată lucrarea de mijlocire a Iniţiatorilor zeieşti ai legământului a fost grădina din Eden, Paradisul pământesc. Acesta e locul în care apărea prezenţa lui Dumnezeu pe Pământ pentru a avea părtăşie cu proto-părinţii. Acesta era sanctuarul pământesc în care creştea pomul vieţii. Acest adevăr va fi confirmat mai târziu prin versete care revelează că în Paradisul ceresc este transplantat pomul vieţii veşnice[329].

Dar Edenul nu este doar un spaţiu sacru intrinsec şi o prefigurare a Paradisului ceresc, lăcaşul etern al lui Dumnezeu, ci este şi un prototip pentru sanctuarele de mai târziu, îndeosebi pentru Cortul Întâlnirii şi Templul din Ierusalim.

Iată ce scrie T.D. Alexander privitor la metafora Templului cosmic:

1. DOMNUL Dumnezeu păşeşte în Eden aşa cum o va face mai târziu în Cort (Gen. 3:8; cf. Lev. 26:12; Deut. 23:15; II Sam. 7:6,7);
2. În Eden şi în celelalte sanctuare se intră dinspre răsărit şi sunt păzite de heruvimi (Gen. 3:24; Ex. 25:18-22; 26:31; I Re. 6:23-29);

[325] În limba ebraică, un corespondent aproximativ ar fi *olam ha-ze*.
[326] A se vedea, de exemplu, *Exodul*, 25:9, 40 etc.
[327] William F. Albright, *op. cit.*, p. 177, precum şi p. 195. A se vedea şi Mircea Eliade, *Cosmologie şi alchimie babiloniană*, pp. 16,17.
[328] După cum am arătat în lucrarea *Timpul sacru în Biblie*, volumul I, în Templul cosmic, în ziua a şaptea se săvârşeşte o liturghie absolut specială, liturghia sabatică.
[329] *Genesa*, 3:24; *II Corinteni*, 12:3-5; *Apocalipsa*, 2:7; 22:14.

3. Este posibil ca *menorah*, sfeşnicul din Cort, să simbolizeze pomul vieţii (Gen. 2:9; 3:22; cf. Ex. 25:31-35);
4. Perechea de verbe evreieşti folosite în porunca lui Dumnezeu adresată omului, aceea de „a lucra şi a păzi grădina" (2:15) este folosită în alte părţi din Pentateuh numai în combinaţie cu îndatoririle leviţilor în sanctuar (cf. Num. 3:7,8; 8:26; 18:5,6)[330];
5. (...) În fine, aurul şi onixul menţionate în *Genesa*, 2:11,12, sunt întrebuinţate în mod extensiv pentru a decora mai târziu sanctuare şi veşminte preoţeşti (de exemplu, Ex. 25:7,11,17,31)[331]. Aurul, îndeosebi, este asociat cu Prezenţa divină[332].

Prezenţa Duhului infuzează sfinţenie în acel spaţiu, asigură o comuniune divino-umană spontană, o armonie între toţi membrii tărâmurilor ceresc şi pământesc, care se bucurau fiecare de prezenţa celuilalt. Prezenţa Duhului dăruieşte rodnicia grădinii şi asigură viaţa[333]. În consecinţă, grădina devine un prototip pentru sanctuarele de mai târziu.

Tot aici este foarte important să sesizăm că din luxurianta grădină a Locului Preasfânt din Eden (Gen. 2:10) ţâşnesc izvoarele primordiale şi vitalizatoare ale creaţiei[334]. Mai târziu, aceste ape vii vor fi văzute de profetul Ezechiel[335] curgând din viitorul templu din Ierusalim şi dăruind viaţă Mării Moarte şi vitalizând întreaga lume, vor fi menţionate de profetul Zaharia[336] şi prevestite de apostolul Ioan[337].

Ulterior, templele orientale vor fi construit pe un izvor sau măcar îl incorporează, acest izvor simbolizează apele, iar templul, „locul sfânt fondat pe apele primordiale", este grădina Paradisului pierdut[338].

Aşadar, în cosmosul-templu există o preoţie siderală şi umană, aştri şi oameni liturghisesc deopotrivă.

Să discutăm acum despre comunitatea legământului edenic.

II. CASA SPIRITUALĂ SAU COMUNITATEA LEGĂMÂNTULUI EDENIC

După cum scriam şi mai sus, capul primului legământ oferit omenirii de către YHWH-Elohim era Adam. El intrase în acest legământ încă din momentul modelării sale, încă de când era Adam Qadmon, o făptură omenească unitară, omul primordial şi arhetipal, tatăl născător al întregii omeniri, cap şi preot mijlocitor al ei, precum şi al întregii creaţii[339]. El era omul androgin, Adam-Eva.

---

[330] *'Āvad*, a lucra, a sluji; *şāmar*: a ţine, a păzi; a supraveghea, a străjui. N. ns.
[331] În relatarea din *Exodul* privitoare la Cort există aproximativ 100 de referinţe la aur şi şapte la onix.
[332] T.D. Alexander, *From Paradise to the Promise Land – An Introduction to the Pentateuch*, Baker Academic, Grand Rapids, Michigan, USA, second edition, 2002, p. 131.
[333] A se vedea J. E. Hartley, „Holy and holiness, clean and unclean", în *Dictionary of the Old Testament: Pentateuch*, p. 421.
[334] Nun în Egipt, Abzu în Mesopotamia.
[335] *Ezechiel*, 47:1-12 etc.
[336] *Zaharia*, 14:8.
[337] *Apocalipsa*, 22:1,2.
[338] *Apud* John H. Walton, *Ancient Near Eastern Thought and the Old Testament*, pp. 122-123.
[339] Reciteşte *Genesa*, 1:1-2:25 (îndeosebi 1:26-31 şi 2:16,17).

În acest legământ edenic, al cărui iniţiator nu era el şi pe care nici nu-l putea refuza, Adam şi întreaga creaţie, feuda cu care el, regele vasal fusese împroprietărit şi care se afla sub autoritatea şi responsabilitatea sa, putea primi fie binecuvântări, fie blesteme.

Capitolul al LV-lea

MESAJUL ŞI LEGISLAŢIA LEGĂMÂNTULUI EDENIC

I. PROMISIUNILE, BINECUVÂNTĂRILE ŞI BLESTEMELE LEGĂMÂNTULUI EDENIC

Despre promisiunile din cadrul acestui legământ nu putem spune că ar fi urmate de binecuvântări şi blesteme, ci că ele erau, concomitent, atât promisiuni, cât şi binecuvântări şi blesteme. Numai pe parcursul revelaţiei de Sine progresive a lui Dumnezeu făcută prin intermediul legămintelor se va face o delimitare mai clară între, pe de o parte, promisiuni şi, pe de cealaltă parte, binecuvântări şi blesteme. Acesta era doar primul legământ încheiat de Elohim, Dumnezeul creator, cu omul primordial şi arhetipal şi lucrurile de-abia se urneau spre desfăşurarea lor.

În altă ordine de idei, putem spune că promisiunile legământului edenic sunt formulate mai mult ca porunci şi afirmaţii ale scopurilor pe care Dumnezeu le-a avut în crearea omului decât ca promisiuni. Viaţa lui Adam în grădina Paradisului izvora din Dumnezeu şi era împărtăşită prin legământul edenic.

A. Promisiuni pozitive şi binecuvântări (*Genesa,* 1:26-29; 2:4b,5,9,15,16a).

> 26 Şi spuse Elohim: „Să facem om întru chipul Nostru, după asemănarea Noastră; el să stăpânească peste peştii mării, peste păsările văzduhului, peste vite, peste tot Pământul şi peste toate animalele mici care mişună pe Pământ".
> 27 Şi creă Elohim pe om întru chipul Său, întru chipul lui Elohim îi creă El: parte bărbătească şi parte femeiască îi creă.
> 28 Şi îi binecuvântă Elohim şi le spuse Elohim: „Fiţi roditori şi înmulţiţi-vă[340] şi umpleţi Pământul şi supuneţi-l şi stăpâniţi peste peştii mării, peste păsările văzduhului şi peste orice vieţuitoare[341] care mişună pe Pământ".
> 29 Şi spuse Elohim: „Iată că v-am dat toată vegetaţia purtătoare de sămânţă şi care este pe faţa întregului Pământ şi orice pom care are în el rod cu sămânţă: vă va fi hrană".
> *Genesa,* 1:26-29.

> În ziua când făcu YHWH Elohim Pământ şi Ceruri,
> 5 pe Pământ nu era încă niciun copăcel de câmp şi nicio iarbă de pe câmp nu odrăslea încă: fiindcă nu dăduse încă YHWH Elohim ploaie pe Pământ şi nu era nici un om ca să lucreze pământul...
> 9 Şi făcu YHWH Elohim să odrăslească din pământ tot felul de pomi, plăcuţi la vedere şi buni la mâncare, şi pomul vieţii în mijlocul grădinii, şi pomul cunoştinţei binelui şi răului.

[340] După o serie de „*Fiat*"-uri divine, scriitorul Cărţii Începuturilor notează că Elohim dăruieşte cu bucurie abundenţa naturii şi satisfacţiile naşterii copiilor. În contrast cu aceasta, un studiu comparativ al gândirii religioase arată că orientalii aveau tot felul de rituri de fertilitate în vederea creşterii abundente a vegetaţiei şi rituri sexuale pentru a avea parte de mulţi copii: zeii trebuiau îmbunaţi prin jertfe, ritualuri şi magie.

[341] *Ħayah*: vieţuitoare. Acest termen ebraic vizează viaţa, vieţuirea. Având în vedere faptul că am tradus sintagma *nefeş ħayah* prin „vietate", pentru acest *ħayah,* în cazurile în care apare separat, am preferat traducerea „vieţuitoare".

15 Şi îl luă YHWH Elohim pe Adam şi îl aşeză în grădina Edenului ca s-o lucreze şi s-o păzească.
16 Şi porunci YHWH Elohim lui Adam spunând: „Din orice pom din grădină *poţi* să mănânci după plăcere...”
Genesa, 2:4b,5,9,15,16a.

Mai sus notam esenţa ontologică şi cele două mulţimi de atribute omeneşti, dezvăluite în *Genesa* într-un mod mai degrabă aluziv. Acum vom prezenta promisiunile pozitive şi binecuvântările clare ale legământului edenic:

a. Omul era creat după chipul lui Elohim, întru asemănarea Sa;
b. Omul urma să fie roditor, să se înmulţească şi să populeze Pământul;
c. El urma să-şi supună Pământul;
d. El urma să stăpânească peste orice vieţuitoare;
e. El urma să fie vegetarian;
f. El urma să cultive grădina din Eden;
g. El urma să străjuiască grădina din Eden;
h. La promisiunile respective mai rămâne să adăugăm doar una, care este făcută prin omisiune: făgăduinţa vieţii veşnice.

Pentru a nota despre această promisiune, îl citãm din nou pe Wayne Grudem:

Concomitent cu menţionarea pedepsei pentru neascultare este dată promisiunea binecuvântării pentru ascultare. Binecuvântarea aceasta înseamnă viaţă veşnică, iar prin implicaţie, va fi opusul „morţii”. Ea va implica viaţă fizică fără sfârşit şi viaţă spirituală sub forma unei relaţii cu Dumnezeu care va continua veşnic. Prezenţa „pomului vieţii din mijlocul grădinii” (Geneza 2:9) semnifică şi promisiunea vieţii eterne cu Dumnezeu în cazul în care Adam şi Eva ar fi respectat condiţiile relaţiei de legământ ascultând de Dumnezeu în totalitate până în momentul în care El ar fi hotărât ca vremea testării să se sfârşească. După cădere, Dumnezeu i-a scos pe Adam şi pe Eva din grădină şi ca să nu mai poată lua şi din pomul vieţii „să mănânce din ei şi să trăiască în veci” (Geneza 3:22).
O altă dovadă că relaţia de legământ cu Dumnezeu includea o promisiune a vieţii veşnice în cazul în care Adam şi Eva ar fi fost pe deplin ascultători se găseşte în faptul că, în Noul Testament, Pavel vorbeşte ca şi cum ascultarea perfectă, dacă ar putea avea loc, ar conduce la viaţă. El vorbeşte despre „poruncă, ea, care trebuia să-mi dea viaţa” (Romani, 7:10; literal, „porunca spre viaţă”) şi, ca să demonstreze că legea nu se întemeiază pe credinţă, citează Leviticul 18:5 ca să spună, legat de prevederile legii, că „cine va face aceste lucruri, va trăi prin ele” (Galateni, 3:12; comp. Romani 10:5)[342].

B. Promisiuni negative şi blesteme (*Genesa,* 2:17).

...dar din pomul cunoştinţei binelui şi răului să nu mănânci, căci în ziua în care vei mânca din el, de moarte vei muri!
Genesa, 2:17.

[342] Wayne Grudem, *op. cit*., pp. 545-546.

Dumnezeu i-a promis lui Adam că dacă nu va asculta de porunca Sa şi se va înfrupta din rodul interzis, va suferi blestemul morţii. Această promisiune implica retezarea esenţei omului de la izvorul vieţii, retezare care declanşa moartea spirituală imediată şi eternă[343], moartea fizică, survenită prin îmbătrânire, îmbolnăvire, accident, crimă[344].

Înainte de a continua demersul nostru, merită să inserăm un citat clarificator:

> **Legămintele** lui Dumnezeu conţinute de Scriptură se împart în două categorii, cele condiţionate şi cele necondiţionate. Legământul condiţionat este unul în care acţiunea lui Dumnezeu este ca reacţie la vreo acţiune din partea celor cărora le este adresat legământul. Un legământ condiţionat garantează că **Dumnezeu** îşi va face partea cu siguranţă absolută atunci când sunt îndeplinite cerinţele umane, dar dacă omul eşuează, Dumnezeu nu este obligat să-Şi împlinească legământul. Un legământ necondiţionat este o declaraţie a scopului cert al lui Dumnezeu şi promisiunile unui asemenea legământ vor fi cu siguranţă împlinite la timpul lui Dumnezeu şi în felul Său[345].

În concluzie, putem spune că promisiunile prevăzute în legământ – viaţa şi moartea, binecuvântarea şi blestemul – erau **condiţionate** de credinţa omului: dacă omul credea termenii legământului edenic, se supunea clauzelor contractuale[346] şi manifesta prin fapte această credinţă ascultătoare, atunci el putea beneficia de binecuvântarea dumnezeiască a vieţii. Dacă omul nu credea aceşti termeni, se răzvrătea împotriva clauzelor contractuale şi manifesta prin fapte necredinţa sa, atunci el urma să primească blestemul morţii.

Dată fiind calitatea lui Adam Qadmon de rege-preot şi preot mijlocitor, reprezentant al întregii creaţii, neascultarea sa şi blestemul promis urma să cufunde toată lumea în entropie, păcat şi moarte.

II. ISTORISIREA MESIANICĂ ÎN CADRUL LEGĂMÂNTULUI EDENIC

Întrucât proto-părinţii încă nu căzuseră în păcat şi încă nu era nevoie de izbăvirea lor, personajul mesianic încă nu era necesar în acest legământ şi, în consecinţă, încă nu apare nicio istorisire mesianică[347]. Cu toate acestea, extragerea unei coaste a bărbatului, din care va fi plămădită femeia[348], are rezonanţe mesianice, trimiţând spre Cristos şi Adunarea Sa[349].

---

[343] Reversibilă prin promisiunea răscumpărării făcută în *Genesa*, 3:15,21.
[344] A se vedea şi *Deuteronomul*, 30:19; *Epistola către romani*, 6:23; 5:12-21; *I Corinteni*, 15:21,22
[345] Lewis Sperry Chafer, John F. Walvoord, *Doctrine biblice majore*, Editura Agape, Făgăraş, 2007, trad. O. Cosma, p. 125.
[346] A se vedea şi *Epistola către romani*, 5:12-21; *Apocalipsa*, 22:14; *Deuteronomul*, 11:26-28.
[347] Despre această istorisire vom elabora în cazul celorlalte legăminte.
[348] Vezi mai jos.
[349] *Epistola către efeseni*, 5:22-33.

III. JURĂMÂNTUL LEGĂMÂNTULUI EDENIC

În acest legământ edenic nu este consemnat niciun jurământ. Poate că aici cititorul se va întreba dacă nu cumva promisiunile din cadrul legământului (fie pozitive, fie negative) sunt, simultan, jurăminte.

Răspunsul autorului acestui studiu este negativ. Promisiunile sunt termeni ai legământului edenic, dar nu constituie un jurământ. În primul rând, termenul în sine nu apare niciunde – lucru deopotrivă adevărat şi pentru alte legăminte (noahic, davidic). Dar, în al doilea rând, există un aspect foarte semnificativ: stipulaţiile legământului edenic trebuiau să rămână revocabile, modificabile. Mai concret, printr-un legământ viitor, Legământul Înnoit, mesianic, moartea urma să fie înghiţită de viaţă[350]. În Legământul Înnoit, omului i se va restaura şi reda tot ceea ce pierduse în urma neascultării din legământul edenic, dar pe alte baze, pe care le vom discuta la momentul oportun. Până atunci, este suficient să spunem că primele două capitole din Sfintele Scripturi, *Genesa*, 1-2, se oglindesc în chip desăvârşit în ultimele două capitole din Biblie, *Apocalipsa*, 21-22, iar capitolele cuprinse între acestea sunt, de fapt, istoria unică şi irepetabilă a omenirii.

IV. CARTEA LEGĂMÂNTULUI EDENIC

Am notat mai sus că în cazul legămintelor se scriau cărţi de aducere-aminte care prezentau aceste acorduri şi prevedeau depozitarea lor şi timpul citirii şi recitirii lor. Legământul edenic nu a fost consemnat atunci în nicio carte, dar această consemnare a sa a avut loc ulterior, când Moise, inspirat de Duhul Sfânt, a scris cartea *Genesa*. Ori de câte ori oamenii recitesc *Genesa*, 1-2, de fapt ei relecturează cartea legământului edenic.

[350] A se vedea *I Corinteni*, 15.

Capitolul al LVI-lea

JERTFA, MIJLOCITORUL ŞI PECETEA LEGĂMÂNTULUI EDENIC

I. JERTFA SÂNGEROASĂ A LEGĂMÂNTULUI EDENIC (*GENESA*, 2:18-25)

18 Şi spuse YHWH Elohim: „Nu este bine ca omul să fie singur! Am să-i fac un ajutor potrivit."
19 Şi modelă YHWH Elohim din ţărână toate vieţuitoarele câmpului şi toate păsările văzduhului; şi le aduse la om, ca să vadă cum are să le cheme; şi orice nume pe care omul îl chema fiecărei vietăţi, acela-i era numele.
20 Şi chemă omul nume tuturor vitelor, păsărilor văzduhului şi tuturor vieţuitoarelor câmpului; dar, pentru om, nu se găsi niciun ajutor potrivit.
21 Atunci făcu YHWH Elohim să cadă o toropeală peste om şi omul se cufundă în somn; şi luă una din coastele lui şi închise carnea dedesubt.
22 Din coasta pe care o luase din om, meşteşugi YHWH Elohim o femeie şi o aduse la om.
23 Şi spuse omul: „Aceasta este acum os din oasele mele şi carne din carnea mea! Ea se va chema «femeie», pentru că din bărbat a fost luată aceasta.
24 De aceea, va lăsa omul pe tatăl său şi pe mama sa, şi se va alipi de soţia sa şi se vor face *trup de* carne unită.
25 Şi erau amândoi goi, omul şi soţia lui, şi nu se ruşinau.
Genesa, 2:18-25.

În conformitate cu textul sacru de mai sus, Dumnezeu l-a adormit pe Adam, l-a despicat, i-a luat o coastă, a închis carnea şi, din coastă, a meşteşugit o femeie.

Poate că aici unii se vor întreba dacă la modelarea femeii complementare bărbatului a curs sânge sau nu. Într-adevăr, pasajul de mai sus nu precizează aceasta şi, în consecinţă, aici avem doar o ipoteză.

Autorul acestui studiu afirmă că în Eden a avut loc o vărsare de sânge fără păcat cu scopul modelării unei femei după chipul şi asemănarea bărbatului, a unei aşteptate mirese care era „os din oasele mirelui şi carne din carnea mirelui". Bărbatul s-a bucurat văzând că făptura plăsmuită din el în urma jertfei era aidoma lui şi că el, cel unul, fusese împărţit în două doar pentru redeveni una, o pereche alipită în mod intim şi plenar.

Pe ce anume fundamentăm afirmaţia noastră?... Convingerea noastră are ca temelie principiul hermeneutic denumit „tipologie". Aplicat la istorisirea de faţă şi urmărit în dezvoltarea sa ulterioară în cadrul revelaţiei progresive de Sine care se desfăşoară în Sfintele Scripturi, vedem că femeia luată din coasta bărbatului printr-o jertfă de sânge prezintă ca tip o altă nuntă, care este antetip al primeia: primul mire şi prima mireasă a creaţiei fizice sunt tipuri ale Mirelui Yeşua, Domnul Isus, din coasta Căruia, sângele curs[351] a fost absolut vital – căci în sânge este viaţa[352]! – pentru plăsmuirea Miresei Lui, comunitatea de credincioşi autentici. Despre Mesia şi

[351] *Evanghelia după Ioan*, 19:34,35; *I Ioan*, 5:6-8.
[352] *Leviticul*, 17:11.

Mireasa Lui ni se va istorisi în aşa-numitul „Nou Testament” sau, mai corect, cărţile Legământului Înnoit[353], dar aceasta este o discuţie pe care o vom purta mai târziu.

II. MIJLOCITORUL LEGĂMÂNTULUI EDENIC

Primul titlu care vorbeşte despre Dumnezeu în Sfintele Scripturi este Elohim. Am văzut că acest titlu este un termen uni-plural, care face aluzie la taina de nepătruns a Triunităţii biblice. Mai târziu, *Genesa*, 1:26,27, folosind titlul Elohim, cuvântul uni-plural pentru Dumnezeu, sugerează implicarea Persoanelor Dumnezeirii, adică Tatăl, Fiul, şi Duhul Sfânt, ca părtaşi la crearea omului: în acest pasaj se fac referiri atât la chip la forma plural („chipul Nostru”), cât şi la chip la forma singular („chipul Lui”).

Genesa, 2:21,22, sugerează că Dumnezeu Însuşi a acţionat ca mijlocitor al legământului edenic. El l-a adormit pe Adam, a deschis coasta lui şi i-a pregătit mireasa. Revelaţia progresivă din Scripturile ulterioare va substanţia faptul că Mesia e chipul expres, leit, al lui Dumnezeu, precum şi Persoana mijlocitoare a Dumnezeirii[354].

III. ÎNSEMNUL SAU PECETEA LEGĂMÂNTULUI EDENIC

Însemnul vizibil, comemorativ, al legământului edenic era unul dintre cei doi pomi care aveau nume şi erau amplasaţi în „mijlocul” grădinii: pomul vieţii. Lui Adam i s-a îngăduit să se „împărtăşească” numai din rodul acestui pom[355]. Dacă ar fi luat „împărtăşania” aceasta, omul ar fi intrat în posesiunea vieţii veşnice promise prin termenii legământului, nu pentru că rodul pomului ar fi avut proprietăţi magice, ci pentru că, prin acesta, Dumnezeu garanta în exterior o anumită realitate lăuntrică[356].

În conformitate cu *Proverbe*, 3:18, pomul vieţii, metaforic vorbind, este înţelepciunea. Ca arbore propriu-zis, despre care putem crede că are formă de cruce, el va reapărea în *Apocalipsa*, 2:7 şi 22:2,14.

---

[353] *Evanghelia după Marcu*, 13:32, înţeles ca parte a unui discurs nupţial ebraic; *Evanghelia după Ioan*, 3:29; *Epistola către efeseni*, 5:22-33; *Apocalipsa*, 21:2,3,9; 22:17.

[354] *Epistola către evrei*, 1:3; *Epistola către coloseni*, 1:15; *II Corinteni*, 4:4; *Epistola către evrei*, 8:6;12:24; *Epistola către galateni*, 3:20, versiunea Amplified Bible; *Epistola către romani*, 5:14.

[355] De fapt, putem fantaza că, atunci când Creatorul i-a spus omului primordial Adam că poate să mănânce după plăcere din orice pom, din orice rod, Cel Atot-bun îi făcea lui Adam un semn discret spre pomul vieţii: „Poţi mânca după plăcere din orice pom din grădină...”, iar degetul arătător divin se îndrepta spre pomul vieţii. Umbra acestui pom, căzând pe pământ, avea deja formă de cruce...

[356] Wayne Grudem, *op. cit.*, p. 546.

Capitolul al LVII-lea

ÎNCHEIEREA ŞI FRECVENŢA RATIFICĂRII LEGĂMÂNTULUI EDENIC

I. GENERALITĂŢI

Undeva mai sus am menţionat prevederile privitoare la depozitarea şi citirea legământului din formularul de legământ-tratat. Printre altele, acolo notam că legământul urma să fie scos din sanctuar şi recitit, reafirmat în public la anumite soroace sau zile sacral-festive, când comunitatea celebra şi se închina. Praznicul dădea greutate recitirii documentului şi recitirea acestuia, la rândul său, consacra festivitatea.

14 Dumnezeu a zis: „Să fie nişte luminători în întinderea cerului, ca să despartă ziua de noapte; ei să fie nişte semne care să arate vremurile, zilele şi anii;	14 Şi a zis Dumnezeu: „Să fie luminători pe tăria cerului, ca să lumineze pe pământ[357], să despartă ziua de noapte şi să fie semne ca să deosebească anotimpurile, zilele şi anii,
15 şi să slujească de luminători în întinderea cerului, ca să lumineze pământul.” Şi aşa a fost.	15 Şi să slujească drept luminători pe tăria cerului, ca să lumineze pământul.” Şi a fost aşa.
16 Dumnezeu a făcut cei doi mari luminători, şi anume: luminătorul cel mai mare ca să stăpânească ziua şi luminătorul cel mai mic ca să stăpânească noaptea; a făcut[358] şi stelele.	16 A făcut Dumnezeu cei doi luminători mari: luminătorul cel mai mare pentru cârmuirea zilei şi luminătorul cel mai mic pentru cârmuirea nopţii, şi stelele.
17 Dumnezeu i-a aşezat în întinderea cerului ca să lumineze pământul,	17 Şi le-a pus Dumnezeu pe tăria cerului, ca să lumineze pământul,
18 să stăpânească ziua şi noaptea şi să despartă lumina de întuneric. Dumnezeu a văzut că lucrul acesta[359] era bun.	18 Să cârmuiască ziua şi noaptea şi să despartă lumina de întuneric. Şi a văzut Dumnezeu că este bine.
19 Astfel, a fost o seară, şi apoi a fost o dimineaţă: aceasta a fost ziua a patra.	19 Şi a fost seară şi a fost dimineaţă: ziua a patra.

[357] Textul original ebraic nu conţine „ca să lumineze pe pământ”, această expresie fiind inserată pentru o mai bună înţelegere a textului. A se vedea http://biblehub.com/text/genesis/1-14.htm

[358] Textul original ebraic nu conţine nici „şi anume” şi nici „a făcut”, acestea fiind inserate pentru o mai bună înţelegere a textului. A se vedea http://biblehub.com/text/genesis/1-16.htm

[359] Textul original ebraic nu conţine „lucrul acesta”, această sintagmă fiind inserată pentru o mai bună înţelegere a textului. A se vedea http://biblehub.com/text/genesis/1-18.htm

Care este „sorocul” când ar fi trebuit să fie reafirmat şi celebrat legământul edenic, încheiat între Creator şi creaţia Sa?... Răspunsul îl dau capitolele 1 şi 2 din *Genesa*, în care identificăm funcţia aştrilor de a stabili calendarul liturgic[360].

Pentru redarea versetelor 14-19 din *Genesa*, 1, am inserat mai sus atât versiunea Dumitru Cornilescu, 1924, cât şi traducerea ortodoxă[361], întrucât lecturarea acestora determină formarea – sau deformarea – gândirii religioase a cititorilor, credincioşi sau nu.

„Luminătorii” despre care este vorba aici au o funcţii multiple. Atunci când Moise a scris cartea *Genesa*, este aproape sigur că el a avut şi un scop polemic, acela de a declara în culturile înconjurătoare din Orientul Apropiat antic că YHWH este Zeul atoate-creator şi unic, care a făcut şi luminătorii. Aici, în mod polemic, discursul lui Moise tună împotriva păgânismului popoarelor care-i înconjurau pe vechii evrei: „YHWH este Zeul atoate-creator şi unic, care a făcut totul, inclusiv luminătorii. Aşadar, luminătorii nu sunt zei care s-au făurit ori s-au modelat pe ei înşişi dintr-un material pre-existent, aşa cum spun istorisirile popoarelor care ne înconjoară, ci sunt creaţi. Fiind creaţi din materiale create ele însele de către YHWH, luminătorii nu sunt divini şi nici măcar nu merită să li se rostească numele! Aştrii luminători înşişi slujesc Creatorului şi oamenilor, iar închinarea la ei, adică astrolatria, este idolatră, şi idolatră este şi astrologia şi astromanţia!” Dimpotrivă, ei înşişi slujesc, mai întâi Creatorului şi apoi oamenilor” – mai adaugă slujitorul dumnezeiesc.

Să vedem acum care sunt funcţiile multiple prin care „slujesc”[362] purtătorii de lumină sau luminătorii[363]:

- „luminătorii” sunt aceia care sunt aceia care stabilesc ritmul temporal[364], operând o distincţie între zi şi noapte (v. 14a) şi separând lumina de întuneric (v. 18);
- sunt plasaţi pe firmament pentru a lumina Pământul (v.15, 17b);
- luminătorul mai mare stăpâneşte ziua;
- luminătorul mai mic stăpâneşte noaptea (16, 18a);
- luminătorii sunt semne (*’otiyot*), adică elemente purtătoare de mesaj, fie prevestitor/ premonitoriu, fie indicatoare[365] spre ceva – în cazul de faţă spre zile şi ani, şi spre vremuri timpurilor prestabilite sacral-festive (14).

---

[360] O carte care abordează acest subiect mai pe larg se intitulează *Timpul sacru în Biblie* şi este disponibilă pe https://leulmesianic.files.wordpress.com/2015/03/timpul-sacru.pdf

[361] http://www.ebible.ro/biblia/paralel/cornilescu-ortodoxa/genesa/1/, accesat în 2.02.2014.

[362] În originalul ebraic nu apare verbul „a sluji”, ci „a fi”.

[363] *Ma’or*: luminător, purtător de lumină. Concordanţa Strong H 3974.

[364] Cu sprâncene ridicate şi degetul arătător întins, unii pseudo-gânditori atei simulează inteligenţa subtilă atunci când îi întreabă pe credincioşii biblici: „Dar dacă Dumnezeul din *Genesa* a creat luminătorii doar în ziua a patra, de unde exista lumină în ziua întâi?...” Inserăm aici un citat preluat de la Steven Weinberg, laureat al premiului Nobel, 1970. Aşadar, nu este un răspuns dat de un ateu oarecare, ci de un ateu care avea o pregătire de excepţie. El scrie despre Big Bang, explozia iniţială de la care a fost generat universul, care şi astăzi este în expansiune: „La început, a fost o explozie. Nu o explozie ca pe Pământ, pornind dintr-un centru bine-definit şi răspândindu-se pentru a cuprinde din ce în ce mai mult aerul înconjurător, ci o explozie care a avut loc simultan *peste tot*, umplând de la început tot spaţiul (...) După circa o sutime de secundă – momentul cel mai îndepărtat de care putem vorbi cu o anumită siguranţă – temperatura universului era de o sută de mii de milioane (10 la puterea a 11-a) de grade Celsius. Aceasta înseamnă că era mult mai fierbinte decât chiar centrul celei mai fierbinţi stele. (...) În sfârşit, universul era plin de lumină.” *Primele trei minute ale universului*, Editura Politică, Bucureşti, 1984, pp. 22-23. Iată, prin urmare, opinia unuia care nu este credincios biblic, dar care formulează un gând care relaţionează corect lumina iniţială a zilei întâi cu faptul că nu era nevoie de luminători chiar în acea zi, ei au putut foarte bine să fie creaţi în ziua a patra.

Să vedem acum mai desluşit indicaţiile date de luminători.

A. Luminătorii indică zilele: sacralitatea zilei a şaptea

Să vedem mai întâi ce înseamnă „zi". În limba ebraică, pentru „zi" se foloseşte termenul *yom*[366]. Acesta este al cincilea substantiv ca frecvenţă în Scripturile evreieşti[367]. Cunoscând o regulă hermeneutică extrem de importantă, aceea că **semnificaţia unui termen este determinată de contextul în care este plasat el**, o citire atentă a ocurenţelor termenului „zi" în Sfintele Scripturi ne va ajuta să înţelegem că această noţiune putea semnifica perioada luminoasă cuprinsă între răsăritul şi apusul soarelui[368], sau ziua de 24 de ore care începea seara, la afinţitul soarelui, şi includea partea nocturnă şi apoi cea diurnă a zilei[369], sau o perioadă de timp nedefinită[370] sau a unui eveniment specific[371].

Cel mai adesea, însă, prin „zi" se consideră intervalul de timp cuprins între o seară şi următoarea seară.

Din punct de vedere biblic, în mod obişnuit[372] se spune că zilele 1-4 pot fi încadrate în categoria aducerii ordinii în creaţie, culminând cu crearea soarelui şi a lunii: în ziua întâi, Dumnezeu creează lumina (Gen. 1:1-5), în ziua a doua Creatorul martelează firmamentul care separă apele aflate deasupra cerului de apele de sub el (v. 6-8), în ziua a treia (9-13) face uscatul şi vegetaţia, iar în ziua a patra (14-19) sunt creaţi luminătorii, soarele şi luna.

În zilele 5 şi 6 Atoateziditoriul – ca să întrebuinţăm un arhaism – creează peşti, păsări (v. 20-23), animale şi oameni (1:24 – 2:1) şi le porunceşte să populeze Terra.

Să sesizăm acţiunile Creatorului vizavi de ziua a şaptea, redate în *Genesa*, 2:2-4: Elohim „a isprăvit lucrarea de creaţie", care este bună şi desăvârşită, iar Atoateziditoriul sau „Cosmo-ctitorul" „S-a odihnit", „a binecuvântat" şi „a sfinţit" ziua a şaptea. Aceste acţiuni plasează ziua a şaptea, această „zi fără seară", într-o categorie unică. Ea s-ar putea să prefigureze ziua aceea în care istoria se va termina şi omul va păşi în veşnicia fără seară...[373]

La Augustin, teologia şabatului este poetică:

> Doamne, Dumnezeule, dă-ne pace, căci pe toate ni le-ai dat, pacea liniştii, pacea sabatului, pace fără de seară. În adevăr, această ordine prea frumoasă a lucrurilor foarte bune, după ce vor trece măsurile lor, va zice că, în adevăr, în ele s-a făcut dimineaţa şi seara. Dar ziua a şaptea este fără de seară şi nu are apus, pentru că ai sfinţit-o ca să rămână în veşnicie, pentru că glasul Cărţii tale să ne vorbească mai înainte faptul că Tu, după lucrările Tale foarte bune, Te-ai odihnit în a şaptea

---

[365] Părăsind puţin contextul, amintim cititorului că, în *Evanghelia după Ioan*, minunile săvârşite de Iisus, Yeşua, nu sunt denumite minuni, ci semne (gr., *semeia*) întrucât aceste minuni indică ceva, sunt semne care trimit spre calitatea Sa de Mesia şi de Fiu al lui Dumnezeu.
[366] Concordanţa Strong H 3117.
[367] http://www.gotquestions.org/Romana/zile-24-ore.html
[368] Gen. 1:14; 3:8; 8:22; Am. 5:8.
[369] Gen. 1:5,8,13,19,23,31; Num. 7:12,18; Hag. 1:15.
[370] Gen. 2:4; Ps. 102:3; Is. 7:17.
[371] Is. 9:3; Ier. 32:31; Ez. 1:28.
[372] John H. Walton nu pare să fie de-acord cu această interpretare tradiţională, el susţinând că în *Genesa* 1 nu putem lectura atât de mult despre creare, ca proces, cât mai degrabă despre atribuirea de funcţii creaţiei. A se vedea http://www.itpbucuresti.ro/prelegere--geneza-1-3---i-cosmologia-antica
[373] Probabil prezentată aluziv în *Zaharia*, 14:7.

> zi, deşi le-ai făcut liniştit, că şi noi după faptele noastre foarte bune, pentru că Tu ni le-ai dat, ne vom odihni în Tine, în sabatul vieţii veşnice.
> Căci chiar şi atunci Tu te vei odihni în noi, aşa cum lucrezi în noi, şi acea odihnă a Ta va fi pentru noi aşa cum sunt aceste lucrări ale Tale pentru noi. Tu, însă, Doamne, mereu lucrezi şi mereu te odihneşti şi nu vezi pentru un timp şi nici nu te odihneşti pentru un timp şi totuşi faci şi vederile în timp, şi timpurile înseşi, şi liniştea după timp. Sperăm ca după ele (după faptele bune) ne vom odihni în marea Ta sfinţenie. Tu, însă, Bun care nu are nevoie de alt bun, eşti mereu liniştit, pentru că liniştea Ta eşti Tu Însuţi.

Pentru a vorbi despre al doilea fapt întrezărit aici, vom apela la cuvintele lui Beniamin Fărăgău care, în cartea sa *Leviticul,* scrie:

> Deci imediat după ce a fost creat, omul a fost invitat să intre în odihna lui Dumnezeu. A fost invitat să ia parte la Sărbătoarea terminării lucrării lui Dumnezeu.
> Deşi totul în jurul omului era încă neexplorat – ceea ce ar fi putut constitui pentru acesta un extraordinar motiv de anticipaţie născută din dorinţa de cunoaştere, sau un motiv de teamă, de angoasă în faţa necunoscutului – Dumnezeu l-a invitat să le pună pe toate deoparte şi să se odihnească. Intrarea omului în odihna lui Dumnezeu s-a dorit a fi semnul totalei lui încrederi în Dumnezeu, în faptul că Dumnezeu este autoritatea ultimă în Univers, care are totul sub control, şi în faptul că tot ceea ce Dumnezeu a gândit şi a creat este bun şi desăvârşit pentru creatura Sa, chiar dacă acestea erau încă neexplorate şi netestate de om[374].

Aşadar, omul şi-a început existenţa în ziua a şasea a creaţiei. Omul – preot luat din Creaţie şi pus peste Creaţie – şi-a început preoţia odihnindu-se nu pentru că ar fi muncit şi era trudit, ci pentru că se odihnea în Domnul, contemplând frumuseţile Sale minunate şi având părtăşie cu Creatorul său[375].

Iar dacă Adam şi Eva urmau să cultive ţărâna, să exploreze lumea şi s-o cucerească, muncind şase zile în fiecare săptămână, oare când anume trebuiau proto-părinţii să se odihnească, să contemple Fiinţa dumnezeiască şi să se închine Acesteia, reafirmând legământul edenic?... Când putea fi „sorocul", timpul prestabilit sacral-festiv de închinare şi sărbătoare?... Când trebuia săvârşită liturghia cosmică? Oare nu la sfârşitul zilei a şasea a fiecărei săptămâni, pe când omul păşea în ziua a şaptea?...

B. Luminătorii indică „vremurile": timpurile sacral-festive

Apoi, aştrii nu sunt semnele indicatoare numai ale zilelor, ci şi ale vremurilor sau praznicelor, stabilind timpurile sacral-festive.

> Decretele sunt stabilite pentru ceruri, iar corpurile cereşti sunt expuse în vederea determinării zilelor, lunilor, semnelor prevestitoare[376] şi calendarului (…). Cuvântul ebraic folosit pentru „semn" are un cuvânt înrudit în akkadiană, ce este folosit pentru semnele prevestitoare. Cuvântul

[374] Beniamin Fărăgău, *Leviticul*, ed. a doua, 2003, tipărită la Imprimeria „ARDEALUL", Cluj-Napoca, p. 240.
[375] Probabil că timpul şi istoria se va sfârşi, şi eternitatea va începe tot printr-un Şabat, o odihnă veşnică. Despre acestea, mai multe în lucrarea noastră *Timpul sacru în Biblie (I)*, disponibilă pe https://leulmesianic.wordpress.com/mesianica/timpul-sacru/
[376] În original, *omens*. N. ns.

> ebraic, totuşi, are un sens mai neutru şi, din nou, autorul a golit elementele cosmosului de trăsăturile lor mai personale. În Vechiul Testament, semnele funcţionează teologic, ca indicatori folosiţi de Dumnezeu pentru a reda cunoaşterea şi prin care El Se revelează, aceştia putând fi folosiţi pentru avertizare, motivaţie şi autentificare. Eclipsele ar fi unul dintre exemplele în care corpurile cereşti sunt folosiţi ca semne. Aceasta nu este o funcţie mecanică, ci una teologică[377].

În primul rând, semnele indică „vremuri". Acest termen este deosebit de important pentru noi, astfel încât îl vom analiza din mai multe unghiuri, în primul rând cel filologic, dar nu înainte de a ne aminti că numai o filologie corectă poate dezvălui o teologie corectă: aşadar, punând cuvintele în slujba Cuvântului, vom vedea mai întâi ce **nu** înseamnă acest slavonism, iar apoi ce înseamnă el de fapt.

Termenul plural *mō'ādim*[378] nu semnifică totalitatea elementelor meteorologice care determină starea atmosferei („vreme"), nici nu înseamnă ere sau epoci determinate istoriceşte şi nici măcar timpuri în sensul de anotimpuri sau sezoane, ci are o bogăţie de conotaţii şi este un termen deosebit de semnificativ pentru această lucrare: în sensul primar, *mō'ed* înseamnă o întâlnire la un timp prestabilit; în mod specific, un festival; în mod convenţional, un an; prin implicaţie, o adunare (convocată pentru un scop clar definit). Din punct de vedere tehnic, înseamnă congregaţia în sine; prin extensie, locul întâlnirii; de-asemenea, un semn(al) (desemnat în prealabil; semn, (loc de) adunare (solemnă), congregaţie, (vreme) desemnată, hotărâtă, soroc, timp stabilit[379]; solemn(itate), sinagogă; (timp) fixat, stabilit, praznic sau semn prestabilit. După cum spunea John H. Walton, termenul *mō'ed* nu indica o funcţie mecanică, ci una socio-religioasă[380].

Acum, aici trebuie să facem o observaţie care ţine de filosofia culturii: gândirea ebraică era, în genere, holistică, şi atunci când un termen apare în Biblie, el poate însemna simultan toate conotaţiile sale; în consecinţă, în istoria traducerilor Sfintelor Scripturi – şi spunem aceasta cu mâhnire – *mō'ed* a fost redat de multe ori incomplet sau chiar eronat. Vom da un exemplu la îndemână.

După cum este îndeobşte cunoscut, pe la jumătatea secolului al III-lea î.e.n., la cererea lui Ptolemæus Philadelphus, o echipă de cărturari evrei, alcătuită din 70 (sau 72) de experţi, au tradus Scripturile evreieşti în limba greacă, *lingua franca* a acelor timpuri. Aşa a apărut celebra versiune Septuaginta sau Septanta (LXX). Când acei traducători iluştri au avut de tălmăcit în greacă termenul *mō'ed*, ei n-au găsit un echivalent al său care să aibă aceeaşi sferă semantică, deosebit de bogată, după cum am văzut mai sus, astfel încât s-au focalizat pe semnificaţia sa temporală şi l-au redat *kairos*[381], care semnifică „timp potrivit, moment oportun". Deşi ciunteşte din toată forţa de expresie a conceptului original, *kairos* izbuteşte să sublinieze că lucrurile nu se întâmplă aleatoriu, ci se desfăşoară conform unei temporalităţi înscrise în planul dumnezeiesc.

---

[377] John H. Walton, „Creation", în *op. cit.*, p. 159.
[378] La singular, *mō'ed*. Savantul Strong l-a înseriat cu numărul H 4150.
[379] Inclusiv aspecte specifice ale ciclului natural, ca în *Ieremia*, 8:7.
[380] John H. Walton, *ibidem*.
[381] *Kairos* (gr.), Concordanţa Strong G 2540.

Vom vedea faptul că această noţiune întăreşte convingerea că Praznicele[382] lui YHWH nu aveau loc spontan şi aleatoriu, în zile confuze şi decretate de oameni, dornici să consacre sărbători „Sfintei Mironosiţe întocmai cu apostolii Maria Magdalena", Izvorului Tămăduirii sau Cuviosului Somn şi Sfintei Lene, sau să se lanseze în orgii, ci ele aveau loc la timpul poruncit de YHWH, şi în prezenţa Cosmo-ctitorului[383].

Să reţinem faptul că timpul şi timpurile erau stabilite de YHWH. Filosoful Roger Caillois spunea:

> Lumea se comportă ca un *cosmos* guvernat de o ordine universală şi care funcţionează după un ritm regulat. Măsura, regula o menţin. Legea ei este că orice lucru se află la locul *lui*, că orice eveniment se întâmplă la timpul *lui*[384].

Aici trebuie să lărgim puţin sfera discursului şi să aducem în discuţie alţi doi termeni care, puşi în relaţie cu termenul *mō'ed,* vor pune într-o lumină mai mare subînţelesurile acestui termen: *ħag* şi *qorban.* Ei ne vor ajuta să desluşim mai clar modurile biblice de prăznuire şi, de asemenea, vor da dreptate spuselor antropologului Mihai Coman.

Sfera semantică a primului termen, *ħag*[385] semnifică „(victimă de) festival; (zi de) ospăţ (festiv); festivitate (solemnă)." Termenul provine din *ħagag*[386], care înseamnă „(în mod propriu-zis) a se mişca în cerc, adică (specific) a mărşălui într-o procesiune; a prăznui; (prin implicaţie) a se veseli: a celebra, a dansa, a ţine o sărbătoare, o festivitate (solemnă); a merge clătinându-se de colo-colo".

Al treilea termen pe care-l vom întrebuinţa în studiu este *qorvan*[387], care înseamnă „ceva adus la altar, adică un dar sacrificial; oblaţie, ceea ce este dăruit, ofrandă." El provine din *qarav*, „a se apropia sau a face să se apropie, a se alătura, a aduce ofrande, a înfăţişa, a produce, a pregăti, a sta, a lua." Altfel spus, atunci când credinciosul se înfăţişa la altar, el trebuia să ducă divinităţii o jertfă, fie de ispăşire, fie de închinare, fie ambele.

---

[382] Să-mi fie îngăduit să fac o dezvăluire de natură personală: atunci când a trebuit să găsesc un singur cuvânt care să redea toată bogăţia de semnificaţii şi sensuri cel puţin ale termenului *mō'ed,* m-am simţit năpădit de frustrarea produsă de inexistenţa unui echivalent al său în limba română. „Unde este cuvântul care spune adevărul?", se întreba Mihai Eminescu pe vremuri. Sau, în cazul de faţă: care este conceptul care revelează minuţiozitatea Providenţei unui Dumnezeu atent la cele mai mici detalii relaţionale, doxologice, soteriologice, spaţiale, temporale, sociale, aşa cum, după cum vom vedea mai târziu, se subînţelege în termenul *mō'ed*?... Personal, nu am reuşit să găsesc un echivalent fericit nici măcar pentru **conotaţia temporală** a noţiunii: cel mai apropiat cuvânt este „soroc", dar, din nefericire, acesta a căzut în desuetudine, a devenit un arhaism. Desigur, mai există şi un colocvialism apropiat de adevărul termenului: „exact la ţanc", dar este oare permisă – pentru a nu întreba „morală" sau „estetică" – inserarea expresiei „la ţanc" într-o traducere de text sacru?... Sau se poate spune în mod repetat: „timp stabilit, sacral-festiv"?... Avea dreptate Heidegger când spunea „Limba este stăpâna noastră, şi nu invers."
…Astfel încât, oftând din rărunchi, mi-am amintit ceea ce spunea un rabin de binecuvântată memorie: „Orice traducător e un trădător" şi am tradus bogăţia de semnificaţii şi sensuri înfăţişate mai sus prin termenul „praznic".

[383] Desigur, *Tanaħ*-ul menţionează şi sărbători „inventate" de evrei, *Purim, Ħanukah*, dar nu în mod arbitrar, ci tot ca nişte comemorări ale unor momente în care Dumnezeu a intervenit „cu mână tare şi cu braţ întins" pentru a-şi salva poporul.

[384] Roger Caillois, *op. cit.*, pp. 120-121.

[385] Savantul Strong l-a înseriat cu numărul H 2282, iar în greaca Noului Testament apare ca *heorte*, Strong G 1859.

[386] *Ħagag*, Strong H 2287.

[387] *Qorban*, Strong H 7133.

Dacă strângem laolaltă toţi termenii pe care i-am inserat mai sus, relaţionându-i la poporul biblic şi punându-i în contrast cu opusurile lor, obţinem următoarele adevăruri temporale, spaţiale, doxologice şi sociale:

> În mod suveran şi divin **YHWH** (şi nu interesele religioase ale altor zeităţi sau calculele politice ale oamenilor) decretase ca soarele şi luna (şi nu alţi aştri) să indice **timpuri sacral-festive** (şi nu profane), non-aleatorii, din categoria **timpului circular** (şi nu cel liniar). În aceste timpuri **israeliţii** (şi nu păgânii) **făceau un pelerinaj** până la un **loc stabilit**, adică la Yeruşalayim (şi nu în crânguri sau sub orice copac verde). **Scopul pelerinajului era clar definit: întâlnirea cu YHWH** (şi nu cu alte zeităţi şi nici măcar unii cu ceilalţi) şi **reconsolidarea relaţiei cu El prin jertfe de ispăşire şi închinare, prăznuind în cinstea Sa** şi consolidându-şi mântuirea. La aceste sărbători, credincioşii dansau dansuri **circulare**[388], adică „hore", iar consumul de alcool continuat până la **mersul pe şapte cărări** nu era o scenă neobişnuită[389]...

Atragem atenţia asupra unui fapt: contextul imediat al versetului 14 din *Genesa,* 1, este cel al **creaţiei**. Prin urmare, scopul întemeierii vremurilor *mō'ādim* cu siguranţă nu este numai cel de a desemna timpurile speciale de închinare, ci şi acela de a înfiinţa un calendar care guvernează fiecare aspect al vieţilor plantelor, animalelor, precum şi al oamenilor[390]. Or, întrucât calendarul stabilit de luminători guvernează viaţa plantelor, animalelor, oamenilor şi praznicele stabilite pentru închinare, afirm existenţa unei „liturghii cosmice" – ca să întrebuinţăm sintagma lui Ioannis Zizioulas[391].

Pentru a întări faptul că luminătorii au o funcţie bivalentă, adică atât liturgică, precum şi calendaristică, cititorul poate lectura *Deuteronomul*, 4:19; *Psalmii,* 74:16; 136:7.

O consideraţie aparte merită versetul 19 din Psalmul 104, un psalm al creaţiei:

> [19]El a făcut luna ca să arate vremurile (*mō'ādim*);
> Soarele ştie când trebuie să apună[392].

Considerând că am stabilit corect valenţele legământului edenic, acum vom trage unele concluzii.

---

[388] Termenul românesc „horă" provine din grecescul *hora*, care înseamnă mişcare în cerc, şi vizează àcele ceasornicului (sau ale „horo-logiului") care merg în cerc, făcând o sinteză între timpul liniar şi cel ciclic, recurent; vizează şi dansul popular dansat în cerc; iar în mod ultim, se manifestă de „Paştele" ortodox şi catolic, când credincioşii acestor religii aveau obiceiul de a face o procesiune circulară în jurul bisericii. În Sfintele Scripturi, termenul „hora" a fost valorizat de Domnul Isus care, în *Evanghelia după Ioan*, a vorbit mult despre „ceasul" Său, despre *hora* Sa, despre înomenirea Sa, ca mişcare de sus în jos, şi despre înălţarea Sa, ca mişcare de jos în sus, desfăşurându-se „circular".

[389] În cadrul poporului ales, consumul de alcool nu era – şi nu este – neobişnuit, dar excesul duce la păcat.

[390] *Apud* Henry Ross Cole, "The Sacred Times Prescribed in the Pentateuch: Old Testament Indicators of the Extent of Their Applicability," disertaţie de doctorat, p. 59, după Samuele Bacchiocchi, *God's Festivals in Scripture and History,* vol. I, p. 37.

[391] Ioannis Zizioulas, *Creaţia ca euharistie*, Editura Bizantină, Bucureşti, 1999, trad. C. Papacioc, p. 11.

[392] http://www.ebible.ro/biblia/romana-diacritice/cornilescu/psalmi/104/

II. CONCLUZII

Legământul edenic este unic, fiind singurul legământ făcut cu omul înaintea intrării păcatului în creaţia vizibilă. Acest legământ declara voia, hotărârile şi scopurile creatoare ale lui Dumnezeu pentru om, inclusiv relaţia de legământ, caracterul, stăpânirea, rodnicia şi viaţa eternă în baza ascultării şi credinţei.

Mai mult, acest legământ clarifică faptul că omul era şi continuă să fie şi să poarte podoaba chipului şi asemănării lui Dumnezeu pe Pământ, să fie reprezentantul Creatorului Suveran în faţa creaţiei minerale, vegetale şi animale, rege şi ispravnic peste acestea, precum şi reprezentant, preot, mijlocitor al creaţiei înaintea lui Dumnezeu.

Legământul edenic nu urma să dăinuie veşnic, ci, chiar dacă avea implicaţii spirituale şi mondiale, el avea caracter **vremelnic**: pentru un timp anume, angajamentul faţă de legământ al omului, o creatură cu voinţă liberă, plămădit după chipul lui Dumnezeu, urma să fie supus la probă.

III. APLICAŢII

În acest punct al capitolului îi dăm cuvântul lui Wayne Grudem, care întrebuinţează sintagma „legământ al faptelor" pentru a vorbi despre legământul edenic şi care, în expunerea ideilor sale, înaintează pe calea teologiei biblice şi sistematice, făcând referire şi la legământul adamic, făcut cu omul după căderea sa în păcat, şi incluzând şi răscumpărarea omului prin Mesia, Înomenitul Fiu al lui Dumnezeu:

> Mai este legământul faptelor valabil? În câteva sensuri importante mai este. Mai întâi, Pavel dă de înţeles că o ascultare perfectă de legile lui Dumnezeu, dacă ar fi posibilă, ar duce la viaţă (vezi Romani 7:10; 10:5; Galateni 3:12). Ar mai trebui să observăm că pedeapsa încălcării acestui legământ are încă efect, pentru că „plata păcatului este moartea" (Romani: 6:23). Aceasta lasă să se înţeleagă că legământul faptelor este încă activ pentru orice fiinţă umană în afară de Cristos, chiar dacă nici o fiinţă umană păcătoasă nu-i poate împlini prevederile şi nu poate să-i câştige binecuvântările. În final, ar trebui să observăm că Isus Cristos a ascultat în mod perfect de legământul faptelor în locul nostru, pentru că El n-a făcut nici un păcat (1 Petru 2:22), ci a ascultat în totalitate de Dumnezeu, în locul nostru (Romani 5:18-19).

Cu toate acestea, există aspecte în care funcţia legământului edenic a încetat. Wayne Grudem le enumeră:

> (1) nu mai suntem confruntaţi cu porunca specifică de a nu mânca din pomul cunoaşterii binelui şi răului;
> (2) Din moment ce toţi avem o natură păcătoasă (creştini şi necreştini), nu suntem capabili să împlinim singuri prevederile legământului faptelor şi să căpătăm binecuvântările lui pentru că legământul acesta este aplicabil în mod direct oamenilor deoarece el aduce numai pedepse;
> (3) Pentru creştini, Cristos a împlinit cu succes o dată pentru totdeauna prevederile acestui legământ, iar noi îi câştigăm beneficiile nu printr-o ascultare a noastră, ci încrezându-ne în meritele lucrării lui Cristos. De fapt, dacă creştinii de azi s-ar considera obligaţi să încerce să

câştige favoarea lui Dumnezeu prin ascultare, înseamnă că şi-ar spulbera orice speranţă de mântuire. „Căci toţi cei ce se bizuie pe faptele legii, sunt sub blestem ... dar că nimeni nu este socotit neprihănit înaintea lui Dumnezeu, prin lege, este evident" (Galateni 3:10-11). Creştinii au fost scăpaţi de legământul faptelor în virtutea lucrării lui Cristos şi a includerii lor în noul legământ, legământul harului (...).

Acum vom trece la analiza legământului adamic.

SECȚIUNEA A VIII-A

RELIGIA YAHWIST-MESIANICĂ ÎN FAZA LEGĂMÂNTULUI ADAMIC

Capitolul al LVIII-lea

LEGĂMÂNTUL ADAMIC (I): TEXT SACRU, PRIVIRE DE ANSAMBLU ŞI CASA LEGĂMÂNTULUI

Ne apropiem acum de un tărâm unde lucrurile erau foarte bune şi nu puteau să meargă decât foarte bine...şi totuşi au mers foarte rău: vom trage puţin vălul istoriei şi vom privi retrospectiv momentul ispitirii proto-părinţilor în grădina din Eden. Pentru a vedea felul în care Adam şi Eva, proto-părinţii omenirii, au fost ispitiţi, au păcătuit şi au ratat dobândirea nemuririi, au pierdut stăpânirea peste creaţia vizibilă, vom traduce şi transcrie integral capitolul 3 din cartea *Genesa.* O privire ulterioară ne arată cu prisosinţă că ei au primit „în schimb" tragedia despărţirii de Creator şi o istorie scăldată în sudoare, boli, sânge şi moarte.

Cu toate acestea, deşi dramatică, situaţia nu era fără scăpare. După căderea proto-părinţilor în păcat şi după intrarea păcatului originar în creaţia vizibilă, Dumnezeu încheie cu Adam în Grădina Edenului un legământ care declanşează un întreg proces de răscumpărare: legământul adamic.

I. TEXT SACRU: *GENESA*, 3[393].

1 Şarpele[394] era mai subtil[395] decât toate vieţuitoarele câmpului pe care le făcuse **YHWH Elohim**.
El spuse femeii:
„Oare a spus **Elohim** cu adevărat: «Să nu mâncaţi din toţi pomii din grădină?»"

[393] Extras din lucrarea *Istorisirile începuturilor în cartea* Genesa – *cu adnotări transdisciplinare,* pe http://http.leulmesianic.wordpress.com/

[394] Nu putem face aici un studiu asupra şarpelui în culturile şi civilizaţiile superioare ale lumii, nici măcar un studiu al închinării la şarpe (ofiolatrie) în respectivele culturi. Pentru arealul cultural al Orientului Apropiat antic, şarpele apare de multe ori în contexte pline de greutate: ca zeu, el pare să fie identificabil în ipostaza şiretului zeu Enki/ Éa, care, în „Păţania lui Adapa", îl face pe acest personaj, mag, preot, sfetnic, să rateze nemurirea oferită de An, Stăpânul zeilor, prin Ningişzida, „Stăpânul pomului roditor", zeul-şarpe infernal şi celest. Acest zeu se împreună cu Zertur, „Tânăra fecioară", care-l naşte pe Dumuzi/ Tammuz, pe care-l regăsim în *Ezechiel*, 8:14. Şarpele apare ca dragonul Asag, care sălăşluia în iad. De-asemenea, cele mai vechi reprezentări ale zeiţei-mamă a sumerienilor constau dintr-un şarpe încolăcit pe un par, care va reapărea pe toiagul vindecătorului Asklepios. La babilonieni, el va fi găsit ca monstruoasa Tiamat, din care Marduk meşteşugeşte lumea, iar în Ugarit va apărea ca Leviathan, şarpele de apă al forţelor haosului. Şarpele nu apare numai în operele literare, ci şi în creaţiile artistice, pe vase sau trepiede pentru tămâiere. Închinarea la şarpe şi riturile desfrânate ale sexualităţii şi fertilităţii aveau multe elemente în comun, chestiune pe care o vom analiza pe larg în alte lucrări.

[395] Termenul ebraic *'arum* poate fi redat cu sens pozitiv, adică „isteţ", sau cu sens negativ, „viclean". Întrucât momentan contextul nu sugerează nici o conotaţie, am preferat să-l traducem într-un fel neutru, prin „subtil". În limba greacă a Septuagintei este redat ca *phronimos.*

2 Spuse şarpelui femeia:
„Putem să mâncăm din rodul tuturor pomilor din grădină.
3 ↔Dar despre rodul pomului din mijlocul grădinii,
a spus **Elohim**:
«Să nu mâncaţi din el,
nici să nu vă atingeţi de el, →ca să nu muriţi.»”
4 Atunci şarpele spuse femeii:
„Nu veţi muri de moarte[396]!
5 ...Dar ştie **Elohim** că, în ziua când veţi mânca din el,
=> vi se vor deschide ochii şi
veţi fi ca **Elohim**, cunoscând binele şi răul.”
6 Şi văzu femeia că era bun pomul de mâncat
şi plăcut ochilor,
şi că era de dorit pomul →pentru a înţelepţi.
=>Deci, luă din rodul lui şi
mâncă şi
dădu şi bărbatului care era cu ea, şi
mâncă[397] *şi el*.
7 Atunci se deschiseră amândurora şi
cunoscură că erau goi; şi
cusură *laolaltă* frunze de smochin şi
îşi făcură acoperitori[398] *din ele*.
8 Şi auziră glasul lui **YHWH Elohim** venind în grădină în vântul[399] zilei: şi
se ascunseră Adam şi femeia lui de
Faţa lui **YHWH Elohim** printre pomii din grădină.
9 ↔Dar chemă **YHWH Elohim** pe Adam şi
îi spuse:
„Unde *eşti*?“

---

[396] În ebraică: *lo mot temutun*. Practic, la rostirea imperativă a lui Elohim de la finalul stihului *Genesa*, 2:17, şarpele adaugă doar o negaţie, la fel de categorică.

[397] În literatura sumero-akkadiană, ispitirea şi degenerarea apare în *Păţania lui Adapa*, precum şi în *Enki şi Ninħursaĝa – Mitul sumerian al Paradisului*.

[398] *Ħagor*: acoperitori minuscule, şorţuri. În limba greacă a Septuagintei: *peruzoma*.

[399] *Ruaħ*: Duh, duh, spirit, spiraţie, suflu, suflare; vânt, adiere, briză. În literatura Orientului Apropiat antic există opere care arată că atunci când marii zei se mâniau, izbucneau vânturi şi furtuni, iar glasul lor era tunet. În cazul de faţă credem că *ruaħ*, pe care unii l-au tradus prin „răcoare” sau „adiere”, indică tocmai mânia lui YHWH care, mânios din cauza păcatului proto-părinţilor, stârneşte un vânt/ *ruaħ*, iar aceştia, înfricoşaţi, se ascund din faţa lui.

10 Şi **Îi** spuse *Adam*:
„Glasul **Tău** l-am auzit în grădină;
şi mi-a fost frică, ←pentru că eram gol,
şi m-am ascuns.“
11 Şi-i spuse **Elohim**:
„Cine ţi-a spus că gol erai? Din pomul din care îţi poruncisem
să nu mănânci,
nu cumva ai mâncat din el?”
12 Şi **Îi** spuse Adam:
„Femeia pe care **Tu** mi-ai dat-o...
ea mi-a dat din pom şi
am mâncat.”
13 Şi-i spuse **YHWH Elohim** femeii:
„Ce e asta ce ai făcut?”
Şi **Îi** spuse femeia:
„Şarpele m-a amăgit şi
am mâncat[400] *din pom*.”
14 Şi-i spuse **YHWH Elohim** şarpelui:

„Fiindcă[401] ai făcut lucrul acesta,
Blestemat *eşti* dintre toate vitele
Şi dintre toate vieţuitoarele câmpului;
Pe pântece te vei târî
Şi ţărână vei mânca
Toate zilele vieţii tale.
15 Şi vrăjmăşie voi pune între tine şi femeie,
Între sămânţa ta şi „Sămânţul” ei.
Acesta[402] va zdrobi capul[403] tău
Şi tu vei zdrobi călcâiul Său.”

[400] În acest caz în care nici bărbatul, nici femeia, nici şarpele nu respectaseră porunca lui YHWH, apare primul transfer de vinovăţie: bărbatul o învinovăţeşte pe femeie, femeia pe şarpe. Vorbind din punct de vedere duhovnicesc-pastoral, vindecarea începe invers, prin recunoaşterea vinovăţiei proprii.

[401] Am avut de ales între redarea rostirii în formă poetică sau în transcriere structurală. După cum se vede, am optat pentru a doua variantă.

[402] În originalul ebraic apare termenul *hu'*, care este pronume personal, persoana a III-a, masculin, singular, deci „el”. Astfel, am putea vorbi despre „sămânţul” femeii.

[403] *Roş*: cap; căpetenie; principal, suprem; apogeu; început.

16 Femeii îi spuse:

„Voi înmulţi înmulţind[404] suferinţa şi însărcinarea ta;
Cu durere vei naşte copii[405],
Şi după bărbatul tău *se vor ţine* dorinţele tale,
Iar el va stăpâni peste tine[406].”

17 Şi lui Adam îi spuse:
„Fiindcă ai ascultat de glasul femeii tale,
Şi ai mâncat din pomul despre care îţi poruncisem spunând: «Să nu mănânci din el», =>

Blestemat este acum pământul[407] din cauza ta.
Cu trudă vei mânca *din el*
În toate zilele vieţii tale;
18 Spini şi pălămidă îţi va da,
Şi vei mânca iarba de pe câmp.
19 În sudoarea feţei tale îţi vei mânca pâinea,
Până te vei întoarce în ţărână,
Căci din ea ai fost luat;
Căci pământ *eşti*,
Şi în pământ te vei întoarce.”

20 Şi chemă Adam numele femeii lui, Ħavah/ Eva[408]: ←căci ea fu mama tuturor celor vii.

---

[404] Se repetă tehnica de intensificare din versetele 2:17 şi 3:4.

[405] Din punct de vedere culturologic, trebuie să sesizăm că oricât ar fi fost de dureroasă naşterea, femeia orientală o prefera sterilităţii, din mai multe motive. În primul rând, într-un cuplu lipsit de copii, frământările care încercau sufletele celor doi erau multiple. Se credea că soţia era cea care ar fi neroditoare şi incapabilă de a naşte un fiu pentru soţul ei, şi dacă Dumnezeu binecuvânta credincioşia faţă de El cu progenituri şi pedepsea păcatul cu sterilitate, atunci sufletul soţiei se chinuia, ea fiind „suspectă din punct de vedere spiritual, dezonorată din punct de vedere social şi deprimată din punct de vedere psihologic” (M.C. Tenney, J.I. Packer şi W. White, *Viaţa cotidiană în vremurile biblice*, Editura Agape, Făgăraş, 1997, trad. O. Cosma, p. 64). La profunda mâhnire a soţiei se adăugau alte gânduri torţionare: cuplul cugeta la perspectiva unei vieţi de infertilitate, la o îmbătrânire lipsită de culoarea prezenţei şi de sprijinul acordat de un copil, la inexistenţa unui moştenitor căruia să-i fie transmise bunurile şi averile familiei şi la absenţa unor urmaşi. Ultima perspectivă – şi poate cea mai întunecată – este transpunerea în formă negativă a afirmaţiei făcute mai sus că, având copii care să le ducă mai departe numele şi amintirea, părinţii săi vor „supravieţui” după moarte, transpunere care rezultă că absenţa copiilor într-o familie, cauzată de sterilitate, urma să ducă la stingerea numelui şi alunecarea familiei în uitare; or, din cele mai vechi timpuri orientalii priveau această stingere a numelui ca fiind un adevărat dezastru.

[406] Versetul 9 şi 16 din *Genesa* 3 inaugurează din punct de vedere biblic **principiul reprezentativităţii**.

[407] *Adamah*: pământ, ţărână.

[408] Eva (în ebraică, *Ħavah*): dătătoarea de viaţă. În limba greacă, *Zoe*.

21 Şi făcu **YHWH Elohim** lui Adam
şi femeii lui haine din piele[409] şi
îi îmbrăcă cu ele.
22 Spuse **YHWH Elohim**:
„Iată, omul a devenit ca unul din **Noi**, cunoscând binele şi răul[410].
=>Deci, acum, nu cumva să-şi întindă mâna şi
să ia şi din pomul vieţii,
să mănânce din el şi =>
să trăiască în veac...“
23 *De aceea,* îl scoase **YHWH Elohim** din grădina Edenului,
→pentru a lucra ţărâna din care fusese luat[411].
24 Astfel îl izgoni **El** pe Adam[412] şi
puse la estul grădinii Edenului
heruvimi[413] şi
sabie învăpăiată rotindă,
→pentru a păzi calea spre pomul vieţii[414].

II. PRIVIRE DE ANSAMBLU

În cadrul legământului edenic, credincioşia şi dedicarea omului faţă de termenii legământului fuseseră probate o vreme. Singura interdicţie viza consumarea fructului din pomul cunoaşterii binelui şi răului; această interdicţie constituia încercarea credinţei şi ascultării (Gen. 2:16,17). Încercarea aceasta a fost ocazionată de faptul că Dumnezeu îngăduise şarpelui să intre în Grădină. Satan a atacat termenii legământului, amăgindu-i pe proto-părinţii noştri să rupă relaţia de legământ cu Creatorul. Şarpele cel vechi ştia că această rupere a relaţiei urma să-l jefuiască pe om de binecuvântările legământului şi să atragă asupra lui blestemele acestuia. Satan

[409] Termenul ebraic este *ketonet*, semnificând o tunică ce acoperea întregul corp, probabil până la glezne. Versetul trebuie citit în cheie tipologică: întrucât termenul *kapar* înseamnă atât „acoperire”, cât şi „ispăşire”, reiese că oamenii au făcut o minimă acoperire/ ispăşire pentru păcatul lor, dar Dumnezeu a respins această încercare, alegând o acoperire/ ispăşire completă. Iar dacă pentru a croi haine din piele au fost jertfiţi miei, atunci aici este sugerat faptul că înainte de a-i izgoni pe proto-părinţi în frigul Istoriei, Mielul înveşmântează păcătoşii cu Sine.

[410] Într-un mod pervers, promisiunea Şarpelui se concretizase: cuplul de oameni ajunseseră să cunoască binele şi răul, dar în cel mai nefericit mod cu putinţă: prin răzvrătire.

[411] Am văzut că a doua mulţime de elemente care alcătuiesc chipul lui Dumnezeu în om este **funcţionalitatea**.

[412] Prin acest gest, începe Istoria. Ceea ce înfăţişează Biblia de-acum încolo este *Heilsgeschichte*, istoria mântuirii.

[413] Pluralul dual pare să indice faptul că heruvimii erau în număr de doi. Aceste fiinţe angelice erau compozite (Ez. 1:10), la fel ca grifonii sau sfincşii. Ulterior, conceptul va fi recuperat şi mesopotamienii vor plasa doi heruvimi sau grifoni (*lamassu*) la intrarea în temple, palate, sau lângă tronul imperial. Semnificaţia este aceea că persoana sau proprietatea protejată este zeul sau aparţine acestuia. A se vedea John H. Walton, Victor H. Matthews, Mark W. Chavalas, *op. cit.*, p. 33.

[414] Cu alte cuvinte, oamenii vor mai avea posibilitatea şi privilegiul de a avea comuniune cu Dumnezeu numai atunci când, în calitate de Suveran, El va iniţia această părtăşie şi numai în modurile stabilite de El.

pretextase că limbajul legământului îi era neclar dar, de fapt, atacul lui era îndreptat împotriva lui Dumnezeu, ca şi Creator al omului şi Partener de legământ al acestuia, precum şi împotriva omului. *Genesa,* 3:1-6, consemnează ispitirea femeii de către şarpe şi subminarea progresivă a termenilor legământului.

1. Şarpele *pune la îndoială* stipulaţiile legământului edenic: „Oare a zis Dumnezeu…?" v. 1;
2. Femeia *adaugă* la stipulaţiile legământului edenic: „…nici să nu vă atingeţi de el…", v. 3;
3. Femeia *şubrezeşte* puterea stipulaţiilor legământului edenic rostite în *Genesa*, 2:17[415]: „… ca să nu muriţi", v. 3;
4. Şarpele *minte* împotriva stipulaţiilor legământului edenic: „Hotărât că nu veţi muri", v. 4;
5. Şarpele *răstălmăceşte* stipulaţiile legământului edenic: „…veţi fi ca Dumnezeu", v. 5[416].

În acest punct, fiind amăgită, femeia a încălcat stipulaţiile legământului edenic: a luat din fructul oprit şi a dat şi lui Adam. Această necredinţă şi neascultare a rupt relaţia lor de legământ cu Partenerii divini, plasând cuplul uman primordial sub blestemul stipulat în legământul edenic[417].

Rezultatul căderii omului a fost faptul că *relaţia de legământ a fost ruptă, caracterul său* a fost stricat de intrarea păcatului*, stăpânirea* oferită prin legământ a fost pierdută, urmaşii au ajuns sub stăpânirea păcatului şi a morţii[418], iar entropia a început să facă ravagii în cosmos.

Această tragedie a pregătit scena pentru revelaţia legământului adamic. Dumnezeu a acţionat plin de har faţă de omul căzut, căutând să-l readucă la relaţia de legământ. Acest legământ adamic a fost începutul legămintelor de răscumpărare. Fundamentat pe temelia legământului edenic, legământul adamic constituie profeţia cea mai cuprinzătoare pe care Dumnezeu a rostit-o vreodată omenirii, prin aceea că acest legământ este germinativ, conţine „sământă" din care urmau să odrăslească ulterioarele legăminte de răscumpărare.

III. CASA LEGĂMÂNTULUI ADAMIC

A. Casa fizică sau spaţiul sacru al legământului adamic

Locul unde a fost dat legământul, unde a fost adus sacrificiul şi a fost împlinită lucrarea partenerilor de legământ era grădina din Eden. Totuşi, din *Genesa*, 3:21-24, se pare că punctul focal era un anumit loc din estul Grădinii Edenului. Revelaţia sanctuarului din cadrul legământul mozaic va confirma limbajul de legământ al legământului adamic.

1. Dumnezeu a făcut să sălăşluiască prezenţa Sa[419] într-un anumit loc;
2. Acest loc era la *răsărit*[420];

---

[415] A se vedea *Deuteronomul*, 4:2; *Proverbe*, 30:6; *Apocalipsa*, 22:18,19.
[416] A se vedea *II Corinteni*, 4:2.
[417] A se vedea *Genesa*, 3:6,7; *I Timotei*, 2:13-15; *Epistola către romani*, 5:12-21; 14:23; *Osea*, 6:7; *I Ioan*, 3:4.
[418] A se vedea *I Corinteni*, 15:45-49; *Epistola către romani*, 5:12.
[419] Compară *Genesa*, 3:24; 4:16 cu *Exodul*, 25:8.
[420] Compară *Genesa*, 3:24 cu *Leviticul*, 16:14; *Ezechiel*, 43:1-4.

3. *Heruvimii* au fost puşi la răsărit, împreună cu *sabia învăpăiată învârtindă* pentru a împiedica drumul către pomul vieţii[421];
4. Foarte probabil că acesta era locul în care Abel şi Cain sacrificau DOMNULUI[422].

B. Casa spirituală sau comunitatea legământului adamic

Când s-a încheiat legământul adamic, Adam, era cap de legământ, reprezentant al Evei, al copiilor lor şi al întregului neam omenesc. Astfel, prin naştere, toţi oamenii sunt incluşi în legământul adamic şi li se împărtăşesc binecuvântările şi blestemele acestuia.

[421] *Genesa*, 3:24. În legământul mozaic, heruvimii vor apărea pe catapeteasma care protejează Locul Sfânt de Locul Preasfânt (Ex. 26:31-33), precum şi pe chivotul ispăşirii (Ex. 25:17-22). În Legământul Înnoit, ruperea catapeteasmei va semnifica păşirea în lături a heruvimilor edenici şi accesul direct în Prezenţa lui Dumnezeu (Mat. 27:51; Mc. 15:38; Lc. 23:45; Evr. 9:3: 6:19,20).
[422] *Genesa*, 4:1-4; *Epistola către evrei*, 12:4.

Capitolul al LIX-lea

LEGĂMÂNTULUI ADAMIC (II): MESAJUL ŞI LEGISLAŢIA

I. PROMISIUNILE, BINECUVÂNTĂRILE ŞI BLESTEMELE LEGĂMÂNTULUI ADAMIC

În cele ce urmează, vom vedea că în legământul adamic promisiunile dumnezeieşti au aspecte pozitive care exprimă scopurile lui Dumnezeu de pedepsire, dar şi de răscumpărare a omului, precum şi de osândire a lui Satan.

A. Istorisirea mesianică a legământului adamic (Gen. 3:15).

> 15 Şi vrăjmăşie voi pune între tine şi femeie, între sămânţa ta şi „Sământul" ei. Acesta va zdrobi capul tău şi tu vei zdrobi călcâiul Său.
> *Genesa,* 3:15.

„Sământul" femeii urma să zdrobească capul şarpelui, adică pe Satan, dimpreună cu autoritatea şi toate lucrările acestuia. Promisiunea făcută în Proto-Evanghelie viza un „sământ" ales; „Sământul" – şi aici ne referim la singular, masculin – urma să fie înomenitul Fiu al lui Dumnezeu, Yeşua, Mesia[423], care urma să Se nască din fecioară, fără a avea un tată pământesc, ci doar Unul ceresc şi, prin lucrarea Sa, urma să zdrobească capul şarpelui şi autoritatea acestuia – o acţiune cu consecinţe veşnice – în timp ce propriul Său călcâi va fi vătămat – tot veşnic – iar Sământul urma să obţină o readucere a omului la Dumnezeu (în comunitatea celor răscumpăraţi şi credincioşi) – tot veşnică[424].

Însă aici trebuie să notăm în mod anticipativ un fapt important: termenul ebraic sământă (*zer'ah*) poate fi înţeles atât ca substantiv singular, cât şi ca substantiv colectiv. Mai întâi, sământa urma să fie văzută în Abel, credinciosul neprihănit[425], în Set[426], Noe[427], Sem[428], Avraham[429], Isaac[430], Iacov[431], Iuda[432], David[433], dar şi în poporul Israel, precum şi în Adunare, Mireasa lui Mesia.

Această promisiune dramatică şi germinativă urma să fie dezvăluită prin legăminte răscumpărătoare succesive şi să fie consumată în Mesia şi în comunitatea Sa de legământ.

---

[423] *Isaia*, 7:10-14; *Evanghelia după Matei*, 1:1,20-23; *Evanghelia după Ioan*, 12:31-33; *I Ioan,* 3:8.
[424] *Iosua*, 10:24; *Psalmii,* 60:12; *Evanghelia după Luca*, 10:19; *Epistola către romani*, 16:20.
[425] *Genesa*, 4:2-8; *Epistola către evrei*, 11:4; *I Ioan*, 3:12.
[426] *Genesa*, 4:25; 5:3.
[427] *Genesa*, 6:8-10 etc.
[428] *Genesa*, 9:26,27.
[429] *Genesa*, 12-22.
[430] *Genesa*, 17:19-21.
[431] *Genesa*, 28:10-14.
[432] *Genesa*, 49:10.
[433] *II Samuel,* 7:5-17.

B. Promisiuni negative şi blesteme (Gen. 3:14-19,23,24).

În lucrarea citată mai sus, J. McKeown adăuga: „Blestemele anunţate în naraţiunile antice asupra şarpelui (Gen. 3:14-15) şi asupra pământului (Gen. 3:17-19) sunt simptomatice pentru înstrăinarea ce a survenit între Dumnezeu şi ordinea creată de El”[434]. Să vedem despre ce este vorba:

> 14 Şi-i spuse YHWH Elohim şarpelui: „Fiindcă ai făcut lucrul acesta, blestemat *eşti* dintre toate vitele şi dintre toate vieţuitoarele câmpului; pe pântece te vei târî şi ţărână vei mânca toate zilele vieţii tale.
> 15 Şi vrăjmăşie voi pune între tine şi femeie, între sămânţa ta şi «Sămânţul» ei. Acesta va zdrobi capul tău şi tu vei zdrobi călcâiul Său.”
> 16 Femeii îi spuse: „Voi înmulţi înmulţind suferinţa şi însărcinarea ta; cu durere vei naşte copii, şi după bărbatul tău *se vor ţine* dorinţele tale, iar el va stăpâni peste tine”.
> 17 Şi lui Adam îi spuse: „Fiindcă ai ascultat de glasul femeii tale, şi ai mâncat din pomul despre care îţi poruncisem spunând: «Să nu mănânci din el», Blestemat este acum pământul din cauza ta. Cu trudă vei mânca *din el* în toate zilele vieţii tale;
> 18 Spini şi pălămidă îţi va da şi vei mânca iarba de pe câmp.
> 19 În sudoarea feţei tale îţi vei mânca pâinea, până te vei întoarce în ţărână, căci din ea ai fost luat; căci pământ *eşti* şi în pământ te vei întoarce.”
> 23 *De aceea*, îl scoase YHWH Elohim din grădina Edenului, pentru a lucra ţărâna din care fusese luat.
> 24 Astfel îl izgoni El pe Adam şi puse la estul grădinii Edenului heruvimi şi sabie învăpăiată rotindă, pentru a păzi calea spre pomul vieţii[435].
> *Genesa,* 3:14-19,23,24.

1. Blestemarea Şarpelui împielităt în şarpe (Gen. 3:14).
   Dumnezeu a blestemat Şarpele împielităt în şarpe. Altfel spus, şarpele natural, folosit de Satan ca unealtă, era înjosit irevocabil la ţărâna pământului. De atunci, în multe culturi şarpele a purtat stigmatul asocierii lui cu Satan[436]. Însă blestemul se extindea dincolo de şarpele natural, până la însuşi diavolul, care e „şarpele cel vechi”[437]. Asupra lui era rostit un blestem irevocabil, care urma să ducă la zdrobirea sa ultimă[438]. Ca o ciudăţenie, menţionăm că în limba ebraică, numărul termenului şarpe (*ha-naħaş*) este 358, coincizând cu numărul termenului Mesia (*ha-Maşiaħ*). Rabinii speculau că în vremurile eshatologice, Mesia se va lupta cu Şarpele şi, după cum şarpele lui Moise obţinuse victoria asupra şerpilor magilor egipteni, tot aşa şi Mesia va învinge Şarpele satanic. Astfel, putem înţelege mai bine ambivalenţa şarpelui, precum şi rostirea lui Mesia privitoare la înălţarea Sa, aidoma înălţării lui *neħuştan*, şarpele de aramă din *Numeri,* 21.

---

[434] J. McKeown, *op. cit., loc. cit.*
[435] Cu alte cuvinte, oamenii vor mai avea posibilitatea şi privilegiul de a avea comuniune cu Dumnezeu numai atunci când, în calitate de Suveran, El va iniţia această părtăşie şi numai în modurile stabilite de El.
[436] *II Corinteni*, 11:3; *Apocalipsa*, 12:9.
[437] *Apocalipsa,* 12:9; 20:1-3.
[438] *Epistola către romani*, 16:20; *II Corinteni*, 11:14,15; *Apocalipsa,* 12; 20:10.

2. Osândirea femeii (Gen. 3:16).
   Dumnezeu nu i-a blestemat pe bărbatul şi femeia făcuţi după propriul Său chip. Cu toate acestea, proto-părinţii omenirii au fost afectaţi de blestem şi au căzut sub osândă dumnezeiască. Femeia a fost condamnată la zămislire multiplă şi suferinţă în naşterea copiilor[439]. Să nu comitem greşeala de a crede că abia acum ar apărea supunerea femeii faţă de soţul ei; stăpânirea bărbatului asupra femeii fusese un principiu al creaţiei, conţinut în legământul edenic[440].
3. Osândirea bărbatului la muncă trudnică (Gen. 3:17,19).
   Să ne amintim că omul, rege vasal aflat sub suzeranitatea Regelui YHWH, fusese împroprietărit cu o feudă constând din regn mineral, vegetal şi animal. Căzând în păcat, omului nu i se ia feuda, dar condiţiile administrării ei devin extrem de aspre: omul urma să lucreze cu sudoare, trudă şi suferinţă şi, în final, să moară şi să fie îngropat în ţărâna blestemată.
4. Blestemarea Pământului (Gen. 3:17,18).
   Dumnezeu a blestemat ţărâna astfel încât, în loc ca ea să producă rapid hrană pentru om, solul urma să împiedice eforturile acestuia de obţinere a hranei, producând spini şi pălămidă[441].
5. Blestemarea regnului animal.
   Această blestemare nu apare explicit. În contrast cu *Genesa*, 2:19,20, *Epistola către romani*, 8:20a,22, indică faptul că vieţuitoarele Pământului au fost afectate de căderea omului, devenind sălbatice şi carnivore. Totuşi, în Mileniu, creaţia va fi restaurată[442].
6. Osândirea păcatului prin condamnarea omului la moarte (Gen. 2:17;3:19).
   Dumnezeu afirmase în cadrul legământului edenic şi confirma în legământul adamic că plata păcatului e moartea. Aceasta includea moartea fizică, spirituală şi eternă[443].
7. Osândirea prin izgonirea din Eden (Gen. 3:23,24).
   Actul final al judecării bărbatului şi femeii a fost izgonirea lor din Paradisul în care fuseseră puşi de Dumnezeu. Aceasta s-a întâmplat pentru a-i împiedica să se înfrupte din pomul vieţii, fapt în urma căruia ar fi ajuns să trăiască veşnic într-o stare din care ar fi fost cu neputinţă să mai fie răscumpăraţi[444].

C. Jurământul legământului adamic

Nici în legământul adamic nu este consemnat niciun jurământ. După cum am scris în cazul legământului edenic, şi legământul adamic este revocabil. Acest fapt oferă perspective nebănuite în ceea ce priveşte mântuirea, realizabilă în cazul trecerii din legământul adamic în cel Înnoit, mesianic.

---

[439] *I Timotei*, 2:13-15; *I Corinteni*, 11:7-9.
[440] *Genesa*, 1:26,27; 2:18-22.
[441] Ridicarea acestui blestem va începe cu *Evanghelia după Matei*, 27:29, *Marcu*, 15:17, *Ioan*, 19:2,5, şi va fi finalizată odată cu rostirea din *Apocalipsa*, 22:3.
[442] *Epistola către romani*, 8:19,21; *Isaia*, 11:6-8.
[443] *Epistola către romani*, 6:23; *Ezechiel*, 18:19; *Epistola către efeseni*, 2:1,5; *I Timotei*, 5:6; *Apocalipsa*, 14:11; 20:11-15.
[444] *Apocalipsa*, 2:7; 22:14.

D. Cartea legământului adamic

Am notat mai sus că în cazul legămintelor se scriau cărţi de aducere-aminte care prezentau aceste acorduri şi prevedeau depozitarea lor şi timpul citirii şi recitirii lor. Legământul adamic nu a fost consemnat atunci în nicio carte, dar această consemnare a sa a avut loc ulterior, când Moise, inspirat de Duhul Sfânt, a scris cartea *Genesa*. Ori de câte ori oamenii recitesc *Genesa*, 3, de fapt ei relecturează cartea legământului adamic.

Capitolul al LX-lea

LEGĂMÂNTUL ADAMIC (III): JERTFA, MIJLOCITORUL ŞI PECETEA

I. JERTFA SÂNGEROASĂ A LEGĂMÂNTULUI ADAMIC

După ce Adam şi Eva au stricat relaţia de legământ edenic şi conştiinţa lor a fost trezită şi năpădită de vinovăţie, ei au căutat să-şi acopere păcatul şi să fie acceptaţi înaintea lui Dumnezeu şi unul în faţa celuilalt. Legea conştiinţei a dus la legea faptelor[445]. Veşmintele de frunze de smochin făcute de mâna omului erau o tentativă de a obţine îndreptăţirea prin mijloace proprii şi de a-L obliga pe Dumnezeu să-i accepte în termenii doriţi de ei. Păcatul săvârşit şi păcătoşenia rezultată cerea judecată şi pedeapsă instantanee, legământul edenic încălcat solicita moartea. Cu toate acestea, Dumnezeu a acţionat plin de har şi încă din grădina din Eden a apărut jertfa animală: a fost sacrificat un animal nevinovat pentru a da omului despuiat de slava divină o îmbrăcăminte acceptabilă! Astfel apare prima dată principiul trupului şi al sângelui înlocuitor, substitutiv. Dumnezeul milostiv nu putea să izgonească făpturile mâinilor Sale goale în frigul istoriei şi în răceala morţii. Deci, Adam şi Eva au fost îmbrăcaţi prin moartea altuia, cel nevinovat a murit pentru cei vinovaţi şi animalul fără păcat a fost jerfit pentru omul păcătos. Acest sacrificiu de legământ a fost primul din toate sacrificiile animale ce indicau către sacrificiul Noului Legământ, trupul şi sângele Domnului Yeşua Mesia[446].

Merită să menţionăm că aici se mai ascundea un mesaj: Dumnezeu judeca neprihănirea de sine, îndreptăţirea prin mijloace omeneşti, ca fiind inadecvată pentru mântuire[447].

II. MIJLOCITORUL LEGĂMÂNTULUI ADAMIC

A. Preoţia lui Mesia

Din *Genesa*, 3:21 este învederat că Dumnezeu Însuşi a acţionat ca mijlocitor al acestui legământ. El a înjunghiat animalele, El a făcut hainele de piele şi tot El i-a înveşmântat cu ele pe Adam şi pe Eva. Deşi numele de Creator al Dumnezeirii – Elohim – fusese folosit în relaţie cu legământul edenic al creaţiei înainte de intrarea păcatului, numele de răscumpărător al lui YHWH (DOMNUL) e cel folosit după intrarea păcatului. Numele anexat la acest legământ e YHWH-Elohim, adică DOMNUL Dumnezeu, Nume care care îngloba în sine atât activitatea de creaţie, cât şi procesul de răscumpărare şi restaurare[448].

Mai târziu, Scriptura avea să reveleze că Persoana mijlocitoare a Dumnezeirii e Yeşua Mesia, Domnul Isus[449].

---

[445] *Epistola către romani*, 5:12-14; 3:27.
[446] *Evanghelia după Ioan*, 1:29,36; *Epistola către evrei*, 10:1-12.
[447] În acest sens, vezi şi *Isaia*, 64:6.
[448] *Genesa*, 3:14,21,22,23.
[449] *Epistola către evrei*, 9:15; 12:24; *I Timotei*, 2:5.

B. Preoţia lui Adam, perpetuată de Cain şi Abel

Pentru a trata acest subpunct, repetăm că Adam era preot liturghisitor, imitându-L pe Zeul muncitor şi închinându-se prin îngrijirea Creaţiei. Însă cultivarea pământului şi creşterea animalelor nu epuizau tot sacerdoţiul lui Adam: el mai îndeplinea şi alte funcţii sacerdotale, pe care le-a transferat lui Cain şi Abel şi, ulterior, lui Set, Enoş şi altora (Gen. 4:25). Vom discuta mai jos despre acest sacerdoţiu.

C. Preoţia lui Cain şi Abel

În cadrul legământului adamic, nu numai Adam Qadmon, omul primordial şi arhetipal, avea slujba de preot mijlocitor între Dumnezeu şi creaţie, ci, ulterior, sacerdoţiul a fost transferat tuturor bărbaţilor şi îndeosebi capilor de familie[450]. Lucrul acesta se vedea în comportamentul sacerdotal al lui Cain şi Abel dar înainte de a-l examina, trebuie să ne aducem aminte de funcţiile unui preot. În primul rând, emiţătorul-propovăduitor are funcţii sacerdotale relaţionate îndeosebi la zei: le aduce laude şi cântări, rugăciuni şi sacrificii, nesângeroase şi/ sau sângeroase.

În al doilea rând, emiţătorul-propovăduitor are funcţii sacerdotale relaţionate îndeosebi la oameni: funcţii instructive; funcţii oracular-divinatorii; funcţii protectoare; funcţii prescriptive şi normativ-morale; funcţii adaptativ-integratoare şi de solidaritate comunitară; funcţii politice şi de control social; funcţii marţiale.

Sfintele Scripturi nu scriu că Adam ar fi îndeplinit funcţiile din prima categorie, lăudându-L pe Dumnezeu, cântându-I imnuri, rugându-se Lui şi nici că ar fi adus sacrificii. Cu toate acestea, Adam a îndeplinit funcţiile din categoria a doua menţionată mai sus – cu excepţia funcţiei marţiale. Astfel, el a transmis posterităţii sale învăţăturile despre Dumnezeu, despre natura lumii, despre păcat şi posibilitatea de „re-legare" de Dumnezeu prin Sământul femeii, tema istorisirii mesianice. Adam a modelat *Weltanschauung*-ul progeniturilor sale şi moravurile lor, responsabilizându-i, integrându-i în natură, în cultură, în lume, în societate.

Pe ce bază afirmăm noi aceste lucruri?... Răspunsul este: pe baza Sfintelor Scripturi şi a unor raţionamente simple. Să le detaliem.

> 3 Şi, în scurgerea zilelor, aduse Qayin din roadele ţărânii o jertfă de mâncare[451] lui YHWH.
> 4 Şi aduse şi Abel o jertfă de mâncare[452] din primii-născuţi ai turmei lui şi din grăsimea lor.
> Şi privi YHWH cu plăcere spre Abel şi spre jertfa lui;
> 5 dar spre Qayin şi spre jertfa lui, nu *privi cu plăcere*.
> *Genesa*, 4:3-5a[453].

[450] *Iov*, 1:1-5, *Genesa*, 8:20.

[451] În limba ebraică, *minħah*. Totuşi, în limba greacă a Septuagintei, el apare ca *thusiai*, traducătorii versiunii LXX voind, pesemne, să sublinieze că jertfele sunt un lucru obişnuit, din care sacrificantul îşi păstrează o parte. A se vedea *Septuaginta: Geneza-Exodul-Leviticul-Numerii-Deuteronomul*, volum coordonat de Cristian Bădiliţă *et alia*, Editura Polirom, Bucureşti, 2004, p. 62.

[452] În limba ebraică, *minħah*. Totuşi, în limba greacă a Septuagintei, el apare ca *dora*, „daruri", traducătorii versiunii LXX voind, probabil, să sublinieze că aceste ofrande sunt deosebite. Septuaginta, *ibidem*.

[453] Trad. ns.

Iată prima manifestare religioasă din Biblie: jertfele, care au fost plasate în relaţie directă cu mediul înconjurător, cu cultura şi cu Zeul. Textul sacru nu indică niciunde că Dumnezeu ar fi cerut aceste sacrificii şi nu redă nici modalitatea prin care fraţii au ajuns la convingerea că ele trebuie aduse. Astfel, reiese că ei au ajuns la convingerea necesităţii sacrificiilor fie în mod intuitiv şi supranatural (prea puţin probabil), fie în mod tradiţional-raţional (părinţii le-au povestit despre jertfa adusă la începutul timpului, în Eden, de Dumnezeu Însuşi, iar fiii lor au tras concluziile logice), fie printr-un melanj al acestor două modalităţi.

Esenţa ontologică a omului şi cele două mulţimi de elemente care alcătuiesc chipul lui Dumnezeu în om (mulţimea elementelor relaţionale şi funcţionale) se reunesc într-o mulţime majoră: religiozitatea. Omul este, mai întâi de toate şi dincolo de toate, *homo religiosus,* chiar dacă uneori religiozitatea sa este camuflată în profan.

Mai mult, textul sacru precizează despre Abel că a sacrificat *bekorot*, adică primii-fătaţi/ născuţi. El pune, astfel, bazele unei doctrine biblice foarte neglijate de credincioşii creştini, doctrina despre întâii-născuţi – primogeniţi şi primogenituri. Ulterior, Sfintele Scripturi vor menţiona de foarte multe ori despre *bikurim*, „primele roade", primordii vegetale, precum şi despre *bekorot*, primogeniţii animali şi primogeniţii umani, dimpreună cu primogenitura, dar nevoinţa de a aduna laolaltă scrierile despre ele, de a le înţelege semnificaţiile lor şi de a le articula revine cititorului-închinător.

Mai merită atenţie faptul că, în acel timp, Dumnezeu accepta nu numai sacrificiile animale, ci şi roadele ţărânii. Cei care susţin că ar fi fost necesar un sacrificiu animal, care să necesite vărsare de sânge, susţin o părere eronată, întrucât nu era vorba despre o jertfă de vină sau ispăşire a păcatului.

III. ÎNSEMNELE ŞI PECETEA LEGĂMÂNTULUI ADAMIC

A. Însemnele legământului adamic

Deoarece omul căzuse din ascultarea de legământul edenic, legământul creaţiei, Dumnezeu a căutat să-l readucă pe om la ascultarea respectivă prin legământul adamic, legământ al răscumpărării. Necredinţa lui Adam era ceea ce îl dusese la neascultare. În consecinţă, termenii cei mai importanţi ai legământului adamic (leit-motiv preluat ulterior în toate legămintele) sunt credinţa şi încrederea în Dumnezeu[454]. Dovada credinţei lui Adam şi a Evei se vede în următoarele lucruri:

1. Schimbarea numelui: Adam o denumeşte pe Eva „mama celor vii"[455];
2. Afirmaţia credinţei: la naşterea lui Cain, Eva face o afirmaţie a credinţei[456];
3. Transmiterea prin tradiţie a termenilor legământului: Adam comunică copiilor lui sacrificiile pe care le aduce credinţa[457].

[454] *Epistola către evrei*, 11:6; *Epistola către romani*, 14:23; *Evanghelia după Ioan*, 16:8.
[455] *Genesa*, 3:15,16,20.
[456] *Genesa*, 3:15; 4:1.
[457] *Genesa*, 4:1-4; *Epistola către evrei*, 11:4; *I Ioan*, 3:12.

B. Pecetea legământului adamic.

Păcătuind în chip groaznic prin încălcarea stipulaţiilor legământului edenic, Adam şi Eva au pierdut pecetea legământului edenic. Descoperindu-se goi, ei şi-au confecţionat *ħagor*, acoperitori minuscule de frunze de smochin[458]; cu toate acestea, în cadrul noului legământ, cel adamic, YHWH, Marele Rege, jertfeşte El Însuşi un animal, şi aceasta chiar în „Locul Sfânt" al grădinii din Eden! Acum are loc apariţia noii peceţi: schimbarea veşmintelor. Proto-părinţii Îi dau lui YHWH acoperitorile minuscule făcute de ei înşişi din frunze şi, întinzându-şi mâinile cu credinţă, primesc *ketonet*, tunicile de piele jupuită de pe un animal[459], tunici ce acopereau întregul corp, probabil până la glezne. Aici apare un joc de cuvinte: întrucât termenul *kapar* înseamnă atât „acoperire", cât şi „ispăşire", reiese că oamenii s-au nevoit să facă o minimă acoperire/ ispăşire pentru păcatul lor. Totuşi, Dumnezeu a respins această sforţare, făcând o acoperire/ ispăşire completă în termenii aleşi de El. Starea dreaptă a omului în ochii lui Dumnezeu, „neprihănificarea" nu se realizează prin eforturile proprii, ci prin credinţa în metodele de acoperire/ ispăşire rânduite de Dumnezeu, adică prin acceptarea trupului şi sângelui jertfei lui Yeşua Mesia[460].

Iar dacă pentru a croi haine din piele au fost jertfiţi miei, atunci aici este sugerat faptul că înainte de a-i izgoni pe proto-părinţi în frigul Istoriei, Mielul înveşmântează păcătoşii cu Sine.

IV. ÎNCHEIEREA ŞI FRECVENŢA RATIFICĂRII LEGĂMÂNTULUI ADAMIC

În cadrul legământului edenic, am văzut că este foarte posibil ca „sorocul" când ar fi trebuit să fie celebrat legământul respectiv era ziua a şaptea, când, în conformitate cu *Genesa*, 2:2,3: Elohim „a isprăvit", „S-a odihnit", „a binecuvântat", zi pe care Creatorul „a sfinţit-o". O dată ce, chiar şi după căderea omului în păcat, aştrii au continuat să-şi îndeplinească funcţiile, credem că „sorocul" reafirmării legământului adamic era în aceeaşi zi a şaptea a săptămânii, marcată de luminători.

Nici legământul adamic nu urma să dăinuie veşnic; chiar dacă avea implicaţii naturale, mondiale şi spirituale, şi legământul adamic urma să fie valid doar pentru un anumit timp: era vremea probei faţă de ascultarea de stipulaţiile sale. După cum vom vedea mai târziu, omul a căzut şi la această probă.

V. CONCLUZII

Legământul adamic e o sământă, este un legământ germinativ, din care odrăslesc legămintele de răscumpărare. Promisiunile sale vor fi dezvoltate în mod plenar în legămintele care urmează, conducând la împlinirea lui ultimă în Noul Legământ. Yeşua Mesia, ca Sământă a femeii, împlineşte acest legământ, răscumpărându-l pe om şi readucându-l la relaţia perfectă şi eternă de legământ cu Dumnezeu.

---

[458] *Genesa*, 3:7.
[459] *Genesa*, 3:21.
[460] *Isaia*, 61:10; *Epistola către romani*, 4:1-5.

SECȚIUNEA A IX-A

RELIGIA YAHWIST-MESIANICĂ ÎN FAZA LEGĂMÂNTULUI NOAHIC

Capitolul al LXI-lea

LEGĂMÂNTUL NOAHIC (I): TEXT SACRU, CAPUL LEGĂMÂNTULUI

I. TEXT SACRU: *GENESA*, 6:9 – 9:29: „OBÂRŞIILE LUI NOAH”

9 Acestea sunt obârşiile[461] lui Noaħ.
Noaħ era un om drept şi neprihănit[462] între cei din generaţia lui:
<= cu **Elohim** umbla Noaħ[463].
10 Şi i se născură lui Noaħ trei fii: Şem, Ħam şi Yafet.
11 Era stricat[464] Pământul în faţa lui **Elohim** şi
era plin Pământul de asuprire[465].
12 Şi **Se** uită **Elohim** spre Pământ şi iată:
era stricat Pământul,
<= căci orice *trup de* carne îşi stricase calea pe Pământ.
13 Atunci îi spuse **Elohim** lui Noaħ:
„Sfârşitul[466] oricărui *trup de* carne este hotărât în faţa **Mea**,
<= fiindcă este plin Pământul de asuprire[467];
iată, am să-i nimicesc împreună cu Pământul.
14 Fă-ţi o arcă[468] din lemn de gofer[469];
încăperi să faci în arca aceasta şi
s-o călăfătuieşti cu smoală pe dinlăuntru şi pe dinafară.
15 Şi în acest fel s-o faci: arca să aibă 300 de coţi în lungime,
50 de coţi în lăţime şi
30 de coţi în înălţime[470].

---

[461] *Toledot*: „obârşii/ naşteri/ generări/ generaţii/ istorisiri”.

[462] *Ţadiq*: drept. Diferă de următorul termen, *tamim*, „fără defect, perfect, desăvârşit, complet, deplin, integru, sincer, neprihănit, întreg, sănătos, ireproşabil”.

[463] La fel ca în cazul lui Enoh, şi Noaħ umbla cu Elohim şi aceasta era ceea ce-l făcea să fie drept şi neprihănit, integru.

[464] *Şaħat*: a distruge, a strica, a corupe.

[465] În limba ebraică, *ħamas*.

[466] *Qeţ*: sfârşit; hotar. În limba greacă a Septuagintei: *kairos*, soroc, moment oportun.

[467] În limba ebraică, *ħamas*.

[468] *Tebah:* ladă. În limba greacă a Septuagintei: *kibotos,* de unde provine „chivot”. Nu avea cârmă şi nici pânze, deci vieţile membrilor clanului erau în întregime în grija lui Dumnezeu.

[469] Probabil o specie de chiparos.

[470] Aproximativ 150 m/ 25 m/ 15 m.

16 O fereastră să faci arcei, sus,
lată de un cot;
uşa s-o pui în latura arcei;
şi să faci un rând de încăperi jos,
altul la mijloc şi
altul sus.
17 Şi iată, **Eu** aduc un potop[471] de ape pe Pământ,
→ pentru a nimici orice *trup de* carne de sub ceruri, care are duh[472] de viaţă;
=> tot ce este pe Pământ va pieri.
18 ↔ Dar voi face cu tine un legământ[473];
să intri în arcă, tu
şi fiii tăi,
femeia ta
şi femeile fiilor tăi
împreună cu tine.
19 Din tot ce vieţuieşte,
din orice *trup de* carne, să iei în arcă două *exemplare* din fiecare soi,
→ ca să le ţii vii cu tine: mascul şi femelă să fie.
20 Din păsări după soiul lor,
din vite după soiul lor
şi din toate animalele mici ale pământului după soiul lor:
câte două *exemplare* din fiecare soi
vor veni la tine înlăuntru[474],
→ pentru a fi ţinute în viaţă.
21 Şi tu, ia-ţi din toate bucatele care se mănâncă
şi fă-ţi merinde din ele,
→ca să-ţi servească drept hrană ţie şi lor."

---

[471] *Mabul*: potop. În limba greacă a Septuagintei: *kataklusmos,* de unde provine „cataclism". Prin Potop apare o inversare a Creaţiei: dacă *Genesa,* 1-2, insistă asupra separării şi a diferenţierii, *Genesa* 6-7 înfăţişează eradicarea distincţiilor. Stăvilarele Cerurilor care, în *Genesa*, 1, susţineau apele, acum (7:11) sunt sfâşiate. Distincţia dintre apele subpământene şi Pământ (*Genesa*, 1:9) acum este anulată, prin ruperea izvoarelor Adâncului cel mare (7:11). Pământul scos din apă acum este scufundat în apă. (*Apud* P. R. Williamson, „Covenant", în *Dictionary of the Old Testament – Pentateuch,* p. 139.)

[472] *Ruaħ*: Duh, duh, spirit, spiraţie, suflu, suflare; vânt, adiere, briză.

[473] *B^{e}rît:* legământ. În limba greacă a Septuagintei: *diatheke,* deşi acest termen nu ocupă aceeaşi sferă semantică precum *b^{e}rît*. Este prima ocurenţă a unui termen biblic şi teologic care este atât de încărcat de semnificaţii încât ajunge să despartă şi, simultan, să unească Sfintele Scripturi în „Vechiul Legământ" (Vechiul Testament) şi „Legământul Înnoit" (Noul Testament). Aici termenul vesteşte inaugurarea formală a legământului noahic expus în 8:20 – 9:17.

[474] Aducerea animalelor în arcă, precum şi păstrarea arcei, a clanului şi a animalelor în dezastrul Potopului au fost efectul Providenţei miraculoase.

22 => Şi aşa făcu Noaħ, potrivit tuturor celor ce i le poruncise ***Elohim***.

GENESA 7

1 Şi-i spuse **YHWH** lui Noaħ:
„Vino tu şi
toată casa[475] ta în arcă,
← fiindcă te-am văzut drept[476] în faţa **Mea** în generaţia aceasta.
2 Ia cu tine câte 7 perechi din toate vitele curate[477], câte un mascul şi
câte o femelă;
o pereche din vitele care nu sunt curate, câte un mascul şi
câte o femelă;
3 şi, de asemenea,
câte 7 perechi din păsările văzduhului, câte un mascul şi
câte o femelă,
→ pentru ca să le ţii vie sămânţa pe toată faţa Pământului[478].
4 ← Căci, după 7 zile, voi face să plouă pe Pământ 40 de zile şi 40 de nopţi;
<= şi voi şterge astfel de pe faţa Pământului toate fiinţele pe care le-am făcut.”
5 Făcu Noaħ tot ce-i poruncise **YHWH**.
6 Când veni potopul pe Pământ, avea Noaħ 600 de ani.
7 Şi intră Noaħ în arcă cu fiii săi,
cu femeia sa
şi cu femeile fiilor săi,
← din cauza apelor potopului.
8 Din vitele curate şi
din vitele care nu sunt curate,
din păsări şi
din tot ce mişună pe pământ,
9 intrară în arcă la Noaħ,
două câte două, câte un mascul şi
câte o femelă,
după cum poruncise **Elohim** lui Noaħ.
10 După cele 7 zile, veniră apele Potopului pe Pământ.

---

[475] *Bayit*: casă, gospodărie, familie, clan; construcţie; templu.

[476] *Ţadiq*: drept, integru.

[477] *Tahor*: pur, curat din punct de vedere ritualic. Ca generalitate, notăm că, în integralitatea lor, Sfintele Scripturi recomandă puritatea şi neprihănirea şi osândesc impuritatea spirituală, ritualică şi fizică, pângărirea, întinăciunea, păcatul.

[478] Aici identificăm intenţia lui Dumnezeu de a face un legământ cu omul.

11 În anul al 600-lea al vieţii lui Noaħ,
în luna a II-a,
în ziua a 17-a a lunii,
în ziua aceea,
se rupseră toate izvoarele Adâncului celui mare şi
se deschiseră stăvilarele cerurilor[479].
12 Şi fu ploaie pe pământ 40 de zile şi 40 de nopţi.
13 În aceeaşi zi intrară în arcă: Noaħ,
Şem, Ħam şi Yafet, fiii lui Noaħ,
femeia lui Noaħ şi
cele trei femei ale fiilor lui cu ei;
14 ei,
şi toate vietăţile câmpului,
după soiul lor, toate vitele
după soiul lor, toate animalele mici
care mişună pe pământ,
după soiul lor, toate zburătoarele,
după soiul lor, toate păsările,
după soiul lor.
15 Şi intrară în arcă la Noaħ, două câte două, din orice *trup de* carne
care are duh[480] de viaţă[481].
16 Cele care intrară erau câte un mascul şi câte o femelă, din orice *trup de* carne,
după cum **Elohim** poruncise lui Noaħ.
Apoi **YHWH** închise uşa după el.
17 Şi fu potopul 40 de zile pe Pământ
şi crescură apele,
ridicară arca
şi ea se înălţă deasupra pământului.
18 Prinseră putere apele
şi crescură foarte mult pe Pământ
şi plutea arca pe faţa apelor.
19 Prinseră putere apele tot mai mult
şi fură acoperiţi toţi munţii înalţi,
care sunt sub cerurile întregi.
20 Cu 15 coţi prinseră putere apele
deasupra munţilor, care fură acoperiţi.

[479] Probabil au avut loc simultan cutremure submarine, erupţii vulcanice şi separarea în continente a unicului continent (*Pangeea* din *Genesa*, 1:9,10).
[480] *Ruaħ*: Duh, duh, spirit, spiraţie, suflu, suflare; vânt, adiere, briză.
[481] Duh de viaţă: *ruaħ ħayim*.

21 Şi pieri orice *trup de* carne care se mişca pe pământ,
atât zburătoarele,
cât şi vitele şi
animalele mici,
tot ce mişuna pe pământ şi
toţi oamenii.
22 Tot ce avea suflare de duh[482] de viaţă în nări,
tot ce era pe uscat, muri.
23 Şi fură şterse toate fiinţele[483] care erau pe faţa Pământului
de la om
până la vite,
până la animalele mici şi
până la păsările văzduhului:
fură şterse de pe Pământ şi
fu lăsat numai Noaħ şi
ce era cu el în arcă.
24 Şi fură apele puternice pe Pământ 150 de zile.

GENESA 8

1 Şi-**Şi** aminti[484] **Elohim** de Noaħ,
de toate vieţuitoarele
şi de toate vitele care erau cu el în arcă;
şi făcu **Elohim** să sufle un vânt[485] pe Pământ
şi se potoliră apele.
2 Şi fură închise izvoarele Adâncului
şi stăvilarele cerurilor
şi fu oprită ploaia din ceruri.
3 Şi scăzură apele de pe Pământ,
retrăgându-se *(apele)* constant
şi se micşorară apele după 150 de zile.
4 În luna a VII-a, în ziua 17 a lunii, se opri arca pe munţii Ararat[486].

---

[482] *Ruaħ*: Duh, duh, spirit, spiraţie, suflu, suflare; vânt, adiere, briză.

[483] *Yequm*: a rămâne (stabilit sau în viaţă); o substanţă vie, o subzistenţă, o vietate.

[484] *Zaqhar*: a(-şi) aminti; a menţiona, medita la, consemna, zăbovi cu gândul la. „A-şi aminti" semnifică a-şi da aprobarea, a recunoaşte, a trata ca o chestiune importantă, a începe să acţioneze.

[485] Vânt: *ruaħ, pneuma*, care, de fapt, înseamnă „duh, spiraţie". A se vedea jocul de cuvinte făcut de Yeşua Mesia în *Evanghelia după Ioan*, 3:7.

[486] Mai târziu, asirienii vor denumi munţii respectivi Urartu, aceştia făcând parte din imperiul lor.

5 Şi scăzură apele constant până în luna a 10-a.
În luna a X-a, în ziua 1 a lunii, se zăriră vârfurile munţilor.
6 Şi după 40 de zile deschise Noaħ fereastra arcei pe care o făcuse.
7 Şi trimise un corb care ieşi,
ducându-se şi
întorcându-se, până când secară apele de pe pământ.
8 Şi trimise şi un porumbel de la el, →ca să vadă dacă scăzuseră apele de pe faţa Pământului.
9 Dar porumbelul nu găsi nici un loc ca să-şi pună piciorul şi
se întoarse la el în arcă,
<=fiindcă erau ape pe toată faţa Pământului.
Noaħ întinse mâna,
îl luă şi
îl băgă la el în arcă.
10 Şi aşteptă el încă 7 zile
şi iarăşi dădu drumul porumbelului din arcă.
11 Şi se întoarse la el porumbelul spre seară;
şi iată că în ciocul lui era o frunză de măslin ruptă de curând
şi cunoscu Noaħ *astfel* că apele scăzuseră pe Pământ.
12 Şi răbdă el încă 7 zile
şi dădu drumul porumbelului,
<=>dar porumbelul nu se mai întoarse la el.
13 În anul 601,
în luna I,
în ziua 1 a lunii,
apele secaseră pe Pământ.
Ridică Noaħ acoperitoarea arcei:
se uită şi iată că faţa Pământului se uscase.
14 În luna a II-a,
în ziua 27 a lunii, pământul era uscat de tot.
15 Atunci cuvântă ***Elohim*** lui Noaħ, spunându-i:
16 „Ieşi din arcă, tu
şi femeia ta,
fiii tăi
şi femeile fiilor tăi cu tine!

17 Scoate afară împreună cu tine
toate vieţuitoarele de tot felul care sunt cu tine,
atât păsările
cât şi vitele
şi toate animalele mici care mişună pe pământ:
să se prăsească pe Pământ,
să fie roditoare
şi să se înmulţească pe Pământ.”
18 Şi Noaħ ieşi afară
cu fiii săi,
cu femeia sa şi
cu femeile fiilor săi.
19 Toate vieţuitoarele,
toate târâtoarele,
toate păsările,
tot ce mişună pe Pământ, după soiurile lor,
ieşiră din arcă.
20 Şi zidi Noaħ un altar[487] lui **YHWH**[488];
luă din toate vitele curate[489]
şi din toate păsările curate,
şi înălţă arderi-de-tot[490] pe altar[491].
21 Şi mirosi **YHWH** o mireasmă plăcută
şi spuse **YHWH** în inima Sa:
„Nu voi mai blestema Pământul din cauza omului,
<=pentru că întocmirile[492] inimii omului sunt rele din tinereţile[493] lui;
şi nu voi mai lovi tot ce este viu, cum am făcut.

---

[487] *Mizbeaħ:* altar. În limba greacă a Septuagintei: *thusiasterion,* „jertfelnic”.

[488] Noaħ nu se închină lui Elohim, adică zeilor în general, ci lui YHWH, aducând o închinare personală, plină de recunoştinţă pentru mântuire.

[489] *Tahor*: curat, pur. Până acum Biblia nu precizase care sunt animalele pure ritualic, deci Noaħ trebuie să fi fost înştiinţat printr-un mod care nu ne este comunicat. Revelaţia ulterioară din *Leviticul*, 11 etc. ne arată animalele pure şi cele impure atât din punct de vedere ritualic, cât şi al consumării lor; versete de genul *Eclesiastul*, 3:11, arată că omul are intuiţia veşniciei şi a lucrărilor dumnezeieşti, iar *Epistola către romani*, 2:14-16, arată că totdeauna Legea a fost gravată în inimile oamenilor.

[490] *'Olah* (ebr.): ceea ce se înalţă, ardere de tot. (*Holokarposis,* gr.). Donaţia, fie vegetală, fie animală, trebuia să fie fără cusur, iar înălţarea fumului arderii semnifica înălţarea sufletului închinătorului.

[491] Ritualic, orice legământ solicită jertfe de sânge. YHWH purtase de grijă instituirii legământului noahic şi îi poruncise să ia în arcă animale pure tocmai pentru a putea aduce jertfe acceptate ritualic.

[492] *Yeţer*: formă, cadru, scop; întocmire. Intenţie. Înclinaţie, propensiune.

[493] Pluralul termenului „tinereţe” (*neura*/ *neurim*) arată plenitudinea tinereţii sau, altfel spus, încă din fragedă tinereţe.

22 Cât va dăinui Pământul,
Nu vor înceta semănatul şi seceratul,
Frigul şi căldura,
Vara şi iarna,
Ziua şi noaptea!“

GENESA 9

1 Şi-i binecuvântă **Elohim** pe Noaħ
şi pe fiii săi
şi le spuse:
„Fiţi roditori
şi înmulţiţi-vă
şi umpleţi Pământul.
2 Şi groaza[494]
şi spaima de voi să înhaţe pe orice vieţuitoare de pe Pământ,
pe orice pasăre a văzduhului,
pe tot ce mişună pe Pământ şi
pe toţi peştii mării:
vi le-am dat în mâinile voastre!
3 Toate animalele care trăiesc →să vă servească drept hrană:
toate acestea vi le dau,
ca şi vegetaţia verde.
4 <=>Numai carne având sângele sufletului[495] său să nu mâncaţi.
5 Şi, negreşit: sângele vieţilor voastre îl voi cere *ca socoteală*;
îl voi cere *înapoi* de la orice vieţuitoare;
şi voi cere *înapoi* viaţa omului
din mâna omului,
din mâna oricărui om,
care este fratele lui.

6 Cui varsă sângele omului,
De către om va fi vărsat sângele său;
Căci întru chipul lui **Elohim**
Făcu **El** omul.
7 Iar voi, fiţi roditori şi înmulţiţi-vă
Şi răspândiţi-vă[496] pe Pământ
Şi înmulţiţi-vă pe el!“

---

[494] *Morah*: frică, reverenţă, teroare, groază.

[495] *Nefeş*: suflet, creatură animată sau însufleţită, având emoţii, dorinţe, pasiuni, pofte.

[496] *Şaraţ*: a mişuna, a fojgăi.

8 Şi-i spuse **Elohim** lui Noaħ
şi fiilor lui care erau cu el,
zicând:
9 - Iată, **Eu** statornicesc[497] un legământ cu voi
şi cu sămânţa voastră, după voi;
10 cu toate vietăţile care sunt cu voi,
atât păsările
cât şi vitele,
şi toate vieţuitoarele pământului care sunt cu voi;
cu toate cele care au ieşit din arcă şi
cu toate celelalte vieţuitoare ale pământului.
11 Şi **Eu** voi statornici un legământ cu voi
că nici un *trup de* carne nu va mai fi nimicit de apele Potopului
şi nu va mai veni potop ca să pustiiască Pământul.”
12 Şi spuse **Elohim**:
„Iată semnul legământului pe care-l pun între **Mine** şi voi
şi
toate vietăţile care sunt cu voi,
pentru *toate* generaţiile *de oameni* în veac:
13 curcubeul **Meu** îl aşez în nor:
el va servi drept semn al legământului dintre **Mine** şi Pământ.
14 Când voi strânge nori deasupra Pământului,
curcubeul se va arăta în nor;
15 şi **Eu** îmi voi aminti de legământul dintre **Mine** şi voi
şi dintre toate vietăţile de orice *trup de* carne;
şi apele nu se vor mai face un potop, ca să nimicească orice *trup de* carne.
16 Şi va fi curcubeul în nor
şi **Eu** Mă voi uita la el,
→ca să-Mi amintesc de legământul cel veşnic
dintre **Elohim** şi
toate vietăţile de orice *trup de* carne
de pe Pământ”[498].
17 Şi **Elohim** îi zise lui Noaħ:
„Acesta este semnul legământului pe care l-am statornicit între **Mine** şi
orice *trup de* carne
care este pe Pământ”.

[497] *Qum*: a ridica, a face să stea ridicat, a scula.
[498] Această rostire este un jurământ şi face ca legământul noahic să fie irevocabil. A se vedea *Isaia*, 54:9.

18 Şi fură fiii lui Noaħ care ieşiră din arcă
Şem,
Ħam şi
Yafet.
Ħam fu tatăl lui Canaan.
19 Aceştia fură cei trei fii ai lui Noaħ, şi
Din ei se răspândiră oameni pe tot Pământul.
20 Şi începu Noaħ să fie un om al ţărânii
şi sădi o vie.
21 Şi bău din vin
şi se îmbătă
şi se dezgoli în mijlocul cortului său[499].
22 Şi văzu Ħam, tatăl lui Canaan,
goliciunea[500] tatălui său
şi spuse celor doi fraţi ai lui afară.
23 Şi luară Şem şi
Yafet o manta
şi o puseră pe umeri amândoi
şi merseră de-a-ndărătelea
şi acoperiră goliciunea tatălui lor şi, feţele fiindu-le întoarse înapoi,
nu văzură goliciunea tatălui lor[501].
24 Şi se trezi Noaħ din vinul lui
şi află ce-i făcuse fiul său cel tânăr[502].
25 Şi spuse:

„Blestemat să fie Canaan!
Să fie robul robilor fraţilor lui!”

[499] După cataclismul diluvial şi statornicirea legământului noahic, vedem că în arcă se îmbarcase şi firea păcătoasă şi neputinţele oamenilor: una din primele acţiuni ale lui Noaħ fu aceea de a planta o viţă de vie, de a face vin şi de a se îmbăta.

[500] *Erewah*: „ruşinea“. Din nou, remarcăm faptul că, chiar dacă, în principiu, Legea şi prescripţiile privitoare la indecenţă (Lev. 18:7, de exemplu) urmau să fie date după câteva veacuri, totuşi această Legislaţie divină exista în sufletele oamenilor, fapt confirmat şi de *Epistola către romani*, 2:14-16.

[501] Vorbind din punct de vedere duhovnicesc-pastoral, păcatul lui Noaħ ne ridică nouă o întrebare: cum procedăm atunci când observăm căderea în păcat a unui om, împrăştiem o bârfă suculentă sau, dimpotrivă, încercăm să salvăm onoarea sa cu discreţie, ruşinându-l cât mai puţin?... Lista întrebărilor este deschisă, lista acţiunilor biblice, însă, se reduce la una singură: acţiunea fraţilor Şem şi Yafet.

[502] În limba greacă a Septuagintei: *neoteros*, „necopt”.

26 El mai spuse:

„Binecuvântat să fie **YHWH**,
Dumnezeul lui Şem[503],
Şi să fie Canaan robul lui!

27 Lărgească **Elohim** pe Yafet[504],
Şi el[505] va locui în corturile lui Şem,
Şi Canaan să fie robul lor!“

28 Şi trăi Noaħ după potop 350 de ani.
29 Şi fură toate zilele lui Noaħ 950 de ani; apoi muri.

Reconstrucţia arcei[506].
Imagine preluată de pe http://www.pbase.com/paulthedane/image/78108238

[503] Prin Şem, sau Sem, care va avea ca zeu pe YHWH, urma să descindă „Sământul femeii” amintit în Proto-Evanghelie, *Genesa*, 3:15. Avem în pregătire o lucrare despre discursurile mesianice din Torah.
[504] Yafet sună asemănător cu termenul ebraic pentru a lărgi, a extinde: *yofet.*
[505] Nu se ştie precis cine va locui în corturile lui Şem, Yafet sau Elohim. După cum am scris şi în lucrarea care tratează discursurile mesianice din Torah, contextul sugerează că ar fi vorba despre Yafet. A se vedea şi *Isaia*, 2:1-4, precum şi *Mica*, 4:1-3.
[506] A se vedea şi http://arkencounter.com/

Muntele Ararat, locul legământului noahic.
Imagine preluată de pe
http://en.wikipedia.org/wiki/Mount_Ararat

II. NOE: CAPUL OMENESC AL LEGĂMÂNTULUI

Înainte de a păşi spre tratarea efectivă a legământului noahic, considerăm util pentru cititor să caracterizăm personajul Noe, stabilind câteva repere ale profilului său moral, precum şi câteva dintre întâmplările care au jalonat viaţa lui şi au dus la curgerea istoriei lumii pe un anumit făgaş.

A. Genealogia şi numele lui Noe

Până acum, relaţiile lui Dumnezeu cu omenirea fuseseră mediate prin capul de legământ Adam. De-acum, aceste relaţii divino-umane urmau să fie filtrate printr-un alt cap de legământ: Noe.

Pentru a înţelege mai bine personajul Noe cu tot ceea ce este el, adică semnificaţiile numelui său şi ale acţiunilor lui, trebuie să derulăm puţin sulul cărţii *Genesa* şi să privim spiţele de neamuri descinse din Adam. Acesta zămislise pe Cain, pe Abel, care a fost ucis de Cain, pe

Set, precum şi alţi fii şi fiice[507], iar din Cain au descins Ħanoq/Enoh, 'Yrad, Mehuia'el, Metuşa'el, Lameħ, Yabal, Yubal, Tubal-Qain[508].

Din Set au descins Enoş, Qenan, Mahalale'el, Yared, Enoh, Metuşelaħ, Lameħ. Dacă genealogiile redate în cartea Genesa sunt exhaustive şi perioadele de viaţă ale patriarhilor sunt corecte – şi nu vedem care ar fi motivele pentru care lucrurile ar sta altfel – atunci înseamnă că, la moartea lui Adam, Lameħ, setitul, avea 56 de ani.

Acestui Lameħ i se naşte un copilaş căruia, atunci când i se pune nume, dezvăluie aşteptarea tatălui său şi, posibil, şi a generaţiei sale: Noe[509] sau, mai corect, Noaħ. Etimologia numelui este incertă, acesta provenind fie din *naħam,* care înseamnă „a respira greu, a părere de rău, regret, pocăinţă sau ca mângâiere, consolare"[510], fie din *nuaħ*, „a (se) odihni, a (se) reconforta, a se relaxa; a alina; tihnă"[511]. Născându-l pe Noaħ, Lameħ a respirat uşurat, crezând că Noe, fiul său, este Izbăvitorul promis, Cel care, după ce proto-părinţii au căzut în păcat, iar Pământul s-a umplut de violenţă şi răutate gratuită, urma să aducă tihna. Aici se iţeşte din nou tema nădejdii mesianice, tratată în alte lucrări ale noastre: Lameħ nu numai că a nădăjduit, dar chiar a intuit că Pământului i se va da şansa unui nou început. Şi, într-adevăr, prin Noe, omenirii, deşi pedepsită prin Potop, i se dă şansa unui nou început, iar consemnările sumeriene ne arată că, în urma Potopului şi pentru cel puţin o bună bucată de vreme, păcătoşenia şi violenţele nu au fost nici pe departe la fel de mari ca în perioada antediluviană. Curcubeul, semnul legământului noahic, arăta emergenţa unei lumi mai bune în care urma să domine îndurarea lui Dumnezeu[512], iar termenii „tihnă", „mângâiere", „consolare", urmau să fie îmbibaţi de semnificaţii profetice[513].

B. Viaţa lui Noe

Nu se poate spune cu certitudine în ce perioadă a trăit Noe. Ceea ce se poate spune, însă, este că el a trăit înainte de Potop. Aşadar, Noe este un personaj care face legătura dintre lumea cea veche şi cea nouă, dintre perioada ante-diluviană şi cea post-diluviană. Acest fapt nu ne miră prea tare: literatura cuneiformă sumero-akkadiană cunoaşte, şi ea, personaje şi povestiri asemănătoare lui Noe şi Potopului căruia i-a supravieţuit. Astfel, există opera *Genesa din Eridu* (coloanele III-VI), care vorbeşte despre eroul Ziusudra, *Epopeea preaînţeleptului Atraħasis* (tăbliţa a III-a) care vorbeşte despre înţeleptul cu acest nume şi *Epopeea lui Ghilgameş* (tăbliţa a XI-a), care îl înfăţişează pe Utnapiştim. Aceste trei opere sunt înrudite din punct de vedere literar şi sunt rareori în dezacord una cu celelalte[514].

Să vedem acum cum s-a desfăşurat viaţa acestui personaj. Aparent, el a trăit fără evenimente majore primii 480 de ani, până când YHWH i-a spus lui Noe că familia sa şi câteva

---

[507] *Genesa*, 5:4.
[508] *Genesa*, 4.
[509] *Genesa*, 5.
[510] נָחַם, Strong H 5162.
[511] Concordanţa Strong H 5117. În conformitate cu articolul „Noe", de T.C. Mitchell, în *Dicţionarul biblic*, p. 911, „Elementul *nhm* apare în numele personale amorite şi în numele Nahmizuli care apare într-un fragment despre Hur din *Epopeea lui Ghilgameş*, găsită la Bogazkoy, capitala hitită din Asia Mică".
[512] *Faptele apostolilor*, 17:30, 24:17; *Epistola către romani*, 3:26.
[513] A se vedea în special cartea profetului Isaia (40:1,2; 49:13; 52:9).
[514] Vezi https://leulmesianic.wordpress.com/potopul/ Îndemnăm şi la lecturarea operei *Babiloniaka*, de Berosus.

exemplare reprezentative ale unor soiuri de animale vor fi izbăvite[515] şi îi încredinţa misiunea de predicare a dreptăţii Domnului – activitate de predicare fără rezultate[516]; la vârsta de 500 de ani patriarhului i se naşte primul său fiu[517], iar la vârsta de 600 de ani, el a experimentat cataclismul Potopului[518], care a nimicit toţi oamenii cu excepţia sa, a soţiei lui şi a celor fii ai lor, împreună cu soţiile acestora[519]. În sfârşit, patriarhul moare la vârsta de 950 de ani[520].

C. Profilul moral al lui Noe

1. Imperfecta integritate a lui Noe

Caracterul lui Noe poate fi rezumat într-un singur cuvânt: integritate. Să analizăm integritatea lui Noe, aşa cum se desprinde ea din mai multe cuvinte şi acţiuni ale sale.

În primul rând, Noe era un *ţadiq*, un bărbat drept sau neprihănit. El avea dreptatea care se dobândeşte prin credinţă[521], provenită ca rezultat al strânsei sale relaţii cu Dumnezeu: „Noe umbla cu Dumnezeu" (Gen. 6:9). În generaţia sa, oamenii erau nespus de depravaţi moralmente[522].

Deşi caracterizată de integritate, viaţa lui Noe nu a fost una perfectă şi ireproşabilă. Dimpotrivă, uneori patriarhul a acţionat cât se poate de uman. Din *Genesa*, 9:20, se pare că înainte de cataclism, Noe fusese lucrător al pământului, iar după Potop, el revine la munca lui; sădind o viţă, patriarhul culege struguri, se îmbată şi se comportă necuviincios în cortul său.

2. Credinţa lui Noe

Noe aude vocea lui YHWH care îl avertizează cu privire la cataclismul ce urma să vină[523]. Ca demonstraţie a credinţei sale faţă de vestirea lui Dumnezeu, patriarhul ascultă şi se supune, construind o ambarcaţiune[524] în formă de arcă sau chivot.

3. Noe şi rostirile profetice

Ca generalităţi privitoare la profeţiile binecuvântărilor şi blestemelor din *Torah*, merită reţinută o observaţie făcută de James McKeown, care nota că „Benedicţiile şi imprecaţiile biblice sunt pline de putere şi produc schimbări reale în circumstanţele receptorilor. Conţinutul şi rezultatul final al binecuvântării sau blestemului variază de la o situaţie sau alta dar, în general, binecuvântarea era puterea de a izbândi, iar blestemul era puterea vătămătoare de a împiedica sau stânjeni succesul". Profunzimea şi calitatea relaţiilor se reflectă în profunzimea şi calitatea, precum şi în alcătuirea şi intensitatea rostirilor de bine sau a imprecaţiilor. Autorul sus-menţionat

[515] *Genesa*, 6:3,13-22; *I Petru*, 3:20. Nu toate soiurile de animale urmau să fie izbăvite: aparent, saurienii au murit în Potop.
[516] *II Petru*, 2:5.
[517] *Genesa*, 5:32.
[518] *Genesa*, 7:11.
[519] *Genesa*, 7:7; *I Petru*, 3:20.
[520] *Genesa*, 9:28,29.
[521] *Epistola către evrei*, 11:7.
[522] *Genesa*, 6:1-5, 11-13; *Evanghelia după Matei*, 24:37-38; *Evanghelia după Luca*, 17:26,27.
[523] *Genesa*, 6:7, 13-21.
[524] *Genesa*, 6:22.

subliniază că „În mod specific, Dumnezeu acordă binecuvântare celor care sunt în armonie cu El”[525].

Gordon D. Fee şi Douglas Stuart adaugă:

> Legea conţine anumite categorii de binecuvântări corporale pentru credincioşia faţă de legământ – viaţă, sănătate, prosperitate, abundenţă agricolă, respect şi siguranţă. În ce priveşte blestemele, legea descrie pedepse corporale, pe care se pare că le putem grupa în zece categorii: moarte, boală, secetă, foamete, pericol, distrugere, înfrângere, deportare, sărăcie şi ocară. Majoritatea blestemelor se vor încadra într-una dintre aceste categorii[526].

În ceea ce priveşte binecuvântările sau promisiunile de izbăvire şi mântuire, ele izvorăsc din *ħesed*, îndurarea dumnezeiască, după cum limpede vor declara aceasta profeţii de mai târziu[527].

Să vedem acum care este contextul rostirii binecuvântărilor şi al blestemului.

De la Proto-Evanghelia rostită în Eden şi până la Noe trecuseră veacuri la rând. Prin Cain şi descendenţii săi, omenirea atinsese niveluri înalte ale culturii şi civilizaţiei[528]. Concomitent, însă, păcătoşenia oamenilor se globalizase şi se exacerbase, iar Creatorul, în mod suveran, judecase şi osândise la moarte toţi oamenii: după cum ştim, sentinţa fusese executată printr-un Potop mondial, dar Noe şi clanul său scăpaseră. James McKeown sesiza că „ascultarea lui Noe (*Genesa*, 6:22) şi sacrificiul (*Genesa*, 8:20) au furnizat contextul în care Creatorul a binecuvântat lumea postdiluviană (*Genesa,* 8:21 – 9:17)”[529].

Cu toate acestea, Noe se îmbată, Ħam acţionează necuviincios, iar la trezirea din beţie, patriarhul află despre necuviinţa lui Ħam, precum şi despre acoperirea ispăşitoare făcută de Şem şi Iafet, iar aceste veşti îi declanşează o rostire a unor binecuvântări şi blesteme, care nu sunt vestite numai poetic[530], ci şi profetic.

Le vom examina mai târziu.

IV. CASA LEGĂMÂNTULUI NOAHIC

A. Casa fizică sau spaţiul sacru al legământului noahic

În *Genesa*, 8:20, apare prima menţionare scripturală a unui altar, *mizbeaħ*. Acesta era locul unde preotul îşi aducea adesea jertfa şi, ca atare, altarul constituia locul sfânt al patriarhilor.

---

[525] J. McKeown, *op. cit.*, p. 83.

[526] Gordon D. Fee şi Douglas Stuart, *Biblia ca literatură – Principii hermeneutice*, Editura Logos, Cluj-Napoca, 1995, trad. A. Pastor, pp. 219-220.

[527] Grant R. Osborne, *The Hermeneutical Spiral – A Comprehensive Introduction to Biblical Interpretation*, InterVarsity Press, Downers Grove, Illinois, USA, second edition, 2006, p. 268.

[528] Vom trata aceasta într-o lucrare viitoare care se va ocupa de preistorie, precum şi de culturologia Orientului Apropiat antic.

[529] *Ibidem*, p. 83.

[530] Din punct de vedere literar, aici apare un heptastih structurat în felul următor: versetul 25 este un distih, versetul 26 este tot un distih, iar versetul 27 este un tristih.

Oricare ar fi fost locul unde comunitatea de legământ al lui Dumnezeu a zidit altare, fie de ţărână, fie de piatră – acolo Dumnezeu promitea să-Şi scrie Numele, să vină la membrii ei, să îi întâlnească şi să îi binecuvânteze. Această revelare a prezenţei Sale urma să consacre acel loc, adică să-l accepte ca sacru înaintea Sa[531], separându-l de cele mai puţin sacre sau chiar profane.

B. Casa spirituală sau comunitatea legământului noahic

În acest legământ, comunitatea este alcătuită din Noe, ca individ uman şi, simultan, cap de familie, reprezentant al acesteia, precum şi al întregii omeniri şi al întregii creaţii însufleţite, după cum declară *Genesa,* 9:9-12. Elementele suplimentare vor fi reliefate mai jos.

V. PREAMBULUL (IDENTIFICAREA PARTENERILOR) ŞI ISTORICUL LEGĂMÂNTULUI NOAHIC

Am văzut că în *Genesa,* 1:26-30, în cadrul legământului edenic, Dumnezeu dăduse un mandat creaţional. Urma o perioadă în care erau probate credinţa şi ascultarea omului faţă de legământ. Din câte am văzut, omul a căzut la examen şi a fost pedepsit.

În *Genesa,* 3, s-a încheiat un nou legământ, cel adamic. În acest legământ se sublinia importanţa ascultării omului de Dumnezeu, necesitatea de a-l învinge pe Satan, locul strădaniei în lucru şi încrederea în moartea substitutivă a unui animal pentru a se acoperi.

A urmat o nouă perioadă în care erau probate credinţa şi ascultarea omului faţă de legământ. În acea perioadă, rasa umană, începând cu Cain şi Abel, s-a împărţit în două spiţe: cei care credeau în Dumnezeu şi-L ascultau, cei evlavioşi, şi răzvrătiţii[532]. Deşi omul era supus legii conştiinţei, legea Păcatului continua să-l izgonească departe de relaţia lui de legământ cu Dumnezeu. Cain a respins sacrificiul de legământ şi şi-a omorât fratele, pe Abel, fapt care a dus în cele din urmă la stricarea întregii rase umane.

Se ajunsese ca în acele zile caracterizate de însurătoare şi măritiş strâmbăciunea să fie foarte mare: închipuirile şi dorinţele tuturor oamenilor erau rele, strâmbe şi violente în mod gratuit. Acest eşec total de a păzi legământul cerea judecata lui Dumnezeu[533]. Judecata pentru călcarea legământului edenic fusese izgonirea din Eden, în timp ce judecata pentru călcarea legământului adamic urma să fie moartea întregii omeniri căzute la probă. Dumnezeu, marele Partener de legământ (6:17,18; 9:9 etc.) urma să aplice pedeapsa printr-un diluviu universal, Potopul[534]. Din toată omenirea, urma să scape un singur om: „Noah a căpătat favoare[535] înaintea Domnului”[536].

Acest Noah provenea din spiţa celor evlavioşi, fiind un om care respecta legământul adamic[537]. Totuşi, el nu va scăpa singur: Dumnezeu i-a spus să construiască o arcă de siguranţă,

---

[531] *Exodul,* 20:24-26.
[532] *Genesa*, 4-5.
[533] *Genesa*, 6:1-13; *Evanghelia după Matei*, 24:37-39.
[534] Marea majoritate a populaţiilor şi grupurilor etnice din lume relatează despre Potop prin istorisiri pe care oamenii de ştiinţă le concediază elegant, ca fiind „mituri”.
[535] În limba ebraică, *ħen*.
[536] *Genesa*, 4:1-24; 6:1-13; trad. ns.
[537] *Genesa,* 6:8,9; 7:1.

pentru a-şi salva clanul şi unele exemplare din regnul animal. Noah a ascultat de porunca lui Dumnezeu[538].

Menţionăm un fapt important: prima apariţie sau ocurenţă a termenului evreiesc *b^{e}rît*[539], „legământ", are loc în *Genesa*, 6:18: „Dar voi face cu tine un legământ..." Aşadar, aici apare prima dată acest termen biblic şi teologic care este atât de încărcat de semnificaţii încât ajunge să despartă – şi, simultan, să unească – Sfintele Scripturi în „Vechiul Legământ" (Vechiul Testament) şi „Legământul Înnoit" (Noul Testament). Acolo termenul vestea inaugurarea formală a legământului noahic expus propriu-zis în 8:20 – 9:17.

În legământul anterior, legământ necondiţionat, Adam fusese reprezentant al regnurilor mineral, vegetal, animal şi uman, precum şi părinte şi reprezentant al familiei sale şi al întregii rase umane. În acest legământ, Noah, la fel ca Adam, este cap al unui legământ care include regnul mineral şi vegetal, cu vietăţile prezente şi cele viitoare (9:10,12,15-17), cu succesiuni naturale temporale şi climă, fiind atât reprezentant al propriului său clan (6:18), cât şi al întregii rase umane post-diluviene (9:8,9). Legămintele edenic şi adamic fuseseră atotcuprinzătoare şi avuseseră de-a face cu o creaţie; legământul noahic este la fel de atotcuprinzător, dar are de-a face cu o a doua creaţie, cu o re-creaţie. Aceasta constituia un început nou pentru om şi pentru animale pe Pământul curăţat de făpturile păcătoase.

Aici se ridică o întrebare: era legământul noahic condiţionat sau necondiţionat de faptele capului omenesc, reprezentant al omenirii? Textul sacru nu prezintă niciunde condiţii impuse omului de către Dumnezeu. În egală măsură, trebuie să sesizăm că credinţa lăuntrică se manifestă prin fapte exterioare: în primul rând, printre contemporanii săi, a căror moralitate se prăbuşise până acolo că toţi trăiau strâmb şi violent, Noe trăieşte moral, integru, iar în al doilea rând, prin faptul că Noe este ascultător şi construieşte arca mântuirii respectând întru totul poveţele date de Dumnezeu. Ca şi în alte cazuri, mântuirea nu este prin fapte, dar nu e nici fără fapte.

Încheiem acest subpunct precizând că acest legământ necondiţionat urma să servească drept cadru biblico-teologic pentru toate legămintele divino-umane următoare, fie ele condiţionate sau nu.

---

[538] *Genesa*, 6-8; *Epistola către evrei*, 11:7; *I Petru*, 3:30; *II Petru*, 2:5.

[539] În limba greacă a Septuagintei: *diatheke*, deşi am arătat că acest termen nu ocupă aceeaşi sferă semantică precum *b^{e}rît*.

Capitolul al LXII-lea

LEGĂMÂNTUL NOAHIC (II): MESAJUL ŞI LEGISLAŢIA SA

I. PROMISIUNILE, BINECUVÂNTĂRILE ŞI BLESTEMELE LEGĂMÂNTULUI NOAHIC

Baza legământului noahic este constituită de *ħesed*, dragostea altruistă şi plină de îndurare a lui Dumnezeu, de favoarea şi bunăvoinţa Sa faţă de receptacolele legământului.

Promisiunile legământului noahic restabileau scopul lui Dumnezeu pentru om, aşa cum fusese el stipulat în legământul edenic, în timp ce îi adăugau şi anumite restricţii şi responsabilităţi.

A. Promisiuni pozitive şi binecuvântări[540].

1. Binecuvântarea lui Dumnezeu asupra lui Noah şi a fiilor lui[541].
   Dumnezeu a promis lui Noah că favoarea şi bunăvoinţa Sa de legământ (*ħesed*) urmau să rămână asupra lui şi a familiei lui[542].
2. Rodnicie şi înmulţire[543].
   Această rodnicie implica atât reproducerea naturală, cât şi cea spirituală. Ea implica repopularea Pământului cu oameni care, vrând-nevrând, urmau să fie incluşi într-o relaţie de legământ cu Dumnezeu[544].
3. Stăpânire asupra vieţuitoarelor (Gen. 9:2).
   Vieţuitoarele Pământului au fost supuse autorităţii omului, pentru a fi stăpânite prin frică şi groază[545].
4. Permisiunea consumarea cărnii animale şi interdicţia consumării sângelui (Gen. 9:3,4).
   Pentru prima dată, la dieta sa vegetariană, omului i s-a permis să adauge carne. Elohim acordă oamenilor permisiunea de a mânca carne, dar textul sacru nu scrie că le şi poruncise să facă aceasta. Totuşi, dacă oamenii vor alege să mănânce carne, aceasta trebuie să nu aibă sânge în ea: Dumnezeu a afirmat ca sângele reprezenta viaţa, iar vărsarea lui reprezenta moartea. Deoarece Dumnezeu a instituit vărsarea de sânge animal ca sacrificiu substitutiv pentru păcatele omului, El a rezervat sângele pentru Sine: elementul forţei vitale este interzis omului, el trebuie restituit lui Dumnezeu prin scurgerea sa în pământ, ceea ce atestă recunoaşterea faptului că Dumnezeu a dăruit animalul şi că acesta este consumat în Prezenţa Sa.

---

[540] *Genesa*, 9:1; 9:1,7; 8:15-17; 9:2; 9:3; 8:21; 8:22; 9:11,15.
[541] *Genesa*, 9:1.
[542] *Isaia*, 54:9,10; *Epistola către evrei*, 11:7.
[543] *Genesa*, 9:1,7; 8:15-17.
[544] *Genesa*,1:18; Io. 15:16; *Fapte*, 9:31.
[545] *Genesa*, 2:19,20; *Epistola către romani*, 8:20-22.

Mai târziu, legământul mozaic a confirmat această restricţie, care urma să garanteze faptul că omul nici nu credea că sacrificiul unui animal l-ar fi putut curăţa de păcat, nici că el ar fi putut primi viaţa animalului[546]. Viaţa şi curăţarea urmau să vină la timpul cuvenit prin sângele nestricăcios al Mielului lui Dumnezeu, Domnul Yeşua Mesia[547].

Însă aici mai există câteva dileme: puteau fi mâncat orice soi de animal, singura grijă a omului fiind aceea de a-i vărsa sângele?... Textul sacru ne spune că între animalele care intrau în arcă se făcea o distincţie: unele erau *tahor*, „curate", adică pure din punct de vedere ritualic, iar altele erau *tame*, „necurate". Nu cumva dihotomia „curat/pur – necurat/impur" este purtătoare de mesaj?... Este drept că până acum nu s-a stabilit clar identitatea „animal pur ritualic = animal consumabil", ceea ce înseamnă că, teoretic, exista posibilitatea să fi fost animale care nu puteau fi jertfite ritualic, dar puteau fi consumate (porc, de exemplu). Cu toate acestea, revelaţia progresivă a Sfintelor Scripturi, expusă foarte detaliat în legământul mozaic, contestă această posibilitate. În cadrul acelui legământ, vom vedea că interdicţiile alimentare aveau menirea nu de a chinui credincioşii, ci de a-i sfinţi[548]. Atunci vom vedea nu numai că „nu tot ce zboară se mănâncă", ci şi că nu se mănâncă nici măcar tot ce înoată, se târăşte sau mişună. Iar dacă am analiza situaţia încadrată în arealul său cultural, istoric şi religios, am descoperi că, în închinarea mesopotamiană, porcii (şi, foarte rar, câinii) erau jertfiţi zeilor infernali, demonilor.

5. Pământul nu va mai fi blestemat în mod suplimentar (Gen. 8:21).
   În cadrul legământului adamic, Dumnezeu blestemase Pământul[549]. În cadrul legământului noahic, El promite că nu adaugă un blestem suplimentar.
6. Vieţuitoarele nu vor mai fi nimicite (Gen. 8:21).
   Deşi vieţuitoarele erau stăpânite de frică şi groază şi erau afectate de rezultatele păcatului, regnul animal urma să nu mai fie nimicit de Dumnezeu[550].
7. Întemeierea anotimpurilor (Gen. 8:22).
   Sub legământul edenic soarele, luna şi stelele erau date pentru a fi semne pentru soroace, zile şi ani[551]. Totuşi, de la Adam la Noah, Pământul avusese o climă constantă şi era udat de un abur, nu de ploaie[552]. Deşi Pământul fusese blestemat înainte de potop, anotimpurile au fost instituite după el, pentru a afecta în continuare truda omului pe Pământul blestemat. Aceste anotimpuri trebuiau să fie o binecuvântare pentru om pentru ascultarea lui de legământ, dar puteau fi preschimbate în judecată pentru neascultarea lui[553].

---

[546] *Leviticul*, 3:17; 17:10-16; *Deuteronomul*, 12:16.
[547] *Evanghelia după Ioan*, 6:55-63.
[548] *Leviticul*, 11.
[549] *Genesa*, 3:17-19.
[550] *Iona*, 4:11; *Psalmii*, 104:9-29; *Epistola către romani*, 8:19-23.
[551] *Genesa*, 1:14-19.
[552] *Genesa*, 2:5,6;7:4.
[553] *Deuteronomul*, 11:10-17; *Psalmii*, 1:3; *Fapte*, 3:19-21; *I Tesaloniceni*, 5:1,2; *Eclesiastul*, 3:1; *Cântarea cântărilor*, 2:11-13.

8. Cruţarea Pământului de un alt potop (Gen. 9:11,15).
   Dumnezeu a promis să nu mai distrugă niciodată Pământul printr-un diluviu mondial. Deşi au fost multe inundaţii locale, Pământul nu va mai fi niciodată distrus de ape[554].
9. Guvernanţa omenească (Gen. 9:5,6).
   O dată cu Cain, în lume izbucnise violenţa. Ulterior, ea a sporit. În legământul cu Noah, Dumnezeu a interzis în mod specific omorul, tocmai pentru a-i aminti omului cât de valoroasă era viaţa omului făcut după chipul lui Dumnezeu. Această profeţie a valorii vieţii umane a fost confirmată şi amplificată în cadrul legământului mozaic[555].

B. Promisiuni negative şi blesteme (*Genesa*, 9:5,6; 25-27).

1. Pedeapsa capitală (Gen. 9:5,6).
   O dată cu interzicerea omorului, a apărut şi pedepsirea sa. În cadrul legământului adamic, ucigaşii fuseseră judecaţi de Dumnezeu Însuşi, cum a fost cazul lui Cain (Gen. 4). O dată cu legământul noahic, Dumnezeu a delegat omului autoritatea de a se ocupa de ucigaşi. Indiferent de forma de orânduire a unei ţări, stăpânitorii trebuie să apere dreptatea şi au o autoritate atât de mare încât, pentru omucidere, pot decide şi aplica pedeapsa capitală, întrucât omul asasinat fusese chip al lui Dumnezeu (9:5,6). „Natura extraordinară a omuciderii şi necesitatea pedepsirii sale cu moartea marchează restul legii Vechiului Testament, depunând astfel mărturie în favoarea semnificaţiei profunde a corespondenţei divino-umane (cf. Ex. 21:12; Lev. 24:17; Deut. 19:11-13)”[556].
   Cu toate acestea, trebuie să precizăm că porunca biblică nu se aplica de către o rudă orbită de furie a mortului, ci în urma unei judecăţi, a unui verdict rostit de bătrâni preoţi-judecători şi era executată în mod colectiv, de clanul membrului care fusese ucis. Altfel spus, pedeapsa cu moartea, ca fiind cel mai înalt act de autoritate guvernamentală, implică niveluri inferioare de guvernământ omenesc. Tot revelaţia progresivă a Sfintelor Scripturi dezvăluite în legământul mozaic ne va arăta confirmarea principiilor de „viaţă pentru viaţă”, fie pentru oameni, fie pentru animale[557], iar în cadrul Legământului Înnoit, instituţia guvernării umane va fi sprijinită de Dumnezeu pe deplin, chiar până la pedeapsa capitală[558]. Referirea lui Pavel la sabia statului indică clar bisericii din Roma dreptul de execuţie[559]. Deşi în această viaţă ucigaşii pot să scape de pedeapsa capitală, totuşi, pentru ucigaşii nepocăiţi există o pedeapsă eternă[560].
   Actualizând, observăm că sistemele legislative ale statelor moderne, oculte şi răzvrătite împotriva lui Dumnezeu, cu foarte puţine excepţii, au abolit pedeapsa

[554] *Isaia*, 54:9,10; *II Petru*, 3:5-7.
[555] *Exodul*, 20:13; *Numeri*, 35.
[556] E.H. Merrill, *op. cit*., p. 442.
[557] *Exodul*, 11:23-25; *Leviticul*, 24:17-22; *Deuteronomul*, 19:21; *Numeri*, 35.
[558] *Evanghelia după Matei*, 22:17-21; *I Timotei*, 2:1-4; *I Petru*, 2:17.
[559] *Epistola către romani*, 13:1-7.
[560] *Apocalipsa*, 21:8; 22:15.

cu moartea, invocând motive aparent umanitare. Totuşi, aceleaşi sisteme legislative ale statelor moderne nu protestează împotriva genocidului universal care se execută prin chimicalizarea alimentelor (crime prin care criminalii nu au nevoie să-şi privească victimele în faţă) şi distrugerea eco-sistemului. Sfârşitul lor este profeţit în *Apocalipsa*, 11:18: „Neamurile se mâniaseră, dar a venit mânia Ta; a venit vremea să judeci pe cei morţi, să răsplăteşti pe robii Tăi prooroci, pe sfinţi şi pe cei ce se tem de Numele Tău, mici şi mari, şi **să prăpădeşti pe cei ce prăpădesc Pământul!"**

C. Istorisirea mesianică.

1. Pedepsirea lui Ħam[561] prin blestemarea lui Canaan (Gen. 9:25-27).

Blestemul rostit în cadrul acestui legământ e o parte din dezvăluirea progresivă a blestemelor din Scriptură. În cadrul legământului adamic, blestemul a fost rostit asupra şarpelui şi a Pământului[562]. Primul om blestemat a fost Cain, care respingea sângele mielului, un mincinos şi un asasin[563]. După cum fiul lui Adam căzuse sub blestem, tot aşa şi Ham, un fiu al lui Noah, şi-a atras fiul sub blestem. Când Ħam şi-a dezonorat tatăl în legătură cu goliciunea lui, el a atras un blestem recurent, un blestem întreit, existent în fiecare verset, rostit asupra lui Canaan, cel mai mic dintre fiii lui Ħam[564].

Să întrebăm aici: de ce este blestemat el şi nu Ħam, tatăl său?... Pe de o parte, să ne amintim că în capitolul 9, versetul 1, Dumnezeu îl binecuvântase pe Noe şi fiii săi – inclusiv pe Ħam[565]. Profesorul Nicolae Neaga scrie: „Noe rosteşte blestem asupra lui Canaan pentru ca toţi să ia aminte la răul făcut părinţilor şi blestemul părintesc are urmări dezastruoase pentru descendenţi. Adevărat că Canaan este încadrat într-un text cu fraţii Sem şi Iafet, dar evreiescul «ah» (frate) aplicat la Canaan are înţelesul mai larg de rudenie[566]."

Pe de altă parte, este posibil ca Noe să fi văzut la Canaan nişte acţiuni la fel de perverse ca ale lui Ħam şi care, glisând spre alt orizont cronologic, urmau să se împletească cu comportamentul religios şi să atingă un apogeu al destrăbălărilor. Pe scurt, Canaan urma să devină robul robilor fraţilor săi[567].

Acest legământ are un aspect etnic şi temporal[568] (*Genesa*, 9:25-27): astfel, Pământul a fost repopulat şi împărţit după familii, limbi şi etnii provenite din cei trei fii ai lui Noe[569].

---

[561] *Genesa*, 9:24-27; 10:6-20.
[562] *Genesa*, 3:14-17; 8:21.
[563] *Genesa*, 4:1-16.
[564] *Genesa*, 9:20-27; *Leviticul*, 18:6,7.
[565] Textul conţinut în 1b-7 explicitează binecuvântarea.
[566] Pr. Nicolae Neaga, *Hristos în Vechiul Testament*, Editura Renaşterea, Cluj-Napoca, 2007, ediţia a III-a, îngrijită, prefaţată şi postfaţată de pr. prof. dr. Ioan Chirilă, p. 42, iar la p. 43 autorul mai subliniază: „păcatul se pedepseşte sever, iar virtutea se răsplăteşte mulţumitor". Pentru o discuţie despre influenţa păcatelor strămoşilor asupra descendenţilor, a se vedea *Exodul*, 20:5,6; 34:7, precum şi *Ezechiel*, capitolul 18.
[567] Despre o menţionare a relaţiei dintre Şem şi Canaan, a se citi, de exemplu, *Isaia*, 45:14, în versiunea NTR: „Aşa vorbeşte DOMNUL: «Produsele Egiptului şi mărfurile din Cuş, precum şi sabeenii înalţi la statură, vor veni spre tine şi îţi vor aparţine; vor veni în lanţuri în urma ta. *Se vor pleca înaintea ta şi ţi se vor ruga*, zicând: 'Recunoaştem că Dumnezeu este cu tine! Alt Dumnezeu nu este! Nu există un alt Dumnezeu în afară de El!'» "
[568] A se vedea cartea noastră *Discursurile mesianice din* Torah, disponibilă pe https://leulmesianic.wordpress.com/mesianica/discursuri-mesianice-in-torah/
[569] *Genesa*, 9:18,19; 10:5,20,31,32.

De asemenea, legământul are şi aspecte spirituale şi eterne (*Genesa*, 9:25-27); de exemplu, primii termeni ai legământului au fost credinţa şi ascultarea: Noah era un om care a crezut şi a ascultat de poruncile Domnului[570], iar Sem a fost binecuvântat de Dumnezeu pentru onorarea tatălui său şi a fost ales să fie strămoşul spiţei evlavioase. Din el au provenit Avraham, Moise, Israel, David şi Mesia şi cu toţi aceştia s-au încheiat legăminte de răscumpărare[571]. Sămânţa lui Sem era cea prin care binecuvântarea mesianică urma să fie dăruită tuturor clanurilor Pământului.

2. Binecuvântarea semiţilor (Gen. 9:26).

Noe cunoştea cultivarea pământului încă înainte de diluviu. După Potop, el clanul său coboară din arcă, patriarhul plantează o vie, face vin, se îmbată, iar Ham, unul din cei trei fii ai săi, păcătuieşte cu privire la pudoarea tatălui său. Şem şi Iafet, ceilalţi doi fii ai lui Noe, acţionează diferit: ei nu popularizează păcatul tatălui lor, ci acoperă sau **fac ispăşirea** ruşinii lui Noe[572]. Patriarhul rosteşte binecuvântări şi blesteme. Sem[573]este protagonistul şi beneficiarul principal al profeţiei noahice. Benedicţia rostită peste el spune, simplu, „Binecuvântat să fie YHWH, Dumnezeul lui Sem!" Într-un mod special, YHWH, Dumnezeul mântuitor Care Se revelase în cuprinsul primelor 9 capitole din *Genesa* devine, de-acum încolo, Dumnezeul lui Sem, care urma să fie vizibil în lume prin istoria biblică a naţiunii Israel. Victor P. Hamilton face o observaţie esenţială: „Un interes special îl prezintă faptul că, pentru prima dată în Biblie, Dumnezeu este denumit Dumnezeul unui individ particular sau al grupului mai larg care va proveni din el. Pentru o paralelă la «Dumnezeul lui Sem» va trebui să aşteptăm până când îl vom întâlni pe slujitorul lui Avraham vorbind despre „Dumnezeul stăpânului meu Avraham"[574]. Astfel, YHWH îl alege pe unul dintre fiii lui Noe pentru a avea o relaţie absolut specială cu el: „Sem avea să devină favoritul Domnului, organ al revelaţiei dumnezeieşti"[575]. Privind istoria biblică, vedem că descendenţii lui Sem au fost o rasă binecuvântată, devenită receptacul al revelaţiei dumnezeieşti supranaturale, sub forma teofaniilor, precum şi a Sfintelor Scripturi[576]. Scriind că îl alege pe Sem, înţelegem că, automat, Dumnezeu îi respinge pe Iafet şi pe Ham, dar nu de la o relaţie cu El, ci de la o relaţie *directă* cu El. Relaţia cu Dumnezeu nu poate fi altfel decât mediată prin relaţia pe care El a stabilit-o cu Sem şi cu fiii săi, şi trăită în cadrul descoperirilor de Sine făcute acestora de către Dumnezeire.

---

[570] *Genesa*, 6:22; 7:5; *Epistola către evrei*, 11:7; *I Petru*, 3:20; *II Petru*, 2:5.
[571] *Epistola către romani*, 9:4-6; *Evanghelia după Luca*, 3:23-38.
[572] *Genesa*, 9:20-27. Ajunşi aici, cititor drag, îngăduie-mi să-ţi pun o întrebare care are de-a face cu sfera pastorală: când tu păcătuieşti, ce tratament ai dori să ţi se aplice: să ţi se popularizeze păcatul, sau să-ţi fie acoperit cu discreţie, făcându-se ispăşire pentru el şi fiind rezolvat în cercul în care a fost comis? ...Dar tu însuţi cum procedezi atunci când afli că fratele tău a păcătuit?...
[573] *Genesa*, 9:26,27; 10:21-31; 11:10-32.
[574] Victor P. Hamilton, *Handbook on the Pentateuch*, Baker Academic, Grand Rapids, Michigan, USA, second edition, 2005, p. 74.
[575] Pr. Nicolae Neaga, *op. cit.*, p. 42.
[576] După cum vom vedea mai târziu, acela care, după Noe, va deveni mediator al Revelaţiei şi al mântuirii dăruite de Dumnezeu oamenilor, va fi Avraham, un semit.

3. Binecuvântarea iafetiţilor (Gen. 9:27a,b).

Iafet[577] urma să fie binecuvântat cu „lărgire”: acestui fiu al lui Noe i se promite stăpânirea, o stăpânire mereu crescândă, probabil din punct de vedere politic şi administrativ. Faptul că se adaugă că el urma să locuiască în corturile lui Sem poate însemna că Iafet urma să fie binecuvântat cu extindere doar atâta timp cât va avea o relaţie apropiată cu acesta. Inversa este valabilă: atunci când Iafet nu va avea o relaţie apropiată cu Sem, stăpânirea sa va descreşte.
Aici mai trebuie să adăugăm ceva: textul sacru spune că „el va locui în corturile lui Sem, iar Canaan îi va fi sclav”. O lecturare obişnuită ne va spune că acest „el” este determinat de substantivul propriu dinaintea sa, adică Iafet. Dar dacă acest „el” se referă la YHWH? Cum s-ar schimba atunci înţelesul textului?

În primul rând, credincioşii evrei ar vedea aici un punct de plecare spre teologia Cortului Întâlnirii, *ohel mo'ed*, confecţionat în cartea *Exodul*. În omniprezenţa Sa, Dumnezeu era pretutindeni, dar, cu toate acestea, într-un fel special, *Exodul*, 40:34, arăta că slava DOMNULUI, *kavod*, umplea numai Cortul Întâlnirii şi nu se mai afla în nici un alt loc de pe Pământ! Consecinţa este aceea că închinarea adusă lui YHWH în mod corect se putea aduce numai la acest Tabernacol, iar cei care se închinau trebuiau să facă parte din poporul israelit, fie prin naştere, fie prin convertire!

În al doilea rând, credincioşii creştini şi cei de rit mesianic pot reciti rostirea absolut formidabilă şi încărcată de sensuri duhovniceşti profunde din *Evanghelia după Ioan* într-un sens nou, care arată cum Cuvântul S-a făcut trup de carne, Cuvântul S-a înomenit şi a locuit, Cuvântul Şi-a ridicat cortul, Cuvântul a «cortuit» printre noi, plin de har, şi de adevăr... Altfel spus, după cum în *Vechiul Testament* Dumnezeu „locuia” numai în Cort, în *Noul Testament* Dumnezeirea a vrut să locuiască în mod fizic în toată plinătatea Sa numai în Isus, Yeşua[578], un descendent din Şem/ sem[579].

Şi un ultim fapt: Sem şi Iafet au fost făurarii civilizaţiilor superioare din „Leagănul omenirii”, adică ale regiunilor Mesopotamia, Siro-Palestina/ Levant, Egipt, care pot fi înglobate în sintagma „Semiluna Fertilă”[580]. Ulterior, aceste civilizaţii au dat naştere civilizaţiei europene[581]: în sens istoric-cultural, din mijlocul popoarelor indo-europene, prozeliţi s-au asociat la elita religios-istorică a lui Sem[582].

În ceea ce priveşte studiul de faţă, noi subliniem că în vremurile lui Mesia, Evanghelia, care are obârşie universală[583] şi care, ulterior, a căpătat o culoare evreiască, adică semită, a

[577] *Genesa*, 9:27; 10:2-5.
[578] *Epistola către coloseni*, 1:19; 2:9.
[579] *Epistola către coloseni*, 1:19; 2:9.
[580] Civilizaţia din Valea Indului este un caz aparte.
[581] Astăzi se poate vorbi despre „civilizaţia euro-atlantică”.
[582] Pr. Nicolae Neaga, *op. cit.*, p. 43.
[583] Vezi *Genesa*, 3:15, unde Proto-Evanghelia este promisă primului cuplu de oameni.

început să fie vestită într-o limbă a lui Iafet, adică limba greacă, în marele imperiu iafetit denumit Imperiul roman. În timp, Evanghelia evreiască a ajuns până la marginile Pământului iafetit[584].

E. Jurământul legământului noahic

În *Genesa*, 8 şi 9 cuvântul „jurământ" (*şevua*) nu e folosit în mod specific; *Isaia*, 54:9, revelează, totuşi, faptul că Dumnezeu ataşase legământului noahic un jurământ. Vorbind Israelului, Dumnezeu declară:

> [9] Pentru Mine aceasta va fi ca în zilele lui Noe, când **am jurat** că apele lui Noe nu vor mai inunda Pământul; tot aşa am jurat şi acum că nu Mă voi mai mânia pe tine şi nu te voi mai mustra[585].

Această confirmare a angajamentului lui Dumnezeu faţă de promisiunile legământului a făcut ca acesta să fie irevocabil[586].

F. Cartea legământului noahic

Deşi nu există o menţionare specifică a consemnării într-o carte a acestui legământ, el îşi găseşte locul în *Genesa*, la fel ca legămintele anterioare. Recitind cartea Facerii, relecturăm legământul noahic.

II. CEREMONIA DE ÎNCHEIERE ŞI JERTFA SÂNGEROASĂ A LEGĂMÂNTULUI NOAHIC

A. Sacrificiul legământului noahic

După încetarea Potopului are loc unul dintre momentele principale ale procesului de instituire a legământului noahic: coborât din arcă, Noaħ nu se închină elohimilor, adică zeilor în general, nici măcar lui Elohim, Creatorul, ci lui YHWH, Susţinătorul şi Mântuitorul (Gen. 8:20), aducând o închinare personală, plină de recunoştinţă pentru izbăvirea sa.

Deşi Noah luase în arcă animale atât curate din punct de vedere ritualic (*tahor*), cât şi necurate (*tame*), lui Dumnezeu I-au fost aduse ca arderi-de-tot numai animale curate.

---

[584] Este posibil ca acţiunea de convertire la iudaism a khazarilor (740 e.n.) să fie altă împlinire a acestei profeţii. Nu se poate descrie cu precizie relaţia dintre khazari şi evrei (a se vedea Arthur Koestler, *Al treisprezecelea trib – Imperiul khazarilor şi moştenirea sa*, Editura Antet, Filipeştii de Târg, jud. Prahova, trad. Andrei Bantaş).
[585] http://www.bibleserver.com/text/NTR/Isaia54
[586] *Epistola către evrei*, 6:13-20.

Aici facem două observaţii: prima este aceea că, până acum, Biblia nu precizase care sunt aceste animale, deci Noaħ trebuie să fi fost înştiinţat printr-un mod care nu ne este comunicat. Revelaţia ulterioară din *Leviticul,* 11 etc. consemnează animalele pure şi impure atât din punct de vedere ritualic, cât şi al consumării lor; dar cu certitudine că Noaħ era capabil să facă distincţie între ele încă dinainte, întrucât versete de genul *Eclesiastul*, 3:11, arată că omul are intuiţia veşniciei şi a lucrărilor dumnezeieşti, iar *Epistola către romani,* 2:14-16, arată că totdeauna Legea a fost gravată în inimile oamenilor.

A doua observaţie este aceea că YHWH purtase de grijă instituirii legământului noahic şi îi poruncise să ia în arcă animale pure într-un număr sporit tocmai pentru a putea aduce jertfe de sânge acceptate ritualic. Donaţia animală trebuia să fie fără cusur, iar înălţarea fumului arderii semnifica înălţarea sufletului închinătorului către Cel Preaînalt. Acest trup şi sânge de animal constituia sacrificiul legământului noahic şi era o ofrandă de bun miros, adusă DOMNULUI[587].

În cadrul legământului mozaic, ofrandele voluntare vor fi ofrande de „bun miros", în timp ce jertfele obligatorii vor fi sacrificii care nu prezintă un „miros bun"[588].

B. Mijlocitorul legământului noahic

Urmând tiparul legământului adamic, ridicând un altar şi sacrificând în numele clanului său, patriarhul Noaħ slujeşte ca rege-preot mijlocitor[589] al casei lui. Sacerdoţiul lui Noaħ continua preoţia lui Adam, indica spre preoţia lui Iov, a lui Avraham, a lui Levi şi, simultan, preînchipuia preoţia Mijlocitorului suprem care urma să fie şi Cap de serie al unei creaţii noi: Yeşua Mesia, Domnul Isus Hristos.

III. ÎNSEMNUL SAU PECETEA LEGĂMÂNTULUI NOAHIC

Genesa, 9:12-17, afirmă limpede că pecetea, semnul sau simbolul legământului noahic este „curcubeul". În ebraică nu exista un cuvânt care să desemneze acest fenomen şi, inspirat divin, scriitorul cărţii *Genesa* a ales să pună cuvântul *qeşet*, „arc". „...Un lucru care a fost o armă de război şi un simbol al răzbunării a devenit un simbol al păcii şi îndurării..."[590] Dumnezeu a pus un semn pe cer, între Cerurile Sale şi Pământ, între El şi om. El S-a angajat să privească acest curcubeu atunci când Se uită la Pământ şi să-Şi aducă aminte de legământul Său de îndurare şi de necesitatea de a-l respecta. Cât timp va exista curcubeul, ca fenomen vizibil, Dumnezeu Îşi va continua pe Pământ opera de reconciliere şi mântuire.

În acelaşi mod, omul urma să privească la curcubeu atunci când se uita la cer, pentru a-şi aduce aminte cu credinţă de legământul irevocabil prin jurământul lui Dumnezeu. Acest legământ a fost încheiat cu întregul Pământ pentru toată durata existenţei acestuia şi, în consecinţă, toată lumea poate mărturisi că Dumnezeu e un Dumnezeu care respectă legământul.

Scripturile ulterioare revelează că şi în jurul tronului lui Dumnezeu există un curcubeu, indicând că toată administrarea autorităţii lui Dumnezeu în raport cu Pământul şi omul se bazează pe aducerea aminte a îndurării Sale de legământ (*ħesed*)[591]. Revelaţia ultimă, supremă, a

---

[587] *Genesa,* 6:19,20; 7:2,3,8,9; 8:20.
[588] *Leviticul,* 1-7.
[589] *Genesa,* 8:20; *Epistola către evrei,* 8:3.
[590] „Curcubeu", de J.G.S.S. Thomson, în *Dicţionar biblic,* p. 311.
[591] *Ezechiel,* 1:28; *Apocalipsa,* 4:3.

semnului legământului noahic e văzută în curcubeul din jurul tronului de domnie din *Apocalipsa*, 4:3 şi 10:1.

IV. FRECVENŢA RATIFICĂRII LEGĂMÂNTULUI NOAHIC

Durata validităţii legământului noahic, „vremea" sa e întreaga durată a existenţei Pământului (8:22), adică „în veac" (9:12,16). Altfel spus, legământul noahic este irevocabil.

Când trebuia el să fie ratificat? La fel ca şi în cazul celorlalte legăminte, nici aici nu putem declara categoric că Noah şi clanul său ar fi trebuit să se închine în ziua a şaptea. Cu toate acestea, dacă toată Scriptura este de folos pentru a da învăţătură, atunci probabil că repetarea ciclului de şapte zile din istorisirea privitoare la Noah are semnificaţii spirituale adânci:

4 Căci, după 7 zile, voi face să plouă pe Pământ 40 de zile şi 40 de nopţi;
şi voi şterge astfel de pe faţa Pământului toate fiinţele pe care le-am făcut."
10 După cele 7 zile, veniră apele Potopului pe Pământ.
Genesa, 7:4,10.

10 Şi aşteptă el încă 7 zile
şi iarăşi dădu drumul porumbelului din arcă.
12 Şi răbdă el încă 7 zile
şi dădu drumul porumbelului,
dar porumbelul nu se mai întoarse la el.
Genesa, 8:10,12.

În ceea ce priveşte ciclul de şapte zile, acesta nu apare numai în istorisirile cărţii *Genesa*, ci şi în operele sumero-akkadiene *Epopeea preaînţeleptului Atraħasis*, *Genesa din Eridu*, *Epopeea lui Ghilgameş*, precum şi în calendarele din Orientul Apropiat antic. Să fie, oare, toate acestea coincidenţe?... Rugăm cititorul să tragă singur concluziile care se impun privitoare la acest ciclu.

În aceeaşi ordine de idei, între „ziua a şaptea" şi „ziua curcubeului", între temporalitatea şi semnificaţiile lor, par să existe continuităţi şi discontinuităţi.

În legământul adamic intră fiecare om de la naşterea sa, supunându-se, automat, ciclului temporal şi universal-valabil al săptămânii stabilit de Creator, 6 + 1 zile, unde şase sunt zilele de lucru, iar a şaptea fiind ziua în care închinătorul Îl contemplă pe Atoateziditoriul, îşi aminteşte de creaţia trecută şi nădăjduieşte întru mântuirea viitoare, ratificând încă o dată legământul adamic.

În legământul noahic, însă, omul intră tot prin naştere, dar se supune unui alt ciclu temporal, unul temporal, păstrat tainic de Dumnezeu, în care omul sesizează că din mâinile Creatorului poate primi fie judecata potopitoare şi moartea... fie susţinerea vieţii, ca act de mare îndurare.

Altfel spus, Atoateziditoriul a creat şi a dat viaţă, dar El nu este obligat s-o şi susţină: El poate oricând s-o curme şi să cheme omul la judecată.

În consecinţă, atunci când, în urma unei ploi, apare curcubeul, închinătorul este îndemnat călduros să-şi îndrepte o dată în plus gândurile de recunoştinţă spre Dumnezeu nu atât în calitatea Sa de Elohim-Creator, ci mai degrabă de YHWH, Susţinătorul şi Mântuitorul lui (fapt văzut clar în *Genesa*, 8:20), mulţumindu-I pentru ratificarea încă o dată a străvechiului legământ noahic şi pentru izbăvirea sa.

V. CONCLUZII

Legământul noahic conţinea o reafirmare a scopurilor creatoare ale lui Dumnezeu, aşa cum fuseseră ele afirmate în legământul edenic. El era şi o extensie a promisiunilor germinative ale răscumpărării, la fel ca legământul adamic. Deşi acest legământ a fost dat într-un timp de mare judecată, el întărea speranţa că Dumnezeu va răscumpăra şi va restaura creaţia. Această nădejde a legământului noahic îşi găseşte împlinirea completă în Legământul Înnoit, cu care începe răscumpărarea creaţiei lui Dumnezeu.

ANEXĂ

CELE ŞAPTE LEGI NOAHICE

Pe baza pasajelor care înfăţişează legământul noahic, iudaismul afirmă existenţa celor şapte legi noahice:

1. Înfăptuirea dreptăţii: datoria de a institui un sistem de legi (care să vegheze asupra respectării celorlalte şase legi);
2. Interdicţia de a blasfemia, inclusiv de a depune mărturie mincinoasă;
3. Interdicţia idolatriei;
4. Interdicţia relaţiilor incestuoase, adultere, bestiale sau homosexuale;
5. Interdicţia de a ucide. Extensia acestei legi este interdicţia violenţei faţă de ceilalţi şi promovarea bunătăţii faţă de ei;
6. Interdicţia de a fura;
7. Interdicţia de a mânca un membru smuls dintr-un animal care este încă în viaţă, adică interdicţia cruzimii sub toate formele.

Tradiţia evreiască afirmă că aceste legi au fost repetate la Sinai şi fac parte din *Tariaq miţvot,* cele 613 porunci ale iudaismului rabinic.

Maimonides afirmă că orice ne-evreu care trăieşte ghidându-se după aceste porunci şi-a îndeplinit obligaţia şi este o persoană cinstită, care şi-a câştigat partea în viaţa de apoi (în iudaism, „Lumea care va veni")[592]. Concluzia sa va fi aceea că iudaismul este una dintre religiile care nu cere altora să se convertească.

[592] „Legile noahide", în *Dicţionar enciclopedic de iudaism,* Editura Hasefer, Bucureşti, 2000, trad. V. Prager, C. Litman, Ţ. Goldstein, p. 457. Desigur, această gândire este omenească şi păcătoasă, uitând că Sfintele Scripturi se focalizează pe slava atributelor şi a caracterului lui Dumnezeu, manifestate nu numai în creaţie, ci şi în răscumpărarea şi restaurarea ei.

BIBLIOGRAFIE:

VERSIUNI ALE BIBLIEI:

Walton, John H., Matthews, Victor H., Chavalas, Mark W., *The IVP Bible Background Commentary – Old Testament*, InterVarsity Press, Downers Grove, Illinois, USA, 2000.
NIV Archaeological Study Bible, Zondervan, Grand Rapids, Michigan, USA, 2005.
Septuaginta: Geneza-Exodul-Leviticul-Numerii-Deuteronomul, volum coordonat de Cristian Bădiliţă *et alia*, Editura Polirom, Bucureşti, 2004.
Versiunea Dumitru Cornilescu, 1924.
Versiunea *Noua Traducere Română a Bibliei*, accesată pe http://www.bibleserver.com

ARTICOLE:

„Blessing and curses", de J. McKeown, în *Dictionary of the Old Testament: Pentateuch*, T. Desmond Alexander & David W. Baker (eds.), InterVarsity Press, Downers Grove, Illinois, USA; Leicester, England, 2003.
„Covenant" de Mendenhall, George Emery, pe
http://www.britannica.com/EBchecked/topic/141085/covenant
„Covenant", Williamson, P. R., în *Dictionary of the Old Testament: Pentateuch*, T. Desmond Alexander & David W. Baker (eds.), InterVarsity Press, Downers Grove, Illinois, USA; Leicester, England, 2003.
„Creation", de John H. Walton, în *Dictionary of the Old Testament: Pentateuch*, T. Desmond Alexander & David W. Baker (eds.), InterVarsity Press, Downers Grove, Illinois, USA; Leicester, England, 2003.
„Curcubeu", de J.G.S.S. Thomson, în *Dicţionar biblic*, J.D. Douglas (ed. princ.), Editura Cartea Creştină, Oradea, 1995, trad. L. Pup, J. Tipei.
„Holy and holiness, clean and unclean", în Hartley, J. E., *Dictionary of the Old Testament: Pentateuch*, T. Desmond Alexander & David W. Baker (eds.), InterVarsity Press, Downers Grove, Illinois, USA; Leicester, England, 2003.
„Humanity", Finger, Thomas, în *Holman Bible Dictionary*, Trent Butler (general editor), Holman Bible Publishers, Nashville, Tennessee, USA, 1991.
„Image of God", Elmore, Vernon O., în *Holman Bible Dictionary*, Trent Butler (general editor), Holman Bible Publishers, Nashville, Tennessee, USA, 1991.
„Image of God", Merrill, Eugene H., în *Dictionary of the Old Testament: Pentateuch*, T. Desmond Alexander & David W. Baker (eds.), InterVarsity Press, Downers Grove, Illinois, USA; Leicester, England, 2003.
„Legământ, Alianţă" de Frank Charles Fensham, în *Dicţionar biblic*, J.D. Douglas (ed. princ.), Editura Cartea Creştină, Oradea, 1995, trad. L. Pup, J. Tipei.
„Legile noahide", în *Dicţionar enciclopedic de iudaism*, Editura Hasefer, Bucureşti, 2000, trad. V. Prager, C. Litman, Ţ. Goldstein.
„Noe", de T.C. Mitchell, în *Dicţionarul biblic*, J.D. Douglas (ed. princ.), Editura Cartea Creştină, Oradea, 1995, trad. L. Pup, J. Tipei.

„Noţiunea de legământ în revelaţia biblică vechitestamentară (I)”, de Ciprian Flavius Terinte, în *Pleroma*, anul VII, nr. 3 (2005).
„Om”, Wallace, R.S., în *Holman Bible Dictionary*, Trent Butler (general editor), Holman Bible Publishers, Nashville, Tennessee, USA, 1991.
„Salmu”, în Jeremy Black, Anthony Green, *Gods, Demons and Symbols of Ancient Mesopotamia – An Illustrated Dictionary*, University of Texas Press, Austin, Texas, USA, sixth printing, 2006.

REVISTE, DICȚIONARE ŞI ENCICLOPEDII:

Arndt, William F., Gingrich, F. Wilbur, *A Greek-English Lexicon of the New Testament and Other Early Christian Literature*, second edition, University Chicago Press, Chicago, USA, 1979.
Moulton, James Hope, Milligan, George, *The Vocabulary of the Greek New Testament*, Wm. B. Eerdmans, Grand Rapids, Michigan, USA, 1982.
Vine, William E., *An Expository Dictionary of New Testament Words*, Fleming H. Revell Company, Old Tappan, New Jersey, USA, ed. a 17-a, 1966, vol. I.

CĂRŢI:

Albright, William Foxwell, *From the Stone Age to Christianity – Monotheism and the Historical Process*, second edition, The Johns Hopkins Press, Baltimore, Md., USA, third printing, 1967.
Alexander, T. Desmond, *From Paradise to the Promise Land – An Introduction to the Pentateuch*, Baker Academic, Grand Rapids, Michigan, USA, second edition, 2002.
Bacchiocchi, Samuele, *God's Festivals in Scripture and History*, vol. I.
Berkhof, Louis, *Systematic Theology*, The Banner of Truth Trust, Carlisle, Pennsylvania, USA, 1988.
Caillois, Roger, *Omul şi sacrul*, Editura Nemira, Bucureşti, ed. a doua revizuită, 2006, trad. Dan Petrescu.
Chafer, Lewis Sperry, Walvoord, John F., *Doctrine biblice majore*, Editura Agape, Făgăraş, 2007, trad. O. Cosma.
Conner, Kevin J., Malmin, Kenneth, *The Covenants*, published by City Bible Publishing, Portland, Oregon, USA, 1997.
Eliade, Mircea, *Cosmologie şi alchimie babiloniană,* Editura Moldova, Iaşi, 1991, ed. a doua.
Fărăgău, Beniamin, *Epistola către evrei*, vol. I, Editura Risoprint, Cluj-Napoca, 2004.
Fărăgău, Beniamin, *Genesa – Un nume legat de Dumnezeu, ori de „cărămizile şi smoala” realizărilor noastre?*, Risoprint, Cluj-Napoca, 2009, ed. a doua revizuită.
Fărăgău, Beniamin, *Leviticul*, ed. a doua, 2003, tipărită la Imprimeria „ARDEALUL”, Cluj-Napoca.
Fărăgău, Beniamin, *Pentateuhul – Cartea lui Moise*, Fundaţia „Istoria Binecuvântării”, Cluj-Napoca, 2002.
Fee, Gordon D., Stuart, Douglas, *Biblia ca literatură – Principii hermeneutice*, Editura Logos, Cluj-Napoca, 1995, trad. A. Pastor.

Gentry, Peter J., Wellum, Stephen J., *Kingdom through Covenant – A Biblical-Theological Understanding of the Covenants*, Crossway, Wheaton, Illinois, USA, 2012.
Gordon R. Lewis, Bruce A. Demarest, *Integrative Theology – Historical, Biblical, Systematic, Apologetic, Practical*, Zondervan Publishing House, Grand Rapids, Michigan, USA, 1996.
Grudem, Wayne, *Teologie sistematică*, Editura Făclia şi Editura Universităţii Emanuel, Oradea, 2004, trad. D. Moga.
Hamilton, Victor P., *Handbook on the Pentateuch*, Baker Academic, Grand Rapids, Michigan, USA, second edition, 2005.
Horton, Michael, *Introducing Covenant Theology*, Baker Books, Grand Rapids, Michigan, USA, 2006.
Kline, Meredith G., *Treaty of the Great King – The Covenant Structure of Deuteronomy*, William Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids, Michigan, USA, 1963.
Kroeber, A.L., Kluckhohn, C., *Culture: A Critical Review of Concepts and Definitions*, Random House, New York, USA, 1952.
Mendenhall, George Emery, *Law and Covenant in Israel and the Ancient Near East*, The Biblical Colloquium, Pittsburgh, Pennsylvania, USA, 1955.
Neaga, Nicolae, *Hristos în Vechiul Testament*, Editura Renaşterea, Cluj-Napoca, 2007, ediţia a III-a, îngrijită, prefaţată şi postfaţată de pr. prof. dr. Ioan Chirilă.
Niehaus, Jeffrey J., *God at Sinai – Covenant and Theophany in the Bible and Ancient Near East*, Zondervan Publishing House, Grand Rapids, Michigan, USA, 1995.
Osborne, Grant R., *The Hermeneutical Spiral – A Comprehensive Introduction to Biblical Interpretation*, InterVarsity Press, Downers Grove, Illinois, USA, second edition, 2006.
Roman, Mircea-Sever, *Discursurile mesianice din* Torah, disponibilă pe https://leulmesianic.wordpress.com/mesianica/discursuri-mesianice-in-torah/
Roman, Mircea-Sever, *Istorisirile începuturilor în cartea* Genesa *– cu adnotări transdisciplinare*, pe http://http.leulmesianic.wordpress.com/
Roman, Mircea-Sever, *Timpul sacru în Biblie* (I), accesat pe https://leulmesianic.files.wordpress.com/2015/03/timpul-sacru.pdf
Safta-Romano, Eugeniu, *Arhetipuri juridice în Biblie*, editura Polirom, Iaşi, 1997.
Tatu, Silviu, *Dumnezeu a vorbit în vechime prin profeţi*, Societatea Biblică din România, Oradea, 2007.
Tenney, M.C., Packer J.I., şi White, W., *Viaţa cotidiană în vremurile biblice*, Editura Agape, Făgăraş, 1997, trad. O. Cosma.
Thiessen, Henry Clarence, *Prelegeri de teologie sistematică,* publicat de Societatea Misionară Română. Nu sunt precizate locul şi anul apariţiei, nici numele traducătorului.
Walton, John H., *Ancient Near Eastern Thought and the Old Testament: Introducing the Conceptual World of the Hebrew Bible*, Baker Academic, Grand Rapids, Michigan, USA, 2006.
Walton, John H., *Covenant – God's Purpose, God's Plan*, Zondervan Publishing House, Grand Rapids, Michigan, USA, 1994.
Weinberg, Steven, *Primele trei minute ale universului*, Editura Politică, Bucureşti, 1984.
Zizioulas, Ioannis, *Creaţia ca euharistie*, Editura Bizantină, Bucureşti, 1999, trad. C. Papacioc.

*** Concordanţa Strong, accesată pe http://www.eliyah.com/lexicon.html
*** *Gândirea asiro-babiloniană în texte*, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1975, studiu introductiv Constantin Daniel, traducere, notiţe introductive şi note Athanase Negoiţă.

SITOGRAFIE:

http://arkencounter.com/
http://biblehub.com
http://dexonline.ro/definitie/facsimil
http://dexonline.ro/definitie/jurământ
http://dexonline.ro/definitie/legământ
https://leulmesianic.wordpress.com
http://www.ebible.ro/biblia/paralel/cornilescu-ortodoxa/genesa/1/, accesat în 2.02.2014.
http://www.ebible.ro/biblia/romana-diacritice/cornilescu/psalmi/104/
http://www.itpbucuresti.ro/prelegere--geneza-1-3---i-cosmologia-antica
http://www.gotquestions.org/Romana/zile-24-ore.html
http://www.bibleserver.com/text/NTR/Isaia54